

SÉANCES DU MERCREDI 20 MARS 1996
VERGADERINGEN VAN WOENSDAG 20 MAART 1996

MATIN

SOMMAIRE :

CONGÉS :

Page 709.

EXCUSÉS :

Page 709.

PROJET DE MÉMORANDUM SUR LA CONFÉRENCE
INTERGOUVERNEMENTALE DE 1996 :

Discussion. — *Orateurs*: **MM. Hatry**, sénateur, rapporteur, **Eyskens**, député, rapporteur, **Willockx**, membre du Parlement européen, rapporteur, **Bourgeois**, rapporteur pour la commission des Affaires étrangères, **Mme Delcourt-Pêtre**, rapporteuse pour la commission de la Justice et pour le Comité d'avis pour l'égalité des chances entre les femmes et les hommes, **MM. Nothomb**, rapporteur pour la commission de l'Intérieur et des Affaires administratives, **Destexhe**, rapporteur pour la commission des Affaires sociales, **Anciaux, Staes, Urbain, Vautmans, Moens, Hatry, Nothomb, Verreycken**, p. 709.

APRÈS-MIDI

SOMMAIRE :

EXCUSÉS :

Page 743.

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1995-1996
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1995-1996

OCHTEND

INHOUDSOPGAVE :

VERLOF :

Bladzijde 709.

VERONTSCHULDIGD :

Bladzijde 709.

ONTWERP VAN MEMORANDUM OVER DE INTERGOU-
VERNEMENTELE CONFERENTIE VAN 1996 :

Beraadslaging. — *Sprekers*: **de heren Hatry**, senator, rapporteur, **Eyskens**, volksvertegenwoordiger, rapporteur, **Willockx**, lid van het Europees Parlement, rapporteur, **Bourgeois**, rapporteur voor de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden, **mevrouw Delcourt-Pêtre**, rapporteur voor de commissie voor de Justitie en voor het Adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen, **de heren Nothomb**, rapporteur voor de commissie voor de Binnenlandse en Administratieve Aangelegenheden, **Destexhe**, rapporteur voor de commissie voor de Sociale Aangelegenheden, **Anciaux, Staes, Urbain, Vautmans, Moens, Hatry, Nothomb, Verreycken**, blz. 709.

NAMIDDAG

INHOUDSOPGAVE :

VERONTSCHULDIGD :

Bladzijde 743.

9 feuilles/vellen

96

MESSAGES :

Page 743.

Chambre des représentants.

COMMUNICATIONS :

Page 744.

1. Cour d'arbitrage.
2. Parlement européen.
3. Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale.

PROPOSITIONS DE LOI (Renvoi) :

Page 744.

Proposition de loi visant à la reconnaissance légale des traitements de substitution et modifiant la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques.

Proposition de loi modifiant la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques (*Doc. n° 1-56*).

Proposition de loi modifiant la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques (*Doc. n° 1-184*).

PROJET DE MÉMORANDUM SUR LA CONFÉRENCE INTERGOUVERNEMENTALE DE 1996 :

Discussion (Reprise). — *Orateurs*: MM. **Jonckheer, Boutmans, M. Dehaene**, Premier ministre, MM. **Anciaux, Hatry, Olivier, Mme Lizin, MM. Destexhe, Hostekint, Mmes Bribosia-Picard, Cantillon, Dardenne, MM. Vandenberghe, Coene, Caluwé, Staes, Mme Nelis-Van Liedekerke, MM. Ceder, Jonckheer**, p. 745.

Discussion des amendements, p. 750.

PROJET DE LOI (Dépôt) :

Page 773.

Projet de loi portant assentiment à la convention entre le royaume de Belgique et la république du Venezuela tendant à éviter les doubles impositions et à prévenir l'évasion fiscale en matière d'impôts sur le revenu, et au protocole, signé à Bruxelles le 22 avril 1993.

PROPOSITIONS DE LOI (Dépôt) :

Page 773.

M. Weyts. — Proposition de loi complétant l'article 350 du Code pénal.

M. Verreycken. — Proposition de loi tendant à abroger l'article 16 de la loi du 15 juin 1899 comprenant les titres Ier et II du Code de procédure pénale militaire et à compléter l'article 445 du Code d'instruction criminelle.

BOODSCHAPPEN :

Bladzijde 743.

Kamer van volksvertegenwoordigers.

MEDEDELINGEN :

Bladzijde 744.

1. Arbitragehof.
2. Europees Parlement.
3. Assemblée van de Westeuropese Unie.

WETSVOORSTELLEN (Verwijzing) :

Bladzijde 744.

Wetsvoorstel strekkende tot de wettelijke erkenning van behandelingen met vervangingsmiddelen en tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica.

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica (*Gedr. St. nr. 1-56*).

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de gifstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica (*Gedr. St. nr. 1-184*).

ONTWERP VAN MEMORANDUM OVER DE INTERGOUVERNEMENTELE CONFERENTIE VAN 1996 :

Beraadslaging (Hervatting). — *Sprekers*: **de heren Jonckheer, Boutmans, de heer Dehaene**, Eerste minister, **de heren Anciaux, Hatry, Olivier, mevrouw Lizin, de heren Destexhe, Hostekint, de dames Bribosia-Picard, Cantillon, Dardenne, de heren Vandenberghe, Coene, Caluwé, Staes, mevrouw Nelis-Van Liedekerke, de heren Ceder, Jonckheer**, blz. 745.

Bespreking van de amendementen, blz. 750.

WETSONTWERP (Indiening) :

Bladzijde 773.

Wetsontwerp houdende instemming met de overeenkomst tussen het koninkrijk België en de republiek Venezuela tot het vermijden van dubbele belasting en tot het voorkomen van het ontgaan van belasting inzake belastingen naar het inkomen, en met het protocol, ondertekend te Brussel op 22 april 1993.

WETSVOORSTELLEN (Indiening) :

Bladzijde 773.

De heer Weyts. — Wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 350 van het Strafwetboek.

De heer Verreycken. — Wetsvoorstel tot opheffing van artikel 16 van de wet van 15 juni 1899, houdende eerste en tweede titel van het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger en tot aanvulling van artikel 445 van het Wetboek van strafvordering.

SÉANCE DU MATIN — OCHTENDVERGADERING

PRÉSIDENCE DE M. SWAELEN, PRÉSIDENT VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 9 h 45 m.
De vergadering wordt geopend om 9 h 45 m.

CONGÉS — VERLOF

MM. Chantraine, en mission à l'étranger; Lallemand et Verhofstadt, pour raison de santé, demandent un congé.

Verlof vragen: de heren Chantraine, met opdracht in het buitenland; Lallemand en Verhofstadt, om gezondheidsredenen.

— Ces congés sont accordés.

Dit verlof wordt toegestaan.

EXCUSÉS — VERONTSCHULDIGD

Mme Van der Wildt et M. Foret, pour d'autres devoirs, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: mevrouw Van der Wildt en de heer Foret, wegens andere plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

PROJET DE MÉMORANDUM SUR LA CONFÉRENCE INTERGOUVERNEMENTALE DE 1996

Discussion

ONTWERP VAN MEMORANDUM OVER DE INTERGOUVERNEMENTELE CONFÉRENCE VAN 1996

Beraadslaging

M. le Président. — Nous abordons l'examen du projet de mémorandum sur la Conférence intergouvernementale de 1996.

We vatten de bespreking aan van het ontwerp van memorandum over de Intergouvernementele Conferentie van 1996.

Dit ontwerp van memorandum luidt:

Probleemstelling

1. Door de toegenomen mondialisering van de economie en het verkeer van kapitaal, personen en informatie, missen de individuele Staten vaak de nodige instrumenten om hun beleid te voeren, met name op economisch, monetair, sociaal, ecologisch, fiscaal, en infrastructureel vlak.

2. Door die toegenomen mobiliteit hebben de individuele Staten zeker ook nood aan de geschikte beleidsinstrumenten om een intern veiligheids- en justitiebeleid te voeren.

3. Sinds de ondertekening van het Verdrag betreffende de Europese Unie heeft de internationale wereldorde grondige veranderingen doorgemaakt, onder andere door het verdwijnen van de communistische regimes in Midden- en Oost-Europa.

4. Tal van landen willen lid worden van de Europese Unie.

5. De werking van de Europese Unie vertoont nog steeds een democratisch tekort, zowel wat de werking van de Europese instellingen zelf betreft als wat de verhouding tussen de Europese Unie enerzijds en de lidstaten en hun bevolkingen anderzijds betreft.

6. De Europese Unie is, wat betreft de doelstellingen en de instellingen, het meest geschikt om al deze problemen aan te pakken; daartoe moet de huidige werking van de Europese Unie versterkt en aangepast worden.

7. De regering van de lidstaten van de Europese Unie zullen tijdens de Intergouvernementele Conferentie (IGC) waarin het Verdrag van Maastricht voorziet, de werking en de bevoegdheden van de Europese Unie evalueren en de verdragen aan de nieuwe problemen moeten aanpassen.

Parlementaire strategie

1. Het nieuwe verdrag zal aan het Belgische Parlement ter goedkeuring worden voorgelegd. Volgende elementen zullen als toetssteen bij de beoordeling worden gebruikt:

Het nieuwe verdrag moet:

— Het communautaire acquis verstevigen;

— Voorzien in een efficiënter werkende politieke unie, die het noodzakelijke kader biedt voor de Economische en Monetaire Unie (EMU);

— De Unie en haar lidstaten in staat stellen een efficiënt en krachtig economisch en sociaal beleid te voeren, vooral wat de werkgelegenheid betreft;

— Het institutioneel kader aanreiken voor de financiering van haar beleid na 1999;

— Voorzien in een efficiënt buitenlands en veiligheidsbeleid om de nieuwe internationale uitdagingen het hoofd te bieden;

— Voorzien in een doeltreffend beleid inzake binnenlandse zaken en justitie;

— Ervoor zorgen dat de burger kan beschikken over eenvoudiger en begrijpelijke teksten zodat de ratificering wordt vergemakkelijkt;

— De werking van de Europese instellingen verder democratiseren zodat nieuwe stappen in de richting van een federaal Europa mogelijk worden.

Het Parlement zal te gelegener tijd aan de Regering de minimale eisen meedelen met betrekking tot de resultaten van de Intergouvernementele Conferentie, zodat de in dit memorandum genoemde doelstellingen maximaal worden verwezenlijkt.

2. Het Belgisch Parlement vraagt bovendien aan de Regering om erop toe te zien dat de agenda van de komende Intergouvernementele Conferentie ruimer is dan de bepalingen onder artikel N, paragraaf 2, zoals voorgesteld door het Europees Parlement en door een meerderheid van de Intergouvernementele reflectiegroep.

3. Het Belgisch Parlement:

— Is zich bewust van de noodzaak de bevolking en het maatschappelijk middenveld te informeren over de inzet van de IGC, en het verband duidelijk te maken tussen de institutionele kwesties en de inhoudelijke problemen en uitdagingen die de bevolking bezig houden. Daarom neemt het Parlement zich voor om regelmatig initiatieven te nemen om de bevolking en het maatschappelijk middenveld in de discussie te betrekken;

— Vraagt de Belgische Regering deze doelstellingen eveneens ter harte te nemen;

— Neemt zich voor om de onderhandelingen, tijdens de IGC, nauwlettend op te volgen;

— Herinnert eraan dat artikel 168 van de Grondwet en de wetten betreffende de internationale betrekkingen van de Gemeenschappen en de Gewesten, impliceren dat de parlementaire assablés geregeld moeten ingelicht worden over de onderhandelingen in de IGC;

— Drukt de wens uit dat in het raam van de wettelijke bepalingen, het nodige overleg tussen de federale instellingen en de Gewesten en Gemeenschappen wordt georganiseerd;

— Vraagt dat de bevolking in zo ruim mogelijke mate zou geraadpleegd worden over de resultaten van de IGC.

4. Het verdient aanbeveling dat door de IGC wordt onderzocht of voor fundamentele ontwikkelingen van de EU niet kan worden afgestapt van het vetorecht van elke lidstaat, om dramatische blokkeringen te vermijden.

Het afzwakken van het vetorecht doet het probleem rijzen van de wijze waarop de gekwalificeerde meerderheid moet tot uiting komen.

Tevens is het opportuun formules te onderzoeken die opschorting van lidmaatschap, vrijwillige uitstap en gedeeltelijke of gehele uitsluiting van lidstaten in principe moeten mogelijk maken. Deze formules mogen onder geen enkel beding leiden tot verregaande incoherenties en inefficiënties onder meer door het ontstaan van een «Europe à la carte».

In deze context zou artikel N, eerste lid, van het Verdrag betreffende de Europese Unie, kunnen herzien worden.

5. Het Belgisch Parlement verwijst naar een aantal documenten waarop het zich heeft gebaseerd om de doelstellingen en middelen te formuleren die de Regering in de IGC moet behartigen (zie de referentiedocumenten in bijlage).

Doelstellingen

Het Belgisch Parlement bevestigt de doelstellingen vooropgesteld in het Verdrag van Rome, de Europese Akte en het Verdrag van Maastricht.

Geconfronteerd met de huidige problemen zoals de werkloosheid, de toename van de armoede en de heersende conflicten op het Europese continent, verwacht de bevolking meer van de Europese Unie en wenst dat haar doelstellingen worden aangevuld en verrijkt.

I. Behartiging van vrede en veiligheid

De Europese Unie moet de middelen in het werk stellen die overeenstemmen met haar economisch potentieel en haar cultureel waardensysteem, om de vrede en veiligheid te behartigen.

De samenwerking tussen verschillende landen, die de Europese Unie kon verwezenlijken, is de beste waarborg voor vrede en stabiliteit in West-Europa. Maar er blijven in Europa conflicten mogelijk.

De Europese Unie moet door een efficiënt en eensgezind optreden, gebaseerd op samenwerking en overleg, alles in het werk stellen om de vrede en de veiligheid te waarborgen, ook in deze gebieden waar thans oorlog of burgeroorlog dreigt of heerst.

II. Werk en duurzame ontwikkeling

De Europese economische integratie heeft ontegensprekelijk voordelen opgeleverd, onder andere inzake welvaart en het scheppen van bijkomende arbeidsplaatsen. Maar de economische groei alleen volstaat niet langer om aan de werkloosheid het hoofd te bieden. Daarenboven heeft de internationalisering van de economie en het geldverkeer, de impact van de nationale en regionale overheden verzwakt. Daarom moet de Economische en Monetair Unie dringend tot stand worden gebracht. De gunstige economische gevolgen van de EMU moeten de bevordering van de werkgelegenheid, van een Europees sociaal model en van een duurzame ontwikkeling, in het belang van de bevolking en van de verbruikers in het bijzonder, mogelijk maken.

III. Veiligheid binnen de Europese Unie

Het openen van de grenzen tussen de landen van de Unie biedt veel voordelen, maar doet ook een nieuw veiligheidsprobleem rijzen. De Europese Unie moet een eigen beleid inzake binnenlandse aangelegenheden en justitie kunnen voeren, zodat internationale en grensoverschrijdende criminaliteit efficiënt kunnen worden aangepakt.

IV. Europees burgerschap

De Europese Unie moet de individuele en groepsgebonden rechten van haar burgers waarborgen.

De individuele rechten zoals de fundamentele vrijheden, de mensenrechten, de gelijkheid van mannen en vrouwen, de politieke, sociale en economische rechten en de gelijke kansen zijn onvervreemdbaar en van essentieel belang voor alle burgers.

Ook de groepsgebonden rechten zoals het respect voor de culturele diversiteit vormen het noodzakelijk kader van de uitoefening van het Europees burgerschap.

De Europese Unie moet een verdraagzame en multiculturele samenleving zijn die in contact met andere culturen haar eigenheid vrijwaart. De Europese Unie moet tevens een zorgzame samenleving zijn die strijdt tegen armoede en de sociale uitsluiting.

Om deze rechten, en de waarden die ze vertegenwoordigen te waarborgen, moet de Europese Unie, rekening houdend met het subsidiariteitsbeginsel, het gezin beschermen als factor van continuïteit en solidariteit tussen de generaties.

V. Democratische Europese instellingen

De Europese Unie moet een echte democratie zijn, gestoeld op:

— Een democratische besluitvorming;

— Een nieuw evenwicht tussen de Europese instellingen, waarbij het rechtstreeks verkozen Europees Parlement grotere bevoegdheden heeft;

— Subsidiariteit;

— Transparantie;

— De zorg voor een gezond beheer van de financiële middelen (evenwichtige begroting en fraudebestrijding) die democratisch gecontroleerd worden;

— De erkenning van de bevoegdheid van de nationale parlementen, in de eerste plaats van hun controlefunctie ten aanzien van de nationale ministers in de Europese Ministerraden, inzonderheid inzake intergouvernementele aangelegenheden.

VI. De uitbreiding voorbereiden en de solidariteit versterken

De landen en de volkeren van het Europese continent die dezelfde sociaal-economische en democratische waarden delen, moeten op termijn tot de Europese Unie kunnen toetreden voor zover zij de vaste wil hebben deel te nemen aan de realisatie van een federaal Europa. De huidige Unie is niet uitgerust om deze uitbreiding tot een goed einde te brengen. De verdieping van de Unie is dan ook een essentiële voorwaarde voor de uitbreiding ervan.

Middelen

Om deze doelstellingen te realiseren moeten door de komende IGC volgende instrumenten in het werk worden gesteld:

I. Vrede en veiligheid

1. Er moet dringend begonnen worden met de opbouw van een coherent en efficiënt Europees veiligheidssysteem. Dit systeem dient bijzondere aandacht te besteden aan conflictpreventie.

Een versterkte Europese Unie moet een invloedrijke rol kunnen spelen in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties.

De verschillende organisaties die in Europa bevoegd zijn voor veiligheid en defensie moeten tot een duidelijke samenwerking en taakverdeling komen.

2. Om tot een efficiënt Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) te komen, moet de Raad tot een gemeenschappelijke actie kunnen besluiten zonder dat daarvoor nog langer de eenparigheid van de lidstaten is vereist. De Commissie dient ten volle betrokken te worden bij de vaststelling en uitwerking van het GBVB en daartoe over mede-initiatiefrecht te beschikken.

Zij moet, onder controle van het Europees Parlement, de Europese Unie kunnen vertegenwoordigen in die zaken die vallen onder het GBVB, de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor de uitvoering van gemeenschappelijke maatregelen en de Unie kunnen vertegenwoordigen in internationale organisaties en op internationale conferenties.

De instantie, bevoegd voor de analyse, de evaluatie en de stimulering van het buitenlands en veiligheidsbeleid moet versterkt worden en dient onder het gezag te werken van een lid van de Commissie.

3. De versterking van het GBVB houdt ook in dat het Europees Parlement, in samenwerking met de nationale parlementen, de democratische controle op de beslissingen van de Europese Raad en op de werking van de Europese defensiestructuur kan uitoefenen.

4. De inpassing van de Westeuropese Unie (WEU) in de Europese Unie moet worden nagestreefd.

Daartoe zou het wenselijk zijn dat de EU en de WEU hun administratieve onderbouw gemeenschappelijk maken, met name op het vlak van de permanente vertegenwoordiging (COREPER) en het secretariaat-generaal van beide instanties.

Bij de uitbouw van een echt gemeenschappelijk defensiebeleid, moet een structurele synergie met de NAVO behouden blijven.

Het operationeel karakter van de WEU moet versterkt worden.

5. De Europese Unie moet via haar buitenlands beleid de nodige impulsen geven om verdere stappen te zetten in de internationale en gecontroleerde conventionele, nucleaire, bacteriologische en chemische ontwapening.

6. De financiering van de gemeenschappelijke acties zou in principe ten laste moeten zijn van het budget van de Europese Gemeenschappen.

7. Inzake wapenhandel mag een lidstaat zich niet langer beroepen op de wezenlijke belangen van zijn veiligheid.

8. Het GBVB moet uitdrukkelijk gebaseerd zijn op de wil om de rechtvaardigheid en de solidariteit te bevorderen in de relaties tussen de Europese Unie met alle volkeren van de wereld, in het bijzonder de armsten.

9. In het nieuwe verdrag moet een verbintenis worden ingeschreven tot het scheppen van een kader met betrekking tot de acties die de EU onderneemt ten aanzien van mensenrechtenschendingen in derde landen.

II. Werk en duurzame ontwikkeling

A. Economische en Monetaire Unie (EMU)

1. De Belgische Regering dient een snelle verwezenlijking van de derde fase van de EMU te verdedigen en de noodzakelijke maatregelen te nemen opdat België van bij het begin, in 1999, aan deze derde fase kan deelnemen.

2. De IGC moet de procedures voor een goede werking van de EMU aanvullen en verbeteren; de procedures en middelen moeten er bovendien op gericht zijn alle lidstaten van de Unie op termijn in staat te stellen om toe te treden tot de EMU.

3. De convergentie in andere domeinen, in het bijzonder op fiscaal vlak, moet worden bevorderd onder meer door middel van een meer doorgedreven harmonisering, inclusief de heffing op CO₂ en energie en de overige directe en indirecte belastingen. Een gelijkaardig probleem van harmonisering stelt zich voor het vennootschapsrecht (bijvoorbeeld de definitie van winst) en de sociale-zekerheidsstelsels.

Voor die aangelegenheden moet de regel van de gekwalificeerde meerderheid in de Raad van toepassing zijn.

4. Het Europees Parlement moet in de toekomst medebeslissingsrecht krijgen met betrekking tot de richtsnoeren voor het economisch beleid. Deze richtsnoeren, gericht op economische convergentie, moeten uitdrukkelijk rekening houden met de bevordering van de werkgelegenheid.

5. Het monetaire beleid moet nauwer aansluiten bij het werkgelegenheidsbeleid en de economische en sociale samenhang bevorderen.

De invoering van een gemeenschappelijke munt moet gepaard gaan met een verruiming van de werkingsmiddelen voor een economisch en sociaal beleid (onder meer door het verlagen van de rentevoeten en het stimuleren van de investeringen zonder te vervallen in «deficit spending»).

De Economische en Monetaire Unie moet tevens kunnen leiden tot één sociaal-economische ruimte binnen geharmoniseerde normen.

6. De Unie moet een coherent milieubeleid voeren, dat erop gericht is het ecologisch evenwicht van de Unie en van onze planeet te vrijwaren.

De afspraken die op de Conferenties van Rio en Kopenhagen werden gemaakt, moeten worden geïntegreerd in de communautaire beleidslijnen en aldus leiden tot een model van duurzame ontwikkeling.

B. Een Europees sociaal beleid

1. De werkgelegenheid moet een centrale plaats innemen in het beleid van de Europese Unie. Gepleit wordt voor een Europees werkgelegenheidsbeleid waarbij kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen worden nagestreefd.

2. Een herkenbaar sociaal beleid is van het grootste belang voor de geloofwaardigheid van de Europese Unie. Dit beleid moet voorzien in een hoge graad van sociale bescherming en de strijd aanbinden tegen de armoede en de uitsluiting.

De verbetering van de levensstandaard en van de arbeidsvoorwaarden in de Europese Unie moet worden gewaarborgd door een onderlinge aanpassing van de sociale bepalingen op de weg van de vooruitgang, waarbij tegelijkertijd eerlijke concurrentie moet worden gegarandeerd en sociale dumping zowel binnen als buiten Europa moet worden vermeden. Dit mag echter niet leiden tot het afsluiten van de Europese markt voor derde-wereldlanden.

3. Alle lidstaten, die de voordelen van de eenheidsmarkt genieten moeten onverkort alle sociale, ecologische en fiscale regels van de Unie respecteren.

4. Het sociaal protocol moet in het Verdrag worden opgenomen. De bevoegdheden die in de overeenkomst betreffende de sociale politiek worden opgesomd moeten onder de regel van de gekwalificeerde meerderheid worden gebracht. Het politiek en sociaal gedeelte moet worden aangevuld met specifieke bepalingen en met een procedure betreffende de sociale convergentie.

5. Het Witboek over de groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid moet in al zijn aspecten uitgevoerd worden.

6. De sociale dialoog, ingevoerd door het Verdrag van Maastricht moet worden uitgebreid en verbeterd; zo moet de eventuele bekrachtiging van de Europese CAO's door de Europese Ministerraad vereenvoudigd worden, moeten informatievergaderingen met het Europees Parlement worden voorzien en moet de Europese sociale dialoog ook op sectoraal en bedrijfsvlak worden bevorderd. De middenstand dient als sociale partner erkend te worden.

III. Veiligheid binnen de Europese Unie

1. Het gemeenschappelijk binnenlands en justitiebeleid en in de eerste plaats het vluchtelingen-, het asiel- en het immigratiebeleid, overeenkomstig de internationale verdragen en conventies ter zake moeten gecoördineerd worden langs communautaire weg. Een gemeenschappelijk visumbeleid en een beleid ter bestrijding van de drugshandel moeten worden uitgebouwd.

2. Opdat dit beleid efficiënt zou zijn, moet de Raad beslissen bij gekwalificeerde meerderheid, moet de Commissie over een toereikend initiatiefrecht beschikken en moet het Europees Parlement medebeslissingsrecht krijgen. Het Hof van Justitie moet bevoegdheid krijgen in deze materie zodat de wetgeving ter zake afdwingbaar is.

3. De overgangsmechanismen voorzien in artikel K9 van het Verdrag van Maastricht moeten ook veralgemeend worden tot de materies voorzien in artikel K1.

4. De Overeenkomst van Schengen moet opgenomen worden in het Unieverdrag.

IV. Europees burgerschap

1. De Europese Unie moet ervoor zorgen dat alle bepalingen van het Europees Verdrag van de rechten van de mens, van het Europees Sociaal Handvest van de Raad van Europa en van het Gemeenschapshandvest van de sociale rechten van werkenden van toepassing zijn op alle ingezetenen van de Unie.

2. Het Verdrag betreffende de Europese Unie moet worden aangevuld met een bepaling over de niet-discriminatie op basis van geslacht, sociale afkomst, ras, godsdienst, seksuele geaardheid, meningsuiting, handicap, taal en leeftijd.

Het fundamenteel recht van vrouwen en mannen op een gelijke behandeling moet in het nieuwe Verdrag worden opgenomen, ten einde:

— Het toepassingsgebied van het gelijkheidsbeginsel uit te breiden tot alle beleidsaspecten waarvoor de Europese Unie bevoegd is;

— Te streven naar gelijke deelneming van mannen en vrouwen aan de besluitvorming op alle niveau's. Deze bepalingen dienen op een positieve wijze te worden geformuleerd en niet als het resultaat van een verbod op discriminatie.

3. Het Verdrag moet eveneens worden aangevuld met bepalingen die de strijd tegen racisme en vreemdelingenhaat op Europees vlak mogelijk maken.

4. In geen geval mogen toegevingen worden gedaan op het vlak van de talenregeling in de Europese Unie, ook niet met als argument de uitbreiding van de Europese Unie.

Iedere burger moet in zijn eigen taal, die tegelijk als officiële taal van de Unie is erkend, met de diensten van al die instellingen kunnen communiceren.

5. De randvoorwaarden moeten gecreëerd worden om op Europees niveau een dynamisch maatschappelijk middenveld te ontwikkelen, zodat een meer democratische samenleving tot stand komt.

Pas op die wijze kan de bevolking deelnemen aan de democratische discussie over het Europese beleid.

Uitwisselingsprogramma's allerhande moeten worden uitgebreid zodat een Europese identiteit en bewustzijn kunnen groeien.

6. Het Europees burgerschap behelst het recht op toegang tot een aantal diensten en de ontwikkeling van een aantal beleidsdomeinen, zoals:

- Een beleid inzake consumentenbescherming;
- Een cultuurbeleid;
- Een jeugdbeleid;
- Een onderwijsbeleid;
- De toegang tot openbare diensten.

7. De plaats, het belang en de financiering van de openbare dienstverlening zouden moeten worden bevestigd. De universele dienstverlening die elke burger het recht op een billijke toegang tot de diensten van algemeen economisch belang garandeert, moet als begrip en qua toepassingsveld per sector worden gedefinieerd.

De diensten dienen met het oog op een grotere efficiëntie te worden geresponsabiliseerd. Concurrentiebevordering en privatisering kunnen worden overwogen in het belang van de consument.

8. De doodstraf moet op Unie-niveau worden afgeschaft.

V. Democratische Europese instellingen

De Verdragen moeten zo worden gewijzigd dat de EU als zodanig rechtspersoonlijkheid kan krijgen.

A. Een democratische besluitvorming

1. De besluitvorming moet sterk worden vereenvoudigd en gedemocratiseerd: de medebeslissing moet gelden voor het geheel van het wetgevende werk, inclusief de domeinen inzake binnenlandse zaken en justitie; wanneer de medebeslissingsprocedure wordt gebruikt, dient de Raad met gekwalificeerde meerderheid te beslissen. De instemming door het Europees Parlement moet worden uitgebreid tot de verdragswijzigingen en alle internationale akkoorden. Op het vlak van het buitenlands- en veiligheidsbeleid moet het Europees Parlement een controlerecht verwerven, zonder dat dit de efficiëntie van het gevoerde beleid in het gedrang brengt. De begrotingsprocedure moet vereenvoudigd en aan democratische controle onderworpen worden.

2. Inzake de vereenvoudiging van de medebeslissingsprocedure worden de voorstellen van het Europees Parlement onderschreven.

3. De verdragsteksten moeten verhelderd en vereenvoudigd worden om ze toegankelijker te maken voor de burgers.

B. Evenwicht tussen de Europese instellingen

1. De Commissie

De Commissie moet één lid per lidstaat tellen.

Het aantal leden mag een echt collegiaal en onafhankelijk optreden van de Commissie echter niet in de weg staan. Op termijn zou de Commissie moeten kunnen omgevormd worden tot een Europese Regering die steunt op een meerderheid in het Europees Parlement.

De bevoegdheden van de Raad kunnen geenszins ten nadele van de Commissie worden uitgebreid.

Het initiatiefrecht van de Commissie binnen de tweede pijler (gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid) en de derde pijler (binnenlandse veiligheid en justitie) dient te worden uitgebreid.

2. Het Europees Parlement

a) Het Europees Parlement moet meer wetgevende bevoegdheden en een ruimer wetgevend initiatiefrecht krijgen. Het beslist samen met de Raad over de begroting en de wetten. Het oefent de politieke controle uit over de activiteiten van de Europese Unie en kan onderzoekscommissies oprichten. Het Europees Parlement

verkiest de voorzitter van de Commissie en moet instemmen met haar investituur. De rol van het Europees Parlement bij hoorzittingen met kandidaat-commissarissen dient eveneens te worden versterkt. Het kan via een negatieve vertrouwensstemming de Commissie afzetten. Verder is de goedkeuring van het Parlement vereist voor de benoeming van de voorzitter, de ondervoorzitter en de raad van bestuur van de Europese Centrale Bank, de rechters van het Europees Hof van Justitie en de leden van de Rekenkamer.

b) Het aantal leden van het Europees Parlement moet beperkt blijven om werkbaar te kunnen zijn. Het Europees Parlement zelf stelt een maximum voor van 700 leden. Met het oog op de mogelijke uitbreiding dringen zich maatregelen op waarbij evenwel rekening gehouden wordt met de representativiteit en de significante vertegenwoordiging van de lidstaten.

c) De Europese verkiezingen moeten vanaf 1999 op uniforme wijze gebeuren. De nationale kieswetgevingen mogen de vorming van transnationale kieslijsten niet verhinderen.

3. De Raad

a) Op termijn moet de stemming met gekwalificeerde meerderheid in de Raad veralgemeend worden voor elke beslissing van wetgevende aard.

b) De drempel voor de gekwalificeerde meerderheid kan niet langer meer worden verhoogd.

Eventueel moeten andere formules worden onderzocht die rekening houden met het evenwicht tussen kleine en grote lidstaten en het bevolkingsaantal.

c) Een sterke vermindering van de comitologie — de betrokkenheid van nationale ambtenaren bij de implementatie van de bestuurstaken van de Commissie — is dringend vereist, zulks met het oog op een doelmatige parlementaire controle.

d) Het voorzitterschap van de Raad zou moeten herzien worden. Het zou kunnen worden uitgeoefend op collegiale wijze gedurende één jaar en zou kunnen samengesteld zijn uit drie lidstaten volgens de trojka-formule.

e) De Raad zou zijn taak efficiënter moeten kunnen uitoefenen.

f) Er moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen de wetgevende en de uitvoerende bevoegdheden van de Raad.

4. Het Comité van de regio's

Het nieuwe Verdrag moet rekening houden met de opkomst van het Europa van de regio's, met name door het Comité van de regio's de bevoegdheid toe te kennen adviezen uit te brengen inzake materies die een invloed hebben op de ontwikkeling van de regio's (ruimtelijke ordening, energie, milieu, ...).

Het is wenselijk de adviesbevoegdheid van het Comité van de regio's (dat thans beperkt is tot de Raad en de Commissie) uit te breiden tot het Europees Parlement.

5. Het Economisch en Sociaal Comité

Het Economisch en Sociaal Comité moet eveneens adviesbevoegdheid krijgen ten aanzien van het Europees Parlement.

6. Europese gerechtelijke instanties

Aan het Europees Hof van Justitie moet volledige rechtsmacht worden toegekend om een uniforme en correcte toepassing van het Unie-recht aangaande justitiële aangelegenheden mogelijk te maken.

De samenstelling van het Hof van Justitie moet opnieuw onder ogen genomen worden in het licht van deze nieuwe bevoegdheids-overdracht.

De gerechtelijke instanties moeten zodanig worden uitgerust dat de EG-fraude slagvaardiger kan worden aangepakt.

C. Subsidiariteit

Het subsidiariteitsbeginsel mag niet tot concurrentie tussen de verschillende bevoegdheidsniveaus leiden, maar moet hun synergie benadrukken en moet de complementaire initiatieven via een eenvoudig en doeltreffend beleid meer effect doen sorteren.

Dit principe mag niet dienen om de communautaire initiatieven te blokkeren.

De opstelling van een hiërarchie van de communautaire normen kan bijdragen tot een betere toepassing van het subsidiariteitsbeginsel.

Het is niet nodig lijsten op te stellen met bevoegdheden van de Unie, in ieder geval niet in deze fase van de integratie. In het kader van de gedeelde bevoegdheden moet het subsidiariteitsprincipe doeltreffender worden toegepast, door de Commissie een algemene motiveringsplicht op te leggen voor alle voorstellen volgens nauwkeurige criteria.

D. Transparantie

De bureaucratie moet worden bestreden en de Europese burgers moeten gemakkelijk toegang krijgen tot de diensten van de instellingen van de Europese Unie.

De besluiten van het wetgevend werk, getroffen door de Raad, moeten onverwijld worden gepubliceerd.

De openbaarheid van bestuur dient op Europees niveau te worden ingevoerd.

E. Een goed financieel beheer

1. Het beginsel van de universaliteit van de begroting moet worden erkend.

2. Het Verdrag bepaalt dat in begrotingszaken discipline in acht moet worden genomen.

De nationale en de regionale regeringen en parlementen hebben de taak om toe te zien op de correcte aanwending van de Europese middelen in hun lidstaat of regio; zij moeten daartoe geresponsabiliseerd worden.

F. De nationale parlementen

De rol en de bevoegdheden van de nationale parlementen, die de dragers zijn van de nationale soevereiniteit, moeten erkend worden.

De leden van de nationale regeringen moeten worden onderworpen aan een democratische controle op hun werkzaamheden in de Raad. De interventie van een nationaal parlement in de wetgevende procedure mag er alleen toe strekken zijn standpunt, over een door de Raad te bespreken voorstel, ter kennis te brengen van de regering.

De oprichting van een kamer van nationale parlementen is niet wenselijk. De contacten tussen het Europees Parlement en de nationale parlementen moeten zich binnen de bestaande samenwerkingsvormen ontwikkelen, zoals de COSAC (Conférence des organes spécialisés en affaires communautaires).

VI. Uitbreiding van de Europese Unie

Het uitbreidingsproces mag het communautaire acquis niet afzwakken.

Daarom mogen de onderhandelingen over de uitbreiding slechts worden afgerond na de invoering van de eenheidsmunt enerzijds, en na de herziening van de Verdragen anderzijds.

De totstandkoming van een «*Europe à la carte*», zoals dat nu het geval is met Schengen en het sociaal protocol moet worden vermeden. Dit neemt niet weg dat met het oog op een eventuele uitbreiding van de Europese Unie ruimte gelaten wordt voor een gedifferentieerde integratie die aan de volgende voorwaarden moet voldoen:

1. Alle lidstaten, die tot de Unie toetreden, moeten alle doelstellingen van het Verdrag en de daaruit voortvloeiende plichten onderschrijven.

2. Een overgangprocedure, die toelaat dat een lidstaat op een later tijdstip aansluit bij een onderdeel van het Verdrag, is mogelijk.

3. De overgangprocedure mag enkel toegepast worden wanneer het de enige mogelijkheid is om vooruitgang te boeken.

4. De economische en sociale samenhang moet een gezamenlijke bekommernis zijn. De solidariteit tussen de lidstaten die aan bepaalde normen voldoen, en zij die daar nog niet aan voldoen, moet voorop staan. Dit betekent dat er maatregelen moeten genomen worden om toetreding mogelijk te maken.

5. Geen enkele lidstaat die niet wenst te participeren aan een bepaald Europees beleidsdomein, mag de andere lidstaten verhinderen op deze domeinen vooruitgang te boeken.

*
* *

Aangezien de toekomst van de Europese Unie in grote mate wordt bepaald door de steun van de bevolkingen in al hun gelegingen, heeft het Adviescomité voor Europese Aangelegenheden, op zaterdag 25 november 1995, een hoorzitting georganiseerd met het maatschappelijk middenveld van ons land (met name de vertegenwoordigers van de sociaal-economische en sociaal-culturele organisaties). Bedoeling was de bevolking nauwer bij de Europese uitbouw en bij de komende Intergouvernementele Conferentie in het bijzonder te betrekken.

Het Adviescomité heeft kennis genomen van de voorstellen geformuleerd door de vertegenwoordigers van het maatschappelijke middenveld.

Alhoewel een groot deel van deze onderwerpen wellicht niet zal behandeld worden tijdens de Intergouvernementele Conferentie, hebben de deelnemers toch een aantal belangrijke krachtlijnen geschetst voor specifieke beleidsdomeinen. Zij worden hierna weergegeven en, ter nadere beoordeling, voorgelegd aan de Belgische regering.

Een aantal van de elementen aangebracht door het middenveld werd trouwens door het Adviescomité reeds overgenomen onder vorm van amendementen in de tekst hierboven.

De hiernavolgende tekst werd niet ter stemming voorgelegd aan het Adviescomité.

*
* *

Krachtlijnen voor specifieke beleidsdomeinen

Milieubeleid

Een coherent milieubeleid veronderstelt dat het fiscale, sociale en milieubeleid geen voorwerp mogen zijn van sociale dumping. Deze beleidsdomeinen moeten uitdrukkelijk beschouwd worden als ondeelbaar en interdependent.

Ook moeten het landbouwbeleid, het regionaal beleid, het transportbeleid, het beleid inzake onderzoek en ontwikkeling, het beleid inzake buitenlandse handel en het concurrentiebeleid verenigbaar zijn met de doelstellingen van een duurzame ontwikkeling.

Elke lidstaat moet strengere maatregelen voor de bescherming van het leefmilieu kunnen handhaven of invoeren.

De Commissie moet het bewijs leveren dat de beginselen van non-discriminatie en evenredigheid niet worden nageleefd (bewijslast).

De Commissie moet bij het formuleren van haar voorstellen voortaan de hoogste beschermingsniveaus die in de lidstaten gelden, als uitgangspunt nemen.

Op de fiscale bepalingen betreffende het milieubeleid is de regel van de gekwalificeerde meerderheid in de Raad en het medebeslissingsrecht van het Europees Parlement van toepassing.

Om concurrentievervalsingen te voorkomen moet het communautaire milieubeleid, wat zijn aanpak en toepassing betreft, voldoende geharmoniseerd zijn. De definitie van dit beleid moet overigens meer rekening houden met de sociaal-economische gevolgen van de aanbevolen maatregelen. Daartoe zou elk nieuw voorstel systematisch vergezeld moeten gaan van impactfiches en een kosten/batenanalyse.

Om de progressieve naleving van de communautaire milieubepalingen door de kandidaat toetredende landen van Centraal- en Oost-Europa te vergemakkelijken, zou de Europese Unie de overdracht van know-how en schone technologieën naar die landen moeten aanmoedigen.

Consumentenbeleid

De Unie stelt zich ten doel ook de consumentenbelangen te vrijwaren en te bevorderen, opdat het communautair beleid ter zake een duurzaam verbruik zou verzekeren.

De verwezenlijking van een hoog niveau van consumentenbescherming moet tot stand komen door het consumentenbeleid los te maken van het interne marktbeleid, zodat het een bredere reikwijdte krijgt. Voorts dient het consumentenbeleid geïntegreerd te worden in een aantal andere beleidsdomeinen zoals het mededingingsbeleid, het gemeenschappelijk handelsbeleid, het gemeenschappelijk landbouwbeleid, het milieubeleid, de volksgezondheid en de openbare diensten zodat men een horizontaal consumentenbeleid bereikt.

Het consumentenbeleid is een specifieke uiting van het Europees burgerschap dat de economische, sociale en culturele aspecten omvat.

Cultuurbeleid

De Europese Unie moet de nodige middelen vrijmaken om haar culturele diversiteit te beschermen en de culturele uitstraling van Europa te waarborgen.

De zogenoemde «cultuurparagraaf» in het Verdrag moet worden uitgebreid en herschreven.

Het optreden van de Unie moet mede gericht zijn op uitwisseling en activiteiten met een cultureel doel. Hiertoe behoort onder meer de stimulering en de verspreiding van scheppend werk. Het optreden moet eveneens gericht zijn op de verbetering van de kennis inzake de geschiedenis van de volkeren in Europa. De Unie moet in alle beleidsdomeinen rekening houden met de culturele aspecten en moet waarborgen dat haar initiatieven het culturele leven, noch het culturele erfgoed schaden.

De huidige talenregeling moet verdragsrechtelijk verankerd worden.

Alle talen moeten volwaardige werktalen blijven binnen de Europese instellingen.

Jeugdbeleid

De Gemeenschap voert een algemeen jeugdbeleid op basis van een coherente benadering van de sociale, economische en culturele factoren die de persoonlijke en professionele ontwikkeling van de jongeren bevorderen. De belangen van de jongeren dienen op de voorgrond te staan bij de uitstippeling en tenuitvoerlegging van andere communautaire beleidslijnen.

De Gemeenschap dient aandacht te besteden aan de ontwikkeling en verbetering van programma's voor jongeren op gebied van opvoeding, opleiding en uitwisseling. Zij moet maatregelen nemen om deelname vooral van de kansarme jongeren aan dergelijke programma's te bevorderen.

Grotere voorrang moet gegeven worden aan de samenwerking met landen buiten de Unie om tot wederzijds begrip en verdraagzaamheid te komen tussen de jongeren.

De Europese Unie moet de jongeren op een rechtstreekse en actieve manier bij de Europese opbouw betrekken.

Onderwijsbeleid

De uitwisselingsprogramma's voor studenten moeten worden uitgebreid. Zij vormen een onmiskenbare basis voor de vorming van een Europese identiteit. Daarenboven stelt het de jongeren in staat beter te beantwoorden aan de vereisten van de eengemaakte arbeidsmarkt. De gemeenschappelijke erkenning van diploma's

wordt aldus eveneens versterkt aangezien de universiteiten in een concurrentiepositie terecht komen, waardoor zij worden aangemoedigd om het onderwijs- en onderzoeksniveau te verbeteren.

Gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

De huidige hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid moet worden voortgezet. De toetreding van nieuwe lidstaten mag geen voorwendsel zijn om de herziening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid af te zwakken of om dat beleid gedeeltelijk opnieuw te nationaliseren.

De basisprincipes van het GLB (communautaire preferentie, veiligstellen van voedselvoorziening, inkomensondersteuning) moeten gerespecteerd worden.

De hervorming van het landbouwbeleid moet de multifunctionele rol van de landbouw versterken: de valorisatie van natuurwaarden, de toegankelijkheid van het platteland voor de bevolking.

Mededingingsbeleid

Bij de toepassing van de verordening betreffende de controle op concentraties moet met de mundialisering van de markt rekening worden gehouden. De Commissie moet haar interne procedures overigens aanpassen opdat aangemelde overeenkomsten snel tot de vergunningen kunnen leiden die de ondernemingen nodig hebben vooraleer zij over vaak aanzienlijke investeringen kunnen beslissen. Mits deze verbeteringen worden aangebracht, zou de Intergouvernementele Conferentie zonder meer de bevoegdheden van de Europese Commissie ter zake moeten bevestigen.

De algemene regels van het Verdrag op het gebied van vestigingsrecht, vrije dienstverlening, vrije mededinging en overheidssteun zouden voor het vervoerbeleid moeten gelden. Er zal een eind moeten worden gemaakt aan de praktijk die erin bestaat de algemene regels van het Verdrag aan te tasten door systematisch uitzonderingen toe te kennen.

Telecommunicatiebeleid

Wat de telecommunicatie betreft, moet een beleid van openstelling worden gevoerd dat het bedrijfsleven in staat stelt de nodige investeringen te plannen om het potentieel te ontwikkelen waarover Europa ter zake beschikt. Dit houdt in dat de Commissie erop toeziet dat de regels op het gebied van vrij handelsverkeer en wederzijdse toegang tot de markt worden nageleefd.

Energiebeleid

Een goede marktwerking is van wezenlijk belang voor de kwantitatieve ontwikkeling van de energiebronnen, de diversifiëring van deze bronnen en het behoud van concurrerende produktiekosten en verkoopprijzen. Het marktmechanisme mag niet in het gedrang komen wegens divergerende nationale, fiscale en milieumaatregelen.

De Europese Unie moet bovendien een gunstig klimaat ontwikkelen voor de investeringen en modernisering van de industriële processen die positieve gevolgen hebben voor energiebesparing.

Vervoerbeleid

De ontwikkeling van onderling verbonden efficiënte vervoernetwerken is onontbeerlijk voor een goede werking van de interne markt. De Europese Commissie moet daartoe de openbare en particuliere financiële middelen vrijmaken.

KMO-beleid

Een coherent KMO-beleid moet een expliciete doelstelling zijn van de Europese Unie.

Ann. parl. Sénat de Belgique - Session ordinaire 1995-1996
Parlem. Hand. Belgische Senaat - Gewone zitting 1995-1996

Dit impliceert dat alle instellingen van de Europese Unie bij hun beslissingen, rekening houden met de gevolgen voor de KMO's.

Ontwikkelingsbeleid

In het kader van de Noord-Zuidsolidariteit moet de Europese Unie beter het handelsbeleid, het landbouwbeleid en het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid (GBVB) met het ontwikkelingsbeleid coördineren.

Beleid van gelijke kansen voor mannen en vrouwen

De significante deelname van vrouwen in alle politieke, administratieve en gerechtelijke instellingen en organen van de Europese Unie moet worden verzekerd.

De integratie van de vrouwen in het arbeidsproces dient te worden bevorderd. De lidstaten van de Europese Unie moeten daartoe als prioritaire doelstellingen voorop stellen:

— De uitbouw van flexibele arbeidsvormen gericht op de combinatie arbeid-gezin;

— De uitbouw van opvangstructuren en formules zowel voor jonge en schoolgaande kinderen als voor hulpbehoevende personen;

— De garantie voor vrouwen van deelname aan de besluitvorming in het arbeidsproces op alle niveaus;

— De bevordering van het vrouwelijk ondernemerschap.

Het is van belang dat de lidstaten van de Europese Unie erop toezien dat de taken en verantwoordelijkheden van mannen en vrouwen in de samenleving op een evenwichtige wijze worden naar voor gebracht in de media.

Armoedebeleid

De belangrijkste conclusies van het Algemeen Verslag over de armoede moeten gevaloriseerd worden bij het uitwerken van een Europees armoedebeleid en er met name op wijzen:

1. Dat dank zij de sociale zekerheid het armoedepercentage in de meeste Europese landen relatief laag is gebleven ondanks de tewerkstellingscrisis;

2. Dat de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting een geïntegreerd beleid vergt in de diverse maatschappelijke sectoren, in het bijzonder de werkgelegenheid, de sociale zekerheid, de gezondheidszorg, de huisvesting en de jeugdzorg;

3. Dat een efficiënt armoedebeleid slechts tot stand kan worden gebracht en uitgevoerd in samenspraak met de rechtstreekse betrokkenen en hun organisaties.

*
* *

Dit memorandum zal overgezonden worden aan de Gemeenschaps- en Gewestraden, het Europees Parlement en de parlementen van de lidstaten van de Europese Unie, de Europese Raad, de Raad van ministers, de Commissie, de Belgische Regering alsmede aan de Intergouvernementele Conferentie.

Problématique

1. Par suite de la mondialisation accrue de l'économie et de la circulation des capitaux, des personnes et de l'information, les différents États ne disposent souvent pas des instruments dont ils ont besoin pour mettre en œuvre leur politique, notamment en matière économique, monétaire, sociale, écologique, fiscale et d'infrastructure.

2. Cet accroissement de la mobilité contraint certes les différents États à développer aussi les instruments appropriés pour mener leur politique intérieure dans les domaines de la sécurité et de la justice.

3. Depuis la signature du Traité sur l'Union européenne, l'ordre mondial a subi de profondes mutations notamment du fait de la disparition des régimes communistes en Europe centrale et orientale.

4. De nombreux pays veulent adhérer à l'Union européenne.

5. Le fonctionnement de l'Union européenne est encore toujours caractérisé par un déficit démocratique tant sur le plan du fonctionnement des institutions européennes proprement dites qu'en ce qui concerne les relations entre l'Union européenne, d'une part, et les États membres et leurs populations, d'autre part.

6. L'Union européenne est, sur le plan des objectifs et des institutions, la mieux placée pour résoudre cet ensemble de problèmes; mais il faut pour cela renforcer et adapter d'urgence son fonctionnement actuel.

7. Les gouvernements des États membres de l'Union européenne évalueront, au cours de la Conférence intergouvernementale (CIG) prévue au Traité de Maastricht, le fonctionnement et les compétences de l'Union européenne pour adapter les traités en fonction des problèmes nouveaux.

Stratégie parlementaire

1. Le Parlement belge sera appelé à approuver le nouveau traité. Les critères d'appréciation suivants seront pris en compte :

Le nouveau traité doit permettre :

- De consolider l'acquis communautaire;
- D'instituer une union politique au fonctionnement plus efficace, cadre indispensable de l'Union économique et monétaire (UEM);

- À l'Union et aux États membres de mener une politique vigoureuse et efficace en matière économique et sociale, particulièrement en matière d'emploi;

- De créer le cadre institutionnel nécessaire au financement de sa politique après 1999;

- D'instaurer une politique étrangère et de sécurité efficace, afin de pouvoir faire face aux nouveaux défis internationaux;

- D'élaborer une politique intérieure et de justice efficace;

- Au citoyen de se trouver en face de textes simplifiés et compréhensibles pour en faciliter la ratification;

- De démocratiser encore le fonctionnement des institutions européennes afin d'avancer dans la direction d'une Europe fédérale.

Le Parlement fera connaître, en temps utile, au Gouvernement, les exigences minimales qui doivent être rencontrées selon lui par les résultats de la Conférence intergouvernementale de manière à ce que les objectifs énumérés dans le présent mémorandum soient réalisés au maximum.

2. De plus le Parlement belge demande au Gouvernement de veiller à ce que l'ordre du jour de la prochaine Conférence intergouvernementale soit plus large que les dispositions prévues à l'article N, paragraphe 2, ainsi que l'envisage le Parlement européen et une majorité de membres du groupe de réflexion intergouvernemental.

3. Le Parlement belge :

- Est conscient de la nécessité d'informer la population et la société civile sur les enjeux de la CIG, et de montrer le lien entre les questions institutionnelles et les problèmes concrets et les défis qui préoccupent la population. Le Parlement s'engage dès lors à prendre régulièrement des initiatives afin d'impliquer la population et la société civile dans la discussion;

- Demande au Gouvernement belge de prendre ces objectifs à cœur;

- Se propose de suivre attentivement les négociations au cours de la CIG;

- Rappelle que l'article 168 de la Constitution et les lois relatives aux relations internationales des Communautés et des Régions impliquent que les assemblées parlementaires doivent être régulièrement informées sur les négociations relatives à la CIG;

- Émet le souhait que dans le cadre des dispositions légales, la concertation nécessaire entre les institutions fédérales et les Régions et Communautés soit organisée;

- Demande que la population soit consultée dans la plus large mesure possible sur les résultats de la CIG.

4. Il serait souhaitable que la CIG examine l'opportunité éventuelle d'abandonner, pour certains développements fondamentaux de l'UE, le droit de veto reconnu à chaque État membre afin d'éviter des blocages dramatiques.

L'affaiblissement du droit de veto pose le problème de la manière dont doit s'exprimer la majorité qualifiée.

Il conviendrait également d'examiner des formules permettant la suspension d'adhésion, le retrait volontaire et l'exclusion partielle ou totale d'États membres. Ces formules ne peuvent en aucun cas entraîner des incohérences et des inefficacités majeures, notamment par la création d'une Europe à la carte.

Dans ce contexte l'article N, § 1er, du Traité sur l'Union européenne, pourrait faire l'objet d'une révision.

5. Le Parlement belge renvoie à un certain nombre de documents sur lesquels il s'est basé pour formuler les objectifs et les moyens que le Gouvernement doit défendre au sein de la CIG (les documents de référence figurent en annexe).

Objectifs

Le Parlement belge confirme les objectifs fixés par les Traités de Rome, l'Acte unique et le Traité de Maastricht.

Confrontée aux problèmes actuels comme le chômage, la progression de la pauvreté ou l'existence de conflits sur le continent européen, la population attend plus de l'Union européenne et souhaite que ses objectifs soient complétés et clarifiés.

I. *Promotion de la paix et de la sécurité*

Afin de promouvoir la paix et la sécurité, l'Union européenne doit mettre en œuvre les moyens correspondant à son potentiel économique et à son système de valeurs culturelles.

Si la coopération que l'Union européenne a pu mettre en œuvre entre les différents pays constitue la meilleure garantie de paix et de stabilité en Europe occidentale, des conflits restent possibles en Europe.

L'Union européenne doit agir efficacement et d'une seule voix, mettre tout en œuvre par la collaboration et la concertation, pour assurer la paix et la sécurité, y compris dans les territoires où la guerre civile menace ou fait rage.

II. *Emploi et développement durable*

Si l'intégration économique européenne a incontestablement porté ses fruits, notamment en ce qui concerne la prospérité et la création d'emplois supplémentaires, la croissance économique seule ne suffit cependant plus à tenir tête au chômage. En outre, l'internationalisation de l'économie et de la circulation des capitaux diminue l'influence des autorités nationales et régionales. Il est dès lors urgent d'instituer l'Union économique et monétaire. Les conséquences favorables de l'UEM doivent rendre possible la promotion de l'emploi, d'un modèle social européen et d'un développement durable favorable à la population et au consommateur en particulier.

III. *La sécurité au sein de l'Union européenne*

Si la levée des frontières entre les États membres de l'Union offre de nombreux avantages, elle pose également un nouveau problème de sécurité. L'Union européenne doit pouvoir mener sa propre politique intérieure et de justice afin de lutter efficacement contre la criminalité internationale et transfrontalière.

IV. *La citoyenneté européenne*

L'Union européenne doit garantir les droits individuels et collectifs de ses citoyens.

Les droits individuels comme les libertés fondamentales, les droits de l'homme, l'égalité entre les hommes et les femmes, les droits politiques, sociaux et économiques et l'égalité des chances sont inaliénables et de la plus haute importance pour tous les citoyens.

Les droits collectifs comme le respect de la diversité culturelle constituent également le cadre indispensable à l'exercice de la citoyenneté européenne.

L'Union européenne doit être une société tolérante et multiculturelle tout en préservant ses spécificités dans ses contacts avec d'autres cultures. Elle doit aussi être attentive aux problèmes posés par la pauvreté et l'exclusion sociale.

Afin de préserver le respect de ces droits et l'attachement aux valeurs qu'ils traduisent, l'Union européenne doit, tout en tenant compte du principe de subsidiarité, protéger la famille comme facteur de continuité et de solidarité entre les générations.

V. Des institutions européennes démocratiques

L'Union européenne doit être une véritable démocratie se fondant sur:

- Un processus décisionnel démocratique;
- Un nouvel équilibre entre les institutions européennes au sein desquelles le Parlement européen directement élu, obtient de plus larges compétences;
- Le principe de subsidiarité;
- La transparence;
- Le souci d'une saine gestion des moyens financiers, contrôlés démocratiquement (équilibre budgétaire et lutte contre la fraude);
- La reconnaissance des compétences des parlements nationaux, surtout de leur fonction de contrôle des ministres nationaux au sein des Conseils de ministres européens, notamment en ce qui concerne les aspects intergouvernementaux.

VI. Préparer l'élargissement et renforcer la solidarité

Les pays et les peuples du continent européen qui partagent les mêmes valeurs socio-économiques et démocratiques doivent pouvoir adhérer à terme à l'Union européenne pour autant qu'ils aient la ferme volonté de prendre part à la création d'une Europe fédérale. L'Union actuelle n'est pas prête à mener à bien cet élargissement. L'approfondissement de l'Union est dès lors une condition essentielle de son élargissement.

Moyens

La réalisation des objectifs cités suppose la mise en œuvre des instruments suivants par la prochaine CIG:

I. Paix et sécurité

1. Il faut entreprendre d'urgence l'élaboration d'un système de sécurité européen cohérent et efficace. Ce système doit accorder une attention toute particulière à la prévention des conflits.

Une Union européenne renforcée doit pouvoir jouer un rôle prépondérant au sein du Conseil de sécurité des Nations unies.

Les différentes organisations qui sont compétentes en Europe pour la défense et la sécurité doivent parvenir à une réelle coopération, ainsi qu'à une claire répartition des tâches.

2. Pour arriver à une Politique étrangère et de sécurité commune (PESC) efficace, il faudrait que le Conseil puisse prendre l'initiative d'une action commune sans que l'unanimité des États membres ne soit requise à cet effet. La Commission doit être totalement impliquée dans l'élaboration et la mise en œuvre de la PESC et doit disposer également à cet égard d'un droit d'initiative.

Elle doit, sous le contrôle du Parlement européen, pouvoir représenter l'Union européenne dans les matières qui relèvent de la PESC, pouvoir assumer la responsabilité de la mise en œuvre de mesures communautaires et pouvoir représenter l'Union au sein des organisations internationales et aux conférences internationales.

Il y a lieu de renforcer l'instance ayant une capacité d'analyse, d'évaluation et d'impulsion en matière de politique étrangère et de sécurité, sous l'autorité d'un membre de la Commission.

3. Le renforcement de la PESC implique également que le Parlement européen, en collaboration avec les parlements nationaux, puisse exercer un contrôle démocratique des décisions du Conseil européen et du fonctionnement de la structure de défense européenne.

4. L'intégration de l'Union de l'Europe occidentale (UEO) dans l'Union européenne doit être poursuivie.

Voilà pourquoi il serait souhaitable que l'UE et l'UEO mettent en commun leur encadrement administratif notamment en ce qui concerne la représentation permanente (COREPER) et le secrétariat général des deux institutions.

Une synergie structurelle avec l'OTAN doit être maintenue lors de l'établissement d'une véritable politique de défense commune.

Il faut renforcer le caractère opérationnel de l'UEO.

5. L'Union européenne doit donner par le biais de sa politique étrangère, l'impulsion nécessaire afin de progresser vers un désarmement contrôlé au niveau international des armes conventionnelles, nucléaires, bactériologiques et chimiques.

6. Le financement des actions communes devrait en principe être mis à charge du budget des Communautés européennes.

7. En matière de commerce des armes, un État membre ne peut plus invoquer les intérêts vitaux de sa sécurité.

8. La PESC doit explicitement être fondée sur la volonté de promouvoir la justice et la solidarité dans les rapports de l'Union européenne avec tous les peuples du monde, spécialement les plus défavorisés.

9. Le nouveau traité doit contenir un engagement visant à créer un cadre relatif aux actions entreprises par l'Union européenne au sujet des infractions aux droits de l'homme dans les pays tiers.

II. Emploi et développement durable

A. Union économique et monétaire (UEM)

1. Le Gouvernement belge doit défendre la réalisation rapide de la troisième phase de l'UEM et prendre les mesures qui s'imposent afin que la Belgique puisse participer d'emblée, en 1999, à cette troisième phase.

2. La CIG doit préciser et améliorer les procédures garantissant le bon fonctionnement de l'UEM; ces procédures et moyens doivent en outre avoir pour but de permettre, à terme, à tous les États membres de l'Union d'adhérer à l'UEM.

3. La convergence devrait être favorisée dans d'autres domaines, en particulier dans le domaine fiscal, entre autres par le biais d'une harmonisation plus poussée, y compris la taxe sur l'énergie et le CO₂ et les autres impôts directs et indirects. Un problème similaire d'harmonisation se pose en ce qui concerne le droit des sociétés (comme la définition du bénéfice) et les systèmes de sécurité sociale.

En ces matières, la règle de la majorité qualifiée au sein du Conseil doit être requise.

4. Le Parlement européen doit obtenir à l'avenir un droit de codécision en ce qui concerne les orientations de la politique économique (centrée sur la convergence) qui doivent explicitement tenir compte de la promotion de l'emploi.

5. La politique monétaire devrait être plus étroitement liée à la politique de l'emploi et promouvoir la cohésion économique et sociale.

La création de la monnaie unique doit s'accompagner d'un renforcement des instruments de politique économique et sociale (entre autres par la diminution des taux d'intérêt et la stimulation des investissements sans tomber dans le « deficit spending »).

L'Union économique et monétaire doit également conduire à un espace socio-économique à l'intérieur de normes harmonisées.

6. L'Union doit mener une politique de l'environnement cohérente visant à sauvegarder l'équilibre écologique de l'Union et de notre planète.

Les accords conclus à la Conférence de Rio et Copenhague doivent être intégrés aux politiques communautaires et tendre ainsi vers un modèle de développement durable.

B. Une politique sociale européenne

1. L'emploi doit occuper une place privilégiée dans la politique de l'Union européenne. Nous plaidons en outre en faveur de la réalisation d'une politique européenne de l'emploi, engendrant des objectifs tant qualitatifs que quantitatifs.

2. Une politique sociale spécifique est de la plus haute importance pour la crédibilité de l'Union européenne. Cette politique doit conduire à un haut niveau de protection sociale ainsi qu'à la lutte contre la pauvreté et l'exclusion.

L'amélioration du niveau de vie et des conditions de travail dans l'Union européenne doit être assurée par une adaptation des dispositions sociales dans le progrès tout en garantissant une concurrence équitable et en évitant le dumping social, ceci tant au plan européen que vis-à-vis de l'extérieur. Ceci ne peut pas être utilisé aux fins de fermer le marché européen au tiers monde.

3. Tous les États membres qui profitent des avantages du marché unique doivent respecter intégralement toutes les règles de l'Union dans les domaines social, écologique et fiscal.

4. Le protocole social devrait être incorporé au Traité. Les compétences énumérées dans l'accord sur la politique sociale doivent toutes être régies par la règle de la majorité qualifiée. Le chapitre politique et social doit être complété par des dispositions spécifiques ainsi qu'une procédure concernant la convergence sociale.

5. Le Livre blanc sur la croissance, la compétitivité et l'emploi doit être mis en œuvre dans tous ses aspects.

6. Le dialogue social instauré par le Traité de Maastricht doit être étendu et faire l'objet d'améliorations; ainsi, l'approbation éventuelle des CCT européennes par le Conseil des ministres européen doit être simplifiée et il convient de prévoir des procédures d'information du Parlement européen et de promouvoir également le dialogue social européen sur le plan sectoriel et au niveau des entreprises. Les classes moyennes doivent être reconnues comme partenaire social.

III. Sécurité dans l'Union européenne

1. La politique intérieure et de justice commune et en premier lieu les politiques relatives aux réfugiés, à l'asile et à l'immigration, conformément aux traités internationaux et aux conventions en la matière, doivent être coordonnées par la voie communautaire. Une politique commune des visas et de lutte contre la drogue doit être définie.

2. Afin que cette politique soit efficace, le Conseil doit décider à la majorité qualifiée, la Commission doit disposer d'un droit d'initiative adéquat et le Parlement européen doit obtenir le droit de codécision. La Cour de Justice doit obtenir compétence dans cette matière afin que cette législation ait force obligatoire.

3. Il convient de généraliser les mécanismes de passerelles prévus à l'article K9 du Traité de Maastricht pour les matières reprises à l'article K1.

4. L'Accord de Schengen doit être intégré au Traité de l'Union.

IV. La citoyenneté européenne

1. L'Union européenne devrait rendre applicables, à tous ses ressortissants, toutes les dispositions de la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme, de la Charte sociale européenne du Conseil de l'Europe et de la Charte communautaire des droits sociaux des travailleurs.

2. Le Traité sur l'Union européenne doit être complété par une disposition relative à la non-discrimination sur base du sexe, de l'origine sociale, de la race, de la religion, de tendances sexuelles, de l'opinion, du handicap, de la langue et de l'âge.

Le droit fondamental des hommes et des femmes à l'égalité doit être inscrit dans le nouveau Traité, en vue:

— D'élargir le domaine d'application du principe d'égalité à toutes les politiques pour lesquelles l'Union européenne est compétente;

— De tendre vers la participation égale des hommes et des femmes à la prise de décision à tous les niveaux. Ces dispositions doivent être formulées d'une manière positive et non comme le résultat d'une interdiction de toute discrimination.

3. Le Traité doit aussi être complété par des dispositions qui rendent possible la lutte contre le racisme et la xénophobie au niveau européen.

4. Aucune concession ne peut être faite en ce qui concerne les règles qui régissent l'emploi des langues dans l'Union européenne, même sous le prétexte de l'élargissement de celle-ci.

Chaque citoyen doit pouvoir communiquer avec les services de toutes ces institutions dans sa propre langue, qui est également reconnue comme langue officielle de l'Union.

5. Il faut créer les conditions nécessaires permettant de développer une société civile dynamique sur le plan européen afin qu'une société plus démocratique puisse voir le jour.

Ce n'est que de cette façon que la population pourra participer au débat démocratique sur la politique européenne.

Les programmes d'échanges en tout genre doivent dès lors être étendus afin de permettre à une conscience et une identité européenne de se développer.

6. La citoyenneté européenne doit comprendre le droit à l'accès à un certain nombre de services ainsi que le développement de certaines politiques, telles que:

— Une politique des consommateurs;

— Une politique culturelle;

— Une politique de la jeunesse;

— Une politique de l'enseignement;

— L'accessibilité aux services publics.

7. La place, l'importance et le financement du service public devraient être affirmés. Il convient de définir par secteur la notion et le champ d'application du service universel garantissant à chaque citoyen le droit à un accès équitable aux services d'intérêt économique général.

Les services doivent être responsabilisés en vue d'une plus grande efficacité. La promotion de la concurrence et la privatisation peuvent être envisagées dans l'intérêt du consommateur.

8. La peine de mort doit être abolie au niveau de l'Union.

V. Des institutions européennes démocratiques

Les Traités doivent être modifiés de manière à permettre à l'Union européenne en tant que telle de jouir de la personnalité juridique.

A. Une prise de décision démocratique

1. Il convient de simplifier et de démocratiser considérablement le processus décisionnel: la codécision doit s'appliquer à l'ensemble du travail législatif, y compris en matière d'affaires intérieures et de justice; lorsque la procédure de codécision est appliquée, le Conseil doit statuer à la majorité qualifiée. L'avis conforme du Parlement européen doit être étendu aux révisions du traité ainsi qu'à toutes les conventions internationales. Le Parlement européen doit acquérir un droit de contrôle en matière de politique étrangère et de sécurité, sans que cela compromette toutefois l'efficacité de la politique menée. La procédure budgétaire doit être simplifiée et soumise à un contrôle démocratique.

2. Les propositions du Parlement européen en matière de simplification de la procédure de codécision, sont légitimes.

3. Les textes des traités doivent être nettoyés et simplifiés pour les rendre plus accessibles aux citoyens.

B. Équilibre entre les institutions européennes

1. La Commission

La Commission doit comprendre un membre par État membre.

Le nombre de membres ne peut toutefois empêcher la Commission d'avoir un fonctionnement véritablement collégial et indépendant. À terme, la Commission devrait pouvoir être transformée en un Gouvernement européen reposant sur une majorité au Parlement européen.

Les compétences du Conseil ne peuvent en aucun cas être étendues au préjudice de la Commission.

Le droit d'initiative de la Commission doit être étendu dans le cadre du deuxième pilier (politique étrangère et de sécurité commune) et dans le cadre du troisième pilier (sécurité intérieure et justice).

2. Le Parlement européen

a) Le Parlement européen doit disposer de compétences législatives accrues et d'un droit d'initiative législative plus étendu. Le Parlement statue, avec le Conseil, sur le budget et les lois. Il exerce le contrôle politique sur les activités de l'Union européenne et peut instituer des commissions d'enquête. Le Parlement européen élit le président de la Commission et doit accorder l'investiture à celui-ci. Il faut également renforcer le rôle du Parlement européen lors d'auditions de candidats commissaires. Il peut démettre la Commission par un vote de confiance négatif. L'approbation du Parlement est en outre requise pour la nomination du président, du vice-président et du conseil d'administration de la Banque centrale européenne, des juges de la Cour européenne de justice et des membres de la Cour des comptes.

b) Le nombre de membres du Parlement européen doit rester limité, de telle sorte que celui-ci puisse continuer à fonctionner. Le Parlement européen lui-même propose un nombre maximum de 700 membres. Il s'impose dès lors de prendre les mesures nécessaires, dans la perspective d'un éventuel élargissement, en tenant compte toutefois de la représentativité et de la représentation significative des États membres.

c) Les élections européennes doivent être organisées de manière uniforme à partir de 1999. Les législations électorales nationales ne peuvent empêcher la constitution de listes électorales transnationales.

3. Le Conseil

a) À terme, les votes à la majorité qualifiée au sein du Conseil doivent être généralisés pour toute décision de nature législative.

b) Le seuil déterminant la majorité qualifiée ne peut plus être relevé.

Il convient éventuellement d'examiner d'autres formules qui tiennent compte de l'équilibre entre petits et grands États membres ainsi que de la population des États membres.

c) Il s'impose de réduire d'urgence la prolifération des comités — l'implication des fonctionnaires nationaux dans la réalisation des tâches administratives de la Commission —, et ce afin également de renforcer l'efficacité du contrôle parlementaire.

d) La présidence du Conseil devrait être réévaluée. Elle pourrait être exercée de façon collégiale pour une durée d'un an. Cette présidence pourrait être composée de trois États membres selon une formule de troïka.

e) Le Conseil devrait pouvoir accomplir ses tâches de façon plus efficace.

f) Il faut établir une nette distinction entre les compétences législatives et exécutives du Conseil.

4. Le Comité des régions

Le nouveau Traité doit prendre en compte l'émergence de l'Europe des régions, notamment en reconnaissant au Comité des régions un pouvoir d'avis sur les matières qui influencent le développement régional (aménagement du territoire, énergie, environnement, ...).

Il est souhaitable d'étendre la compétence d'avis du Comité des régions (actuellement limitée au Conseil et à la Commission) au Parlement européen.

5. Le Comité économique et social

Il conviendrait de conférer également au Comité économique et social une compétence d'avis à l'égard du Parlement européen.

6. Les instances judiciaires européennes

Il faut octroyer un pouvoir de pleine juridiction à la Cour européenne de justice afin de permettre une application uniforme et correcte du droit européen en matière judiciaire.

La composition de la Cour de justice doit être réexaminée, compte tenu de ce nouveau transfert de compétence.

Les instances judiciaires doivent être mieux armées dans le cadre de la lutte contre la fraude CE.

C. La subsidiarité

Le principe de subsidiarité ne peut pas susciter la concurrence des différents niveaux de compétence, mais doit valoriser leur synergie et aboutir à démultiplier les effets des initiatives prises en complémentarité, dans un esprit de gestion simple et efficace.

Ce principe ne peut pas servir de prétexte pour bloquer les initiatives communautaires.

L'établissement d'une hiérarchie des normes communautaires peut contribuer à une meilleure application du principe de subsidiarité.

L'établissement de listes de compétences de l'Union ne s'impose pas, en tout cas pas à ce stade de l'intégration. Dans le cadre des compétences partagées, le principe de subsidiarité doit être plus efficacement mis en œuvre en imposant à la Commission une obligation générale de motivation pour chacune de ses propositions selon des critères précis.

D. La transparence

Il conviendrait de lutter contre la bureaucratie et de faciliter l'accès des citoyens aux services de l'Union européenne.

La décision finale à l'issue du travail législatif du Conseil doit être publiée sans délai.

La publicité de l'administration doit être instaurée au niveau européen.

E. Une gestion financière efficace

1. Le principe de l'universalité du budget doit être reconnu.

2. Le Traité consacre des principes de discipline budgétaire.

Les gouvernements et les parlements nationaux et régionaux sont chargés du contrôle de l'affectation correcte des fonds européens dans leur État ou leur région; il convient de les responsabiliser en vue de cette tâche.

F. Les parlements nationaux

Le rôle et les compétences des parlements nationaux qui sont les porteurs de la souveraineté nationale doivent être reconnus.

Les membres des gouvernements nationaux doivent faire l'objet d'un contrôle démocratique de leur activité au sein du Conseil. L'intervention d'un parlement national dans la procédure législative ne peut toutefois viser qu'à faire connaître sa position au gouvernement sur une proposition à débattre au Conseil.

L'instauration d'une chambre des parlements nationaux n'est pas souhaitable. En revanche, les contacts entre le Parlement européen et les parlements nationaux doivent continuer à se développer selon toutes les modalités existantes comme la COSAC (Conférence des organes spécialisés en affaires communautaires).

VI. Élargissement de l'Union européenne

Le processus d'élargissement ne peut dissoudre l'acquis communautaire.

À cette fin, les négociations sur l'élargissement ne peuvent être finalisées qu'après que soit intervenue l'introduction de la monnaie unique, d'une part, et la révision des Traités, d'autre part.

Il faut éviter l'instauration d'une «Europe à la carte», comme c'est déjà le cas avec Schengen et avec le protocole social. Néanmoins, dans la perspective d'un élargissement éventuel de l'Union européenne, une intégration différenciée peut être envisagée, pour autant qu'elle réponde aux conditions suivantes :

1. Tous les États membres qui adhèrent à l'Union doivent souscrire à tous les objectifs du Traité et aux obligations qui en résultent.

2. Une procédure transitoire autorisant un État membre à adhérer plus tard à une partie du Traité est envisageable.

3. La procédure transitoire ne peut être appliquée que si elle constitue le seul moyen de progresser.

4. La cohésion économique et sociale doit constituer une préoccupation commune. La solidarité entre ceux qui répondent à certaines normes et ceux qui n'y répondent pas encore doit être prioritaire, ce qui signifie que des mesures doivent être prises en vue de rendre l'adhésion possible.

5. L'État membre qui ne souhaite pas participer à un des domaines de la politique européenne ne peut en aucun cas empêcher les autres États membres de progresser dans le domaine en question.

* *

L'avenir de l'Union européenne dépend, dans une large mesure, du soutien des peuples qui la composent et de toutes leurs composantes. C'est pourquoi, le Comité d'avis chargé de questions européennes a organisé, le samedi 25 novembre 1995, une audition avec les représentants de la société civile (notamment les organisations socio-économiques et socio-culturelles du pays). L'objectif était d'associer plus étroitement la population à la construction européenne ainsi qu'à la Conférence intergouvernementale en particulier.

Le Comité d'avis a pris connaissance des propositions formulées par les représentants de la société civile.

Quoiqu'une grande partie de ces matières ne sera vraisemblablement pas traitée lors de la Conférence intergouvernementale, les participants ont néanmoins tenu à esquisser des lignes de forces pour des politiques spécifiques. Elles figurent ci-après et seront soumises au Gouvernement belge pour examen.

Par ailleurs, le Comité d'avis a déjà repris une série d'observations formulées par la société civile sous forme d'amendements dans le texte ci-dessus.

Le texte ci-dessous n'a pas été soumis au vote du Comité d'avis.

* *

Lignes de forces pour des politiques spécifiques

Politique de l'environnement

Une politique de l'environnement cohérente suppose que les politiques fiscales, sociales et environnementales ne fassent pas l'objet de dumping mais qu'en outre, elles soient explicitement décrites comme inséparables et interdépendantes.

La politique agricole, la politique régionale, la politique des transports, la politique de recherche et développement, la politique du commerce extérieur, la politique de concurrence doivent être également compatibles avec les objectifs du développement durable.

Chaque État membre doit pouvoir maintenir ou introduire des mesures plus strictes quant à la protection de l'environnement.

C'est à la Commission qu'il revient de démontrer que les principes de non-discrimination et de proportionnalité ne sont pas respectés (charge de la preuve).

La Commission doit s'appuyer sur les plus hauts niveaux de protection en vigueur dans un des États membres lorsqu'elle formule ses propositions.

Les dispositions fiscales relatives à la politique de l'environnement sont soumises à la règle de la majorité qualifiée au Conseil et à la co-décision du Parlement européen.

Pour éviter des distorsions de concurrence, il faut que la politique environnementale communautaire soit suffisamment harmonisée dans son approche et son application. La définition de cette politique doit par ailleurs garantir un juste équilibre entre les conséquences sociales et économiques des mesures préconisées. À cet effet, des fiches d'impact et d'analyse coûts/bénéfices devraient systématiquement accompagner toute nouvelle proposition.

Afin de faciliter le respect progressif des dispositions communautaires environnementales par les pays d'Europe centrale et orientale candidats à l'adhésion, l'Union européenne devrait encourager le transfert de savoir-faire et de technologies propres à destination de ces pays.

Politique des consommateurs

L'Union s'engage à favoriser et à défendre les intérêts des consommateurs afin que la politique communautaire en la matière garantisse une consommation durable.

Un haut niveau de protection des consommateurs sera atteint en séparant la politique des consommateurs de celle du marché interne, de sorte qu'elle acquière une portée plus large. La politique de consommation doit aussi être intégrée dans une série d'autres domaines comme la politique de concurrence, la politique commerciale commune, la politique agricole commune, la politique environnementale, la santé publique et les services publics de manière à obtenir une politique des consommateurs horizontale.

La politique des consommateurs représente une expression spécifique de la citoyenneté européenne qui englobe les aspects économiques, sociaux et culturels.

Politique culturelle

L'Union européenne doit se donner les moyens de protéger sa diversité culturelle et d'assurer le rayonnement culturel de l'Europe.

Le «paragraphe culturel» qui figure dans le Traité doit être amplifié et remanié.

L'intervention de l'Union doit aussi être axée sur les échanges et les activités culturelles, au nombre desquelles figurent notamment l'encouragement et la diffusion du travail créatif. L'intervention de l'Union doit également être axée sur l'amélioration des connaissances relatives à l'histoire des peuples en Europe. L'Union doit tenir compte dans toutes ses politiques des aspects culturels et garantir que ses initiatives ne porteront atteinte ni à la vie ni au patrimoine culturels.

Les règles actuellement applicables en matière de l'emploi des langues doivent être inscrites dans le Traité.

Toutes les langues doivent rester des langues de travail à part entière au sein des institutions européennes.

Politique de la jeunesse

La Communauté met en œuvre une politique globale de la jeunesse basée sur une approche cohérente des facteurs sociaux, économiques et culturels susceptibles de favoriser l'épanouissement personnel et professionnel des jeunes. Les intérêts des jeunes doivent être pris en considération dans la définition et la mise en œuvre d'autres politiques communautaires.

La Communauté veillera à développer et à améliorer des programmes dans le domaine de l'éducation, de la formation et des échanges de jeunes. Elle prendra des mesures pour promouvoir la participation à de tels programmes en particulier des jeunes défavorisés.

Une plus large priorité doit être accordée à la coopération avec les pays tiers en vue de promouvoir la compréhension et la tolérance entre les jeunes.

L'Union européenne doit impliquer les jeunes vivant dans l'Union européenne de manière directe et active dans la construction européenne.

Politique d'enseignement

Les programmes d'échange des étudiants doivent être renforcés. Ils constituent les instruments de base indispensables pour la formation d'une identité européenne. En plus, ils permettent à de nombreux étudiants d'être en mesure de répondre aux exigences du marché de l'emploi du marché unique. Par ailleurs, la reconnaissance mutuelle des diplômes est renforcée par cette voie étant donné que les universités se trouvent, d'une certaine manière, elles aussi, en situation de concurrence ce qui encourage les efforts d'amélioration du niveau de l'enseignement et de la recherche.

Politique agricole commune (PAC)

Il est nécessaire de poursuivre la réforme actuelle de la politique agricole commune. L'adhésion de nouveaux États membres ne peut servir de prétexte à une révision superficielle de la politique agricole commune ou à une renationalisation partielle de cette politique.

Les principes de base de la PAC (préférence communautaire, assurer l'approvisionnement en denrées alimentaires, soutien des revenus) doivent être respectés.

La réforme de la politique agricole doit renforcer le rôle multifonctionnel de l'agriculture: valorisation des richesses naturelles, accessibilité des zones rurales à la population.

Politique de concurrence

Il faut tenir compte de la mondialisation des marchés lors de l'application du règlement relatif au contrôle des concentrations. La Commission doit par ailleurs adapter ses procédures internes afin que des accords notifiés aboutissent rapidement aux autorisations dont les entreprises ont besoin avant de pouvoir décider d'investissements souvent substantiels. Moyennant ces améliorations, la Conférence intergouvernementale devrait confirmer sans plus les compétences de la Commission européenne en la matière.

Les règles générales du Traité en matière de droit d'établissement, de liberté de prestation de services, de libre concurrence et d'aides d'État devraient être d'application pour la politique du transport. Il faut mettre fin à la pratique consistant à découdre les règles générales du Traité par l'octroi systématique d'exceptions.

Politique des télécommunications

En ce qui concerne les télécommunications, il convient de mener une politique d'ouverture qui permette aux agents économiques de planifier les investissements nécessaires pour développer le potentiel dont dispose l'Europe en la matière. Ceci implique que la Commission veille au respect des règles du libre échange et d'accès réciproque aux marchés.

Politique énergétique

Le bon fonctionnement du marché est essentiel pour le développement quantitatif des ressources d'énergie, la diversification des ressources et le maintien des coûts de production et des prix de vente compétitifs. Le fonctionnement du marché ne peut être mis en danger en raison de mesures nationales divergentes en matière d'environnement et de fiscalité.

L'Union européenne doit en revanche développer un climat favorable pour les investissements et les modernisations de processus industriels, qui ont des retombées positives pour les économies d'énergie.

Politique de transport

Le développement de réseaux de transport performants interconnectés est indispensable au bon fonctionnement du marché intérieur. La Commission européenne doit mobiliser à cette fin les ressources financières publiques et privées.

Politique en matière de PME

La réalisation d'une politique cohérente en matière de PME doit figurer expressément parmi les objectifs de l'Union européenne.

Cela implique que toutes les institutions de l'Union européenne tiennent compte, lorsqu'elles prennent des décisions, des conséquences que celles-ci peuvent avoir pour les PME.

Politique en matière de coopération au développement

Dans le cadre de la solidarité Nord-Sud, l'Union européenne doit s'employer à mieux coordonner les politiques du commerce, de l'agriculture ainsi que la Politique étrangère et de sécurité commune (PESC) avec la politique en matière de coopération au développement.

Politique d'égalité des chances entre les hommes et les femmes

La participation significative des femmes au sein de toutes les institutions et de tous les organes politiques, administratifs et judiciaires de l'Union européenne doit être garantie.

Il convient de promouvoir l'intégration des femmes au processus de travail. Les États membres de l'Union européenne devraient se fixer à cet effet les objectifs prioritaires suivants:

— Le développement de formes de travail flexibles permettant de « combiner » à la fois travail et famille;

— Le développement de structures et formules de garde tant pour les jeunes enfants et les enfants scolarisés que pour les personnes indépendantes;

— La garantie que les femmes participent à tous les niveaux à la prise de décisions dans le processus de travail;

— La promotion de l'entrepreneuriat féminin.

Il est important que les États membres de l'Union européenne veillent à ce que les tâches et les responsabilités des hommes et des femmes dans la société soient présentées dans les médias de manière équilibrée.

Politique de lutte contre la pauvreté

Les principales conclusions du Rapport général sur la pauvreté doivent être valorisées lors de l'élaboration d'une politique européenne de lutte contre la pauvreté, et notamment souligner:

1. Que grâce à la sécurité sociale, le pourcentage de pauvreté est resté relativement bas dans la plupart des pays européens, en dépit de la crise de l'emploi;

2. Que la lutte contre la pauvreté et l'exclusion sociale nécessite une politique intégrée dans les divers secteurs sociaux, en particulier l'emploi, la sécurité sociale, les soins de santé, le logement et l'aide à la jeunesse;

3. Qu'une politique efficace de lutte contre la pauvreté ne peut être élaborée et mise en œuvre qu'après consultation des personnes directement concernées et de leurs organisations.

*
* *

Ce mémorandum sera transmis aux Conseils des communautés et des régions, au Parlement européen et aux parlements des États membres de l'Union européenne, au Conseil européen, au Conseil de ministres, à la Commission, au Gouvernement belge ainsi qu'à la Conférence intergouvernementale.

La discussion est ouverte.

De beraadslaging is geopend.

La parole est à M. Hatry, rapporteur.

M. Hatry (PRL-FDF), rapporteur. — Monsieur le Président, je tiens tout d'abord à remercier le Premier ministre de sa présence dans ce débat qui revêt une importance considérable à la fois pour l'avenir de notre pays et pour la construction européenne.

Les débats relatifs à Maastricht se sont déroulés en trois heures dans cette enceinte et à peine plus à la Chambre. On nous l'a assez reproché par la suite. Je pense malheureusement que certains

responsables de nos assemblées parlementaires se comportent comme certains émigrés de 1789. Ils semblent n'avoir non pas «rien oublié» mais dans ce cas «tout oublié» et «rien appris».

Je regrette, en effet, monsieur le Président, que vous limitiez le temps de parole, y compris celui des rapporteurs. C'est tout à fait inhabituel dans notre assemblée et contraire, à mon avis, au Règlement du Sénat. C'est en tout cas la première fois que je le constate en montant à la tribune. Vous coupez ainsi tous les élan, toutes les perspectives d'avenir de ce Sénat nouveau que vous voudriez, paraît-il, promouvoir. Certains pays ont des présidents fondateurs; je considère que vous êtes un président fossoyeur!

M. Nothomb (PSC). — Monsieur Hatry, vous exagérez. Mesurez vos paroles.

M. Hatry (PRL-FDF). — Je ne retire rien de mes propos, monsieur Nothomb.

M. Nothomb (PSC). — Vous avez tort.

M. Hatry (PRL-FDF). — Cela dit, je voudrais d'abord évoquer l'origine et la raison d'être de la Conférence intergouvernementale. En effet, on peut se demander pourquoi, alors que les circonstances sont loin d'être favorables, les quinze gouvernements se mettent autour d'une table pour négocier.

Il faut d'abord prendre en compte un certain nombre de dispositions formelles du Traité de Maastricht: l'article N 2 du traité; la proposition d'extension de la procédure de codécision avec le Parlement — l'article 189 B (8) —; la nécessité de développer des réponses, valables cette fois, aux problèmes de défense et de politique étrangère — l'article J4 (6) et J10 —; la possibilité d'insérer dans le traité de nouvelles politiques éventuelles sur l'énergie, le tourisme, la défense civile — c'est la déclaration numéro 1 —; l'introduction d'une hiérarchie des normes entre les actes communautaires — déclaration 16 — et, enfin, la plus grande efficacité des mécanismes et institutions — article B, cinquième tiret.

En outre, la conférence est chargée de prendre des mesures permettant de sauvegarder l'efficacité des institutions et des politiques communautaires dans l'hypothèse quasi certaine d'un élargissement de quinze à vingt-deux puis éventuellement à vingt-sept ou au-delà.

Un troisième objectif est de remédier à l'insatisfaction générale à l'égard de l'inefficacité d'au moins deux des trois piliers de l'Union européenne, à savoir les véritables béquilles que constituent la PESC et la politique de justice et d'affaires administratives.

Cependant, la Conférence intergouvernementale ne se déroule pas dans un climat particulièrement favorable. L'après-Maastricht n'a pas été de nature à stimuler l'enthousiasme pour l'idée européenne. Le fait que la situation sociale et économique soit très peu favorable, particulièrement en Belgique, est également une cause de grandes difficultés.

Souvenons-nous, c'est entre 1975 et 1985 que nous avons vu surgir de nombreux rapports — Werner, Tindemans, Genscher-Colombo, ou d'autres — qui, aussitôt après leur élaboration, ont été rangés dans une bibliothèque et n'ont jamais été suivis du moindre effet. C'est le climat de crise prédominant à l'époque qui a également été responsable de l'échec relatif de la construction européenne pendant ces dix années.

Parallèlement à ce contexte défavorable, il convient de noter que certaines échéances auxquelles nous allons être confrontés ne faciliteront pas non plus l'élaboration de la Conférence intergouvernementale.

En effet, dès janvier 1998 en principe, doit se décider la troisième phase de l'Union économique et monétaire avec le choix des parités monétaires nationales avec l'Euro et la sélection, par le Conseil, du premier groupe de participants. Il va sans dire que je souhaite ardemment que la Belgique fasse partie de ce premier groupe, mais je ne suis pas du tout persuadé qu'il en sera ainsi.

La deuxième grande échéance qui rendra difficile la conférence, c'est, à partir de 1998, la possibilité de mettre fin, pour la première fois, à l'Union de l'Europe occidentale, et, il s'agit, par conséquent, du début des négociations pour son renouvellement.

En troisième lieu, des engagements précis ont été pris, et même s'ils ne concernent que Malte, il est évident qu'ils valent également pour l'ensemble des pays candidats à l'adhésion. En effet, six mois après la fin de la Conférence intergouvernementale — mais sans attendre la ratification — doit débiter la négociation avec Malte et Chypre, mais aussi avec les quatre de «Visegrad» sur la base des notes qu'aura dû élaborer la Commission européenne pour préparer le Conseil à cette négociation. La Slovaquie fera probablement partie de ce premier groupe, sauf vetos politiques émis par certains membres de l'Union — la Grèce pour la Turquie ou l'Italie pour la Slovaquie par exemple.

D'autres pays seront également tentés de demander leur adhésion, comme l'Estonie, la Lettonie, la Lituanie, la Roumanie et la Bulgarie, mais on peut se demander si ces pays feront l'objet de négociations en bloc, vu les problèmes politiques qu'ils posent et le degré d'impréparation de certains d'entre eux.

En 1999 — autre échéance très importante —, interviendra la fin du financement prévu pour l'Union européenne depuis le Sommet d'Edimbourg, qui se traduit, à l'heure actuelle, par un budget de 87 milliards d'écus et 1,28 p.c. du PIB des États membres. Une nouvelle négociation commencera à ce moment-là. Il est question, pour l'adhésion de nouveaux membres, de passer de 1,28 p.c. à 1,83 p.c. du PIB, soit un budget de plus de 160 milliards d'écus. Je précise toutefois qu'il s'agit de l'hypothèse la plus modérée, même minimaliste, qui a, par conséquent, le moins de chance de voir le jour.

Enfin, en 2001, viendra l'expiration du Traité CECA qui a survécu quelque peu à la période pendant laquelle le charbon et l'acier étaient l'assise même de la puissance industrielle européenne, ce qui n'est plus le cas aujourd'hui.

J'en viens au troisième élément encadrant la politique qui doit conduire à la Conférence intergouvernementale: les échecs répétés de la PESC en Bosnie-Herzégovine, dans le conflit gréco-turc, autour d'une île non peuplée pour ne mentionner que le territoire européen, et l'échec relatif de Schengen font apparaître les deux piliers créés par Maastricht comme de simples essais à revoir fondamentalement.

La présidence de la CIG — 1996-1997 —, actuellement assumée par l'Italie, le sera ensuite par l'Irlande et le Luxembourg. J'ose espérer que la ville d'Echternach ne sera pas retenue pour la signature du futur traité: le rythme de la célèbre procession — deux pas en avant un pas en arrière — pourrait influencer les travaux! La ville de Luxembourg conviendrait par contre. Il est toutefois fort probable que l'éventuelle présidence hollandaise n'introduira pas Maastricht II mais Amsterdam ou La Haye.

Enfin, la troisième phase de l'Union économique et monétaire comportera des risques majeurs de spéculation induisant le rejet de certains pays. Ces éléments créeront un climat agité, peu propice aux compromis. Je m'interroge d'ailleurs sur le point de savoir si l'annonce d'un calendrier ne constituera pas un climat favorable à la spéculation, laquelle atteindrait les monnaies faibles et profiterait aux monnaies fortes, viciant ainsi le contexte du déroulement de la négociation de la Conférence intergouvernementale.

Le mémorandum que les assemblées — Chambre et Sénat — et la délégation belge au Parlement européen vous soumettent ne constitue évidemment pas une démarche isolée. D'autres prises de position importantes ont été adoptées depuis le début des entretiens relatifs à la Conférence intergouvernementale. La démarche initiale fut sans doute la plus marquante. Je veux parler de la constitution du groupe de réflexion baptisé de Westendorp dont certains ont dit qu'il ne s'agissait pas d'un groupe et qu'il n'y était pas question de réflexion. Cette remarque me paraît quelque peu excessive. Ce groupe, composé de dix-huit représentants — quinze représentants personnels des ministres des Affaires étrangères, deux représentants du Parlement européen et le commissaire Oreja —, a tracé certaines pistes, généralement adoptées à la majorité. Les ministres pourraient les suivre avec succès.

Le rapport Westendorp définit trois axes essentiels: rapprocher l'Europe de ses citoyens et, partant, éviter de répéter l'insuccès de Maastricht, permettre à l'Union de mieux fonctionner et de préparer son élargissement, tant institutionnel que politique et, enfin, doter l'Union d'une plus grande capacité d'action extérieure — la PESC.

Des innombrables rapports qui ont été émis en 1995 par la quasi-totalité des institutions de l'Union européenne, je ne rappellerai que les plus importants. Je pense aux lettres conjointement signées par MM. Kohl et Chirac et à la déclaration du groupe parlementaire allemand CDU-CSU — déclaration Schäuble — dont le poids est incontestable, aux communiqués conjoints diffusés à l'issue du Sommet de Baden-Baden en décembre 1995 et qui élaborent également des pistes, à la note rédigée par le Gouvernement belge. L'avis de la Commission européenne du 1er mars 1996 comporte dix points qui vont dans le sens des recommandations émises par le groupe Westendorp: Europe du citoyen, identité extérieure forte et élargissement d'une Europe dotée d'institutions. La conférence s'orientera donc nettement vers ces trois pistes.

La rencontre des Premiers ministres des trois États du Benelux mérite elle aussi d'être soulignée car elle ressuscite ce qui est parfois considéré comme un anachronisme: le 7 mars, ils ont annoncé une prise de position commune. Elle est toutefois limitée à certains problèmes institutionnels. Ajoutons que l'unanimité des partenaires du Benelux n'a cependant pas pu être recueillie sur certains points chers à notre Gouvernement. Je pense notamment à la matière fiscale et à l'harmonisation d'autres politiques. Il est en effet question que « l'harmonisation n'intervienne qu'en cas de nécessité — la formulation relève d'une prudence de Sioux ! À la veille de la tenue d'une telle conférence, cela démontre en tout cas l'intérêt de la reprise d'une structure qui, si elle revêt un caractère anachronique, a le mérite de regrouper trois petits pays dont les intérêts restent parallèles en l'occurrence. Elle est, de temps à autre, remobilisée pour servir des intérêts, parfaitement légitimes d'ailleurs. Je crois qu'il était de bonne guerre de montrer que, sur certains points au moins, le Benelux a des visions particulièrement claires.

Dans la plupart des matières qui feront l'objet de la politique essentielle de la négociation, les quinze gouvernements ont fait connaître leur position. Dans la littérature, j'ai découvert la position de chacun des Quinze, telle qu'elle était en date du 1er février, sur un certain nombre de points, notamment sur l'attitude à l'égard de l'approfondissement et de l'élargissement, la nouvelle répartition des droits de vote au Conseil, le nouveau règlement relatif à la présidence, la réduction du nombre de membres de la Commission européenne, la réduction de l'influence de la Commission européenne. Un rapport écrit détaillé sera distribué ultérieurement.

Si nous considérons la position du Gouvernement belge, je constate que, sur un certain nombre de points, il se rallie aux options de la majorité des pays. Ainsi, l'approfondissement et l'élargissement sont acceptés par tous, la réduction de l'influence de la Commission européenne est largement rejetée. Le passage progressif à des décisions prises à la majorité en matière de PESC est soutenu par une majorité de pays, même si certains y sont franchement hostiles. Le financement de la PESC par le budget communautaire fait aussi l'objet d'un large consensus. Le budget communautaire, avec fusion à terme de l'Union de l'Europe occidentale et de l'UE, fait aussi partie des matières qui seront traitées de façon positive par l'ensemble des pays qui participeront à la négociation.

Cependant, certains sujets font l'objet d'oppositions virulentes, comme le droit de vote ou le règlement relatif à la présidence. Le temps me manque pour commenter davantage cet ensemble d'analyses particulièrement intéressantes et importantes pour la stratégie à développer.

Les principaux conflits qui risquent de se produire au sein de la CIG ont trait aux relations entre les fédéralistes et l'État-nation, entre les petits et les grands pays, entre les partisans de l'élargissement vers l'Europe centrale et orientale et ceux qui veulent renforcer les liens avec le Sud. Par ailleurs, les pays qui, aujourd'hui, jouissent des fonds structurels — c'est-à-dire essentiellement les pays méditerranéens — face aux pays pauvres, nouveaux membres, futurs bénéficiaires des fonds structurels, font preuve d'un instinct de conservation tout à fait compréhensible. Il convient aussi de considérer les pays à vocation agricole

qui font partie de l'Union européenne et qui craignent le potentiel de nouveaux membres, même si, aujourd'hui, ces derniers ne sont pas susceptibles de les concurrencer. Actuellement, ce sont nos produits qui sont achetés par les pays de l'Est, mais le potentiel de pays comme la Hongrie et la Pologne ne doit pas être sous-estimé. En réalité, ces pays sont destinés à devenir de grands producteurs et exportateurs, avec le risque de voir s'accumuler les montages de céréales ou de beurre et les lacs de vin, ou encore de lait.

J'évoquerai également deux positions divergentes bien qu'elles soient plus difficiles à opposer. Un des points importants de notre mémorandum est qu'il veut couvrir tout. Il y est question non seulement des grandes options identifiées dans le rapport Westendorp, mais aussi de toutes les politiques susceptibles d'être menées au niveau de l'Union européenne alors que, selon toute probabilité, à vouloir trop charger la charrette, elle risque de s'embourber. De toute évidence, la réalisation de l'ensemble des points repris dans le mémorandum du Parlement belge demanderait la tenue d'une Conférence intergouvernementale étalée sur cinq ans, et non sur deux, qui n'aurait aucune chance d'aboutir. La Conférence intergouvernementale doit-elle, comme le préconise le rapport Westendorp, se limiter à l'essentiel ou, au contraire, doit-elle aborder tout l'avenir, toutes les politiques, toutes les institutions en vue d'accomplir un effort global important? Le débat est ouvert. En ce qui me concerne, j'ai la conviction qu'à vouloir tout faire, nous risquons de ne rien faire...

Par ailleurs, je voudrais attirer votre attention sur un second point figurant dans les travaux ayant précédé l'élaboration du mémorandum. À défaut d'obtenir des choses jugées essentielles, certains collègues préféreraient une bonne crise au lieu d'un engagement dans un traité laissant subsister des points équivoques ou insatisfaisants. En d'autres termes, ils sont partisans d'une politique du tout ou rien. Cette attitude est défendable sous certains points de vue, mais comporte dans le contexte actuel de la construction européenne, celui de l'euro-mrosité, un risque de paralysie.

Je voudrais à présent retracer la genèse du rapport du Parlement belge. À l'époque des deux comités d'avis européens distincts entre la Chambre et le Sénat, des rapports intérimaires ont été établis par MM. Eyskens et Willockx. Ces documents datent du mois de mars 1995; ils ont été rédigés d'initiative à l'intention du seul comité d'avis de la Chambre. J'ai été désigné en octobre comme rapporteur du nouveau comité d'avis commun aux deux assemblées. Ensuite, le 25 octobre 1995, un rapport intérimaire sur la CIG a été élaboré sur la base de ces rapports initiaux. Il était davantage inspiré par les deux corapporteurs déjà en place que par moi-même, faute de temps. Enfin, la version qui vous est aujourd'hui soumise a été élaborée après de nombreuses consultations et des votes successifs sur une série d'amendements améliorant le texte dans une large mesure.

Il convient de souligner la longueur des débats et le fait regrettable qu'ils ne se sont pas toujours déroulés en présence des mêmes parlementaires. Il s'agit peut-être d'un des défauts inhérents à une structure complexe composée de dix membres de la Chambre, de dix membres du Sénat, de dix membres du Parlement européen et de leurs suppléants.

Le mémorandum se divise en quatre parties. La première, relative à la stratégie parlementaire, a aisément recueilli l'unanimité. En effet, dès le début, le Parlement a manifesté la volonté d'être associé à la négociation et le souhait d'être consulté par le Gouvernement au moment où des enjeux importants sont en cause.

Un très large consensus s'est également dégagé en ce qui concerne la deuxième partie relative aux objectifs institutionnels et fonctionnels. J'y ai personnellement contribué par une amélioration du texte mais aussi par le retrait de certains amendements que j'avais déposés.

En ce qui concerne le texte relatif aux instruments et aux moyens, l'accord a été obtenu un peu plus difficilement. Un des rapporteurs tenait absolument à ce qu'une demande soit formulée, à l'échelon européen, en vue d'une harmonisation accrue, « y compris quant à la taxe sur l'énergie et le CO₂ de même que sur les

autres impôts, directs et indirects». Le vote nous a départagés à son avantage mais, dans l'ensemble, ce point a donc également fait l'objet d'un consensus. Je continue cependant de croire qu'il s'agit d'une erreur.

Enfin, une consultation de la société civile s'est déroulée dans l'enceinte du Parlement et a duré une journée entière. Plusieurs dizaines de porte-parole des milieux intéressés par la question ont ainsi eu l'occasion de faire connaître leur point de vue. Dans le souci de ne pas trancher les opinions exprimées au cours de ce long débat, nous les avons actées dans le texte sous forme d'une quatrième partie, donc quelque peu contradictoire, non seulement par rapport à d'autres mais aussi dans son ensemble puisque les demandes sont différentes, voire, parfois, opposées. Permettez-moi de vous lire le passage introductif des rapporteurs relatif au texte en question: «Les rapporteurs ont pris connaissance des propositions formulées par les représentants de la société civile. Quoiqu'une grande partie de ces matières ne sera vraisemblablement pas traitée lors de la Conférence intergouvernementale, les participants ont néanmoins tenu à esquisser des lignes de force pour des politiques spécifiques. Elles figurent ci-après et seront soumises au Gouvernement belge pour examen.»

En d'autres termes, nous souhaitons que le Gouvernement se penche sur le résultat de ce travail important réalisé au Parlement, même si de nombreux points élargissent en quelque sorte les objectifs que la conférence s'est assignés.

J'en ai ainsi terminé avec la présentation de ce mémorandum. Vous recevrez, dans quelques jours, un rapport écrit tout à fait complet, englobant cette présentation ainsi que le compte rendu fidèle des débats qui se sont déroulés en commission.

M. le Président. — Je tiens à remercier M. Hatry, rapporteur principal au nom du Sénat, pour le travail qu'il a fourni au sein du Comité d'avis fédéral chargé des questions européennes.

Ik zal nu achtereenvolgens het woord geven aan de heer Eyskens, lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers, en aan de heer Willockx, lid van het Europees Parlement. Ik heet hen hartelijk welkom en stel het op prijs erop te wijzen dat zij als volwaardige rapporteurs kunnen deelnemen aan het debat.

Het woord is aan de heer Eyskens.

De heer Eyskens (CVP), rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, zoals daarnet reeds werd gefluisterd toen ik naar het spreekgestoelte ging, is het inderdaad een grote eer, vooral voor een lid van het Lager Huis, te worden uitgenodigd door het Hoger Huis. De Kamer van volksvertegenwoordigers waardeert dit ten zeerste en het is een uiting van de nieuwe geest van samenwerking.

De uitwerking van dit memorandum of deze zeer lange resolutie is ook een oefening geweest in synergie. Ik dank ook mijn collega-rapporteurs, de heer Paul Hatry en de heer Freddy Willockx.

Ik zal niet ingaan op de inhoud van het memorandum, want dat maakte het voorwerp uit van het verslag van de heer Hatry, en moet vandaag in detail worden besproken. Ik beperk mij tot het schetsen van het algemeen kader waarin de IGC moet worden gezien.

De IGC is onvermijdelijk, maar komt zeer ongelegen. Daarvan moeten wij ons bewust zijn. De IGC is nodig omdat ze ten eerste werd opgenomen in het Verdrag van Maastricht van 1991 in het vooruitzicht van het aflopen in 1998 van het Verdrag houdende oprichting van de Westeuropese Unie.

Ten tweede, omdat wij niet erg tevreden waren over de gang van zaken op het vlak van de politieke unie en wij in het Verdrag van Maastricht een opening hebben gemaakt voor een verdere voltooiing van deze politieke unie.

Ten derde, omdat, ook al wisten wij op dat ogenblik nog niet hoe het met de landen in Centraal en West-Europa zou aflopen, wij in het Verdrag van Maastricht een dynamiek wilden inbouwen om deze landen nauwer te betrekken bij de werking van de Europese Unie. De IGC is vandaag nodig omdat er nood is aan een grotere efficiëntie. Een Unie met 15 leden en op termijn, over 5 of 10 jaar of eventueel sneller, met 20, 25, misschien 30 leden kan niet werken zoals de Unie vandaag werkt, namelijk op basis van

consensus op vele domeinen en met een vetorecht op alle intergouvernementele vlakken. Er is nood aan een meer coherent buitenlands en veiligheidsbeleid.

Bij dit alles is een debat over de *fundamentals* dus onvermijdelijk. Welke visie hebben wij op de toekomst van Europa? Meer federalisme of meer confederalisme, dit wil zeggen meer intergouvernementalisme, een meer verdragrechtelijke structuur die via Maastricht I en II een grondwettelijke draagwijdte krijgt, ofwel intergouvernementele afspraken? Toch is het niet opportuun binnen het raam van de IGC het ideologisch debat al te zeer aan te scherpen, want dan geraakt men er nooit uit. De Britten, die sinds Locke en Hume empiristen zijn, en niet steeds onredelijk, zijn misschien wel vatbaar voor argumenten van *efficiency*, maar zijn allergisch voor argumenten van meer federalisme.

Ze komt zeer ongelegen, de Intergouvernementele Conferentie. Ze is ook vol risico's. De conferentie kan mislukken. Ze kan stuiten op een of ander veto. De geloofwaardigheid van de Unie is momenteel bijzonder gering. Problemen die niets te maken hebben met het verdrag, bijvoorbeeld de werkloosheid, wegen wel op de werking van de Unie. Bovendien komt er eventueel een Maastricht II-Verdrag, nauwelijks vier of vijf jaar na het eerste. Dit moet dan worden onderworpen aan de parlementaire en grondwettelijke goedkeuringsprocedure in alle lidstaten. In sommige lidstaten moet er ook een referendum aan worden gewijd en wij weten zeer goed hoe Maastricht I in sommige landen, waaronder Frankrijk met de hakken over de sloot is geraakt. In Denemarken werd het de eerste keer zelfs niet aanvaard. Er zijn dus wel grote risico's verbonden aan de IGC.

Wij moeten proberen, dat lijkt trouwens erg prioritair te zijn, de tweede en de derde pijler maximaal te communautariseren. Men onderschat vaak de draagwijdte van het Verdrag van Maastricht I. In dat verdrag staat dat, inzake buitenlands beleid, de ministers van Buitenlandse Zaken gezamenlijk kunnen beslissen, dat een bepaald dossier van buitenlands beleid kan worden verheven tot een gemeenschappelijke actie. Eens er een consensus is bereikt binnen de gemeenschappelijke actie, worden alle uitvoeringsmaatregelen getroffen bij gekwalificeerde meerderheid. Men had dus na de goedkeuring van het Verdrag van Maastricht I kunnen beslissen dat Bosnië een gemeenschappelijke actie was en alle uitvoeringsmaatregelen bij gekwalificeerde meerderheid laten treffen. De eerste fase van de beslissingsprocedure vormt natuurlijk een probleem omdat men over de vetorechten heen moet geraken vooraleer men tot een afbakening van een gemeenschappelijke actie kan overgaan.

Dit aspect moet dus worden herzien. Ingewijden fluisteren ons in het oor wat ongeveer de formule zal zijn. Het zal eigenlijk een soort veralgemening zijn van de *opt out*, toegepast op het buitenlands beleid, in die zin dat men aanvaardt dat sommige landen een negatieve houding aannemen in de consensusprocedure, maar dat ze niet zouden beletten dat landen die voorstander zijn van een bepaald beleid dit onder elkaar zouden uitvoeren.

Deze formule werd reeds besproken bij de onderhandelingen van het Verdrag van Maastricht I. Het delicate is evenwel dat de landen die bijvoorbeeld in het geval Bosnië, hebben tegengestemd binnen het raam van de consensusprocedure, ertoe verplicht worden om financieel bij te dragen, ook als ze niet militair willen bijdragen. Dat is uiteraard geen simpele zaak.

Ik hou wel rekening met een algemene *opt out* waarbij er bijvoorbeeld 8 of 9 landen een bepaalde gemeenschappelijke actie willen ondernemen, maar waarbij de Europese Unie op geen enkel domein tussenbeide komt, ook niet op het financiële vlak. In dat geval evolueren we echter naar een Europa niet alleen met twee snelheden, maar naar een Europa met twee verdiepingen. Dit is toch strijdig met de integratiegedachte en met een efficiënt gemeenschappelijk buitenlands beleid.

Aangaande Bosnië wens ik nog één opmerking te formuleren. Volop tijdens de onderhandelingen over de Intergouvernementele Conferentie, zal het eind 1996, vóór de Amerikaanse presidentsverkiezingen, duidelijk worden dat Amerika zijn deelname aan de IFOR zal opschorten. President Clinton heeft dat steeds aangekondigd en het Amerikaans Congres trad dit standpunt bij. Het is een item geworden in de presidentiële kiescampagne en Robert Dole zit Clinton op de hielen opdat deze zijn belofte zou waarma-

ken. Het is zeer waarschijnlijk dat de Amerikanen zich eind 1996 uit Bosnië zullen terugtrekken, en de Britten zullen de Amerikanen volgen. Dan stort het hele kaartenhuis in mekaar. Er is momenteel een bezettingsleger in Bosnië, en dat is absoluut nodig. Zestigduizend man maakt er deel van uit. Daarbij zijn er nog eens ongeveer 40 000 manschappen van de Intendance. Honderdduizend manschappen op een klein grondgebied is evenwel nog te weinig. Als de Amerikanen zich terugtrekken, gevolgd door de Britten, dan stort de hele zaak in mekaar. Ik hoor zeer veel diplomatieke eerbetuiging over de Belgische troepen in Slavonië, maar onze troepen kunnen in dit gebied niet blijven zonder NAVO-bescherming en zonder NAVO-paraplu.

Wat gaat er gebeuren rond de tafel van de IGC als de ministers van Buitenlandse Zaken en hun medewerkers rustig blijven debatteren over een meer coherent buitenlands veiligheidsbeleid op een ogenblik dat in Bosnië alles ineens stort en Europa het imago laat van een ware vaandelvlucht? Dat is catastrofaal voor de geloofwaardigheid van de Europese Unie. Naast en boven de IGC is er dus een veel belangrijker thema aan de orde, namelijk het buitenlands en veiligheidsbeleid. Bieden wij een Europees alternatief voor het vacuüm dat de Amerikanen zullen achterlaten?

Ik heb veel begrip voor de Amerikaanse houding. Wat hebben belastingbetalers uit Zuid-Dakota immers te maken met Bosnië? Ik heb ook veel begrip voor president Clinton die de verkiezingen moet zien te winnen en met dat probleem geconfronteerd wordt. De Amerikanen sturen hun vloot naar de Staat van Taiwan. Is er in Europa één parlement of één regering die zich daarmee solidair verklaren? Neen! De Amerikanen zijn wel solidair met de Europeanen in Joegoslavië. Deze asymmetrie moeten wij toch even onderstrepen. Zij heeft natuurlijk ook haar politieke prijs.

Mijn derde beschouwing gaat over de EMU, die voor ons de essentie van alles uitmaakt. De IGC is belangrijk, de EMU is van kapitaal belang. *To be or not to be*, dat is hier de kwestie. De EMU is vandaag niet langer een monetair-economisch probleem of een monetair-economische opgave, zij is een politieke prioriteit geworden. Men is zich daarvan blijkbaar onvoldoende bewust. Men kan de voor- en de nadelen van de EMU verder blijven opstellen en onder economen bestaan er vandaag wel een drie- of viermaal scholen die hierover met mekaar argumenten kunnen uitwisselen. Ook in België is er trouwens een heel interessant debat hierover op gang gebracht, onder meer met collega Paul De Grauwe die stelt dat een monetaire unie mogelijk is zonder convergentie. Ik denk dat hij daar volledig fout zit en dat hij slechte precedenten aanhaalt. De vereniging van de twee Duitslanden en het onderbrengen van de twee Duitslanden in de monetaire unie is inderdaad gebeurd onder hoge divergentie. Dat werkt in Duitsland min of meer, maar daar betaalt men dan wel een enorme prijs voor. Wij kunnen de EMU in Europa van start laten gaan met acht, tien of misschien zelfs met vijftien landen, op voorwaarde dat wij bereid zijn daarvoor de prijs te betalen. De divergentie hier compenseren zal immers duizenden en duizenden miljarden kosten, die niemand bereid is te betalen en wat op langere termijn ook niet houdbaar is.

De EMU is van kapitaal belang, veel belangrijker dan de IGC. De IGC is ook niet los te koppelen van de EMU. Tijdens de onderhandelingen rond Maastricht I is er immers een impliciet historisch akkoord gesloten tussen Duitsland en Frankrijk, een beetje over de hoofden van de andere landen heen. Net zoals dat in 1948 bij het begin van het Europees avontuur het geval is geweest, heeft ook hier de as Bonn-Parijs een centrale rol gespeeld, die wij overigens moeten blijven respecteren en appreciëren. Zonder die beide landen zou er van de hele Unie immers niets in huis zijn gekomen.

Waaruit bestaat het akkoord-Kohl-Mitterrand nu precies? Men beseft bij ons onvoldoende dat de EMU en meer bepaald de monetaire unie in feite een buitengewoon offer is, gebracht door de Duitse Bondsrepubliek en door kanselier Kohl in persoon, op het altaar van de Europese eenmaking. Kohl legt hiermee getuigenis af van een buitengewone politieke moed, want met dit standpunt stoot hij op een grote weerstand binnen zijn eigen partij. Kohl heeft echter goed begrepen en vaak herhaald dat hij liever een Europees Duitsland de 21e eeuw laat binnentreden dan een Duits Europa of althans een Europa dat in zijn centrum, in *Mittel-Europa* gedomineerd wordt door een Duitsland dat zowel economisch als politiek toonaangevend zou zijn. Kohl kent het verle-

den, hij kent de geschiedenis en hij beseft maar al te goed dat een dergelijk asymmetrisch Europa geen toekomst heeft als geïntegreerde Europese constructie. Vandaar het offer, echt een offer, om de Bundesbank in te bedden in een Europese centrale bank, om de Duitse mark erin onder te brengen en eigenlijk af te schaffen, want te zien opgaan in een Euro. Dit is een uitzonderlijk gebaar, op de tijdsbalk van de geschiedenis een *window of opportunity*. Het raam staat open. Mislukt de EMU of wordt zij uitgesteld, wat waarschijnlijk leidt tot afstel, dan wordt het raam dichtgemaakt en is het met de EMU gedaan. Dan is het gedaan met de Monetaire en Economische Unie en dan krijgen we een grote vrijhandelszone met dertig lidstaten, niets nieuws onder de zon, een verhuiswagen zonder coherentie.

Maar Kohl is uiteraard een politicus en hij is ook niet van gisteren. Hij wil compensaties voor de EMU en die liggen voor de hand. Hij wil ten eerste een politieke unie, of althans stappen op het pad van de politieke unie. Voor de Duitsers betekent dat, wij moeten daar begrip voor opbrengen, een dikke Duitse vinger in het buitenlands beleid van de Europese Unie waar Duitsland nu enigszins is buitengesloten door het duopolie van Groot-Brittannië en Frankrijk. De Duitsers willen een triopolie inzake buitenlands beleid. De anderen tellen niet mee, dat heeft wellicht iedereen al lang begrepen. Zij wensen inzake buitenlands- en veiligheidsbeleid een trilaterale as: Bonn-Parijs-Londen. Dat is trouwens de enige manier om de zaken aan te pakken. Dat hebben zij voor ogen wanneer zij eisen dat er een politieke unie wordt uitgebouwd. Daarbij komt natuurlijk dat zij ook meer bevoegdheden wensen voor het Parlement.

Ten tweede willen de Duitsers, en daarin worden zij, om diverse redenen, door alle andere landen gevolgd, een uitbreiding van de Unie naar het oosten toe, naar de jonge democratieën. De enen willen dat om de Unie te verzwakken, de anderen zien daarin een belangrijk economisch hinterland. Een derde groep is van mening dat de kleine lidstaten zich meer geborgen zullen voelen wanneer ze in grote getale aanwezig zijn. We weten echter allemaal hoezeer een uitbreiding in slechte voorwaarden kan bijdragen tot het verval en de totale verwatering van de Europese Unie. De uitbreiding moet dus gebeuren in goede voorwaarden. Dat wil zeggen dat er stappen moeten worden gedaan in de richting van een hechtere politieke unie, een succesvolle IGC dus, en een voorafgaandelijke EMU.

Wij hebben in onze resolutie ingeschreven dat niet het opstarten, maar wel het afronden van de onderhandelingen, met wie dan ook, maar kan gebeuren als de EMU uit de startblokken is geraakt. Ik meen dat ons Parlement enige marge van inschatting moet laten aan de regeringen. Maar het principe dat men volwaardig zal uitbreiden met de triomfantelijke intrede van de landen waar wij veel sympathie voor hebben, zoals de Visegrad-landen, zonder dat de EMU uit de verf is gekomen, is een bijzonder zware slagschaduw werpen op de integratie en de toekomst van de Unie. Vandaar een triade waarin we de IGC moeten inpassen: de EMU prioritair, stappen in de richting van de politieke unie via de IGC en een uitbreiding in goede voorwaarden.

Wanneer men één kaart wegneemt uit dit kaartenhuisje, wanneer de EMU bijvoorbeeld wordt uitgesteld of de IGC mislukt, dan vrees ik dat de hele constructie en de historische deal tussen Frankrijk en Duitsland op de helling komen. Het is de fatale historische vergissing van Groot-Brittannië dat de Britten niet inzien dat ze een cruciale rol te vervullen hebben in de uitbouw van een evenwichtig in plaats van een asymmetrisch Europa. Indien dit zou mislukken, *horesco referens*, dan gaan wij naar een ander Europa. Dan keren wij terug tot het Europa van de goede oude tijd, de tijd van toen, de tijd van het interbellum, de tijd van voor Wereldoorlog I, van het spel van de allianties, van de evenwichtstheorie door Kissinger bestudeerd. Ik kan nog verder teruggaan tot de tijd van Pericles in de vijfde eeuw voor Christus toen de stadstaat Athene een vrijhandelszone afsloot met het eiland Delos. Dat was de Delisch-Attische Bond. Sedertdien niets nieuws onder de zon.

De vorige en de huidige generatie hebben geprobeerd de revolutionaire gedachte van een vreedzame Europese eenmaking en integratie te realiseren. Indien wij hier niet in slagen omdat één van de kaarten verkeerd komt te zitten, zullen wij evolueren naar een totaal ander Europa. In dat geval worden wij geconfronteerd met

de «Eftaïsering» van Europa, met een terugkeer naar EFTA of de Europese vrijhandelzone. Dit zal dan wel moeten gebeuren in een verhuiswagen van dertig landen, waarbij er nauwelijks sprake zal zijn van een douane-unie, met een omleiding van de goederenstroom en met competitieve depreciaties van de wisselkoersen, dus met uitgesproken protectionistische maatregelen. Bovendien zullen wij dan te maken hebben met een onontwaaar gemeenschappelijk landbouwbeleid en byzantische monetaire compensaties. Op papier zal Europa bestaan uit dertig of zelfs uit meer lidstaten, maar er zullen zich ten minste drie blokken vormen.

In *Mittel-Europa* zal zich een blok vormen rond Duitsland. Dit blok zal dan de mark-zone worden. België zal hier ongetwijfeld bijhoren, met alle politieke problemen van dien. De zone van *Mittel-Europa* zal zich uitstrekken van het oosten van Frankrijk en de Benelux tot voorbij Polen, aan de Russische grens.

Een tweede blok wordt het Angelsaksische blok rond Groot-Brittannië, met de Scandinavische landen en misschien ook met Nederland, wat het einde zal betekenen van de Benelux. Deze zone zal zijn afgestemd op de transatlantische link.

Een derde zone wordt de Latijns-Franse zone, rond Frankrijk, met Spanje, Portugal, Italië en Griekenland, en de landen van Noord-Afrika.

Europa zal aldus verbrokkelen in drie rijken. Dit is niet het Europa waarvoor vijftig jaar lang werd geijverd.

De inzet van de IGC en nog meer die van de EMU zijn van levensbelang voor het voortbestaan van de Europese Unie.

Dit Parlement kan ongetwijfeld goed werk leveren. Wij kunnen een duidelijke boodschap meegeven aan onze Regering. Ik wens de Eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken veel geduld en veel handigheid toe, maar ook veel moed en beginselvastheid in de komende onderhandelingen, die waarschijnlijk bijzonder moeizaam zullen verlopen. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Willockx, rapporteur.

De heer Willockx, rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, ik dank u voor uw gastvrijheid en ik ben blij dat ik de kans krijg om als derde rapporteur een aantal prioriteiten in dit debat aan te stippen. Ik zal alleszins proberen niet te herhalen wat de andere rapporteurs hebben gezegd.

Ik ben tevreden met de gevolgde procedure. Gedurende maar dan een jaar hebben wij een diepgaande debat kunnen voeren in de adviescommissie. Het is goed dat dit debat niet werd toegespitst op het institutionele aspect, maar wel op de grond van de zaak, dus meer op de doelstellingen dan op de middelen. Wij hebben geprobeerd de discussie te verruimen. Allereerst hebben wij ernaar gestreefd om binnen het Parlement een zo groot mogelijke consensus te bereiken over de partijgrenzen heen. Er werd ook een geslaagde hoorzitting georganiseerd met zeventig verenigingen, waarbij ook de *Civil society* haar mening heeft kunnen zeggen over de Intergouvernementele Conferentie en over Europa anno 1996 in het algemeen.

De Intergouvernementele Conferentie kan in de eerste plaats worden beschouwd als een inhaaloperatie. Wat opvalt wanneer men met de mensen over Europa discussieert, is dat slechts weinigen beseffen dat de Europese beweging van bij de aanvang stabiele vrede tot doel had die bereikt zou worden via economische samenwerking. Binnen de grenzen van de Europese Unie is men hierin geslaagd en op het gebied van welvaart en economische groei werd tijdens de jaren 60 en 70 zeker veel bereikt.

We hebben vastgesteld dat de economische samenwerking zeer ver werd doorgedreven, maar dat de politieke samenwerking in Europa zich nog in een beginfase bevindt. Europa is gedeeltelijk uit evenwicht gehaald: aan de ene kant is er een vrije markt, met vrije verkeer van kapitaal, goederen, personen en diensten, en aan de andere kant een politiek Europa dat nog onvoldoende federaal is geschraagd.

In de eerste plaats moeten we deze Intergouvernementele Conferentie situeren in het kader van het herstellen van het evenwicht, dat nu verloren dreigt te gaan.

Verder moeten we de Europese structuren aanpassen aan nieuwe uitdagingen. Vandaag zijn de dingen niet meer wat ze gisteren waren. We worden geconfronteerd met nieuwe problemen: er is opnieuw oorlog op het Europese continent in ex-Joegoslavië; de economie, zelfs als versterkt de groei, levert niet zoveel werk meer op; er is een toenemend aantal mensen dat buiten de sociale netwerken valt: er zijn 55 miljoen armen en 8 miljoen daklozen; er heerst een groeiend gevoel van onveiligheid; het overheidsbestuur wordt steeds ingewikkelder en wordt moeilijker begrepen door de bevolking. Voor deze realiteit van het jongste decennium moet Europa een antwoord geven. Aan deze feiten moet Europa zich aanpassen.

De heer Eyskens heeft er reeds op gewezen dat de Europese Unie steeds verder aangroeit. Vandaag zijn we met 15 landen, morgen misschien met 20 à 25. Het is vitaal dat de structuren van de Europese besluitvorming hieraan worden aangepast.

We stellen vast dat de grenzen van de politiek, zoals die nu georganiseerd is, beperkt zijn. Een van de grote problemen is dat de mensen te veel eisen van de politiek. Dit leidt tot een vertrouwenscrisis tussen de bevolking en de politici, omdat de politieke wereld bij gebrek aan een passend institutioneel niveau onvoldoende antwoorden kan geven op een aantal belangrijke behoeften van de bevolking. In de discussie zien we dus aan de ene kant een steeds grotere mondialisering en aan de andere kant de nood aan een bestuur dat dichter bij de burger staat. Hier heeft Europa een belangrijke rol te spelen.

De Intergouvernementele Conferentie begint volgende week, op 29 maart en moet bijdragen tot de noodzakelijke politieke verdieping. Ik verkies geen resultaten boven marginale aanpassingen. Fundamentele stappen in de richting van verdere politieke samenwerking moeten worden afgedwongen.

Mijnheer de Eerste minister, ik ben blij dat de Belgische Regering een zeer coherent document heeft ontworpen en ik hoop dat zij tijdens de Intergouvernementele Conferentie werk zal maken van de uitvoering ervan, liever dan zich te laten meeslepen in detaildiscussies over marginale institutionele problemen.

Voor de Europese integratie zijn er tien prioriteiten.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Anciaux.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, de drie rapporteurs verklaren hoe de werkzaamheden in de adviescommissie tot stand zijn gekomen. Ik merk onmiddellijk een grote tegenstelling tussen de uiteenzetting van de heer Willockx en die van zijn voorganger. De heer Willockx zegt, volgens mij terecht, dat hij liever heeft dat er geen beslissing komt dan een slechte beslissing, maar de heer Eyskens zegt liever een slechte beslissing dan geen beslissing. Wat is hierover in het gemeenschappelijk rapport terug te vinden?

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Willockx.

De heer Willockx, rapporteur. — Het antwoord op de vraag van de heer Anciaux is volgens mij vervat in het eerste punt waarover ik wil uitweiden.

Ten eerste is iedereen die meewerkte aan het verslag het erover eens dat alles eigenlijk één geheel uitmaakt en dat er een verband is tussen de Muntunie, de Intergouvernementele Conferentie en de uitbreidingsdiscussie. Het is van fundamenteel belang dat de afspraken van het Verdrag van Maastricht effectief worden uitgevoerd. Elke monetaire politiek heeft altijd voordelen en nadelen. Er zijn voordelen verbonden aan een zwakke munt, maar ook aan een sterke munt. Er is echter één essentiële constante in elk monetair beleid: men mag het geweer niet van schouder veranderen terwijl er zo'n delicate operatie bezig is. Daarom dringen wij er in het gemeenschappelijk verslag op aan dat de derde fase van de Muntunie volgens plan wordt gerealiseerd. Die Muntunie kan dan een breekijzer worden voor de institutionele hervorming en zal er dan een economische imperatief van maken. Zelfs de grootste sceptici van de Europese munt in Duitsland of de meest liberale mandatarissen zijn het erover eens dat de politieke integratie van vitaal belang zal zijn om die munt goed te laten functioneren eens de Muntunie en de Euro er zullen zijn. In die zin hoop ik dus dat de

Muntunie het breekijzer wordt voor het tot stand komen van de verdieping van de Europese Unie, eerst misschien met een voorhoede van een beperkt aantal lidstaten, later eventueel aangevuld met andere lidstaten.

Ten tweede moeten wij ervoor opletten dat na het tot stand komen van de Muntunie de Europese Centrale Bank, die een essentiële rol zal spelen in het toekomstige monetaire beleid, niet in de plaats treedt van de politiek. De Intergouvernementele Conferentie zal ervoor moeten zorgen dat uiteindelijk de politiek zal blijven beslissen over de krijtlijnen van het Europese economische beleid.

Ten derde moeten wij af van de eenparigheidsregel, die vandaag Europa op zoveel vitale domeinen verlamt. Hoeveel jaren pleit België in Europa al niet voor een alternatieve financiering van de sociale zekerheid, voor een CO₂-belasting, voor een harmonisering van de belastingen op het kapitaal, voor een grotere harmonisering van de vennootschapsbelasting? In het verleden was het echter door de verlamende eenparigheidsregel onmogelijk hieraan iets te doen.

Ten vierde is er het sociaal beleid en hierover wil ik kort zijn. Het experiment waartoe in Maastricht werd besloten, is maar gedeeltelijk geslaagd. Op termijn is het niet houdbaar dat een belangrijke, hoog ontwikkelde lidstaat zoals het Verenigd Koninkrijk aan de kant blijft staan van het sociale Europa. Daarom moet de Intergouvernementele Conferentie ervoor zorgen dat het Verenigd Koninkrijk toetreedt tot het sociale Europa en dat het sociale protocol geïntegreerd wordt in het Verdrag van Maastricht. Nu bestaat er op sociaal vlak een verwerpelijk sociaal Europa «à la carte». Dat is niet houdbaar, noch voor de sociale situatie in Groot-Brittannië, noch wegens de concurrentievervalsing die dit op economisch vlak meebrengt.

Ten vijfde, de bevolking zal niet aanvaarden dat een intergouvernementele conferentie eindigt zonder dat werkgelegenheid als dusdanig tot een doelstelling van de Europese Unie wordt verheven. Dit moet gebeuren, niet om de convergentiecriteria te wijzigen voor de Muntunie, maar wel om vanuit de Europese Unie te komen tot een plechtig engagement dat tewerkstelling, van fundamentele betekenis voor de jonge generatie en voor de hele samenleving, voorop moet staan als absolute politieke prioriteit. Wij mogen de mensen ook geen valse illusies geven. Het tewerkstellingsbeleid zal niet volledig worden geconcretiseerd in Europa, maar blijven behoren tot de bevoegdheid van de nationale lidstaten — in het geval van België dus ook van regio's. Europa moet en kan een passend kader vormen om het tewerkstellingsbeleid zoveel mogelijk te coördineren en te stroomlijnen kan worden uitgewerkt.

Het ligt me heel zwaar op de maag dat het instrument van het tewerkstellingsbeleid, dat in het witboek van Jacques Delors fungeerde als tegengewicht voor de deflatoire effecten van de convergentiecriteria, nog steeds wordt geboycot door de Europese Raad van ministers van Financiën die, onder de leiding van een aantal fanatieke monetaristen inzake de financiering van de grote investeringen in Europa, weigert uit te voeren wat is afgesproken op de Top van Brussel op het einde van het Belgisch voorzitterschap en nadien op vele andere Europese tops werd bevestigd. Het is een puur schandaal dat de ministeries van Financiën tegen de wil in van elke Europese top geen aandacht hebben voor het tewerkstellingsprobleem en voor het operationeel maken van het instrumentarium dat door Jacques Delors in zijn witboek is uitgewerkt.

Ik wil een parallel maken. Zoals het witboek van Jacques Delors over de eenheidsmarkt van 1985 de aanzet vormde voor de verdragwijzigingen in 1996, zoals het beroemde plan-Delors in 1989 de aanzet gaf tot het Verdrag van Maastricht, zo zou ook het witboek over groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid, als het volledig wordt uitgevoerd, de aanzet moeten betekenen voor een verdere politieke verdieping van de Europese Unie.

Het zesde punt betreft de situering van de openbare dienstverlening in het verdrag.

Mijnheer Anciaux, hierover waren de rapporteurs het niet volkomen eens. Er is zelfs herhaaldelijk over gestemd.

De eengemaakte markt impliceert liberalisering, waardoor dus een aantal openbare monopolies, maar ook privé-monopolies moeten worden aangetast. De openbare diensten, die zich jaren-

lang in een comfortabele situatie bevonden, worden nu geconfronteerd met concurrentie, wat waarschijnlijk voordelen zal bieden voor haar cliënteel en voor de bevolking. Het mag echter geen dupespel worden, waarin de openbare diensten worden verplicht de universele dienstverlening te verzekeren, en dus de niet-rendabele activiteiten op zich moet blijven nemen, terwijl de privé-sector alleen wil instaan voor de rendabele markten. Wij hebben voorgesteld het beginsel, de definitie en de financiering van de universele dienstverlening tijdens deze Intergouvernementele Conferentie vast te leggen en te notuleren.

Ten zevende, collega Eyskens heeft vele aspecten van vrede en veiligheid toegelicht. Ik zal mij dan ook beperken tot enkele korte beschouwingen. Wij zijn voorstander van verdere democratisering van de interne veiligheid en de samenwerking op het vlak van Justitie en Binnenlandse Zaken. De Europese Commissie moet op dit domein initiatiefrecht verwerven. Raad en Europees Parlement moeten samen beslissingen kunnen nemen. Het Hof van Justitie moet zich over mogelijke conflicten kunnen uitspreken. Naar buiten toe moet de Unie meer met één mond en één hart spreken. De Unie moet kunnen optreden om vrede, veiligheid en verdraagzaamheid te handhaven. In bepaalde domeinen van het externe economische en handelsbeleid, wanneer het gaat over handel in goederen, doet de Unie dat reeds. Waarom kan deze methode niet eenvoudig worden toegepast voor het gehele externe veiligheidsbeleid? Wij vragen de Regering zich ervoor in te zetten dat de Europese Commissie op dit domein meer initiatiefrecht zou bekomen en dringen aan op de afschaffing van de verlamende procedure der eenparige beslissingen in de Ministerraden.

Ten achtste wil ik een woord kwijt over het Europese burgerschap en over het respect voor de mensenrechten en voor de culturele verscheidenheid. Naarmate de Europese Unie meer één wordt, neemt ook het belang van een echt Europees burgerschap toe. De lidstaten van de Unie en de Unie moeten hun inwoners ook het genot van fundamentele sociale en mensenrechten garanderen. De rapporteurs pleiten ervoor in het Verdrag van Maastricht ook het Europees Verdrag van de rechten van de mens en het Europees Sociaal Handvest van de Raad van Europa op te nemen, zodat deze rechten op alle Europese inwoners van toepassing kunnen zijn.

Het Europees Verdrag voorzag reeds in het verbod op discriminatie van Europese burgers omwille van hun nationaliteit. Wij willen dit verbod uitbreiden tot discriminatie op basis van geslacht, afkomst, ras, godsdienst, seksuele geaardheid, handicap, leeftijd en taal. Dat is voor ons essentieel. Nochtans heb ik tijdens de besprekingen erop gewezen dat de invoering van het non-discriminatiebeginsel op grond van taal niet mag leiden tot bemoeilijking van de sociaal-economische relaties. Daarover hebben wij in het verleden in onze Belgische constellatie afspraken gemaakt en deze mogen niet in het gedrang komen.

In het ontwerp-memorandum wijzen de rapporteurs er overigens op dat er in geen geval toegevingen mogen worden gedaan op het vlak van de taalregeling in de Europese Unie. Ik kan trouwens verzekeren dat de Vlamingen in het Europees Parlement op dat punt één front vormen en meer en meer op sympathie en op steun kunnen rekenen, ook van grote lidstaten, vooral dan sedert president Mitterrand met zijn toespraak van vorig jaar, zijn feitelijk politiek testament, de Vlamingen een riem onder het hart heeft gestoken.

Ten negende wil ik het toekomstige institutionele Europa behandelen. Wij pleiten voor meer democratie, meer doorzichtigheid en meer efficiëntie; wij pleiten dus voor vooruitgang in de federale richting.

Ik behoor echter niet tot degenen die vandaag pleiten voor een sterke uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Parlement; ik behoor integendeel tot degenen die pleiten voor de vereenvoudiging van de procedures in het algemeen, en van de procedure van codecisie meer in het bijzonder. Deze codecisie houdt als grote handicap voor de politieke besluitvorming in het Europees Parlement in dat de man in de straat onmogelijk kan begrijpen waar en wanneer de politieke beslissingen worden genomen. De procedures zijn zo ingewikkeld en zo ondoorzichtig dat zij de vervreemding van de Europese politiek in de hand werken. Ik pleit dus voor de vereenvoudiging van de procedures in de Europese politieke besluitvorming.

Zoals ik deed in een vorig leven, als fractieleider in de Kamer, breek ik ook nu een lans voor de opwaardering van de rol van de nationale parlementen. Ik wil alle collega's aanbevelen deze rol vooral toe te spitsen op de controle, op het beleid dat de Belgische ministers in de Raad voeren, want dat controlerecht wordt vandaag onvoldoende aangewend. Voor de nationale parlementen ligt veeleer daar een taak weggelegd dan wel in de controle op de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel. Het toespitsen van de aandacht op dit laatste principe gaat in tegen het verder in praktijk brengen van de federale logica en maakt de besluitvorming nog minder efficiënt.

Ten tiende wil ik nog even ingaan op de uitbreiding van de politieke unie. Tijdens de commissiebesprekingen werd even geaarzeld met het aannemen van een voorstel van de heer Eyskens om de Belgische onderhandelaars te suggereren formules te onderzoeken die de opschorting van lidmaatschap, de vrijwillige uitbreiding en de gedeeltelijke of gehele uitsluiting van lidstaten in principe mogelijk maken.

In deze context vragen wij in de toekomst ook af te stappen van het vetorecht inzake fundamentele ontwikkelingen in de Unie. Het gaat niet langer op dat een of enkele lidstaten dwarsliggen en zo de verdieping van de Europese Unie tegengaan. Ik besef zeer goed dat wij hiermee van de Belgische Regering iets zeer ambitieus vragen, maar aan de tafel van de Intergouvernementele Conferentie moeten een aantal landen zitten die de zaken ambitieus aanpakken. Deze rol past volgens mij perfect bij de Belgische Regering.

Natuurlijk zijn wij niet optimistisch over de stand van de Intergouvernementele Conferentie. Laten wij eerlijk zijn: in verschillende lidstaten gaat het op het ogenblik niet goed met Europa. Na de aanvankelijke *success story* worden er in vele landen bij Europa vraagtekens geplaatst. Ik ben er dan ook vast van overtuigd dat de Intergouvernementele Conferentie de tijd moet nemen, dat wij niet gehaast mogen zijn. In wat volgt mogen geen partij-politieke redenen achter worden gezocht, want ik heb met onze vrienden van Labour op Europees vlak ook heel wat problemen. Ik ben er echter vast van overtuigd dat met de conservatieven in Groot-Brittannië aan de macht het moeilijk, om niet te zeggen onmogelijk zal zijn om op de Intergouvernementele Conferentie fundamentele knopen door te hakken. Het is zeker nodig de conferentie tot de herfst van 1997 te laten voortduren om dan een extra inspanning te doen op het ogenblik dat er ook beslissende stappen worden gezet naar de derde fase van de Europese Muntunie.

Mijnheer de Voorzitter, ik herhaal dat wij opgetogen zijn over het werkstuk van de Belgische Regering. Persoonlijk ben ik iets minder tevreden met het Benelux-werkstuk, maar dat is wellicht een subjectieve opinie. Ik dring erop aan dat België optreedt in het strategisch verband van de Benelux, maar ook dat er over alle elementen van het document van de Belgische Regering zwaar wordt onderhandeld. Op basis van dit verslag zeggen wij de Belgische Regering alle steun toe voor de Intergouvernementele Conferentie. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Bourgeois, rapporteur namens de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden.

De heer Bourgeois (CVP), rapporteur. — Mijnheer de Voorzitter, ik heb de eer namens de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden verslag uit te brengen over de uitgebreide besprekingen die de commissie heeft gewijd aan de beleidsnota van de Regering betreffende de Intergouvernementele Conferentie van 1996.

Onze aandacht ging specifiek uit naar het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid — kortweg het GBVB —, de nieuwe bevoegdheid van de Unie met de tweede pijler van het Verdrag van Maastricht en de intergouvernementele aanpak.

Tot de bevoegdheid van de senaatscommissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden behoort ook de Defensie en daarom werden beide thema's gelijktijdig aangepakt. Daarom ook besloot de commissie om het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid in de komende maanden als hoofdthema van haar werkzaamheden te handhaven.

De commissie wilde vooral concreet werken en vermijden dat de besprekingen louter academisch en vrijblijvend zouden zijn. Daarom werd er gewerkt rond het formuleren van een aantal aanbevelingen met betrekking tot het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Deze aanbevelingen zijn volledig opgenomen aan het einde van het gedrukte commissieverslag. Toch onderstreep ik dat daarbij geen volledigheid werd nagestreeft. In november 1995, bij de start van onze werkzaamheden, was dat immers onmogelijk, daar de meeste informatie toen nog ontbrak. Zo waren bijvoorbeeld de resultaten van de werkzaamheden van de adviesgroep en het zeer recente Benelux-memorandum nog niet bekend.

Daartegenover wilde de commissie haar aanbevelingen een voluntaristisch karakter geven, zonder al te veel op de «haalbaarheid» ervan in te gaan. Dit vanuit de overtuiging dat wij moeten streven naar een sterk geïntegreerde Europese structuur, die in staat moet zijn in de nabije toekomst een krachtig Europees buitenlands beleid te concipiëren en uit te voeren.

De commissie was het volkomen eens met de minister van Buitenlandse Zaken wanneer hij er aan herinnerde dat de Europese integratie van in het begin niet alleen een economische, maar ook een politieke doelstelling had. Dit aspect wordt in een aantal landen veel te veel uit het oog verloren, vooral ook omdat in de loop van de tijd veel meer de nadruk werd gelegd op de economische unie, onder meer door het gebrek aan succes in de realisatie van een eigenlijke politieke unie.

Men mag niet vergeten dat conflictpreventie reeds in 1951 één van de belangrijkste onderliggende motieven was voor het tot stand komen van het EGKS-Verdrag. In een logische gedachtengang werd toen trouwens onmiddellijk de oprichting van de Europese Defensiegemeenschap gepland. Daarin is men echter mislukt, en vooral ten gevolge daarvan werd in 1957, bij de oprichting van de EEG, het gewicht bijna helemaal op de economische integratie gelegd. Het duurde tot het Verdrag van de Europese Unie vooraleer, via het streven naar een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, de politieke finaliteit van het Europees integratieproces opnieuw werd erkend, weliswaar volgens een ambiguë formule, ergens «halfweg tussen intergouvernementele en gemeenschappelijke actie». Dit brengt veel nadelige gevolgen met zich zoals dubbel werk, onduidelijkheid, verwarring en de in het oog springende onmacht zowel bij de voorbereiding van de beslissing als bij het nemen van de beslissing en de uitvoering ervan.

Voor de commissie bestaat er evenwel geen twijfel over dat de komende IGC de kans moet grijpen om de bestaande Europese politieke samenwerking verder uit te bouwen tot een stevig gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid.

Aangaande deze problematiek concentreerden de commissiebesprekingen zich vooral rond een aantal thema's die ik alleen voor de volledigheid van de verslaggeving citeer: het juridisch statuut van de Europese Unie; de uitbreiding, versteviging en verdieping van de Unie; de WEU en het Atlantisch bondgenootschap; de harmonisering van de bewapening; de positie van de Unie in de Veiligheidsraad van de VN; de Unie en de mogelijke toetreding van Zweden en Finland tot de WEU en de NAVO; de Unie en Turkije; het diplomatiek Unie-korps.

Ik wens vooral uw aandacht te vragen voor de zeven aanbevelingen die de commissie formuleerde aangaande het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Deze aanbevelingen zijn het resultaat van de discussie over de talrijke voorstellen die de commissieleden ter zake indienden.

Ten eerste, inzake de Ministerraad en het GBVB formuleerde de commissie volgende aanbevelingen: «Op korte termijn moet het systeem van eenparigheid van stemmen in de Ministerraad vervangen worden door een systeem van gekwalificeerde meerderheid» en «Inzake het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid moet de Raad bij meerderheid beslissen».

Er was dus eensgezindheid over de besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid in de Ministerraad. Voor beslissingen in het kader van het GBVB lagen de meningen in de commissie in den beginne meer uiteen gaande van beslissing bij meerderheid, beslissing bij gekwalificeerde meerderheid tot beslissing bij unanimiteit. De commissie was echter bijna eenparig van oordeel dat,

eenmaal de Ministerraad bij gekwalificeerde meerderheid een beleidsdomein heeft vastgelegd als terrein voor gemeenschappelijke actie, de meerderheidsbeslissing de algemene regel moet zijn bij de uitvoering ervan, dit vooral om de besluitvorming bij een gemeenschappelijke actie te vergemakkelijken en een meer efficiënt beleid mogelijk te maken. Wel wordt met nadruk gesteld dat de commissie en het Parlement daarbij heel nauw moeten worden betrokken.

Ten tweede, wat de rol van de Commissie in het GBVB betreft, formuleerde de commissie volgende aanbeveling: «De Commissie is de meest geschikte instantie om de Unie te vertegenwoordigen wat betreft het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. De Commissie zou zich op termijn moeten omvormen tot een Europese regering die steunt op de bestaande meerderheid in het Europees Parlement.»

Aldus wordt de Europese Commissie op langere termijn het uitvoerend orgaan van de Ministerraad.

Ten derde, inzake de functie van het Europees Parlement in het GBVB, luidt de aanbeveling van de commissie: «Het Europees Parlement moet in de toekomst meer wetgevende bevoegdheden krijgen en in samenwerking met de nationale parlementen, meer zeggenschap hebben bij het vaststellen van de grote lijnen van het GBVB.»

Met deze aanbeveling heeft de senaatscommissie een duidelijke tendens voor de toekomst willen aangeven: het Europees Parlement heeft op het ogenblik ten onrechte geen wetgevende bevoegdheid inzake het GBVB. De zeggenschap van het EP moet duidelijk groter worden. De commissie voegde daar de niet-onbelangrijke nuance aan toe dat die zeggenschap moet worden uitgeoefend in samenwerking met de nationale parlementen.

Ten vierde, een andere aanbeveling handelt over de rol van de WEU en de NAVO in het GBVB: «De Westeuropese Unie wordt door het Verdrag van Maastricht als een integrerend deel van de ontwikkeling van de Europese Unie erkend (artikel J. 4.2.). De samenwerking tussen EU en WEU zou zo optimaal als mogelijk moeten worden.

Ook de NAVO en de WEU zouden elkaar moeten aanvullen, zoals dat reeds in het Eurokorps is gebeurd, zowel bij het beschikbaar stellen van de wederzijdse middelen als bij de verdeling van de opdrachten. Aldus zou de WEU met haar regionale structuur op termijn een grotere rol moeten kunnen spelen in de crisis-beheersing, zowel binnen Europa als daarbuiten.

Het Eurokorps moet worden uitgebouwd tot een snelle interventiemacht van de Unie.»

In de context en in de filosofie van deze aanbeveling heeft de commissie nog een principe willen weerhouden in verband met de bewapening en heeft dan in een zevende aanbeveling gesteld dat: «Het Europees defensiebeleid moet gericht zijn op de harmonisatie van de bewapening met het oog op een gemeenschappelijke wapenvoorraad.»

Ten vijfde, de commissie ging ook na of het GBVB al dan niet moet beperkt blijven tot de vijftien lidstaten. Zij is van oordeel dat op middellange en lange termijn een Europees veiligheidsbeleid onmogelijk is zonder de grenzen van de Europese Vijftien te overschrijden. Vandaar een aantal aanbevelingen met betrekking tot Centraal- en Oost-Europa, maar ook wat de zuidergrens van Europa betreft en meer bepaald de landen van Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Volgens de meerderheid van de commissieleden dienen in het begrip Oost-Europa ook uitdrukkelijk de Russische Federatie, Oekraïne en Belarus weerhouden te worden. Deze verduidelijking is nodig omdat deze drie landen in het gewone taalgebruik gewoonlijk niet tot Centraal- en Oost-Europa gerekend worden.

De aanbevelingen luiden: «Voor de Europese veiligheid zijn meer contacten en meer samenwerking nodig met de landen uit Centraal- en Oost-Europa, daaronder begrepen de Russische Federatie, Oekraïne en Belarus.» en «De initiatieven met betrekking tot de zuidergrens van Europa, gericht op de landen van Noord-Afrika en het Midden-Oosten, genomen door de Euro-Mediterrane Conferentie van 27 en 28 november 1995 te Barcelona, en verder uitgewerkt in het werkprogramma dat in bijlage gaat bij de Verklaring van Barcelona, moeten zo snel mogelijk ten uitvoer worden gelegd.»

Mijnheer de Voorzitter, deze zeven aanbevelingen geven het standpunt van de commissie zeer goed weer. Ze werden ruim behandeld en ze vertolken de mening van de meeste commissieleden. Ze werden aangenomen met acht stemmen voor en twee stemmen tegen.

Na de goedkeuring van het verslag bereikte ons ook het ontwerp van memorandum over de Intergouvernementele Conferentie 1996, dat ons voorgesteld wordt door het Adviescomité voor Europese aangelegenheden van Kamer en Senaat. Tijdens de vergadering van 6 maart heeft onze commissie een laatste bespreking gewijd aan de teksten in verband met het GBVB in dit memorandum. Mevrouw Bribosia diende een aantal amendementen in. Sommige werden door de commissie aanvaard, andere werden niet weerhouden. Ze zullen door mevrouw Bribosia in plenaire vergadering opnieuw worden ingediend en verdedigd.

De IGC wordt zeker een werk van lange adem en wij zijn ervan overtuigd dat er nog een belangrijk rijpingsproces nodig zal zijn vooraleer definitieve resultaten te kunnen boeken. Gelukkig werd dit rijpingsproces reeds sterk in de hand gewerkt door het intensieve voorbereidende werk op het Europese niveau in de landen en in de vele instellingen en belangengroepen. Ook ons land heeft reeds een belangrijke bijdrage geleverd zoals uit het debat in het Parlement bleek. In het bijzonder wens ik nog de aandacht te vestigen op het recent tot stand gekomen memorandum van België, Nederland en Luxemburg.

Een meer efficiënt gemeenschappelijk buitenlands beleid zal bepalend zijn voor het imago en de impact van de Unie in de wereld, in de internationale verhoudingen en ook bij onze bevolking. De wereld verwacht dat Europa een stabiliserende rol kan spelen in de internationale betrekkingen. De bevolking verwacht dat zij gerekend wordt tot de burgers van een krachtig Europese Unie.

De balans van het GBVB sedert Maastricht is mager. Misschien is de termijn te kort. De Commissie stelde onlangs nog: «Het verlies aan impact en identiteit op het internationaal toneel is aanzienlijk en de gevolgen ervan op de publieke opinie desastreus.»

De tweede pijler moet dus zeker verder uitgebouwd worden en de Intergouvernementele Conferentie heeft op dat vlak grote verantwoordelijkheden. Het zal van de resultaten ervan afhangen welke rol de Unie in de 21e eeuw in de wereld zal kunnen spelen. We vragen de Eerste minister en de Regering al het mogelijke te doen opdat de conferentie een succes zou worden.

Mag ik er tot slot op wijzen dat er in de commissie enige bezorgdheid bestond over de verdere procedure? Door de bespreking van het ontwerp-memorandum in verschillende commissies waren een zeer open discussie en een ruime inbreng mogelijk. Een dergelijk initiatief is goed en aanbevelingswaardig. Wij willen echter ook dat de conclusies van de verschillende commissies terug te vinden zijn in het uiteindelijke document. Ook de Kamer buigt zich over dit memorandum. Onze commissie vindt het niet opportuun dat het federale Parlement uiteenlopende aanbevelingen zou formuleren.

Ik verwoord hier de algemene opvatting van de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden van de Senaat als ik oproep tot meer duidelijkheid en tot betere afspraken met betrekking tot de procedure zodat een debat als dat van vandaag een constructieve dialoog wordt tussen alle betrokken partijen. (Applaus.)

M. le Président. — La parole est à Mme Delcourt, rapporteuse de la commission de la Justice et du Comité d'avis pour l'égalité des chances entre les femmes et les hommes.

Mme Delcourt-Pêtre (PSC), rapporteuse. — Monsieur le Président, la commission de la Justice a eu l'occasion de consacrer plusieurs de ses séances à l'examen approfondi de la note de politique du Gouvernement relative à la Conférence intergouvernementale de 1996.

Au cours de ses discussions, la commission a eu la chance de pouvoir compter sur la présence, la compétence et la sagacité de deux intervenants extérieurs: M. Claude Debrulle, du ministère de la Justice, et M. Franklin Dehousse, représentant de la Belgique au sein du groupe de réflexion sur la Conférence de 1996.

M. Debrulle a eu l'occasion de rappeler que l'objectif essentiel du troisième pilier du Traité de Maastricht est la libre circulation des personnes. L'on sait que les États membres ne s'accordent pas sur l'interprétation de cet objectif: si la majorité d'entre eux, dont la Belgique, considèrent que la libre circulation des personnes vise tant les ressortissants des États membres que les ressortissants d'États tiers légalement établis dans l'Union européenne, d'autres États membres continuent de limiter le bénéfice de la libre circulation aux seuls citoyens de l'Union européenne.

Aux fins de réaliser cet objectif, le troisième pilier prévoit un certain nombre d'instruments de mise en œuvre, tels que la conclusion de conventions ou des actions communes. Ces instruments, de type intergouvernemental, posent toutefois de nombreux problèmes d'interprétation. Ils constituent, de toute façon, l'expression de la règle générale applicable au troisième pilier, à savoir celle de l'unanimité.

Après avoir rappelé la structure de délibération et de décision dans les domaines couverts par la justice, le représentant du ministre a dressé le bilan de la première phase du traité.

D'une part, quatre conventions ont été signées, en matière d'extradition, de fraude communautaire, d'informatique douanière et de coopération policière. D'autre part, trois actions communes ont été arrêtées: l'action sur l'unité de drogue européenne, l'action visant à permettre à des écoliers ressortissants de pays tiers de transiter sur le territoire communautaire, et l'action relative au budget afférent au troisième pilier.

Des règlements ont également été adoptés, ainsi que de multiples résolutions, particulièrement en matière d'immigration et d'asile, qui n'ont toutefois pas de valeur contraignante et ne constituent qu'un engagement politique de la part des États.

En dépit de ces réalisations, il faut déplorer plusieurs échecs dans la mise en œuvre du troisième pilier: la convention sur le franchissement des frontières extérieures et la convention sur le système informatique européen n'ont pu être signées. D'autres conventions en cours d'élaboration, notamment en matière de reconnaissance et d'exécution des décisions judiciaires, en matière d'extradition ou en matière d'infractions politiques, suscitent d'importantes dissensions entre les États.

Le constat que M. Dehousse a livré à la commission fut également mitigé. Les résultats du travail mené par le groupe de réflexion sur la Conférence intergouvernementale lui paraissent insuffisants, compte tenu de la difficulté du groupe à dégager des consensus, tant en termes d'objectifs qu'en termes de méthodes.

Les raisons de cet insuccès tiennent au fait que le groupe de réflexion s'est vu chargé de résoudre des problèmes que les États eux-mêmes n'avaient pu résoudre, alors qu'aucun objectif politique précis ne lui avait été assigné et que les participants au groupe, étant moins des experts que des représentants de leurs États, n'ont pas toujours la liberté d'expression nécessaire.

Une constante se dégage toutefois des débats du groupe relatifs au troisième pilier: il existe une large majorité pour affirmer la nécessité d'améliorer le système qui, en l'état actuel, est sujet à d'évidentes critiques.

Il est en effet rapidement apparu, au cours de la discussion en commission, que la justice et, d'une manière plus générale, le troisième pilier du Traité de Maastricht, demeurent parmi les parents pauvres de l'avancée européenne. Le diagnostic perçu par les membres de la commission de la Justice est un diagnostic incontestablement négatif, dû non tant à l'absence de bonne volonté des négociateurs qu'à l'absence de résultats concrets, et l'on déplore, en ces matières, plus de blocages que d'avancées.

Les critiques les plus patentes qu'il faut formuler à l'égard du troisième pilier portent sur le manque d'efficacité dans l'application des dispositions, sur le manque de publicité, tant à l'échelon européen qu'au niveau interne, et sur le manque de contrôle, qu'il s'agisse du contrôle parlementaire ou juridictionnel.

S'il existe au sein des États membres un large courant en faveur de la communautarisation de questions ponctuelles, telles les questions relatives aux problèmes de franchissement des frontières extérieures, le droit d'asile, par exemple, et l'immigration, la

communautarisation totale du troisième pilier semble, par contre, tout à fait illusoire, particulièrement en ce qui concerne la coopération judiciaire et policière.

Ceci est d'autant plus regrettable que chaque État plaide en son sein pour un renforcement de la coopération internationale, en vue de pouvoir lutter contre la grande criminalité. Or, à défaut de pouvoir mettre en œuvre une telle coopération au niveau européen, la lutte contre la criminalité internationale risque de demeurer confinée aux déclarations d'intention.

Pour la commission, ce manque de résultats concrets se double d'un manque de transparence. Chacun s'accorde à le penser en ce qui concerne le contrôle du Parlement européen, mais la commission estime également que l'absence d'une information plus systématique du Parlement fédéral sur les négociations et les discussions en cours au niveau européen peut constituer l'une des causes du diagnostic négatif que j'évoquais tout à l'heure, soit la paralysie actuelle que connaît la construction européenne dans le cadre du troisième pilier.

En la matière, la commission de la Justice déplore en effet que la note de politique du Gouvernement n'expose pas suffisamment la manière dont se déroule actuellement la coopération européenne, et à quels résultats elle a — ou n'a pas — conduit. La commission ne pouvant avoir accès aux textes qui ont été élaborés dans le cadre du troisième pilier n'était évidemment pas en mesure de se prononcer sur l'amélioration de cette coopération.

Aussi la commission demande-t-elle que l'information régulière du Parlement fédéral soit garantie, sur tous les débats en cours au sein des instances européennes, en insistant non seulement pour que l'agenda des réunions au niveau européen et les documents qui s'y rapportent soient transmis en temps utile au Gouvernement, mais également pour que le Gouvernement porte, sans délai, les informations reçues à la connaissance du Parlement fédéral. Le cas échéant, ces communications pourraient être consacrées par une réforme institutionnelle, à l'instar du mécanisme de la «réserve parlementaire» que connaissent la France et les Pays-Bas, et qui fut évoqué en commission.

Pour améliorer le contrôle politique, la commission estime par ailleurs nécessaire que le Parlement soit associé plus étroitement à la préparation de la décision européenne. En guise d'application concrète, il est souhaité qu'avant tout sommet européen dont l'ordre du jour contient des questions relevant de la justice, un débat préalable soit organisé en commission de la Justice. L'on devrait également envisager de mettre en œuvre un système de collaboration et d'échange d'informations entre le Parlement européen, dont les pouvoirs de contrôle devraient être renforcés, et le Parlement fédéral.

Quant à la teneur même de la note de politique du Gouvernement, la commission a constaté avec regret que les objectifs du Gouvernement n'y étaient pas davantage définis.

À la lecture de la note, il n'est pas permis d'obtenir réponse à des questions pourtant essentielles: quels sont les résultats concrets que le Gouvernement escompte retirer de la coopération européenne en matière de justice? Comment cette coopération doit-elle être conçue, en fonction de ces objectifs? D'une manière plus spécifique, comment le Gouvernement envisage-t-il la coopération en matière pénale? À cet égard, quelle est sa position au sujet de l'extradition de nos ressortissants vers d'autres États membres de l'Union? Comment le Gouvernement compte-t-il organiser, au niveau européen, la lutte contre le trafic de la drogue? Quelles réponses entend-il pareillement apporter au problème d'Europol, dont l'état d'organisation actuel est clairement insatisfaisant?

L'évolution institutionnelle de la coopération en matière de justice est évidemment fonction des réponses qui seront apportées à ces questions. C'est pourquoi la commission juge essentiel de connaître les objectifs concrets du Gouvernement en ces diverses matières. Ceci est d'autant plus essentiel, la justice étant une composante fondamentale de notre État de droit et de notre système démocratique, qu'un transfert de compétences en la matière doit impérativement être fait avec toute la circonspection voulue.

La commission s'accorde à souhaiter, avec le Gouvernement, la réforme de la Cour européenne de justice. Il s'agit pour la commission de voir octroyer à la cour un pouvoir de pleine juridiction,

afin de permettre l'application uniforme du droit européen en matière judiciaire. Il paraît indispensable que l'Union européenne adhère à la Convention européenne de sauvegarde des droits de l'homme, en matière telle que les personnes protégées par la convention puissent bénéficier de ses garanties. La commission de la Justice appuie à ce sujet les intentions exprimées par le Gouvernement. Elle suggère également que la composition de la cour soit réexaminée, compte tenu de ce nouveau transfert de compétence, et que soit analysée, dans le même ordre d'idées, la possibilité de confier des compétences pénales à l'Union européenne, par exemple en fait de fraude communautaire.

Enfin, la commission de la Justice a abordé la problématique de la communautarisation du troisième pilier.

La particularité du troisième pilier tient en ce qu'il porte sur certaines matières liées au premier pilier, lesquelles sont gérées selon des techniques communautarisées, mais qu'il est pour sa part traité selon des techniques comparables aux techniques diplomatiques relevant du deuxième pilier.

En vue d'éviter d'inutiles illusions, il convient d'envisager une amélioration du système actuel avec réalisme et en termes de « faisabilité » politique.

Aussi la commission suggère-t-elle une solution originale, en préconisant de scinder les matières du troisième pilier en trois groupes. Un premier groupe comporterait des matières qui, étant étroitement liées à la libre circulation des personnes et des biens, doivent nécessairement être transférées, d'une manière progressive, au premier pilier. Il s'agit de matières telles que le franchissement des frontières extérieures, la politique d'asile et d'immigration, et la politique à l'égard des ressortissants des pays tiers.

Un deuxième groupe, qui concernerait plus particulièrement la coopération dans les affaires civiles et pénales, ainsi que la coopération en matière de police, ne saurait être raisonnablement envisagé qu'en tenant compte de la contestation possible que certains États membres pourraient soulever en cas de communautarisation. Sans doute l'étude des systèmes qui existent déjà sur ce plan pourrait-elle apporter des éléments de réponse utiles au sort à réserver à ces questions. La commission de la Justice songe plus particulièrement au fonctionnement du système scandinave en matière de collaboration policière.

Enfin, un troisième groupe se chargerait des matières dont l'examen ne peut être envisagé qu'isolément. Deux exemples furent cités en commission: la fraude douanière qui, se rapportant aux matières de douane, pourrait être transférée dans le premier pilier, et la lutte contre le trafic de stupéfiants, dont la corrélation avec la libre circulation des marchandises permettrait également d'envisager son transfert vers le premier pilier.

En conclusion de cette proposition de répartition des matières relevant du troisième pilier, il importe de rappeler que les répartitions seront tributaires de la finalité même que l'on entend donner à la coopération européenne en fait de justice, de la manière dont on cherche à concrétiser cette coopération et des conditions dans lesquelles elle se fera, l'une de ces conditions étant assurément la mise en place d'un contrôle politique effectif, qui fait totalement défaut aujourd'hui.

Le développement de l'Union européenne est une œuvre de longue haleine mais il n'en demeure pas moins que la coopération des États membres en matière de justice est une question cruciale et que le constat d'impuissance des États, tel qu'il faut le dresser à l'heure actuelle, doit être impérativement dépassé.

La commission de la Justice a pris acte de la détermination du Gouvernement à cet égard. Elle est évidemment consciente des disparités importantes et radicales qui subsistent entre les divers États membres tant sur les buts à atteindre que sur les moyens à mettre en œuvre. Ces disparités sembleraient insurmontables si l'on continuait de se contenter des négociations internationales telles qu'elles sont actuellement menées et dont l'expérience a montré les limites. Aussi faut-il rechercher toutes les formes de coopération européennes qui permettraient de surmonter le manque de résultats en cette matière.

Les règles imposant l'unanimité, telles qu'elles sont prévues dans le Traité, doivent être remplacées par d'autres processus de décision, parmi lesquels le mécanisme de la majorité qualifiée semble constituer la meilleure alternative, d'ailleurs défendue par le Gouvernement.

La commission a également évoqué l'examen éventuel de nouveaux modèles tels que, dans certaines matières déterminées, une Europe plus restreinte. Pareil système pourrait garantir des résultats plus rapides et plus concrets, même s'il s'éloigne de l'idéal européen que nous nous sommes donné.

La commission souhaite voir inscrites dans le mémorandum du Gouvernement les conclusions reprises dans le présent rapport.

Monsieur le Président, je fais à présent rapport au nom du Comité d'avis pour l'égalité des chances entre les femmes et les hommes.

Le comité d'avis se réjouit que le premier amendement, qu'il soutenait à l'unanimité, au projet de mémorandum sur la Conférence intergouvernementale de 1996 ait été adopté par le comité d'avis de la Chambre et du Sénat chargé des questions européennes.

Cet amendement visait à ériger le principe de l'égalité entre les hommes et les femmes en objectif général de la politique européenne, en l'inscrivant à côté des droits individuels tels que les libertés fondamentales, les droits de l'homme, les droits politiques, sociaux et économiques et l'égalité des chances, comme constituant le cadre indispensable à l'exercice de la citoyenneté européenne.

Le comité d'avis était parti de la constatation que, tant à l'échelon européen que sur le plan national, les femmes restaient largement sous-représentées dans le processus décisionnel.

L'article 119 du Traité de l'Union, le protocole et l'accord de politique sociale, ainsi que les directives relatives à l'application du principe d'égalité de traitement des hommes et des femmes, qui visent principalement le domaine social, n'ont guère apporté de changement.

Le troisième programme de la Commission européenne, qui tendait notamment à une amélioration du statut de la femme dans la société, n'a pas non plus répondu à l'attente parce qu'il était formulé trop vaguement et n'avait pas de caractère impératif.

Pour les mêmes raisons, le comité d'avis estimait à une large majorité que le droit fondamental des hommes et des femmes devait être inscrit dans le nouveau traité afin de permettre la poursuite de deux objectifs: premièrement, l'élargissement du domaine de l'application du principe d'égalité à toutes les politiques pour lesquelles l'Union européenne est compétente; deuxièmement, la démocratie paritaire tendant à une participation égale des hommes et des femmes à la prise de décision à tous les niveaux.

Tout en ayant conscience du fait que la démocratie paritaire était un objectif à atteindre, le comité d'avis souhaitait par là plaider spécialement pour que l'on introduise cette notion de « démocratie paritaire » dans le droit communautaire. La participation égale des hommes et des femmes à la prise de décisions est en effet une composante essentielle d'une démocratie au sens plein du terme. Cette notion est entrée depuis longtemps déjà dans la réflexion sur les structures européennes.

Ainsi, la participation égale des hommes et des femmes à la prise de décision a-t-elle été l'un des thèmes centraux du premier sommet européen « Femmes au Pouvoir » qui s'est tenu à Athènes, les 2 et 3 novembre 1992.

La déclaration de principe faite à l'issue de la Conférence européenne des femmes ministres qui s'est tenue les 6 et 7 novembre 1994 à Bruxelles, à l'initiative de notre ministre belge chargée de la Politique de l'égalité des chances, mentionne aussi, comme premier point d'action, la concrétisation de la démocratie paritaire.

Le monde scientifique a plaidé dans le même sens au cours de la conférence tenue au Parlement européen à Bruxelles, les 17 et 18 novembre 1994, sur le thème « Les femmes et la construction européenne ».

Le comité d'avis se montre satisfait du fait que l'essentiel de son deuxième amendement ait été adopté par le Comité d'avis chargé des questions européennes. Il déplore toutefois que le concept même de «démocratie paritaire» n'ait pas été expressément repris.

Il estime que la démocratie paritaire, qui est restée jusqu'ici un concept théorique tant au niveau européen qu'au niveau national, doit maintenant être mise en œuvre.

Le fait de plaider pour l'insertion explicite de cette notion dans le Traité de l'Union européenne constitue un premier pas important dans cette direction. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Nothomb qui fait rapport au nom de la commission de l'Intérieur et des Affaires administratives.

M. Nothomb (PSC). — Monsieur le Président, notre rapporteuse, Mme Van der Wildt, étant absente, je rappellerai brièvement les termes du consensus issu des travaux de la commission.

Après une longue et intéressante discussion, la commission a approuvé le memorandum présenté par le Gouvernement en vue de confier à l'Union européenne le traitement des matières qu'il lui délègue suivant la méthode communautaire, dans la mesure où cette action pourrait être organisée efficacement, tant du point de vue opérationnel que décisionnel.

La commission de l'Intérieur traitant de problèmes concrets relatifs à la police, à l'immigration et à la lutte contre la criminalité, estime le transfert justifié pour autant qu'il en résulte une efficacité accrue, conformément au principe de subsidiarité.

La commission approuve, dans un souci d'efficacité, le plaidoyer du Gouvernement en faveur de l'intégration de l'Accord de Schengen dans le Traité de l'Union. Sur ce point, elle rappelle également le principe de subsidiarité.

La commission estime que le Parlement belge ne peut se départir de sa compétence normative dans cette matière délicate que si la procédure de législation communautaire est transparente et démocratique. Par conséquent, les propositions d'actes normatifs européens devraient faire l'objet d'un examen préalable par les parlements nationaux, sans aucun ralentissement des procédures, avant l'intervention du Conseil des ministres.

En résumé, l'avis émis par la commission de l'Intérieur au sujet de la note politique du Gouvernement est positif, nonobstant les trois accents particuliers que je viens de mentionner. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Destexhe pour faire rapport au nom de la commission des Affaires sociales.

M. Destexhe (PRL-FDF), rapporteur. — Monsieur le Président, j'essaierai d'être assez bref, car il me semble totalement inutile de relire en séance publique le rapport très complet réalisé par la commission. J'évoquerai simplement trois aspects qui y ont longuement été discutés.

Le premier concerne l'harmonisation européenne de la sécurité sociale. Le débat en commission s'est focalisé sur la question de savoir s'il convenait d'harmoniser la sécurité sociale par le bas ou par le haut. En matière de construction européenne, la tendance générale est de s'en tenir au plus petit commun dénominateur en s'alignant sur la position minimale susceptible de recueillir un consensus. Cette harmonisation minimale, établie sur la base des législations en vigueur dans les pays bénéficiant d'une faible protection sociale au sein de l'Union européenne, aurait pour conséquence le démantèlement progressif et insidieux de notre sécurité sociale, ce que refuse la commission, à la majorité de ses membres. Cependant, l'harmonisation par le haut, aussi souhaitable soit-elle, pose un certain nombre de problèmes. Elle pourrait contrarier la promotion d'une politique efficace en faveur de l'emploi. À l'avenir, les différences salariales constitueront une des composantes importantes de la compétitivité en raison de l'avènement de l'Union économique et monétaire. L'harmonisation par le haut pourrait nuire à la compétitivité globale de l'Europe ainsi qu'à la compétitivité d'un certain nombre de pays.

En outre, une harmonisation vers le haut pourrait empêcher certains pays actuellement déficitaires sur ce plan de combler leur retard par rapport aux pays les plus avancés. Quoi qu'il en soit, une majorité des membres de la commission souhaite une harmonisation sociale par le haut tout en étant consciente des difficultés qu'elle pourrait causer.

Nous avons également beaucoup parlé de l'absence de politique de santé publique au sein de la CIG de 1996.

M. le Président. — Excusez-moi de vous interrompre, monsieur Destexhe, mais, de toute évidence, M. Anciaux tient absolument à vous poser une question.

M. Destexhe (PRL-FDF), rapporteur. — N'est-ce pas contraire au Règlement, monsieur le Président? (*Sourires.*)

M. le Président. — Non, mais vous avez la liberté de vous y opposer.

M. Destexhe (PRL-FDF), rapporteur. — Je n'y vois pas d'inconvénient.

De Voorzitter. — Het woord is dus aan de heer Anciaux.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, in de commissie voor de Sociale Aangelegenheden is de problematiek van de werkgelegenheid ongetwijfeld uitvoerig aan bod gekomen. De rapporteur heeft dit ook naar voren gebracht. Een van de fundamentele vragen in de discussie, in het kader van de Intergouvernementele Conferentie rond de Europese Monetaire Unie, is wat dit zal opleveren voor de werkgelegenheid. Ik hoor de Regering voortdurend argumenteren dat eenmaal de EMU tot stand is gebracht, deze een bijkomende stimulans zal zijn voor de werkgelegenheid. Ik wil vragen aan de rapporteur of in de commissie rekening werd gehouden met de studie van het Europees Parlement waaruit blijkt dat, ook indien we het ritme aanhouden om de norm van Maastricht te halen — met name een overheidsstekort van maximum 3 pct. van het BBP tegen 1999 en een overheids-schuld die minder dan 60 pct. van het BBP bedraagt tegen 2008 — in de Europese Unie wellicht 1,5 miljoen arbeidsplaatsen dreigen verloren te gaan.

Het is verwonderlijk dat aan die studie van het Europees Parlement, die doorprikt wat door de Regering en de Eerste minister voortdurend als waarheid wordt verkondigd, zo weinig aandacht wordt besteed.

M. Destexhe (PRL-FDF), rapporteur. — Voulez-vous que je réponde au nom du Premier ministre, monsieur Anciaux? Je n'en ai pas vraiment le pouvoir... (*Sourires.*)

M. Dehaene, Premier ministre. — Le jour où vous parlerez en mon nom est encore éloigné, monsieur Destexhe! (*Sourires.*)

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, ik vraag enkel of de commissie aandacht heeft besteed aan die studie en of zij enige kritische zin aan de dag heeft durven te leggen tegen wat de Eerste minister voortdurend naar voren brengt, alsof hij zelf de waarheid, de weg en het leven zou zijn.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Daar twijfelt u toch niet aan?

M. Destexhe (PRL-FDF), rapporteur. — Pour une fois nous sommes d'accord, monsieur Dehaene: le jour où je parlerai en votre nom est encore très éloigné...

Le rapport du Parlement européen a été mentionné, monsieur Anciaux, mais nous n'avons pas discuté spécifiquement des critères contenus dans le Traité de Maastricht, que vous avez très bien rappelés. Un certain consensus s'est toutefois dégagé au sein de la commission. Nous estimons, tous partis politiques confondus, que l'Union économique et monétaire sera favorable pour la Belgique et pour la politique de l'emploi en général.

J'ignore si je répons ainsi suffisamment à votre question — peut-être les autres commissaires souhaiteront-ils s'exprimer à ce sujet — mais nous avons donc abordé le problème sous cet angle.

Je voudrais attirer votre attention sur un deuxième point: l'absence de politique de santé publique dans l'agenda de la Conférence intergouvernementale alors que, dans ce domaine, il existe des défis communs à l'Europe entière. Je pense en particulier au sida et au vieillissement de la population.

Le dernier point est peut-être un peu plus original. Notre commission estime que la politique menée en Belgique en matière de lutte contre la pauvreté — en particulier le travail réalisé au travers du rapport ayant traité à ce problème — pourrait être un modèle utilisable par d'autres pays européens et par l'Union dans son ensemble.

La lutte contre la pauvreté a donc fait l'objet d'une réflexion, au terme de laquelle nous sommes parvenus à une conclusion comportant six points précis.

Ces six points sont les suivants: premièrement, un système fiable de sécurité sociale constitue un instrument important pour lutter contre la pauvreté; deuxièmement, le fait d'obtenir un travail constitue le meilleur moyen de sortir de la pauvreté, cette affirmation étant valable à l'échelle nationale comme à l'échelle européenne; troisièmement, l'accès aux soins doit être identique pour tous et une médecine à deux vitesses doit être exclue; quatrième, les problèmes de pauvreté et du logement vont toujours de pair, et c'est là une constante à travers l'Union européenne; cinquièmement, il faut une démocratisation plus poussée de l'enseignement; sixièmement, il faut prévenir le placement d'enfants pour des raisons purement matérielles.

Nous avons donc eu une longue discussion autour de ce rapport général sur la pauvreté, en regrettant de façon unanime que cet aspect occupe une si faible place au sein du programme prévu pour la Conférence intergouvernementale.

Je vous fais grâce de la lecture des conclusions et des recommandations de notre commission qui figurent à la fin du rapport. Je me limiterai à en lire le premier paragraphe: «La majorité de la commission des Affaires sociales peut souscrire à l'objectif général du Gouvernement concernant la poursuite du développement de l'Union européenne sur une base fédérale.» (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Dames en heren, hiermee zijn de uiteenzettingen van de rapporteurs die de adviezen van hun commissie toelichten, beëindigd. Vervolgens zullen de woordvoerders van de verschillende fracties hun standpunt uiteenzetten.

Het woord is aan de heer Staes.

De heer Staes (CVP). — Mijnheer de Voorzitter, of het waar is dat een pessimist een optimist met Europese ervaring is, weet ik niet. Ik ben in elk geval opgehouden met het lezen van al die analyses en standpunten van allerlei politieke niveaus over de komende Intergouvernementele Conferentie. Zij brengen immers weinig bij en het debat is in zijn essentie in feite eenvoudig.

Bij de oprichting van de Europese Gemeenschap destijds hebben de *founding fathers* hun vrome Europese wensen, hun politieke droom verwoord, fel aangespoord door de tragedie van de Tweede Wereldoorlog. Hun motieven van toen waren veel pertinentere dan die van vandaag. Europa heeft ons immers intussen in hoofdzaak een markt opgeleverd, een «handels-invulling», terwijl de politiek in de hoek bleef staan. Er is geen sociaal Europa, geen ecologisch Europa, geen fiscaal Europa. Net als toen hebben wij ook nu een kersverse oorlog als extramotiverende tragedie achter ons liggen, namelijk de slachtpartij in ex-Joegoslavië.

Europa kan de keuze tussen haar communautaire of haar intergouvernementele toekomst niet blijven uitstellen. Als wij, zoals wij hopen, inderdaad een gezamenlijke, lotsverbonden toekomst willen, dan zal de communautaire weg de enig mogelijke zijn. Want een louter commercieel Europa is een Europa van de nationalismen. Als Europa echt een realiteit wil worden, dan zal het de politieke keuze moeten maken en dan zal het, na de invoering van de Europese munt en hopelijk langs het welslagen van deze Inter-

gouvernementele Conferentie, de sociale, de ecologische en de fiscale lat gelijk moeten leggen. Zij die denken dat daarvoor een machtsverschuiving in Engeland van de Tory's naar Labour zal volstaan, vergissen zich deerlijk. De meest aangewezen timing lijkt ons dan ook: eerst de monetaire unie, waarvan de timing al vastligt, vervolgens het invullen van de sociale, ecologische en fiscale dimensies en tenslotte de uitbreiding. België kan die timing wel al in Beneluxverband voor een stuk voorbereiden.

Ik wijs echter met klem alle strategietjes af die nu al zozegd uit Europees besef de kaart spelen van de uitbreiding naar Oost-Europa, terwijl het de echte bedoeling is een te zwaar gewicht op de nog veel te tengere schouders van Europa te leggen, in de hoop dat Europa eronder bezwijkt en alleen nog de vrije handelsmarkt overblijft. Die Britse ballon van vandaag mag rustig worden doorprikt als een uitgesproken anti-communautaire strategie.

Onder druk van een aantal grotere landen heeft de intergouvernementele optie echter duidelijk terrein gewonnen. Nochtans heeft het falen van de zozegde Europese aanpak van het Joegoslavische drama overduidelijk aangetoond dat een strategie van enkele grote landen alleen eindigt in tegenstrijd en chaos. In feite hebben de Verenigde Staten uitgevoerd wat aanvankelijk vanuit Europa naar voren was gebracht als een oplossing, maar wat Europa zelf niet kon bereiken wegens te veel intergouvernementeel en te weinig communautair optreden.

De kleinere landen, hierin gesteund door Italië en Spanje, kiezen veeleer voor de communautaire optie. Willen wij komen tot een echt politiek Europa dan is de communautaire weg, die België kiest, de enig mogelijke.

In dit proces is de EMU dan ook het breekpunt, veel meer nog dan de Intergouvernementele Conferentie, die duidelijk zal starten op het foute been. Als de EMU er niet komt, dan zal de uitbreiding van het aantal lidstaten leiden tot een desintegratie van Europa. Een douane-unie alleen zal dit niet kunnen verhinderen. En dat is een ronduit gevaarlijke evolutie.

De kunst bestaat erin het machtsevenwicht in Europa te vervangen door een belangenevenwicht. De vraag is niet welk voordeel elk land uit Europa kan halen, want dat komt neer op een intergouvernementele keuze. De vraag is wel of wij samen een beter, leefbaarder en rechtvaardiger Europa kunnen bereiken door onze individuele kwaliteiten samen te voegen. Van een bundeling van de verschillende kwaliteiten kunnen wij allemaal beter worden.

Er moet dus worden geopteerd voor samenwerking in verscheidenheid, en niet voor Europees georganiseerde onderlinge competitie of een marktvisie.

De eengemaakte Europese markt is er overigens ook gekomen door de communautaire strategie. Als Europa maar een vrijhandelszone blijft, hebben wij de lessen van de Tweede Wereldoorlog en de oorlog in ex-Joegoslavië niet begrepen. Als wij de strijd tegen het sluipend nationalisme, en niet alleen in Oost-Europa, willen winnen, dan zullen de Europese landen hun toekomst moeten verbinden en gemeenschappelijke belangen nastreven. Dit is een zuiver politieke opdracht. Als er meer redenen zijn om elkaars belangen te verdedigen dan om elkaar te bevechten — zelfs uit eigen belang —, dan pas is vrede duurzaam.

Geen enkel Europees land kan het tempo van de wereld van morgen alleen aan, ook Duitsland niet. De Europese politieke integratie is onze enige kans om — vooral als een klein landje — mondiaal mee te tellen. De hele wereld reorganiseert zich overigens in grote regionale gehelen: van Nafta tot Mercosur, van Asean tot de Europese Unie. Denk maar aan de samenkomst in Azië van ongeveer twee weken geleden.

De evolutie lijkt mij dan ook duidelijk te zijn. Wij moeten streven naar een leefbare toekomst voor Europa. Dit is alleen mogelijk door meer internationale samenwerking, die zich moet beperken tot het bepalen van de grote beleidslijnen. De uitvoering en de toepassing hiervan moeten maximaal een zaak blijven van de lidstaten, aangepast aan hun eigenheid.

Ik verwacht dan ook dat de rol van de regio's steeds belangrijker zal worden en dat het belang van de nationale niveaus zal verminderen, niet alleen in België maar overal in Europa. Meer aandacht voor het regionaal beleid moet voorkomen dat een meer internationale en mondiale aanpak de Europese samenleving te

uniform en te kleurloos maakt, dat de Europese burgers verloren lopen in de eenheid. Daarom is de versterking van het regionale niveau in Europa — ook op het vlak van culturele eigenheid met de bescherming van de eigen taal als belangrijk element — van het grootste belang. Zonder een rijkdom aan verscheidenheid is Europa niet verwezenlijkbaar. Daarin schuilt voor mij de zin van en de referentie naar de subsidiariteit. Regionale eigenheid moet belangrijker zijn dan maximale nationale onafhankelijkheid. Daarom is een sterke cultuurparagraaf met positieve discriminatie van kleine culturen zonder meer noodzakelijk.

Subsidiariteit mag niet te eng worden bekeken, anders versmalt Europa automatisch tot het louter intergouvernementele.

Al begrijp ik de eerder gemakkelijke keuze om de monetaire en politieke unie communautair te regelen en de aspecten van politiek en veiligheid intergouvernementeel, toch blijf ik erbij dat het buitenlands beleid, het defensiebeleid en dus ook het veiligheidsbeleid tot het communautaire Europa behoren. Ik bedank ervoor om de Europese veiligheid en preventie te laten bepalen door Frankrijk en Engeland, eventueel bijgestaan door Duitsland dat heel graag mee de «nucleaire pijler» zou vormen. 80 pct. van de militair-industriële productie in Europa heeft overigens in die drie landen plaats.

In 1998 verstrikt de overeenkomst van de Westeuropese Unie. De WEU kan geen duplicaat van de NAVO worden. De WEU moet de operationele arm worden van de Europese Unie, zoniet zal Europa nooit aan buitenlandse politiek kunnen doen. De WEU moet zich vooral inlaten met humanitaire hulp en moet als Europees instrument ingrijpen met het doel crisissen in te dijken en de vrede te beschermen. Vredesdefensie is wat anders dan een oorlogsapparaat. De vraag is echter of Frankrijk en Engeland bereid zijn om zich Europees in te passen. Frankrijk zegt dat dit het geval is, en Engeland zwijgt. Zouden Duitsland, Frankrijk en Engeland er niet beter aan doen samen een initiatief te nemen om het buitenlands en defensiebeleid Europees in te kaderen?

De conjunctuur en de werkgelegenheid zitten tegen. Twintig miljoen werklozen vormen een aanzienlijk deel van de Europese bevolking. Met een modieuze-technische campagne zoals *Citizens First*, met of zonder Claudia Schiffer, trekt men de Europese burger niet aan. Die is heel wat gevoeliger voor de mate van zijn inkomen dan voor de maten van Claudia. Elk besluit van de IGC zal hoe dan ook moeten worden onderworpen aan het oordeel van de Europese burger in een hele reeks landen. Zou het dan niet veel verstandiger zijn om in al die landen op dezelfde dag een referendum met enkele duidelijke vragen te houden in plaats van de ene uitslag te laten spelen tegen de andere? Ook dat kan een beslissing zijn van de IGC.

Het Europese scepticisme is de jongste jaren sterk gegroeid. De monetaire uitdaging is daaraan niet vreemd. De euro zal even stabiel moeten zijn als de D-mark, zoniet zullen er nog veel professoren op een of ander Duits televisienet kunnen verklaren dat ingevolge het Europese muntbeleid her pensioen van de Duitse burgers zal dalen van 4 000 ecu naar 2 000 ecu. Merkwaardig genoeg zijn de Duitse vakbonden sterke voorstanders van de muntunie, veel meer dan de Duitse industrie en de banken.

Wij hopen dat het door de IGC bijgestuurde Europees Verdrag aandacht zal hebben voor de strijd tegen de armoede, de participatie van ouderen en de gelijkheid tussen mannen en vrouwen, alsmede voor de duurzame ontwikkeling en de overleving van morgen.

Om Europa als zijn eigen realiteit te kunnen ervaren, moet de Europese burger zijn belangen als consument op een hoog niveau beschermd weten. Consumentenbescherming is veel meer dan het vrije verkeer van consumptiegoederen en heeft veeleer te maken met het recht op informatie, diensten, een gezond leefmilieu en een gezonde voeding.

Ook de vrijwaring van de mensenrechten en het recht op asiel zouden in het Europees Verdrag moeten worden opgenomen. In dat verband zou de Europese Unie meer toenadering moeten zoeken tot het Hoog Commissariaat voor de vluchtelingen.

De communautaire keuze heeft enkele sleutelconsequenties: de cruciale rol van de Europese Commissie en haar voorzitter wordt versterkt, de stemmingen bij meerderheid in de Raad worden de regel, de eenparige besluitvorming wordt de uitzondering en blijft

alleen behouden voor beslissingen van grondwettelijke aard, het Europees Parlement krijgt een grotere rol in de democratische controle toebedeeld. In die constellatie moeten de economische en vervolgens ook de sociale en ecologische convergentie worden nagestreefd. Nieuwe lidstaten moeten de tijd krijgen om zich aan te passen aan het convergentiebeleid, zoniet wordt Europa, met of zonder EMU, onbetaalbaar: de aansluiting van Oost-Europa betekent een verdubbeling van de Europese begroting. Nieuwe lidstaten moeten aanvaarden wat Europees al werd verworven. Ook voor de huidige lidstaten betekent de gedifferentieerde kostprijs van de uitvoeringsbesluiten van het communautaire beleid via overgangsfasen nog iets anders dan het Europa van de twee of meer snelheden of dan het *Europe à la carte*.

Het Europees Parlement moet op voet van volledige gelijkheid komen met de Raad en een aantal procedures moet worden vereenvoudigd. Het Europees Parlement moet uiteindelijk adviesrecht krijgen inzake alle internationale verdragen, het Verdrag van de Europese Unie zelf uiteraard inbegrepen zodat de Europese Unie niet kan worden ontbonden zonder de instemming van het Europees Parlement.

De wetgevende werkzaamheden van de Raad moeten openbaar worden.

Het Europees Hof van Justitie levert vandaag uitstekend werk af, maar zal zijn taak onmogelijk kunnen blijven waarmaken als er 25 rechters, evenveel als lidstaten, zitting hebben. Het Europol-Verdrag moet volledig onder de jurisdictie van het Europees Hof van Justitie vallen.

Mijnheer de Voorzitter, het is altijd hetzelfde verhaal: het politieke debat mag niet worden bepaald door technische en zelfs niet door financiële beperkingen. De visie primeert: een visie die de partijpolitiek en de komende verkiezingen overstijgt, een visie op 2000, op de echte noden en de verwachtingen in de wereld, een visie die zich richt op de komende generaties.

In de praktijk moet het ook allemaal nog werkzaam blijven. Ik sta ervan versteld dat een rapporteur van de Commissie Leefmilieu van de Raad van Europa ijverig verslag uitbrengt over de landschappelijke bescherming van de Europese berggebieden zonder te weten dat zijn collega van de Commissie Leefmilieu van het Europees Parlement, nauwelijks twee jaar voordien, over exact hetzelfde thema een lijvig en uitstekend rapport schreef, dat ter beschikking ligt in zes talen in de bibliotheek van het parlamentsgebouw in Straatsburg, één verdieping lager dan de bureaus van de Raad van Europa. Als én het Europees Parlement, én de parlementaire assemblée van de Raad van Europa, én de assemblée van de WEU, én die van de NAVO, én die van het Comité van de regio's, én die van de Benelux elk afzonderlijk hun eigen Europa koesteren dan staan we voor een Europa met zes snelheden. Ook de wedijver tussen Kamer en Senaat om als eerste over datzelfde Europa te debatteren misstaat hierbij niet. De éénmaking van Europa is zo al moeilijk genoeg, om ook nog in Belgisch verband verdeeldheid te laten heersen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Urbain.

M. Urbain (PS). — Monsieur le Président, voici un peu plus de quatre ans, les chefs d'État et de gouvernement de la Communauté européenne se réunissaient à Maastricht. Dans l'euphorie de la liberté retrouvée à l'Est de l'Europe, ils avaient l'ambition d'assurer la prospérité et la stabilité de notre continent.

Ils pensaient, à juste titre, qu'il était nécessaire de resserrer les liens entre nos pays pour atteindre ce double objectif. C'est ainsi qu'est né le projet d'Union économique et monétaire. Malgré les difficultés, ce projet reste d'actualité et nous espérons voir sa réalisation le 1er janvier 1999, comme prévu.

Le malaise social qui règne aujourd'hui fait clairement apparaître que ce projet est incomplet. L'union politique, quant à elle, n'a pas reçu de réel contenu. Pourtant, les dernières années ont montré à suffisance que les risques de guerre sont loin d'avoir disparu en Europe. Il faut donc reconnaître que le Traité de Maastricht n'a pas, loin s'en faut, rencontré tous les espoirs que l'on avait placés en lui.

Les chefs d'État et de gouvernement étaient cependant conscients que leur œuvre était incomplète puisqu'ils ont eux-mêmes prévu à l'époque que de nouvelles négociations commenceraient en 1996.

Notre assemblée est aujourd'hui appelée à examiner le projet de mémorandum du Parlement belge sur cette nouvelle conférence intergouvernementale. Au nom du groupe socialiste, je voudrais souligner toute l'importance que nous attachons à cette conférence et à l'avis que remettra le Parlement. Tous les acteurs de la vie politique s'accordent à reconnaître que nous traversons des temps difficiles: une grande majorité de citoyens connaît le chômage ou la perspective et l'appréhension de celui-ci, la confiance naturelle des jeunes est ébranlée et, par ailleurs, le poids de la dette publique limite la marge de manœuvre du Gouvernement. Le doute règne en maître sur notre société, quand ce n'est pas carrément la peur du lendemain.

Dans le même temps, la mondialisation de l'économie et la circulation des capitaux privent les États de leurs moyens d'action traditionnels. Le contrôle des grands équilibres échappe désormais aux pouvoirs démocratiquement élus. Il apparaît dès lors plus que jamais nécessaire de confier un rôle modérateur à un pouvoir européen responsable devant les citoyens. L'Europe a aujourd'hui la possibilité de rétablir la confiance; la Conférence intergouvernementale devra démontrer que cet espoir n'est pas vain.

Dans un tel contexte, les socialistes ne peuvent rester indifférents. C'est pourquoi, au cours des travaux du comité qui a préparé le projet de mémorandum, ils ont particulièrement insisté sur plusieurs éléments.

En premier lieu, ils ont mis l'accent sur l'emploi, car, même en période de croissance, le chômage continue désormais à croître. Il s'agit donc d'un problème structurel que nous devons résoudre ensemble, tant nos économies sont imbriquées. Certes, l'emploi ne se décrète pas, mais c'est aux gouvernements élus qu'il appartient de définir le cadre de la vie économique et sociale.

Le projet de mémorandum précise que la politique économique de l'UEM devra explicitement tenir compte de la promotion de l'emploi et que la politique européenne de l'emploi devra contenir des objectifs qualitatifs et quantitatifs. À cet égard, nous nous félicitons que le Parlement européen demande la création d'un Comité pour l'emploi, doté d'un statut similaire à celui du Comité monétaire.

En second lieu, un haut niveau de protection sociale apparaît également comme une priorité. Le pouvoir européen doit attacher autant d'importance au niveau de vie et aux conditions de travail qu'aux règles de concurrence. Pour garantir la pérennité du modèle social européen, il doit notamment combattre le dumping social, tant à l'intérieur de l'Union européenne que dans nos rapports avec l'extérieur.

Il s'agira, ici aussi, de prévoir des instruments concrets d'application. Comme le souligne le projet de mémorandum, «une politique sociale spécifique est de la plus haute importance pour la crédibilité de l'Union européenne». Si l'on se contentait à nouveau de belles envolées lyriques, les Européens eux-mêmes finiraient par considérer l'Union européenne comme un alibi et un inconvénient, plutôt que comme une protection.

En troisième lieu, et pour assurer le bon fonctionnement du marché intérieur, il est également indispensable de concrétiser enfin l'harmonisation fiscale. En effet, si les mouvements de capitaux sont totalement libres depuis 1990, les mesures d'accompagnement se font toujours attendre.

En quatrième lieu, le rôle spécifique des services publics doit être reconnu, comme l'a déjà été celui des entreprises privées. En outre, il convient de définir la notion et le champ d'application du service universel, qui garantit à chaque citoyen un accès aux services d'intérêt général.

En ce qui concerne le troisième pilier de l'Union, à savoir les affaires intérieures et la justice, nous plaçons pour une coordination, au niveau communautaire, des politiques relatives aux réfugiés, à l'asile et à l'immigration.

Nous souhaitons également qu'une politique commune soit définie en matière de visas. Mais nous soulignons que le transfert de compétences en ces domaines doit s'accompagner des garanties démocratiques usuelles, sur le plan politique comme sur le plan juridique.

Toutes les matières que je viens de citer devraient faire l'objet de décisions à la majorité qualifiée. Puisque l'on a utilisé ce système de vote pour réaliser le marché unique, pourquoi ne pas l'étendre à d'autres domaines, d'une importance tout aussi fondamentale ?

Telle est la condition pour que chaque Européen puisse se sentir pleinement citoyen. Dans une démocratie, il n'est pas sain qu'une minorité puisse paralyser toutes les initiatives.

Dans le même esprit, il faut veiller à ce que les textes fondateurs soient compréhensibles pour tous. La construction européenne vise à faire tomber les frontières entre les hommes. Est-il un idéal plus beau que celui-là ?

Notre génération doit maintenant se montrer digne de celles qui l'ont précédée dans cette tâche titanesque. Car si nous ne parvenons pas à relever, au cours des prochaines années, les défis que je viens d'énumérer, il serait à craindre que l'édifice patiemment construit au fil des années s'écroule brutalement.

Pour assurer le bien-être de nos concitoyens, il ne suffira pas de créer une monnaie unique, encore faudra-t-il assurer une distribution équitable des richesses produites.

Pour empêcher le retour de la violence en Europe, il ne suffira pas de belles déclarations, encore faudra-t-il disposer des institutions et des moyens adéquats.

C'est pourquoi les socialistes suivront avec la plus grande attention le déroulement de la Conférence intergouvernementale. Ils comptent sur le Gouvernement belge pour se faire l'écho des attentes légitimes de la population. Ses futurs interlocuteurs doivent en tout cas savoir que nous examinerons le nouveau traité à la loupe. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vautmans.

De heer Vautmans (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, vandaag bespreekt de Senaat het memorandum dat de richtsnoeren bevat waaraan de federale Regering zich zal houden tijdens de Intergouvernementele Conferentie die op 29 maart eerstkomend in Turijn van start gaat. Het hoeft geen betoog dat de nieuwe Senaat het ideale forum is om een dergelijke problematiek te behandelen. De artikelen 75 en 77 van de Grondwet tonen aan dat volgens de grondwetgever deze vergadering de bevoorrechte plaats is voor debatten over Europese en internationale aangelegenheden.

Het onderwerp waarover wij ons vandaag buigen, is naar inhoud tegelijk oud en nieuw. Oud omdat de historische wortels ervan te vinden zijn in een niet-recent verleden, nieuw omwille van de onvoorspelbaarheid van het gebeuren. Toen het Verdrag betreffende de Europese Unie van kracht werd, werd de agenda van de Intergouvernementele Conferentie reeds aangereikt. Zo bepaalt artikel B van dit verdrag dat moet worden nagegaan «in hoeverre de beleids- en samenwerkingsvormen die door het verdrag werden ingesteld, moeten worden herzien om de doeltreffendheid van de mechanismen en instellingen van de Gemeenschap te verzekeren». Het gaat dus in eerste instantie om een toetsingsconferentie, maar dan wel een zeer noodzakelijke.

Het huidige Europa is weinig bekend en als het dan toch bekend is, is het niet geliefd. Nog nooit heeft het scepticisme zich zo weten te verankeren in het hart van structuren die bij hun geboorte nochtans symbool stonden voor vrede, vrijheid en ontplooiing. Bij menigeen rijzen vragen over de zin van een dergelijke uitbouw van een Europa waarover men op het vlak van de principes wel enthousiast kan zijn, maar dat op het vlak van de daden steeds een diepe teleurstelling nalaat. Het komt er dus op aan deze negatieve trend om te buigen. In de huidige omstandigheden is deze onderneming niet zonder gevaar. Een mislukking betekent wellicht het einde van de Europese droom. Op de vraag hoe het dan verder moet met de Europese realiteit, zal de geschiedenis een antwoord moeten geven.

Wij, politieke verantwoordelijken, dienen dus in de eerste plaats een juist signaal uit te zenden. Het memorandum is niet op korte tijd tot stand gekomen. Er werd anderhalf jaar aan gewerkt.

Werd het grote publiek in deze hele periode ooit geïnformeerd over onze werkzaamheden? Werd er ooit publiekelijk een stand van zaken gegeven? Naast de raadpleging van het zogenaamde middenveld heeft deze hele onderneming nooit enige weerklank gehad bij het brede publiek.

In dit verband moet er mij als senator toch iets van het hart. Het federale Adviescomité voor Europese aangelegenheden heeft zich alle moeite getroost om op één dag, een zaterdag, de aanbevelingen te aanhoren van de verschillende maatschappelijke en sociale geledingen. Nu stellen wij vast dat de federale Regering, in samenspraak met de deelregeringen, er enkele miljoenen voor over heeft om in de onmiddellijke toekomst diezelfde maatschappelijke en sociale geledingen te informeren of te consulteren. Waarom niet onmiddellijk zeggen dat het Parlement zijn taak niet naar behoren heeft vervuld? Wat kunnen deze groeperingen nog meer te vertellen hebben? Deze houding is toch wel bevreemdend.

Even storend tijdens de werkzaamheden was de consultatie van de gewone parlementaire commissies. Ik ben ervan overtuigd dat niemand goed heeft begrepen waar al die drukte voor nodig was. Momenteel kan ook niemand zeggen of al deze adviezen ook werden besproken, laat staan geïmplementeerd. Er kan allicht enige verschoning worden ingeroepen. Naarmate de discussie vorderde, en bleef aanslepen, werden de rapporteurs echter gevoeliger voor de eigen standpunten meer dan voor de consensus. Men kan alleszins niet beweren dat de VLD contra-productief heeft gewerkt, integendeel. Niet alleen werd de helft van onze amendementen aangenomen, maar dank zij de houding van Europees parlamentslid, mevrouw Neyts, kunnen we hier vandaag op een serene wijze over dit onderwerp openlijk dialogeren. Indien zij in de laatste commissievergadering een formele stemming over de eindamendementen had gevraagd, in de plaats van een loutere opname in het verslag, dan was al het voorbereidend werk een maat voor niets geweest.

Voor de VLD is alvast één zaak duidelijk: de parlementaire goedkeuring, het «druken op het knopje», kan geenszins het einde van de procedure betekenen. Voor de VLD moet de nieuwe tekst, het gewijzigde verdrag, aan een referendum onderworpen worden. Dit zal het reële startsein zijn van een Europa voor de burgers. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Moens.

De heer Moens (SP). — Mijnheer de Voorzitter, een naïeve buitenstaander als ik zou deze Intergouvernementele Conferentie evengoed «Europa tussen droom en daad» kunnen noemen. De droom van Europa kennen we allemaal: een ruimte waar volledige tewerkstelling en een hoge sociale bescherming bestaan voor alle lagen van de bevolking, waar vrede voor de hele wereld wordt nagestreefd en waar een bijdrage wordt geleverd voor veralgemeend geluk en welvaart.

Willem Elschoot zei: «Tussen droom en daad staan wetten in de weg, maar ook praktische bezwaren.» De werkelijkheid is dat de burgers wantrouwer zijn dan ooit. We zijn daar zelf schuldig aan, want in alle Europese lidstaten zorgde de regering er wel voor dat de maatregelen die ze moest nemen bijvoorbeeld om de begroting in evenwicht te houden, bestempeld werden als maatregelen noodzakelijk voor de Europese eenmaking. Europa was dus een gemakkelijk alibi.

Het gevolg daarvan is dat de burger — misschien minder in België dan in andere landen — meent dat Europa de oorzaak van alle kwalen is, gaat twijfelen aan de Europese gedachte zelf. Daarom meen ik dat de Intergouvernementele Conferentie op het gepaste moment komt, meer bepaald op een moment dat wij een hernieuwde start moeten geven aan de uitbouw van het Europa van onze droom. Zowel het memorandum van het adviescomité als de beleidsnota van de Regering, die toch al een jaar oud zijn, maakten aanvankelijk de droom eerbiedwaardiger dan de daad. Dat strekt tot eer, maar de vraag is of wij die droom kunnen verwezenlijken en of de eindteksten evenveel goede wil kunnen bevatten als oorspronkelijk werd bedoeld.

Er waren drie *impedimenta*: ten eerste, de vijftien landen van Europa zitten niet allemaal op dezelfde golflengte.

Ten tweede, zowel de ontwikkelde als de minder ontwikkelde landen buiten Europa hebben laten weten wat zij denken van een sterk Europa.

Ten derde, door de gewest- en gemeenschapsvorming is het voor ons land moeilijk om over de vele materies waarop het Verdrag betrekking heeft eenduidige standpunten te formuleren.

Een aantal uitgangspunten van de beleidsnota en het memorandum juich ik toe, al is er van sommige hooggestemde uitgangspunten minder overgebleven dan wij wilden. Ik haal voorbeelden aan uit de sociale sector die de socialisten na aan het hart ligt. Wij vonden het schitterend dat oorspronkelijk zowel de Regering als de adviescommissie van mening waren dat de sociale bescherming in Europa overal en in alle sectoren ten minste zo hoog moest zijn als in het best beschermde land. Dat was natuurlijk het ideaal. Onmiddellijk werd daartegen ingebracht dat het vetorecht elk land zou toestaan om dit volledig onderuit te halen. Daarom werd in het memorandum oorspronkelijk het meerderheidsbeginsel in het leven geroepen, althans in de sociale sector, waardoor een meerderheidsstandpunt in de Raad door alle andere landen moet worden gevolgd. Daarmee werd een deel van de soevereiniteit van de landen opgeofferd. Dat waren de uitgangspunten van België en persoonlijk ben ik er fier op dat wij die hebben verdedigd.

Helaas schiet daar vandaag in de eindtekst niet veel meer van over. Mensen die de vrije markt erg genegen zijn, ook in ons eigen Parlement, maakten immers nogal wat bezwaar. Zij wilden niet weten van een al te hoge bescherming en vonden een evenwichtige begroting de hoogste prioriteit, zelfs als die ten koste moest gaan van arbeiders en bedienden. Dit werd in onze commissies letterlijk op die manier verdedigd, een feit waarover wij heel wat minder fier kunnen zijn.

Bovendien werd onze tekst nog sterk geamendeerd door de Benelux, en wel in alle drie de thema's waarover ik het daarnet had. Het hoogste niveau van sociale bescherming is teruggebracht tot een minimale bescherming waarmee iedereen vrede kan nemen. De gekwalificeerde meerderheid voor de sociale sector werd vervangen door het principe van een Europa met twee snelheden. Voor elk land dat zich zelfs met de minimale sociale bescherming niet akkoord kan verklaren, moet de mogelijkheid worden opengelaten om alleen of met anderen nog een eigen weg te gaan. Over het afstaan van enige soevereiniteit wordt vandaag zelfs helemaal niet meer gesproken. Van een hoge toren zijn wij op die manier afgezwakt tot een niveau dat voor mij nog altijd de moeite is, ook om het te verdedigen tegenover de publieke opinie, maar toch heel wat minder dan wat wij hadden gehoopt.

Ook internationaal is er heel wat verzet gekomen tegen onze zeer royale voorstellen en vooral tegen ons voornemen om in onze handelsrelaties beperkingen op te nemen voor landen die nogal losjes omspringen met de sociale bescherming en om geen handelsovereenkomsten te sluiten met landen waar kinderarbeid nog bestaat, waar gelijkheid tussen mannen en vrouwen of het stakingsrecht niet worden erkend en dergelijke. Ook die doelstellingen hebben wij naar beneden toe moeten bijstellen, weer eens omwille van de vrije concurrentie en, zoals de heer Destexhe reeds aanhaalde, omdat de ontwikkelingslanden zelf daarop aandrongen. Zij willen immers het loonvoordeel dat hen toelaat naar onze landen te exporteren, niet kwijtspelen. Zij vragen dat wij geen enkele rem zouden zetten op hun ontwikkeling en wijzen elke beperkende voorwaarde in onze handelsrelaties af.

Overigens moeten wij nu zelf toch wel enige angst beginnen krijgen, aangezien ons nu ook wordt verboden om met Maribel door te gaan, een maatregel die bij uitstek bedoeld was om de tewerkstelling en de export aan te moedigen.

Ook is het de vraag of wij onze energietaks wel staande zullen kunnen houden en — *horesco referens* — of dat soort redeneringen ons er niet toe zal brengen om ook de automatische koppeling van de lonen aan de index te laten vallen. Ik hoop althans dat de Regering zeker op dit punt een ferme houding zal aannemen en ons niet zal overleveren aan de machten van de markt.

Tenslotte werden onze goede bedoelingen ook nog afgeremd door krachten vanuit de Gewesten en de Gemeenschappen. Tijdens de Ministerraad van 15 maart werd geprobeerd om een eerlijke verdeling van de vertegenwoordigingen uit te werken en om de Gewesten en de Gemeenschappen tijdens de Intergouver-

nementele Conferentie voldoende aan bod te laten komen. Wij moeten durven erkennen dat wij slechts kleine inspraakmogelijkheden voor hen hebben voorbehouden, die zeker niet in verhouding staan tot het brede gamma van domeinen waarvoor zij bevoegd zijn, zoals huisvesting, gezondheidszorg, arbeidsbemiddeling, jeugdzorg enzomeer. Misschien moeten wij die gedurende de looptijd van de conferentie nog uitbreiden en de Gewesten en de Gemeenschappen meer inspraakmogelijkheden geven.

Als besluit meen ik dat wij niet ontevreden mogen zijn over het bereikte resultaat. Ik ben realist genoeg om te beseffen dat alleen het realiseren van kleine praktische stappen kan verhinderen dat de Intergouvernementele Conferentie een mislukking wordt. Als wij te hoog mikken, zijn we zeker dat we zullen vallen. Misschien kunnen wij ons doel bereiken met praktische en realistische overwegingen. Als wij bijvoorbeeld een sociaal protocol, dat een minimale bescherming biedt, kunnen uitbouwen en in het Unieverdrag kunnen laten opnemen, zullen wij al heel ver staan. Dat heeft namelijk het voordeel dat de minder beschermde landen in Europa zich zullen verbeteren, wat tevens een gunstige invloed zal hebben op onze concurrentiepositie.

De SP is dus voorstander van kleine stappen die uiteindelijk zullen leiden tot een grote vooruitgang. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry (PRL-FDF). — Monsieur le Président, pour le groupe PRL-FDF, la réussite de la Conférence intergouvernementale est une nécessité absolue. Notre groupe demande que le résultat de la CIG, qui influencera la vie de tous nos concitoyens pour des décennies durant le vingt et unième siècle, fasse l'objet d'une consultation populaire, comme le prévoit d'ailleurs de façon expresse le mémorandum qui vous est soumis.

M. Mahoux, vice-président, prend la présidence de l'assemblée

Le groupe PRL-FDF constate que l'Union économique et monétaire implique une modification fondamentale de notre vie économique et sociale. C'est pourquoi les pays qui y participent doivent s'engager simultanément à accepter une intégration politique poussée, conforme à la volonté des pays qui portent cette intégration, à savoir le Benelux et l'axe Paris-Bonn.

Le groupe PRL-FDF recommande que les pays d'Europe centrale et orientale, libérés du joug communiste, ne participent à l'Union européenne qu'à partir du moment où leurs conditions internes les mettront à même d'adhérer à tout l'acquis communautaire et après la réussite politique et institutionnelle de la Conférence intergouvernementale.

Notre groupe déplore le manque de vision d'avenir à l'égard de l'Europe dont témoigne la note gouvernementale, alors qu'il conviendrait de démontrer aux Européens la nécessité absolue de relancer l'Union européenne dans ses quatre priorités fondamentales qui sont: une Europe pour les citoyens, l'achèvement du marché intérieur, l'approfondissement de l'intégration européenne et l'élargissement.

Notre groupe regrette aussi de devoir constater le conformisme et le manque d'imagination de la note du Gouvernement, laquelle ne tient aucun compte du principe de la subsidiarité que vous avez cependant accepté, monsieur le Premier ministre, en rencontrant vos deux collègues du Benelux. Votre document ne tient pas non plus compte de la nécessité d'une véritable négociation sur des choses réalisables et non sur des éléments, certes intéressants, mais pour lesquels vous n'avez aucune chance de réussir.

Notre groupe constate avec regret que le Gouvernement belge cherche à transposer sur le plan européen des politiques d'aggravation fiscale, de contraintes sociales ou environnementales, comme les écotaxes qui ont lamentablement échoué en Belgique, alors que la lutte contre le chômage et les faillites, ainsi que le redressement des entreprises, requièrent, aujourd'hui, une autre politique.

Notre groupe relève aussi l'attitude tout à fait équivoque des représentants des partis de la majorité qui, consciemment, choisissent le dilemme du tout ou rien, par une politique de revendications politiciennes que la CIG n'a pas pour but de traiter. Ce dilemme conduira à une crise européenne grave au moment où l'image de l'Union européenne est déjà ternie par son inefficacité en matière de politique extérieure et de lutte contre le chômage.

Enfin, notre groupe déplore que le Gouvernement n'ait pas jugé utile d'associer un représentant de la famille libérale à la délégation belge de la Conférence intergouvernementale. Cette attitude est particulièrement regrettable lorsqu'il s'agit d'une matière d'une telle importance pour notre avenir.

Les axes prioritaires définis par notre groupe sont: une Europe pour les citoyens, l'achèvement du marché intérieur, l'approfondissement de l'intégration et l'élargissement.

En ce qui concerne l'Europe qui réconcilie les citoyens avec l'Union européenne, permettez-moi de vous rappeler, monsieur le Président, que, depuis plusieurs semaines, une demande d'interpellation adressée au ministre des Affaires étrangères sur la simplification des traités a été déposée. À l'évidence, l'organisation de cette séance ne permet en aucune façon de joindre ce point au débat. Je compte que vous fixerez très rapidement la date de cette interpellation plutôt que de retarder encore le débat sur ce point particulièrement important.

L'achèvement de l'Union économique et monétaire est prioritaire et essentiel pour la Belgique. Cela signifie l'entrée de notre pays dans l'Euro en janvier 1999. Le calendrier établi pour l'introduction de la monnaie unique doit être rigoureusement respecté. Le Gouvernement devrait tirer des conclusions de tout échec de sa part en la matière.

Par conséquent, si nous ne sommes pas dans ce premier groupe, nous attendons, monsieur le Premier ministre, que vous en tiriez les conséquences politiques. L'Union économique et monétaire n'est pas une fin en soi mais le moyen de favoriser l'essor économique et la stabilité monétaire, propices à la création d'emploi.

L'approfondissement de la construction européenne, les institutions et les mécanismes de fonctionnement doivent rester performants malgré le passage de six à quinze membres et au-delà. Cela signifie des adaptations de toutes les institutions, tout en sauvegardant le rôle supranational et l'efficacité de la Commission européenne, conscience de l'Europe, le rôle d'un Conseil des ministres apte à décider et respectueux des sensibilités de tous les États membres, celui d'un Parlement au pouvoir accru et à l'action plus efficace.

Quant à la politique des Affaires étrangères et de Sécurité commune et à la politique de la Justice et des Affaires intérieures, elles doivent cesser d'être une démonstration permanente de faiblesse et davantage s'inspirer de formules qui ont connu le succès depuis une cinquantaine d'années.

En ce qui concerne l'élargissement, le groupe PRL-FDF demande qu'il n'affecte en rien l'acquis communautaire et ne favorise pas la dilution éventuelle de politiques communes, notamment de l'Union économique et monétaire. Il faudra évaluer, avant ces adhésions, l'impact financier des élargissements sur la politique agricole commune et sur les politiques structurelles et en tirer les conclusions pratiques quant aux modalités d'adhésion.

Telle est l'attitude que mon groupe recommande d'adopter à l'égard de la Conférence intergouvernementale qui commence le 29 mars. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — La parole est à M. Nothomb.

M. Nothomb (PSC). — Monsieur le Président, je voudrais tout d'abord revenir sur les paroles désobligeantes qui ont été prononcées tout à l'heure à votre égard. Le travail que nous accomplissons aujourd'hui a été organisé d'un commun accord par le Bureau.

Je tiens d'ailleurs à féliciter ce dernier, et donc notre Président, d'avoir prévu ce débat aujourd'hui, avant qu'il ait lieu à la Chambre, et d'avoir donné la parole aux rapporteurs de la Chambre et du Parlement européen. Ce sont des points positifs pour le Sénat.

Par ailleurs — et ce n'est pas parce que j'appartiens à la majorité —, je tiens à féliciter le Gouvernement pour sa note politique. Contrairement à M. Hatry, je pense qu'elle fait preuve d'originalité et de qualité dans l'expression. Je considère que les quatre pages d'introduction sont une véritable réussite tant dans la formulation que dans l'équilibre. En effet, si l'on réaffirme la volonté de la Belgique de jouer un rôle moteur dans la construction européenne, on insiste sur la nécessité de rechercher un

consensus plutôt que d'affirmer des points de vue tranchés, même s'il faut de temps en temps réaffirmer les objectifs à long terme. C'est bien là notre rôle, me semble-t-il. Il convient de rechercher l'équilibre entre l'unité et la diversité.

Nous devons également être partisans d'une bonne application du principe de subsidiarité, justement au nom de l'efficacité.

Je souscris totalement à l'idée que l'approche communautaire doit être valorisée, non seulement sur la base de l'argument idéal d'un fédéralisme futur mais aussi du point de vue de l'efficacité et de la protection contre les abus du pouvoir. Selon moi, votre introduction est très éloquente à cet égard.

Effectivement, tous les pays doivent pouvoir s'identifier à l'Union européenne et l'acquis communautaire doit être respecté.

Je suis également satisfait du mémorandum du Benelux; il est bon que nous nous exprimions ensemble.

J'ai apprécié l'expression du Premier ministre selon qui nous ne devons pas être les ayatollahs du fédéralisme. Nous devons aussi déterminer ce qui est pratiquement réalisable même si nous devons réaffirmer certains principes de temps en temps. C'est d'ailleurs l'un de nos rôles.

Je voudrais aussi remercier les trois rapporteurs.

M. Hatry a parfaitement illustré, bien qu'ayant pris le train en marche après MM. Eyskens et Willockx, les trois oppositions existant au sein de la Conférence intergouvernementale: tout d'abord entre les fédéralistes et les tenants de l'État nation, ensuite entre les petits et les grands, enfin entre les protagonistes d'un élargissement vers l'Europe orientale et les bénéficiaires des fonds structurels et de la politique agricole commune qui ressentent certaines inquiétudes. Je me centrerai sur les problèmes engendrés par l'opposition existant entre les fédéralistes et les États nationaux.

D'après M. Eyskens, dans cette discussion entre fédéralistes et confédéralistes, pour convaincre les Anglais, nous devons nous réclamer non pas du fédéralisme mais plutôt de l'action commune comme élément d'efficacité. Nous devons démontrer que nous recherchons cette efficacité dans les négociations. C'est d'ailleurs ce que j'ai dit tout à l'heure au nom de la commission de l'Intérieur. Nous acceptons les transferts de compétence pour autant qu'ils soient efficaces.

M. Willockx a, quant à lui, souligné que notre mémorandum, après un an de discussions, portait davantage sur le fond, même si la Conférence intergouvernementale abordera en priorité le chapitre institutionnel. Comme M. Willockx, je souhaite que celle-ci se limite à l'essentiel.

M. Willockx a également souligné le rôle primordial des parlements nationaux au niveau du contrôle des ministres siégeant au Conseil. Je reviendrai sur ce point dans quelques instants.

Notre exercice au sein du Sénat a été, certes, difficile. La discussion d'une note de politique gouvernementale nous a amenés à élargir et approfondir le débat quant au fond. De plus, la consultation des groupes de pression extérieurs a élargi notre mémorandum à d'autres préoccupations que celles directement à l'ordre du jour de la Conférence intergouvernementale.

La contribution des quatre commissions spécialisées du Sénat au niveau des deuxième et troisième piliers ainsi qu'au niveau des affaires sociales prouve que la politique européenne est une affaire intérieure ou que les affaires intérieures sont aussi une affaire européenne. C'est sensible au sein des commissions de l'Intérieur et de la Justice, où des questions législatives délicates mettent en cause nos susceptibilités quant à la liberté ou aux droits de l'homme.

Il faut donc œuvrer positivement au niveau des Accords de Schengen, dans la lutte contre la criminalité et en matière d'immigration. Nous devons maintenir un dialogue avec les ministres compétents et, ainsi, veiller à ce que les parlements nationaux et le Parlement européen mettent en évidence le système transparent et démocratique existant au sein de la Communauté.

Rappelons que les parlements nationaux détiennent toujours la compétence constitutionnelle en matière européenne. Ce sont en effet les parlementaires qui approuveront le traité que le Gouvernement va négocier. Ce sont les parlements nationaux qui définis-

sent les compétences des organes européens. Ce sont bien nos majorités nationales qui légitiment l'action du Conseil des ministres européen qui est au centre du dispositif. Nous devons donc accompagner les travaux de ce Conseil en exerçant un contrôle démocratique sur la préparation et l'exécution de ses décisions. Les grandes décisions européennes sont exécutées par les administrations nationales, il appartient donc à ceux qui contrôlent les ministres responsables des administrations nationales de contrôler l'exécution de ces décisions européennes.

Je plaide donc pour que le Sénat continue à jouer son rôle européen dans la politique intérieure et son rôle intérieur dans la politique européenne, afin que le Gouvernement travaille toujours en accord avec les idées de la majorité parlementaire et pour que les parlementaires nationaux puissent défendre devant l'opinion les politiques européennes qu'ils ont approuvées après les avoir discutées. Cet élément est important pour la démocratisation du processus européen et pour l'épanouissement des relations avec les citoyens.

Un groupe parlementaire européen de réflexion a été créé entre les parlements nationaux en vue de rapprocher les tendances plus nationalistes qui prônent la prééminence des parlements nationaux, d'une part, et celles qui plaident en faveur d'une collaboration entre le Parlement européen et les parlements nationaux, d'autre part. Je transmettrai les conclusions de ce groupe de travail directement aux négociateurs belges à la CIG.

En résumé, je pense que le problème qui existe actuellement entre l'Europe et ses citoyens est dû au fait que la continuité entre le pouvoir européen et le pouvoir des citoyens dans leur pays n'a pas été suffisamment soulignée.

De manière plus générale, un changement profond est en train de s'opérer. De 1950 à 1989, l'Europe présentait un caractère introverti. La réconciliation entre les États membres et la défense vis-à-vis de la menace extérieure étaient ses principaux objectifs. Les parlements nationaux, les gouvernements, le Parlement européen et les opinions publiques adhéraient donc au processus européen. Depuis 1989, la réconciliation est considérée comme acquise et le danger extérieur a disparu. L'Europe doit fonctionner correctement. On lui demande d'être efficace et de jouer davantage son rôle à l'extérieur. Son caractère extraverti doit s'affirmer. Les principaux reproches qui lui sont adressés — de Bosnie ou d'ailleurs — concernent souvent son manque d'efficacité extérieure. Pour combattre l'euroscpticisme, il faut donc rappeler l'existence d'une opinion publique des peuples européens aux négociateurs. Les référendums portant sur Maastricht ont été révélateurs à cet égard dans plusieurs pays, et ce même si certains parlements avaient adopté les traités à une très large majorité. Le déficit affligeant la relation avec les citoyens s'est révélé évident. Nous devons rendre l'espoir en replaçant la personne humaine au centre du débat européen. Par ailleurs, les parlements nationaux ont un grand rôle à jouer en vue de renouer le dialogue avec les citoyens.

Pour relever ces défis, l'Union européenne doit se concentrer sur trois tâches: augmenter l'efficacité des mécanismes européens, accroître la solidarité à travers la monnaie unique, la politique de défense commune dont les parlements nationaux devront également se préoccuper intensément, la mise en place progressive d'une Europe sociale et, enfin, aller plus loin pour les pays qui le désirent en s'assurant que tous les États membres, leurs citoyens et le Parlement restent, dans une Europe à «deux vitesses», sur la même longueur d'ondes en poursuivant un objectif commun.

Dans ce contexte, le Sénat a accompli correctement sa mission. Il doit poursuivre l'examen du contenu de la CIG et débattre des amendements qui ont été déposés. Les membres de la commission des Affaires extérieures souhaitent piloter la politique de défense commune. Le Sénat doit continuer à jouer un rôle de premier plan dans le suivi des travaux de la CIG dont il souhaite la réussite. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Verreycken.

De heer Verreycken (Vl. Bl.). — Mijnheer de Voorzitter, ik waardeer ten zeerste het werk van de rapporteurs. Ik raad de heer Eyskens echter aan om na te gaan wat de actuele betekenis is van het woord «triade», dat in zijn verslag opduikt. Ik veron-

derstel niet dat het zijn bedoeling is het driespan Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië te omschrijven als een gangsterbende. Dit is immers de huidige betekenis van de door hem gebruikte term. Het lijkt mij beter voortaan het woord «driespan» te gebruiken.

Over de voorbereiding van de Intergouvernementele Conferentie werd reeds heel wat papier volgeschreven. Ook ter voorbereiding van deze Senaatsvergadering werd ons een massa dossiers en documenten bezorgd om, wat de Regering noemt, een «breed politiek en maatschappelijk» debat te voeren. Dit wil echter niet zeggen dat nog iets kan worden gewijzigd aan de regeringsopties. Zelfs wanneer morgen een echt breed maatschappelijk debat zou uitmonden in een referendum waarbij de betrokkenen een ander standpunt zouden innemen, zouden de Eurofielen geen jota wijzigen aan hun standpunt. Het bis-referendum in Denemarken is ter zake het duidelijkste bewijs dat de betrokkenen niet veel in de pap te brokken hebben.

Het is uiteraard onmogelijk om in enkele minuten het hele Europa-beleid te bespreken. Ik beperk mij dus tot enkele themata.

Ten eerste, het Verdrag van Maastricht. De onvolkomenheden uit dit verdrag moeten worden weggewerkt, opdat hetzelfde verdrag kan gidsen naar een politieke, monetaire en economische unie. In haar voorbereidend document vermeldt de Regering echter dat aan de verworvenheden niet mag worden getornd. Ik zou graag een klare kijk krijgen op die bewuste verworvenheden. Het kan toch niet als een verworvenheid worden beschouwd dat het Europees Parlement nu ongestoord mag praten over levensbelangrijke themata zoals de lichtsterkte van de achterlichten van motorrijwielen op drie wielen; de dikte en de sterkte van de binnenwanden van schepen met meervoudige laadruimte of de toelaatbaarheidsgrens en de nominatie van de microben in wat gemeenzaam wordt omschreven als vruchtenconfituur. Het zal u niet verbazen dat ik helemaal niet onder de indruk ben van deze verworvenheden.

Ten tweede, de uitbreiding van de Europese Unie. De Regering gebruikt in de voorbereidende teksten zelfs de omschrijving «historisch belang» en voegt hier onmiddellijk aan toe dat aan het bestaande *acquis communautaire* niet mag worden geraakt. Sterker nog, de IGC is geen forum om over datzelfde *acquis* te discussiëren. Ik vraag mij af of het niet veeleer aangewezen is om de kandidaat-leden — ik bedoel wel degelijk enkel de Europese volkeren — nu reeds te laten deelnemen aan de Unie via de vorming van een confederatie. Vandaag moet immers worden gewacht tot de kandidaten het waard zijn te mogen toetreden. Hierbij wordt haast uitsluitend gedacht in economische termen. Wat gebeurt er wanneer morgen blijkt dat een aantal van de huidige leden van de Unie de EMU-pedalen verliest? Worden zij dan ook verwezen naar dezelfde wachtkamer waar de economisch onwaardigen zitten te trappelen?

Ten derde, het Comité van de regio's. Volgens de voorbereidende teksten zou dit comité een rechtstreekse inspraak mogelijk maken in aangelegenheden van de Unie. Iedereen weet natuurlijk dat dit niet zo is. De macht in de Unie ligt uitsluitend bij de Europese Ministerraden. Het schaaamlapje van het Comité van de regio's met louter adviserende bevoegdheid is te doorzichtig om de schaamdelen van de Unie ook maar enigszins te verbergen. Enkel wanneer dit comité wordt samengesteld uit vertegenwoordigers van de Europese volkeren in een confederatie en op voorwaarde dat het beschikt over afdwingbare bevoegdheden, zal het Comité meer zijn dan de kleren van de keizer.

Wat België betreft, wordt er altijd graag bijverteld dat de Regering er blijkbaar fier op is dat zij andere dan federale ministers de gelegenheid geeft om in Europa mee te praten. De gemeenschapsministers moeten echter wel eerst naar de Belgische kleuterklas om in «voortdurende onderlinge coördinatie» de in te nemen standpunten te stroomlijnen, waarna zij aan de hand van de kleuterjuf zelf onder de «coördinerende leiding» van de minister van Buitenlandse Zaken, naar Europa mogen gaan. In die omstandigheden zal geen enkel gemeenschapsminister het in zijn hoofd halen om loopbaan-zelfmoord te plegen door het innemen van een standpunt dat niet de Belgische zegen kreeg. Zolang de gemeen-

schapsministers niet aan de gesprekken kunnen deelnemen met de volle verantwoordelijkheid vanwege de eigen gemeenschap en zonder waakhonden van andere gemeenschappen, zolang zal deze wijze van werken door ons worden afgewezen.

Ten vierde, het Europees defensiebeleid. Ik meen dat voor de uitbouw van relaties met het voormalige Oostblok niet moet worden gepasseerd langs Washington. Zo moeten ook Europese volkeren die willen deelnemen aan de Westeuropese Unie niet eerst langs de NAVO passeren. Anders kunnen alle NAVO-leden mettertijd ook lid worden van de WEU, wat helemaal niet wenselijk is. Europa moet in staat zijn zichzelf te verdedigen en de WEU moet niet ondergeschikt zijn aan de NAVO. In feite dringen er zich twee benen op aan één verdedigingswil: de WEU en de NAVO, allebei evenwaardig aan elkaar en niet ondergeschikt aan elkaar, zodat bijvoorbeeld de WEU in Bosnië-Herzegovina onmiddellijk de rol van de Amerikanen zou kunnen overnemen wanneer deze zich binnen enkele maanden daar zullen terugtrekken.

Ten vijfde, het Europees burgerschap. Het Vlaams Blok is vierkant gekant tegen het verlenen van stemrecht aan onderdanen van de Unie bij gemeenteraadsverkiezingen in een ander land dan datgene van de eigen nationaliteit. En indien de Unie ook maar een schijntje van respect wil opbrengen voor de verzuhtingen van de samenstellende delen van de Unie, dan zal dit stemrecht er niet komen. Want voor de Vlaamse Rand rond Brussel zou dergelijk stemrecht volledig identiteitsverloederend en cultuurvijandig werken. Europese burgers zullen zich helemaal niet gelegen laten aan de culturele verzuhtingen of aan de territorialiteitsprincipes van de gastvolkeren, maar zullen enkel stemmen volgens datgene wat het eigen sociale milieu zal influisteren.

In de marge van dit Europees burgerschap wordt ook gestreefd naar Europese identiteit en bewustzijn. Welnu, dit bewustzijn en die identiteit bestaan al eeuwen. Beide worden onderstreept door de diversiteit van de volkeren die Europa vormen. En wanneer nu het Verdrag moet worden aangevuld met anti-racismebepalingen om elk verzet tegen de Europese eenheidsworst onmiddellijk te kunnen stigmatiseren, dan worden die identiteit en dat bewustzijn, die diversiteit en die eigenheid der volkeren, allemaal weggevoerd.

Als volksnationalisten die pleiten voor een confederatie van Europese volkeren, die enkel aan het Europees niveau toevertrouwen wat zij zelf als gemeenschappelijk bestempelen, als volksnationalisten moeten wij die verplichte eenheidsbrij afwijzen.

Samengevat collegae, enkel wanneer de volledige herziening van het Verdrag van Maastricht de inzet zou zijn van de IGC zou deze conferentie zinvol zijn. Dan zou immers kunnen gewerkt worden aan een Europese confederatie, een Europa dat gebouwd is op de beleidsdomeinen die de soevereine Europese volkeren samen wensen te behartigen, zonder staatsschoonmoeders en zonder kleuterleidsters.

Vermits ik aanneem dat mijn opmerkingen hier helemaal niet beantwoorden aan datgene wat de Regering wil zeggen wanneer zij het heeft over een «breed politiek en maatschappelijk debat» zal ik deze uiteenzetting maar meteen ondertekenen met onze recentste eretitel, het gespuis.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Anciaux.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, ik ben een beetje verbaasd over de erg vriendelijke en positieve toon van de uiteenzettingen over het voorstel van memorandum van de Regering en het verslag van het adviescomité. Alleen de uiteenzetting van de woordvoerder van de SP was niet zo positief voor de Regering of voor de werking van de Europese Unie. Een kinderhand is echter snel gevuld, want de heer Moens somde alle negatieve punten op, maar zegde tot besluit dat er blijkbaar niet méér haalbaar is. De heer Nothomb citeerde de Eerste minister, die zei dat wij niet de ayatollah moeten zijn van het federalisme. Ik hoop echter dat hij niet de ayatollah van het defaultisme is. De discussie die tot nu toe over de Intergouvernementele Conferentie werd gevoerd, geeft immers blijk van weinig durf.

Ik wil heel duidelijk stellen dat de Volksunie absoluut een pro-Europese partij is. De Volksunie wenst absoluut een pro-Europese houding aan te nemen. Bij de bespreking van het Verdrag van Maastricht zegden wij echter reeds dat Europa ons te dierbaar is om ja te zeggen tegen het Verdrag. De heer Willockx benadrukte vandaag dat de Europese beweging steeds een vredesbeweging is geweest. Hij heeft gelijk, maar daar merken wij op het ogenblik weinig of niets meer van. De regionale of integraal federalistische verzuchtingen komen in Europa amper aan bod of worden gewoon van tafel geveegd.

De evaluatie die wij vandaag van Europa maken, is helemaal niet positief. De bevolking beschouwt Europa als een geldverspillende instelling. De bevolking beschouwt Europa als een instelling met onvoorstelbaar veel macht, waar vooral de macht van de macht aan bod komt, zoals de heer Moens het uitdrukte. De bevolking beschouwt Europa terecht als een bepaald niet-democratische instelling, die zeer weinig doorzichtig is en waar een sterke bureaucratie het voor het zeggen heeft. Nog andere nadelen worden op de rekening van Europa geschreven. Zo is Europa mede de oorzaak van de verloederings van Brussel, van het asociale karakter van de gemeenten in de rand rond Brussel en een deel van Vlaams-Brabant. En blijkbaar is er een onmacht om in te grijpen.

Het Verdrag van Maastricht gaat voor de Volksunie niet ver genoeg. Het is een gemiste kans. Ik beweer zelfs nog meer. Indien de Europese problemen op de Intergouvernementele Conferentie niet heel ingrijpend worden aangepakt, dan vrees ik dat het einde van de Europese droom in het verschiet ligt. Ik verschil hier van mening met een aantal anderen. De heer Moens zei dat de Europese droom aan flarden zou worden geschoten, indien er geen akkoord komt op de Intergouvernementele Conferentie.

Ik meen echter dat er diepgaander moet worden ingegrepen. De bevolking, niet alleen in ons land maar in heel Europa, zal niet aanvaarden dat het negatief beeld over Europa blijft bestaan waardoor een belangrijk vredesproces wordt geschonden. De hervormingen moeten een reactivering van de Europese integratie in democratische zin opwekken.

Naast de Economische en Monetaire Unie moet een sociale en werkgelegenheidsunie tot stand worden gebracht. Er moet ook worden gedacht aan een globale strategie van de Europese Unie in verband met de gevolgen van de GATT-Akkoorden met betrekking tot de concurrentiepositie van de Europese industrie, precies om een globale verarming en massale werkloosheid in de Europese Unie te voorkomen.

Is het wenselijk te blijven streven naar een gemeenschappelijke munt tegen 1999 zonder dat de voorwaarden worden geschapen voor een ware sociale en werkgelegenheidsunie? Freddy Willockx zei daarnet dat de Muntunie een breekijzer kan vormen om een politieke unie uit te bouwen. Ik heb het gevoel dat hij op die manier de kar voor de paarden spant. Is een politieke unie niet noodzakelijk om de Muntunie een kans op slagen te geven? Is politieke integratie niet noodzakelijk om de Muntunie te kunnen laten functioneren?

De heer Willockx antwoordde zelf bevestigend op die vraag. Eigenlijk heeft hij gezegd dat de Muntunie niet kan functioneren zonder een politieke unie. Het lijkt me dan ook vanzelfsprekend te zijn dat in eerste instantie wordt gestreefd naar meer politieke integratie.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, het fundamentele debat dat de heer Anciaux over Europa wil aangaan, werd van in het begin gevoerd. De stichters van Europa hebben een keuze gemaakt, namelijk het realiseren van een economische eenheid in de wetenschap dat die noodzakelijkerwijze leidt tot een politieke unie.

De heer Anciaux is van oordeel dat eerst een politieke unie moet worden opgebouwd. Ik denk het tegendeel. Het volledig uitvoeren van het Verdrag van Maastricht is de absolute prioriteit en zal een dynamiek teweegbrengen die op politiek vlak zonder die motor nooit op gang kan worden gebracht.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, de politieke unie kan niet worden gerealiseerd door het louter versterken van de economische samenwerking en het tot stand komen van de

monetaire unie. Ze kan alleen maar worden bereikt, indien men aan de Economische en Monetaire Unie een sociale en tewerkstellingsunie koppelt. Aan de hand van de voorliggende documenten ben ik van oordeel dat dit niet te verwachten valt van deze IGC.

Naast de begrotingscriteria die in het Verdrag van Maastricht als noodzakelijk werden geacht om een Europese Monetaire Unie te kunnen realiseren, lijkt het me belangrijk te zijn sociale criteria vast te leggen. Het is dan ook noodzakelijk om aan het Verdrag een tewerkstellingsunie of een werkgelegenheidsunie te koppelen.

Mijnheer de Voorzitter, het is betreurenswaardig dat het sociaal Europa ondergeschikt wordt gemaakt aan de Economische en Monetaire Unie. Het verontrust mij dat een van de instrumenten om deze Economische en Monetaire Unie te verwezenlijken, namelijk de fiscale integratie, amper ter sprake wordt gebracht. In de huidige situatie heeft België nog steeds Luxemburg, heeft Frankrijk Monaco, Groot-Brittannië enkele kanaaleilanden zoals Jersey, Spanje Gibraltar en Duitsland Zwitserland als fiscaal achterpoortje. Als het echt menens is met de EMU, hoe vast dan tot stand kunnen brengen zonder ook de fiscale unie te realiseren?

Naast deze bezorgdheid ligt vooral de betrokkenheid van de gewone burger bij de Europese politieke besluitvorming ons na aan het hart. Deze betrokkenheid is de grootste uitdaging voor de Europese Unie en het welslagen of het mislukken van het Europese project hangt ervan af. Collega Willockx beklemtoonde terecht dat de aanpassing van het Europese beleid aan de politieke actualiteit het debat over de instituties op de achtergrond drukt.

Ik vraag mij dan ook af waarom de groeiende tendens tot versterking van het subsidiariteitsbeginsel en van het integrale federalisme niet wordt aangegrepen om de bevolking meer intens te betrekken bij het besluitvormingsproces van de Europese instellingen. De ideeën van het klassieke Jacobijnse centralisme of het federalistisch centralisme gaan beiden aan de Europese realiteit voorbij. Enkel via de opbouw van concentrische cirkels kan de betrokkenheid van de Europese burger worden verhoogd. Van dat alles valt niets te bemerken in de huidige Europese structuren. Ik ben het eens met de opvatting van collega Verreycken dat het Comité van de regio's op dit ogenblik een marionnettentheater is. De regio's en de gemeenschappen worden niet betrokken bij de Europese besluitvorming. Er moet uitsluitend worden gegeven op de vraag of het Comité van de regio's gebruikt wordt voor de vertegenwoordiging van de steden en gemeenten ofwel of de regio's en de gemeenschappen er effectieve zeggingskracht zullen krijgen.

De Volksunie is een federalistische partij en is dus voorstander van een federaal opgebouwd Europa. Dit betekent dat de bevoegdheden op elk niveau duidelijk dienen te worden afgebakend. Die bevoegdheidsafbakening maakt de kern uit van het debat over de herziening van het Europees Verdrag door de Intergouvernementele Conferentie, maar zij komt op dit ogenblik niet aan bod. Welke beslissingen moeten op Europees niveau worden genomen en op welke wijze moet de democratische inspraak ter zake worden georganiseerd? Dat zijn de essentiële vragen.

Voor de Volksunie is het vanzelfsprekend dat het buitenlands beleid op Europees niveau wordt gevoerd op voorwaarde dat dit beleid een echt vredesbeleid is op grond van een efficiënt Europees veiligheidsconcept. Wij moeten afzien van de benaderingswijze waarmee de haviken in Frankrijk en in zekere zin ook in Groot-Brittannië het debat willen domineren. Op dat punt ben ik het eens met collega Staes. Om de verdieping van de Europese integratie harmonisch te laten verlopen met de uitbreiding van de Unie zijn democratische hervormingen noodzakelijk. Om te voorkomen dat een Europa met twee snelheden ontstaat, hebben wij het project van de concentrische cirkels uitgewerkt: het Europese centrum zal sterk geïntegreerd zijn en over klaar afgebakende bevoegdheden op verschillende terreinen en niveaus beschikken. Dat Europa moet niet de verwaandheid aan de dag leggen zich met alles te kunnen inlaten. Rond dat centrum zie ik twee cirkels die een geleidelijke integratie mogelijk moeten maken. Op die wijze kunnen wij voorkomen dat Europa *à la carte* wordt geserveerd. Ik heb de indruk dat wij daarover hier wel ongeveer hetzelfde denken. Welke strategie zullen we echter gebruiken om dit ook binnen de Intergouvernementele Conferentie door te drukken?

Natuurlijk is het belangrijk dat de verlammeende unanimiteitsregel wordt afgeschaft en verschillende collega's zijn daarop ook ingegaan. Ik vraag uitdrukkelijk twee uitzonderingen, namelijk een voor cultuur en een voor het Europees burgerschap. Er moet inderdaad aandacht worden besteed aan onze specifieke problemen rond het al dan niet toekennen van stemrecht en op dat vlak moeten de verschillende landen een vetorecht krijgen.

Mijnheer de Voorzitter, ik ga afronden. Ik heb de indruk dat we eigenlijk afstevenen op een gemiste kans. Als we er niet echt in slagen het integraal federalisme, dat noodzakelijk is om te komen tot een Europese integratie, erdoor te drukken, als we niet komen tot een democratisering en een echte betrokkenheid van Gewesten en Gemeenschappen, dan zijn we eigenlijk bezig Europa kapot te maken en dragen wij een grote verantwoordelijkheid. Met het huidige Europa, zelfs met de aanpassingen die men op het ogenblik voorstelt, zullen we immers niet komen tot een sociaal en democratisch Europa waarbij de bevolking zich meer betrokken gaat voelen. Ik heb sterk de indruk dat zich hetzelfde herhaalt als bij het Verdrag van Maastricht. Omdat Europa ons te dierbaar is

staan wij zeer kritisch tegenover de huidige evolutie van de besprekingen ter voorbereiding van de Intergouvernementele Conferentie. Natuurlijk moeten wij de resultaten van deze conferentie afwachten, maar ze is wellicht de laatste kans om iets te bereiken. Anders zal de Europese droom helemaal afbrokkelen. (*Applaus.*)

M. le Président. — Mesdames, messieurs, étant donné l'heure tardive, je vous propose d'interrompre ici nos travaux. Nous les poursuivrons cet après-midi à 14 heures 30 en commençant par l'intervention des deux derniers porte-parole des groupes politiques, suivie de la réponse du Premier ministre.

Wij zetten onze werkzaamheden voort vanmiddag om 14 uur 30.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 13 h 15 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten om 13 h 15 m.*)

SÉANCE DE L'APRÈS-MIDI — NAMIDDAGVERGADERING

PRÉSIDENTICE DE M. SWAELEN, PRÉSIDENT VOORZITTERSCHAP VAN DE HEER SWAELEN, VOORZITTER

Le procès-verbal de la dernière séance est déposé sur le bureau.
De notulen van de jongste vergadering worden ter tafel gelegd.

La séance est ouverte à 14 h 40 m.
De vergadering wordt geopend om 14 h 40 m.

EXCUSÉS — VERONTSCHULDIGD

Mme Van der Wildt, pour d'autres devoirs, et M. Foret, pour devoirs professionnels, demandent d'excuser leur absence à la réunion de ce jour.

Afwezig met bericht van verhindering: mevrouw Van der Wildt, wegens andere plichten, en de heer Foret, wegens ambts-plichten.

— Pris pour information.

Voor kennisgeving aangenomen.

BOODSCHAPPEN

Kamer van volksvertegenwoordigers

MESSAGES

Chambre des représentants

De Voorzitter. — Bij boodschap van 14 maart 1996, ontvangen op 15 maart 1996, heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat overgezonden, zoals het ter vergadering van 14 maart 1996 werd aangenomen, het wetsontwerp houdende sociale bepalingen.

Par message du 14 mars 1996, reçu le 15 mars 1996, la Chambre des représentants a transmis au Sénat, tel qu'il a été adopté en sa séance du 14 mars 1996, le projet de loi portant des dispositions sociales.

Dit wetsontwerp regelt aangelegenheden bedoeld in de artikelen 77 en 78 van de Grondwet. De uiterste datum voor evocatie is maandag 1 april 1996, wat betreft de aangelegenheden bedoeld in artikel 78.

Ce projet de loi règle des matières visées aux articles 77 et 78 de la Constitution. La date limite pour l'évocation est le lundi 1er avril 1996, en ce qui concerne les matières visées à l'article 78.

Bij boodschappen van 14 maart 1996, heeft de Kamer van volksvertegenwoordigers aan de Senaat laten weten dat zij heeft aangenomen, zoals zij haar door de Senaat werden overgezonden:

1° Het wetsontwerp betreffende de gerechtelijke samenwerking met het Internationaal Tribunaal voor het voormalige Joegoslavië en het Internationaal Tribunaal voor Ruanda;

Par messages du 14 mars 1996, la Chambre des représentants a fait connaître au Sénat qu'elle a adopté, tels qu'ils lui ont été transmis par le Sénat :

1° Le projet de loi relatif à la coopération judiciaire avec le Tribunal international pour l'ex-Yougoslavie et le Tribunal international pour le Rwanda;

2° Het ontwerp van tekst tot herziening van artikel 66, tweede en derde lid, van de Grondwet;

2° Le projet de texte portant révision de l'article 66, alinéas 2 et 3, de la Constitution;

3° Het ontwerp van tekst tot herziening van artikel 71, derde en vierde lid, van de Grondwet;

3° Le projet de texte portant révision de l'article 71, alinéas 3 et 4, de la Constitution;

4° Het ontwerp van tekst tot herziening van titel III, hoofdstuk IV, van de Grondwet, om een artikel 118bis in te voegen betreffende het vrij verkeer op de verkeerswegen voor de leden van de Gewest- en Gemeenschapsraden;

4° Le projet de texte portant révision du titre III, chapitre IV, de la Constitution, en vue d'y insérer un article 118bis relatif à l'octroi d'un libre parcours sur les voies de communication aux membres des Conseils de communauté et de région;

5° Het ontwerp van bijzondere wet tot wijziging van artikel 24bis, § 5, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen;

5° Le projet de loi spéciale modifiant l'article 24bis, § 5, de la loi spéciale du 8 août 1980 de réformes institutionnelles;

6° Het wetsontwerp houdende instemming met het Akkoord over het wegvervoer tussen het koninkrijk België, de republiek Estland, de republiek Letland, de republiek Litouwen, het groothertogdom Luxemburg en het koninkrijk der Nederlanden, ondertekend te Athene op 11 juni 1992;

6° Le projet de loi portant assentiment à l'Accord sur le transport routier entre le royaume de Belgique, la république d'Estonie, la république de Lettonie, la république de Lituanie, le grand-duché de Luxembourg et le royaume des Pays-Bas, signé à Athènes le 11 juin 1992;

7° Het wetsontwerp houdende instemming met de Overeenkomst tot oprichting van het Fonds voor ontwikkeling van de inheemse volken in Latijns-Amerika en de Caraïben, gedaan te Madrid op 24 juli 1992;

7° Le projet de loi portant assentiment à l'Accord portant création du Fonds pour le développement des peuples autochtones d'Amérique latine et des Caraïbes, fait à Madrid le 24 juillet 1992;

8° Het wetsontwerp houdende instemming met het protocol tussen de regering van het koninkrijk België en de regering van de Franse Republiek betreffende het kraamgeld, ondertekend te Brussel op 26 april 1993.

8° Le projet de loi portant assentiment au protocole entre le gouvernement du royaume de Belgique et le gouvernement de la République française relatif aux allocations de naissance, signé à Bruxelles le 26 avril 1993.

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

MEDEDELINGEN — COMMUNICATIONS

Arbitragehof — Cour d'arbitrage

De Voorzitter. — Met toepassing van artikel 76 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van:

1. Het beroep tot vernietiging van de artikelen 6 en 14 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 5 augustus 1995 tot wijziging van de wetgeving betreffende de organisatie van het secundair onderwijs met volledig leerplan, ingediend door F. Saulmont (rolnummer 936);

En application de l'article 76 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat:

1. Le recours en annulation des articles 6 et 14 du décret de la Communauté française du 5 août 1995 portant modification de la législation relative à l'organisation de l'enseignement secondaire de plein exercice, introduit par F. Saulmont (numéro du rôle 936);

2. Het beroep tot vernietiging van de artikelen 9, 10, 11, 36, 37, 97 en 98 van het decreet van de Franse Gemeenschap van 5 augustus 1995 houdende de algemene organisatie van het hoger onderwijs in hogescholen, ingediend door A. Lambert en A. Goffin (rolnummer 937).

2. Le recours en annulation des articles 9, 10, 11, 36, 37, 97 et 98 du décret de la Communauté française du 5 août 1995 fixant l'organisation générale de l'enseignement supérieur en hautes écoles, introduit par A. Lambert et A. Goffin (numéro du rôle 937).

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

Met toepassing van artikel 77 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Arbitragehof, geeft de griffier van het Arbitragehof kennis aan de Voorzitter van de Senaat van:

1. De prejudiciële vraag over de artikelen 620 en 621 van het Gerechtelijk Wetboek, gesteld door de Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (rolnummer 939);

En application de l'article 77 de la loi spéciale du 6 janvier 1989 sur la Cour d'arbitrage, le greffier de la Cour d'arbitrage notifie au Président du Sénat:

1. La question préjudicielle concernant les articles 620 et 621 du Code judiciaire, posée par le Tribunal de première instance de Bruxelles (numéro du rôle 939);

2. De prejudiciële vraag over artikel 58, tweede lid, van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, gesteld door het Hof van beroep te Gent (rolnummer 943).

2. La question préjudicielle concernant l'article 58, alinéa 2, de la loi du 8 avril 1965 relative à la protection de la jeunesse, posée par la Cour d'appel de Gand (numéro du rôle 943).

— Voor kennisgeving aangenomen.

Pris pour notification.

Europees Parlement — Parlement européen

De Voorzitter. — Bij brief van 12 maart 1996 heeft de voorzitter van het Europees Parlement aan de Senaat overgezonden:

a) Een resolutie over de gemeenschappelijke munt, werkgelegenheid en groei;

Par lettre du 12 mars 1996, le président du Parlement européen a transmis au Sénat:

a) Une résolution sur la monnaie unique, l'emploi et la croissance;

b) Een resolutie over de sekten in Europa;

b) Une résolution sur les sectes en Europe;

c) Een wetgevingsresolutie over het voorstel voor een besluit van de Raad en de Commissie inzake de sluiting van een Euro-mediterrane overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Gemeenschappen en hun lidstaten, enerzijds, en de Staat Israël, anderzijds;

c) Une résolution législative sur la proposition de décision du Conseil et de la Commission relative à la conclusion de l'accord euroméditerranéen établissant une association entre les Communautés européennes et leurs États membres, d'une part, et l'État d'Israël, d'autre part;

d) Een resolutie over de financiering van de wederopbouw van het voormalige Joegoslavië,

d) Une résolution sur le financement de la reconstruction de l'ex-Yougoslavie,

Aangenomen tijdens de vergaderperiode van 28 en 29 februari 1996.

Adoptées au cours de la période de session du 28 et 29 février 1996.

— Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires étrangères.

Assemblée van de Westeuropese Unie

Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale

De Voorzitter. — De voorzitter van de Assemblée van de Westeuropese Unie zendt aan de Voorzitter van de Senaat, overeenkomstig artikel V(a) van het Handvest van bovengenoemde assemblee, de teksten van de aanbevelingen nrs. 589 en 590, de resolutie nr. 98 en de beslissing nr. 14, aangenomen door de Assemblée van de Westeuropese Unie tijdens de buitengewone zitting, die werd gehouden te Londen op 22 en 23 februari 1996.

Le président de l'Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale transmet au Président du Sénat conformément à l'article V(a) de la Charte de ladite assemblée, les textes des recommandations nos 589 et 590, de la résolution n° 98 et de la décision n° 14, adoptées par l'Assemblée de l'Union de l'Europe occidentale au cours de la session extraordinaire qui s'est tenue à Londres, les 22 et 23 février 1996.

— Verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden.

Renvoi à la commission des Affaires étrangères.

WETSVOORSTELLEN — PROPOSITIONS DE LOI

Verwijzing — Renvoi

De Voorzitter. — Aan het Bureau wordt voorgesteld de volgende wetsvoorstellen naar de verenigde commissies voor de Justitie en de Sociale Aangelegenheden te verwijzen:

1° Strekkende tot de wettelijke erkenning van behandelingen met vervangingsmiddelen en tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica;

Il est proposé au Bureau de renvoyer aux commissions réunies de la Justice et des Affaires sociales, les propositions de loi ci-après:

1° Visant à la reconnaissance légale des traitements de substitution et modifiant la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques;

2° Tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica;

2° Modifiant la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques;

3° Tot wijziging van de wet van 24 februari 1921 betreffende het verhandelen van de giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, ontsmettingsstoffen en antiseptica.

3° Modifiant la loi du 24 février 1921 concernant le trafic des substances vénéneuses, soporifiques, stupéfiantes, désinfectantes ou antiseptiques.

Deze wetsvoorstellen zijn thans aanhangig bij de commissie voor de Justitie.

Ces propositions de loi sont actuellement pendantes à la commission de la Justice.

Is hiertegen geen bezwaar?

Pas d'opposition?

Dan is aldus besloten.

Il en sera donc ainsi.

PROJET DE MÉMORANDUM SUR LA CONFÉRENCE INTERGOUVERNEMENTALE DE 1996

Reprise de la discussion

Examen des amendements

ONTWERP VAN MEMORANDUM OVER DE INTERGOUVERNEMENTELE CONFERENTIE VAN 1996

Hervatting van beraadslaging

Bespreking van de amendementen

M. le Président. — Nous reprenons la discussion du projet de mémorandum sur la Conférence intergouvernementale de 1996.

Wij hervatten de beraadslaging over het ontwerp van memorandum over de Intergouvernementele Conferentie van 1996.

La parole est à M. Jonckheer.

M. Jonckheer (Écolo). — Monsieur le Président, mon temps de parole étant limité à dix minutes, je ne compte pas faire un exposé exhaustif des priorités des écologistes dans le cadre de la réforme des traités européens, mais simplement indiquer « nos priorités parmi les priorités » et soulever quelques points s'inscrivant dans le cadre politique de cette discussion.

Nous sommes confrontés à une situation où les politiques européennes ne répondent, pour l'instant, ni à la question du chômage, ni à celle de l'exclusion sociale, ni, d'une façon générale, à la dualisation des sociétés. Elles ne répondent pas davantage à la question de la paix en Europe. Il serait plus correct de dire qu'elles n'y répondent plus car, historiquement, la construction européenne a contribué à ces objectifs de façon tout à fait manifeste.

Ces deux catégories d'arguments sont généralement avancées pour expliquer ce que l'on appelle pudiquement le désenchantement des populations, désenchantement qui est renforcé par l'attitude d'un certain nombre de gouvernements pour lesquels l'Europe joue un rôle de bouc émissaire et aussi par les divisions politiques qui existent à l'intérieur même de nombreuses majorités au sein des gouvernements des différents pays de l'Union européenne. Il suffit de songer au Royaume-Uni, à l'Autriche, à la Suède, à la France, pour ne citer que ces pays-là. Ces situations et attitudes politiques ont comme résultat — on s'en rend compte en discutant avec des collègues — que le mot d'ordre semble être déjà: « N'attendons pas trop de la CIG, soyons réalistes, soyons modestes. »

La conviction des écologistes est qu'il nous faut pourtant plus de coopération européenne car les raisons mêmes — assurer la paix, un niveau de vie et une sécurité sociale à nos populations — qui ont présidé à l'origine de la construction européenne sont toujours bien présentes, et avec quelle gravité.

Je voudrais faire une incise par rapport aux questions d'emploi qui ont été évoquées à plusieurs reprises ce matin. J'espère que nous sommes tous conscients qu'à politique inchangée, le taux de chômage officiel dans l'ensemble des pays de la Communauté européenne restera largement au-dessus des 10 p.c. de la population active d'ici à l'an 2000.

Les raisons sont donc nombreuses pour continuer de vouloir une coopération européenne plus grande, d'autant qu'elle se fait aujourd'hui, à la différence d'il y a cinquante ans, dans un environnement international qui, à lui seul, devrait justifier davantage d'intégration politique. Je pense, sur le plan économique, à la globalisation de l'économie; sur le plan géopolitique, à la fin de l'empire soviétique et, sur le plan culturel, lequel est moins souvent cité, à une interrogation assez profonde sur la modernité et le type de modèle de croissance que nous avons eus en Europe.

Les écologistes souhaitent donc une réforme ambitieuse, qui corrige et complète le Traité de Maastricht et ne se limite pas à des aspects institutionnels, même si ces derniers sont essentiels, en particulier ceux qui portent sur le processus de décision.

J'ai parlé de corriger et de compléter le Traité de Maastricht parce que nous estimons que le texte actuel est déséquilibré et mène à une série d'impasses. Nous sommes également favorables au plus large débat public possible au cours des deux années que dureront les négociations. Le Gouvernement a décidé de mener une campagne d'information sur l'Europe, et l'aboutissement logique de celle-ci devrait être que la décision appartienne au citoyen.

Je me réjouis d'avoir entendu, ce matin, mes collègues libéraux, ainsi que M. Staes, dire que le référendum devrait être envisagé en Belgique. Les écologistes ne se contentent pas de souhaits. C'est ainsi que nous avons déposé la semaine dernière, au Sénat, une proposition de loi organisant le référendum en matière d'approbation de traités internationaux ou de lois réalisant des transferts de souveraineté — article 34 de la Constitution. Nous espérons que le Bureau du Sénat et l'ensemble de nos collègues feront en sorte que la commission de la Révision de la Constitution puisse se pencher sur cette proposition qui est, à ma connaissance, une première dans toute l'histoire parlementaire de la Belgique. En effet, une proposition de révision de la Constitution n'a jamais été introduite à ce propos.

J'ai parlé de réforme ambitieuse et nécessaire. Comment la voyons-nous et comment se présente la discussion?

Premièrement, un débat idéologique sur l'Europe est indispensable. Il devrait être sous-tendu par une vision à long terme appuyant une transition vers un nouveau modèle de développement, où soit notamment retrouvée une souveraineté politique par rapport aux marchés mondialisés et aux opérateurs qui y agissent.

Nous devons être conscients du fait que le débat sur l'Europe ne doit pas se dérouler entre majorité et opposition. Il s'agit par contre d'un débat à fortes composantes nationales, lesquelles sont légitimes, mais où des projets et des lignes politiques différents doivent impérativement se confronter.

En caricaturant quelque peu, je dirai que, ce matin, nous avons entendu deux lignes directrices, l'une visant simplement à conforter le marché et la monnaie uniques — position défendue par Mark Eyskens et Paul Hatry —, l'autre visant à accepter le marché et la monnaie uniques, mais avec une régulation forte des marchés par des politiques européennes. C'était clairement le message des écologistes dès la négociation du Traité de Maastricht; aujourd'hui, c'est évidemment toujours le nôtre, et c'est également celui des socialistes. Il faut, bien entendu, négocier et trouver des compromis, mais où place-t-on la barre entre ces deux projets différents?

Deuxièmement, pour que le débat soit idéologique, il faut le faire porter sur les objectifs et pas seulement sur les institutions et les procédures de décision. La définition des objectifs est en effet la condition indispensable pour mobiliser les citoyens autour de l'Union européenne. Nous ne les mobiliserons pas sur des instruments et nous ne les convaincrions pas en expliquant que le nombre de procédures de décision est passé de vingt à trois ou en nous interrogeant sur le point de savoir s'il faut un « monsieur PESC » qui soit un représentant du Conseil ou de la présidence de la Commission.

L'objectif doit être d'assurer une nouvelle base juridique permettant des politiques européennes contribuant, par exemple, aux activités des services publics, à une répartition différente de la fiscalité entre capital, travail et ressources naturelles, à l'existence d'un marché du travail différent de celui qui existe aux États-Unis avec ses *working poor*, c'est-à-dire ses pauvres qui travaillent, bref, contribuant à une nouvelle cohésion sociale et à un financement alternatif de nos systèmes de sécurité sociale. Sur un tel projet, «l'Europe peut être plus proche des citoyens». Dans cette optique, il faut modifier les bases juridiques d'un certain nombre d'articles du Traité. C'est une condition nécessaire mais non suffisante. C'est un point fondamental sur lequel nous devons insister tout au long des négociations.

La création d'un comité de l'emploi au niveau européen est tout à fait envisageable. Peut-être celui-ci pourra-t-il se révéler utile au niveau de l'organisation institutionnelle, mais je n'en suis pas convaincu. Par contre, nous devons être extrêmement attentifs à l'évolution de la législation du travail et du marché du travail. L'Union européenne est directement compétente en la matière et — c'est d'ailleurs l'objet d'un des amendements que j'ai déposés — nous devons veiller à ce que l'accord social soit, d'une part, introduit dans le Traité et, d'autre part, amélioré.

Troisièmement, nos revendications, mais aussi celles exprimées, en particulier, du côté socialiste, ne recueilleront pas l'unanimité des Quinze. C'est clair. En conséquence, dès à présent, deux types de scénario peuvent être envisagés.

Dans le premier, l'objectif principal est de maintenir une Europe à quinze, où les différents partenaires s'accordent sur des compromis minima, à savoir la préservation du marché unique et, plus particulièrement, la monnaie unique — laquelle, dans l'optique Eyskens-Hatry, justifie à elle seule la construction européenne — et un certain nombre d'améliorations institutionnelles. Ce scénario qui, à mon avis, a la préférence du Premier ministre — nous le saurons tout à l'heure — a un certain poids, d'autant plus qu'après la CIG, d'autres échéances doivent intervenir, d'ici l'an 2000, sur la réforme de la politique agricole, sur la réforme des fonds structurels et sur les perspectives financières de la Communauté, échéances qui nécessiteront également l'accord des Quinze. Ce scénario est très plausible mais risque également de nous conduire vers un «Maastricht *bis*», ce qui est pour nous inacceptable.

L'autre scénario est celui des noyaux, de «l'intégration différenciée». C'est l'expression d'un volontarisme politique en fonction d'objectifs et d'instruments communs. Ces noyaux ouverts — chacun peut y adhérer — sont défendus en particulier par les gouvernements français et allemand. Les déclarations de M. Jupé à l'Assemblée nationale, la semaine dernière, sont assez claires à cet égard. Deux noyaux sont identifiés: l'un, autour de la monnaie unique; l'autre, autour de la sécurité et des problèmes de défense. On espère, dans les deux cas, attirer le Royaume-Uni. Si nous voulons être cohérents avec nos priorités en matière de politique européenne, nous devons accepter l'idée d'un noyau. Cependant, le noyau relatif à la monnaie unique doit également comprendre une union économique, sociale et environnementale.

J'aborde à présent brièvement la question de l'élargissement. Selon moi, la réforme des traités doit se concevoir en prévision d'un élargissement futur. En outre, dans la mesure où nous n'avons pas choisi une opération «Big Bang», qui se serait révélée difficile, selon moi, nous devons, avant de nous lancer dans une procédure d'élargissement accélérée, évaluer les accords actuels d'association.

Ma conclusion portera sur cinq points. L'attitude des écologistes sera empreinte d'une vigilance extrême. Dans le mémorandum du Gouvernement, qui est déjà en lui-même un compromis, on trouve un volontarisme institutionnel que nous pouvons partager, mais dans le chapitre sur la sécurité et la défense, certains points sont, à notre avis, inacceptables. On y trouve aussi une certaine volonté de régulation des marchés, quoique le terme «socle» soit assez ambigu.

D'une part, on veut Maastricht, tout Maastricht mais, d'autre part, on est prêt à corriger le traité.

Le mémorandum Benelux est d'ailleurs particulièrement flou, tant sur la politique sociale que sur la politique fiscale. M. Willockx a remarqué que le chapitre fiscalité était fortement

amoindri et on n'y parle plus de convergence sociale en tant que telle. Ce texte montre bien la limite des stratégies du regroupement de petits pays. Encore une fois, je crois que les regroupements doivent se faire aussi sur une base idéologique.

Je constate d'ailleurs que le rapport du Parlement européen qui a été voté à Strasbourg la semaine précédente est plus offensif sur certains points et plus précis que le mémorandum dont nous discutons.

Je constate aussi un réveil socialiste, comme je l'ai déjà dit. M. Urbain nous a fait un portrait assez sévère des résultats et du bilan du Traité de Maastricht. Cette grande famille européenne devra, elle aussi, tenir ses positions, si l'on veut réellement que cette union ne porte pas uniquement sur les marchés mais concerne aussi les citoyens.

Enfin, en ce qui concerne le rôle du Parlement national, lors de la dernière réforme de l'État, nous avons introduit l'article 168 dans la Constitution. Dans son esprit, le Parlement doit être informé et consulté. Il relève donc de notre responsabilité de suivre de très près l'évolution des négociations et, en particulier, les réunions régulières que tiendront les ministres des Affaires étrangères durant cette année et demie.

Nous pensons qu'une opportunité politique majeure se présente pour instaurer une complémentarité positive entre les débats parlementaires et un référendum d'initiative sur les résultats de la Conférence intergouvernementale. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Boutmans.

De heer Boutmans (Agalev). — Mijnheer de Voorzitter, ook voor de groenen is een supra- nationaal en sterk federaal Europa belangrijk, vooral om een duurzame vrede te garanderen en ook omdat de ecologische problematiek aan geen enkele grens ophoudt. Alleen in een ruimer Europees verband kunnen wij voor de toekomst van de volgende generaties voldoende voorraden zuiver water, adembare lucht en energie garanderen. Precies op deze punten staat het economisme van de huidige Europese constructie haaks op de noodzaak van een ommekeer naar een duurzame ontwikkeling. In de nota van de Regering vonden we zo goed als niets over dit soort problemen, waarvoor een grondige economische heroriëntatie is vereist. Ook wat daarover in het memorandum staat is nog ruim onvoldoende. Dat de keuze om te breken met kernenergie niet wordt gemaakt spreekt boekdelen.

De huidige Europese Unie, die het beleid van de vroegere Europese Gemeenschap voortzet, zorgde in veel opzichten niet voor een werkelijk begeistereerd politiek project, maar is blijven steken in een zuiver economische en monetaire, op concurrentie gerichte, politiek. Een van de belangrijkste oorzaken van het politieke falen dat het voortbestaan van de Europese Unie in gevaar brengt, is ongetwijfeld dat men er niet in slaagt bij de bevolking sympathie en enthousiasme in stand te houden voor de Europese idee. De Europese gedachte wordt steeds meer gekoppeld aan begrippen als sociale achteruitgang en toenemende ongelijkheid. Er wordt weinig perspectief geboden, wat nochtans noodzakelijk is voor Europa.

In de beleidsnota, en zeker in het memorandum, staan belangrijke punten waarmee wij het eens kunnen zijn, meer bepaald over de noodzaak van een meer uitgebreide sociale dimensie van de Europese politiek. De obsessie van de convergentiecriteria is daarmee in tegenstrijd en het onverkort handhaven daarvan zal uiteindelijk leiden tot een zeer beperkte club Europese landen, België al dan niet inbegrepen, die de rest achter zich zal laten. Het politiek Europa zal daardoor in gevaar komen. Men kan het verruiming van de convergentiecriteria, een versoepeling of een juistere politieke invulling noemen, maar ze onverkort handhaven zal uiteindelijk niet leiden tot een geslaagde Europese opbouw.

Wij moeten absoluut vermijden dat Europa vereenzelvigd wordt met wat Paul Van Ostaijen vijftien jaar geleden in een gedicht schreef en wat nu overal in Antwerpen op publieke uithangborden staat: «Weg met de verbetering van de mensheid, leve de verbetering van het koerspaardenras.» Dat is dan de mens herleid tot zijn puur concurrentiële dimensie.

Er is een doorbraak nodig in de richting van een democratisering en een gecontroleerd democratisch communautair model. Wij gebruiken die term om strategische redenen wellicht beter dan

een federaal model dat bij sommigen blijkbaar moeilijk verteerbaar is. Wij pleiten voor de afschaffing van het vetorecht en voor de uitbreiding van gewogen meerderheden met daaraan gekoppeld de uitbreiding van het medebeslissingsrecht van het Europees Parlement tot alle domeinen van communautaire politiek. De vereenvoudiging van de procedures zal meebrengen dat men in wetgevend aangelegenheden nog uitsluitend de medebeslissingsprocedure zal overhouden. Het standpunt dat de Belgische Regering in deze kwestie verdedigt en dat in het memorandum uitvoerig wordt uiteengezet, is dus in grote lijnen ook het onze. Wij steunen trouwens de moed waarmee de Belgische Regering daarop blijft hameren nu het communautaire model in Europa duidelijk aan populariteit inboet.

Essentieel is voor ons ook de versterking van het begrip Europees burgerschap en de uitbreiding hiervan tot alle inwoners die er een legaal en stabiel verblijf hebben, bijvoorbeeld gedurende vijf jaar. Wij willen bepaalde rechten heel duidelijk loskoppelen van het nationaliteitsbegrip, wat precies door het burgerschapsidee mogelijk wordt gemaakt. Wij zijn het ook volkomen eens met wat in het memorandum staat over de noodzaak van de bestrijding van racisme en vreemdelingenhaat. In tegenstelling tot wat in de beleidsnota van de Regering staat, vinden wij in het memorandum gelukkig ook een paragraaf over de noodzaak om in de Europese verdragen een antidiscriminatieclausule op te nemen inzake geslacht, seksuele voorkeur, ethnische afstamming en dergelijke.

De verdere democratisering, de verdieping van het huidige communautaire Europa en het gemeenschappelijk maken van een belangrijk deel van de buitenlandse politiek en van een deel van de derde pijler zijn inderdaad noodzakelijke voorwaarden om te vermijden dat de uitbreiding van de Europese Unie tot verwatering leidt. Die verdieping moet daarom de uitbreiding voorafgaan, zoals overigens ook in het memorandum wordt verdedigd.

Samen met de heer Jonckheer, met wie ik het ook op de andere punten in grote lijnen eens ben, pleit ik ervoor om de bevolking zo ruim mogelijk bij de besluitvorming te betrekken. De beste manier hiertoe lijkt mij consequent te zijn en de verdragswijzigingen die het IGC zal opleveren aan een referendum te onderwerpen. Het verheugt mij dat ook collega Staes hiervoor opkomt. Collega Jonckheer en ikzelf hebben namens onze fractie een grondwetswijziging in die zin voorgesteld, waarvoor wij de nodige steun hopen te krijgen. Alleen als wij ons voornemen om de resultaten van de IGC in alle landen van Europa aan een volksstemming te onderwerpen, verplichten wij ons ertoe om met resultaten voor de dag te komen die voor de bevolking aanvaardbaar zijn. Dit zal ook de ideale positieve afsluiting kunnen betekenen van de IGC. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de Eerste minister.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, deze bespreking doet mij bijzonder genoeg, onder meer omdat zij grondig werd voorbereid door Kamer en Senaat gezamenlijk en met medewerking van onze Europese parlementsleden. Heel bijzonder wil ik de drie rapporteurs danken voor het belangrijke werk dat zij hebben geleverd, niet in het minst bij het opmaken van de resoluties. Ik hoop dat deze bespreking tot op het einde op deze goede paden zal blijven en dat er gemeenschappelijke resoluties van Kamer en Senaat komen. Voor de Regering kan het wel eens goed uitkomen dat er twee verschillende resoluties bestaan, maar hier moet de goede werking van de parlementaire instellingen zeker onze eerste bekommernis zijn.

Je voudrais me réjouir du présent débat qui a lieu à l'avant-veille de la Conférence intergouvernementale. À cette occasion, il convient de définir notre vision de l'Europe, tout en ne perdant pas de vue que la Conférence intergouvernementale réunira des pays dont les points de vue peuvent être plus ou moins différents. Cette Conférence intergouvernementale sera aussi un débat, une négociation. Il faudra examiner les possibilités d'aboutir. Il faut donc rester prudent et ne pas déjà intégrer la négociation. Il est bon que les différents points de vue et visions soient exposés préalablement le plus nettement possible.

Dit is des te belangrijker omdat Europa in de eerstvolgende vier tot vijf jaar op een kruispunt der wegen zal belanden. Met wat in de eerstvolgende jaren op de agenda zal staan, zal worden beslist welk Europa de 21e eeuw zal ingaan en met welke dynamiek, want de Europese eenmaking zal, net zoals de hervorming van de Belgische instellingen, nooit echt in een laatste fase belanden.

Deze uitdaging vindt zijn oorsprong in drie elementen, waarvan er twee met elkaar zijn verbonden. De eerste vraag is of wij doorgaan met het Europa dat wij bij de aanvang voor ogen hadden, namelijk een Europa dat een supranationale en bijgevolg integrerende dimensie heeft. De belangrijkste doelstelling hierbij was te voorkomen dat Europa opnieuw zou vervallen in de nationalistische tegenstellingen die in de loop van deze eeuw al twee keer naar boven zijn gekomen. De tweede vraag die daaraan verbonden is, is deze van de uitbreiding.

Le réalisme m'amène à dire que l'élargissement sera inévitable mais ce mot a une connotation trop négative. Je pense que cet élargissement est souhaitable. En ce qui concerne notre vision de l'Europe liée au premier point que j'ai développé, il faut veiller à ce que l'élargissement ne mette pas en cause l'Europe intégrée telle que nous l'avons voulue. Cela suppose que l'on puisse insérer dans le Traité suffisamment d'éléments intégrateurs. En effet, l'élargissement auquel nous sommes confrontés rendra l'Europe plus hétérogène qu'elle ne l'est aujourd'hui. Il risque donc d'être un facteur de dilution si nous ne sommes pas attentifs aux mécanismes.

Nous devons donc, dans un proche avenir, réussir les négociations et sauvegarder les facteurs d'intégration. Si tel n'est pas le cas, la pression politique en faveur de l'élargissement sera telle qu'il sera impossible d'éviter que celui-ci ne soit synonyme de dilution ou d'évolution de l'Europe vers une zone de libre échange.

Na de Europees-Aziatische Top in Bangkok ben ik er meer dan ooit van overtuigd dat het derde element zeer belangrijk is. In de huidige wereld waarin meer en meer mondiaal wordt gedacht en gehandeld, zal een nieuw evenwicht moeten worden gevonden omdat het evenwicht dat voortvloeide uit de koude oorlog is verdwenen. Dit kan het beste gebeuren via de UNO. De grote Conferenties van Rio, Kopenhagen, Kaïro, Peking en Wenen waren de eerste stappen in het zoeken naar een dergelijk evenwicht. Ik ben er echter meer en meer van overtuigd dat een duurzaam evenwicht slechts tot stand kan worden gebracht als het er komt tussen de grote regio's in de wereld. Europa zal in die zoektocht pas een echte rol kunnen spelen als het rond een aantal materies als een eenheid kan optreden. Ik verwijs in dat verband altijd naar de GATT-onderhandelingen.

Sauvegarder ce facteur d'intégration afin d'éviter que nous assistions au siècle prochain à de nouvelles confrontations entre les nations européennes, veiller à offrir à l'Europe centrale une stabilité identique à celle dont a bénéficié l'Europe occidentale — notamment grâce à l'Union européenne — en élargissant l'Union et jouer un rôle dans ce nouvel équilibre mondial sont autant d'éléments qui entreront en ligne de compte dans les prochaines années.

Je partage les points de vue qui ont été émis à cette tribune et je comprends les réserves émises par certains, mais je suis persuadé que le facteur déterminant n'est pas ce que nous allons négocier demain mais plutôt l'exécution de ce qui aura été décidé.

Wat deze drie factoren betreft, kan Europa pas een rol spelen op voorwaarde dat het Verdrag van Maastricht, meer bepaald op het vlak van de Monetaire Unie, integraal wordt uitgevoerd, met inbegrip van de data en de criteria. De beslissingen die in Maastricht werden genomen, vormen de integrerende factor bij uitstek. Deze factor zal ertoe leiden dat de graad van integratie die werd bereikt door het realiseren van de eenheidsmarkt, onomkeerbaar is. Denken dat dit nu reeds het geval is, is een complete illusie. De materie waarover in de Intergouvernementele Conferentie zal worden onderhandeld, krijgt een andere betekenis wanneer de onderhandelingen worden gevoerd in de geest van het Verdrag van Maastricht. De beslissingen over de Muntunie moeten immers pas definitief worden genomen begin 1998.

Men mag nooit vergeten dat de beslissing om een Intergouvernementele Conferentie te houden in Maastricht werd genomen. Het is dus uitermate belangrijk dat zij start op de datum die in het Verdrag van Maastricht werd vastgelegd teneinde andere data die ook in het Verdrag worden vermeld, niet in het gedrang te brengen. De opdracht voor de Intergouvernementele Conferentie vindt eveneens zijn oorsprong in het feit dat de onderhandelaars er zich terdege bewust van waren dat niet alleen na de realisatie van de tweede en derde pijler van het Verdrag, maar ook na de evaluatie van de eerste pijler conclusies zouden moeten worden getrokken omdat het Verdrag van Maastricht, ondanks al zijn verdiensten, toch onvoldragen was. De ervaring na de inwerking-treding van het Verdrag heeft dit overigens bevestigd.

Wij moeten naar de Intergouvernementele Conferentie gaan met de bedoeling het Verdrag van Maastricht volledig uit te voeren. Wij moeten ervan uitgaan dat uitbreidingsonderhandelingen pas op gang kunnen komen nadat de Intergouvernementele Conferentie de Europese Unie heeft verdiept en de Muntunie een feit is. Pas dan kan eraan worden gedacht de nieuwe landen in de Europese Unie te integreren. Wij verdedigen deze benadering omdat wij weten dat sommigen het scepticisme dat bij een deel van de publieke opinie leeft, aanwenden om de opeenvolgende stappen in de Europese integratie een andere dimensie te geven. Zij trachten de Monetaire Unie uit te stellen en zullen erop aansturen dat de Intergouvernementele Conferentie een minder verregaande optie neemt. Zij trachten de uitbreiding van de EU te versnellen in de hoop dat Europa verwatert tot een grote vrijhandelszone.

Onze verantwoordelijkheid is enorm. De komende maanden en jaren wordt van ons een bijzonder grote inzet verwacht. De publieke opinie moet niet alleen worden ingelicht, wij moeten ook inspanningen doen om de bevolking te overtuigen van het groot belang van deze operatie. De debatten in Kamer en Senaat vormen hiertoe een nuttig instrument. Enerzijds moet de Regering durven te erkennen dat heel wat maatregelen, meer bepaald in het kader van onze budgettaire politiek, al te vaak werden verantwoord vanuit de Europese dimensie. De waarheid is echter dat wij de uitdagingen van morgen, in het bijzonder de demografische uitdaging, pas kunnen aanpakken mits een sanering van onze publieke financiën. Als we die inspanning doen, krijgen wij er, dank zij het Verdrag van Maastricht, de Muntunie bovenop en niet omgekeerd.

Anderzijds moeten wij ook durven toe te geven dat, indien voor een aantal punten Europa geen oplossing biedt, dat niet zozeer te wijten is aan de zware Europese structuur, maar veeleer aan ons gebrek aan moed, onder meer in Maastricht, om aan Europa de instrumenten te geven om de rol te kunnen spelen die het moet spelen. Vaak komt het er niet op aan aan Europa meer materies toe te vertrouwen, maar wel Europa de nodige instrumenten en middelen te geven om een beleid te voeren. Op sommige vlakken hebben wij inderdaad «te weinig» in plaats van «te veel» Europa.

De Regering heeft gepoogd, op de vooravond van de Intergouvernementele Conferentie, haar benadering van Europa in een beleidsnota weer te geven. Ik ben de Kamer en de Senaat dankbaar dat zij, uitgaande van de beleidsnota, diepgaande besprekingen hebben gevoerd. Ik leg er de nadruk op dat de Regering tijdens de Intergouvernementele Conferentie het Parlement niet enkel zal informeren, maar tevens zal blijven dialogeren, zodat er ook een inbreng van het Parlement kan zijn. In de beleidsnota getuigt de Regering van een vrij orthodoxe Europese benadering vanuit de visie op de evolutie van de Europese eenheid die ons land steeds heeft verdedigd. Het uitgangspunt is het subsidiariteitsprincipe.

À ceux qui utilisent ce principe pour défendre la réduction des compétences européennes, j'ai l'habitude de répondre que nous n'avons pas de leçon à recevoir de quiconque en matière de subsidiarité. Nous avons en effet appliqué ce principe de subsidiarité lorsque nous avons fédéralisé la structure unitariste de notre pays. C'est également au nom de ce principe que, dans le nouveau contexte de globalisation mondiale, nous insistons pour que certaines matières soient traitées au niveau européen qui est le plus proche du citoyen. Le principe de subsidiarité doit donc être considéré dans son ensemble.

Omwille van de subsidiariteit hebben wij een aantal bevoegdheden aan de Gewesten en de Gemeenschappen gegeven, ook erkennen wij dat een aantal andere bevoegdheden op Europees vlak liggen. België is wellicht het land dat het verst gaat in het betrekken van de regio's bij de Europese materie. Wij hebben de regio's opgenomen in de ministerraden en in de onderhandelingsdelegatie voor Europa, omdat we van oordeel zijn dat zowel het federale als het regionale niveau bevoegdheden aanbrengen die moeten worden overgeheveld naar Europa. Ik ben ervan overtuigd dat de oplossingen die wij ter zake hebben uitgewerkt, vroeg of laat, door andere landen, met federale of met regionale structuren, zullen worden overgenomen. In tegenstelling tot wat wij misschien denken, bestaat deze problematiek ook bij de Duitse *Länder* en in de Spaanse en Italiaanse regio's. Dit probleem is dus veel ruimer.

Ik ben het echter eens met de heer Anciaux die zegt dat men in het Comité van de regio's beter een onderscheid zou maken tussen de regio's en de grote steden. Een probleem hierbij is wel dat niet alle landen van Europa een zelfde regionale structuur hebben als ons land.

Vanuit het oogpunt van de subsidiariteit is het belangrijk dat er in de Europese Unie op Europees niveau beslissingen worden genomen. Daarom lijkt het mij belangrijk dat de Commissie als motor van de Europese instellingen behouden blijft. Het initiatiefrecht van de Commissie moet behouden blijven en in een aantal sectoren zelfs worden versterkt. De meerderheidsbesluitvorming moet sterk worden uitgebreid zo niet veralgemeend. Wij zullen dan wel moeten aanvaarden dat het gewicht van de stemmen van de verschillende lidstaten wordt herzien, zodat die stemmen de demografische samenstelling van Europa beter weergeven. In de Europese structuur moet ook worden gestreefd naar een volwaardige medezeggenschap van het Parlement in die materies die bij meerderheid worden beslist.

Zoals de heer Willockx zegde, moet hierbij worden gezocht naar meer eenvoudige en doorzichtige procedures. Wij moeten trouwens zorgen voor een grotere doorzichtigheid van de Europese instellingen in hun geheel. Wij moeten er ook voor zorgen dat de uitbreiding van de Unie niet leidt tot inefficiëntie van de structuren. De Europese structuren moeten hun rol kunnen blijven spelen.

En ce qui concerne l'unité économique, il faut, dans la prolongation de l'Union monétaire, renforcer les dimensions sociales et écologiques ainsi que l'harmonisation fiscale et veiller à créer une structure plus équilibrée au sein de l'Europe. Je suis convaincu, contrairement à certains, que l'Union monétaire nous permettra de réaliser ces aménagements. Par contre, ériger cet équilibre en condition préalable conduirait à un échec sur l'ensemble. Par conséquent, je défends le rôle moteur que pourrait jouer en la matière l'Union monétaire.

Op het vlak van justitie en binnenlandse zaken kunnen wij niet helemaal de methoden van de eerste pijler overnemen. Toch is het voor de burgers belangrijk dat een aantal zaken, zoals migratie en het vrij verkeer van personen, communautaire aangelegenheden worden. In onze nota schrijven wij trouwens dat op termijn het Verdrag van Schengen in het Unieverdrag moet worden geïntegreerd. De burgers verwachten immers van ons dat wij één antwoord, en geen vijftien verschillende nationale antwoorden, geven op de internationaal georganiseerde criminaliteit en de drugstrafiek.

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Anciaux.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, ik wil de Eerste minister nu al twee concrete vragen stellen. In hoeverre is het versterken van de rol van de Commissie verenigbaar met een grotere doorzichtigheid en een vermindering van de bureaucratie in de Europese instellingen, waarvoor de Eerste minister ook pleit? Is de Commissie niet mede de oorzaak van die ondoorzichtigheid en bureaucratie?

De Eerste minister sprak daarnet enerzijds over een strikt tijdschema en anderzijds over het overtuigen van de publieke opinie. Ontstaat door het aanvaarden van een strikt tijdschema niet het gevaar dat de negatieve aspecten van de uitvoering van het

Verdrag van Maastricht — onder meer wat in het rapport over de werkgelegenheid staat — de publieke opinie zal opzetten tegen Europa?

M. le Président. — La parole est à M. Hatry.

M. Hatry (PRL-FDF). — Monsieur le Président, l'exposé du Premier ministre est fort intéressant car il contient des aspects ouvrant des perspectives autrement positives que certaines initiatives prises par des membres de sa fidèle majorité. Je ferai d'ailleurs à cet égard une proposition à l'issue de son intervention. Je m'oppose toutefois à ce qu'il soit répondu à des questions aussi techniques que celles posées par M. Anciaux. Nous en avons une demi-douzaine du même genre que nous retenons par devers nous. Je demande instamment que l'on permette à M. le Premier ministre de terminer son discours. M. le Président n'a d'ailleurs probablement pas l'intention de limiter le temps de parole du Premier ministre, en dépit de son habituelle intransigeance à l'égard de certains membres du Sénat.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer de Voorzitter, wat de vraag van de heer Anciaux met betrekking tot de Commissie betreft, moet ik opmerken dat heel wat verwijten aan de Commissie niet hun «oorsprong» vinden in de Commissie. De Commissie wordt, vooral in verband met de eenheidsmarkt, geregeld verweten «detaillistische» directieven uit te werken. Men vraagt zich af of Europa al die details moet regelen.

Uit het onderzoek van de commissiewerkzaamheden blijkt echter vaak dat de Commissie aanvankelijk vrij behoorlijke directieven heeft uitgewerkt, die niet alles in detail regelen, maar dat in de raden sommige landen regels afdwingen met het doel hun belangen te verdedigen. De andere landen moeten die dan aanvaarden opdat de directieve zou worden goedgekeurd.

Ik stel vast dat de Commissie vaak met alle zonden van Israël wordt beladen, terwijl meestal de nationale belangenbehartiging aan de basis ligt van de ondoorzichtigheid die men de Europese regelgeving verwijt. In die zin ben ik inderdaad voorstander van een sterke Commissie die aan zulke praktijken weerstand kan bieden en op een efficiënte manier kan werken.

Wat de tweede vraag betreft, geloof ik niet dat de heer Anciaux mij de term «een strikt tijdschema» heeft horen uitspreken. Ik heb alleen gezegd dat vóór het einde van deze eeuw een aantal fundamentele beslissingen moeten worden genomen. Dit kan men toch geen strikt tijdschema noemen.

Indien wij daarin niet slagen, dan zal de druk naar uitbreiding van de Europese Unie onweerstaanbaar worden. Gelet op het verwachtingspatroon van de betrokken landen, kunnen wij dat ook enigszins begrijpen.

Daarom moeten we absoluut de tijd nemen om bepaalde aspecten toe te lichten. Heel wat misverstanden over het Verdrag van Maastricht vinden hun oorsprong in het ontbreken vooraf van een publiek debat.

Wij moeten tijd nemen voor een debat, maar wij mogen daarbij niet uit het oog verliezen dat binnen een periode van drie tot vier jaar de beslissingen moeten worden genomen.

J'en viens à la politique étrangère et de défense commune. À cet égard, à l'instar de M. Delors, il faut avoir le réalisme de reconnaître que la terminologie n'est pas adéquate et donne lieu à certaines illusions. En effet, la situation n'évoluera pas du jour au lendemain. Nous devons, en fait, nous efforcer de coordonner les politiques étrangères de la façon la plus efficace possible et en concentrant notre attention sur les actions communes. La manière dont celles-ci se déroulent est un facteur déterminant pour pouvoir évaluer le succès de la politique étrangère commune. Il peut s'agir d'interventions s'apparentant aux missions de Petersberg ou de l'application, à l'extérieur, d'accords conclus, comme c'est le cas actuellement en Palestine, avec tout ce que cela implique comme évolution économique sur le terrain.

Daar moeten wij komen tot gemeenschappelijke acties. Dat impliceert dat een belangrijke rol is weggelegd voor de Commissie en dat ook het belang van de gemeenschappelijke financiering toeneemt. In dit verband ben ik het ermee eens dat beslissingen bij meerderheid moeten kunnen worden genomen en dat landen die

in de minderheid zijn, niet kunnen worden verplicht om deel te nemen aan acties, tenminste voor zover die acties het zenden van troepen inhouden. Voor andere acties zoals hulpacties die moeten dienen tot ondersteuning bij de uitvoering van een akkoord op het terrein, zoals bijvoorbeeld het geval was in het Midden-Oosten, moet de gemeenschapsfinanciering bij meerderheid kunnen worden goedgekeurd.

Voor dat type van acties moet een verantwoordelijke met een gelaat worden aangeduid. Liever dan te spreken van een mijnheer GBVB of een mevrouw PESC, geef ik de voorkeur aan een persoonlijke eindverantwoordelijke voor dergelijke operaties zoals bijvoorbeeld de heer Bildt in Joegoslavië. Dat is belangrijk voor de politieke efficiëntie van een dergelijke opdracht.

Naast een betere coördinatie en een gemeenschappelijke financiering van deze acties moet ook gestalte worden gegeven aan een echte Europese defensiepijler.

La Conférence intergouvernementale offre peut-être une chance unique de progresser dans cette voie. D'une part, l'évolution de la position française dans le cadre de l'OTAN constitue un facteur politique important. D'autre part, les décisions prises sur le terrain quant à l'organisation au sein de l'IFOR sont un élément qui nous permettra de tirer un certain nombre de leçons et de conclusions par rapport à l'organisation future de l'Union européenne. La fusion de l'UEO et de l'Union européenne, même si elle répond à l'objectif poursuivi, ne sera pas décidée au sein de la Conférence intergouvernementale, mais les liens entre ces deux organismes peuvent être organisés, les décisions politiques de l'Union européenne devant, à terme, être exécutées par l'Union de l'Europe occidentale.

Dit zijn de algemene doelstellingen die door de IGC moeten worden nagestreefd. Toch kan ik niet voldoende herhalen dat de eerste doelstelling van de IGC het verdiepen is van de Europese integratie zoals uitgetekend in het Verdrag van Maastricht. Deze verdieping moet in het verlengde liggen van wat reeds werd gerealiseerd en ervan uitgaan dat het Verdrag van Maastricht volledig zal worden uitgevoerd. De eerste doelstelling van de IGC kan niet zijn de voorbereiding van Europa op een uitbreiding maar wel het beschermen van de integratiedynamiek. De uitbreiding van Europa zonder dat de eenheid daarbij in gevaar wordt gebracht kan immers maar slagen als de drie pijlers van de Europese Unie worden versterkt en de Europese Muntunie tot stand wordt gebracht.

Ik ben er mij van bewust dat het debat moeilijk zal zijn. Dat blijkt al bij de lectuur van de voorbereidende documenten voor de IGC. De uitstekende documenten van de Europese Commissie en van het Europees Parlement sluiten nauw aan bij de standpunten van de Belgische Regering. Het document van de Britse regering vertoont een eigen samenhang. Reeds tijdens de vergaderingen van de groep-Westendorp, kon de spanning en de afstand tussen beide opvattingen scherp worden aanvoeld.

Wij moeten de Intergouvernementele Conferentie aanvatten met een dubbele wil. Enerzijds de wil om verder te gaan op het vlak van de Europese integratie, anderzijds de wil om dit samen met de gehele Europese Unie te doen. Voor dit laatste moeten wij al onze overtuigingskracht gebruiken, maar wij zijn het ook eens met Bondskanselier Kohl dat de traagsten of degenen die het minst ver willen gaan, niet hun tempo of grens aan de anderen mogen opleggen. Hoewel het geen doel op zich kan zijn, ben ik ervan overtuigd dat de Monetaire Unie en de uitbreiding van de Europese Unie op zeker ogenblik een vorm van differentiatie onvermijdelijk zullen maken. Dit is eigen aan de Monetaire Unie, aangezien het Verdrag niet vereist dat iedereen er op hetzelfde ogenblik moet instappen om met de Unie op zich te kunnen starten.

Hierbij mag men echter niet vergeten dat alle landen, met uitzondering van de landen die een *opting out* hebben genomen, verdragrechtelijk verplicht zijn zich in te schrijven in de Monetaire Unie, ook als hun dynamiek verschillend mag zijn. Na de uitbreiding zal de heterogeniteit van Europa dusdanig zijn dat men voor het behoud van de dynamiek van de integratie een vorm van differentiatie moet toestaan, zo niet zal de uitbreiding enkel leiden tot verwatering. De uitwerking van deze differentiatie zal niet eenvoudig, noch vanzelfsprekend zijn. Het is zelfs niet

uitgesloten dat Europa de komende jaren een crisis moet doormaken, maar een crisis kan ook louterend zijn. Ik kan niet genoeg herhalen dat het mijn overtuiging is dat deze laatste vier à vijf jaar van de 20e eeuw en de politieke verantwoordelijken van de verschillende Europese landen van die periode, in de 21e eeuw zullen worden beoordeeld op basis van het feit of ze erin geslaagd zijn Europa zijn integratiedynamiek te laten behouden dan wel of ze — en dan loopt het uit op een veroordeling — Europa de weg terug hebben laten gaan van ontbinding of verwatering tot een zeer los verband. In dat geval zal Europa in het nieuwe wereld-evenwicht geen rol meer kunnen spelen en zal het economisch in de verdrukking komen. De kan is reëel dat het dan opnieuw zijn krachten verliest door interne tegenstellingen.

In deze optiek hebben wij in het regeringsdocument duidelijk opgenomen dat wij ons willen inzetten voor de uitbouw van Europa en uit de besprekingen van vandaag meen ik te mogen afleiden dat wij op dat vlak op een ruime steun van het Parlement kunnen rekenen. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Hatry, rapporteur.

M. Hatry (PRL-FDF), rapporteur. — Monsieur le Président, je voudrais à la fois remercier et féliciter le Premier ministre pour ce discours qui nous change quelque peu de certaines thèses stéréotypées que nous avons l'habitude d'entendre et dont nous avons d'ailleurs eu quelques échos ce matin. M. Dehaene ayant le travers et la qualité de celui qui parle spontanément et parfaitement dans les deux langues, nous ne disposons pas encore du texte de son discours dans son intégralité. Nous devons donc attendre le *Compte rendu analytique* et les *Annales* pour en prendre connaissance. Cependant, je trouve que son exposé est extrêmement intéressant et beaucoup plus positif pour les thèses que je défends que certains autres propos que j'ai entendus.

Par ailleurs, monsieur le Président, dix-sept amendements ont été déposés, dont un au projet de mémorandum qui fut accepté à l'unanimité par le Comité d'avis fédéral chargé de questions européennes. Parmi les signataires de certains de ces amendements, je retrouve des collègues qui étaient présents en séance du comité, qui ont approuvé avec enthousiasme notre avis et qui, maintenant, s'inscrivent en faux et se proposent de voter des amendements à ce texte.

Tout cela m'amène à demander une suspension de séance.

J'aimerais, monsieur le Président, que nous puissions disposer d'une demi-heure pour pouvoir nous concerter à la fois au sujet de la teneur du discours du Premier ministre et concernant les dix-sept amendements, et ce avec nos collègues de la même famille politique mais également avec d'autres membres de ce Sénat qui ont introduit un certain nombre d'amendements.

En outre, j'ai entendu le Premier ministre parler d'un concept géographique que je connaissais quand j'avais cinq ans, à savoir la Palestine. Forcé est de reconnaître qu'à l'heure actuelle, ce concept n'existe pas encore. Peut-être le Premier ministre a-t-il fait du futurisme mais, pour le moment, je connais l'État d'Israël, je connais l'autorité palestinienne, mais il n'y a pas encore de territoire s'appelant la Palestine.

M. Dehaene, Premier ministre. — Je pensais avoir parlé du Moyen-Orient. C'est un lapsus.

M. Hatry (PRL-FDF), rapporteur. — Vous avez cité la Palestine et je voulais que les choses soient bien claires en la matière.

Quoi qu'il en soit, je vous demande, monsieur le Président, de nous accorder une suspension de séance.

M. le Président. — Monsieur Hatry, il est d'usage d'accéder à une telle demande. Cependant, je vous propose de limiter la durée de cette suspension à quinze minutes.

La parole est à M. Jonckheer.

M. Jonckheer (Écolo). — Monsieur le Président, il vous appartient de décider, dans votre sagesse, mais j'aimerais connaître la suite des opérations. Dix-sept amendements ayant effectivement été déposés, j'aimerais savoir si la suspension de séance de quinze

minutes vise à ramener ceux-ci à un nombre plus restreint. En toute hypothèse, le débat sera-t-il poursuivi cet après-midi? Devons-nous envisager d'autres scénarios? Je souhaiterais une vision à plus long terme, au-delà du premier quart d'heure qui suit, et vous en remercie.

M. le Président. — Monsieur Jonckheer, seul M. Hatry pourrait vous éclairer quant à sa demande de suspension de séance. Jusqu'à présent, je ne suis pas habilité à répondre à sa place.

En ce qui concerne le déroulement de nos travaux, il entre dans les intentions du Sénat, comme il en a décidé la semaine passée, de terminer aujourd'hui la discussion générale des différents chapitres et de passer à l'examen des amendements. Il sera procédé demain en séance publique au vote des amendements et du projet de mémorandum. Nous comptons donc nous en tenir au consensus intervenu la semaine passée.

M. Jonckheer (Écolo). — Monsieur le Président, merci de ces précisions auxquelles j'adhère. Afin d'éviter toute équivoque, je voudrais ajouter que j'ai trouvé l'exposé du Premier ministre très intéressant. Dès que nous serons en possession du texte, je le lirai attentivement.

Cela dit, et vous l'avez rappelé, monsieur le Président, notre discussion porte sur un projet de mémorandum parlementaire et non sur la note politique du Gouvernement, dont nous avons déjà débattu.

M. le Président. — Certainement.

La séance est suspendue.

De vergadering is geschorst.

— *La séance est suspendue à 15 h 55 m.*

De vergadering wordt geschorst om 15 h 55 m.

Elle est reprise à 16 h 15 m.

Ze wordt hervat om 16 h 15 m.

M. le Président. — La séance est reprise.

De vergadering is hervat.

Divers amendements ont été déposés au projet de mémorandum.

Verschillende amendementen worden ingediend bij het ontwerp van memorandum.

M. Jonckheer et consorts proposent l'amendement que voici :

« *Au chapitre « Objectifs », section IV — La citoyenneté européenne, insérer après la première phrase les dispositions suivantes :*

« *Elle doit envisager l'extension de la qualité et l'approfondissement des droits et devoirs liés à la citoyenneté européenne.*

« *La qualité de citoyen de l'Union doit être reconnue à toute personne résidant légalement et depuis un temps suffisant sur le territoire des États de l'Union.* »

« *In het hoofdstuk « Doelstellingen », afdeling IV — Europees burgerschap, na de eerste volzin de volgende bepalingen invoegen :*

« *Zij moet streven naar een uitbreiding van het Europees burgerschap en naar een verdieping van de rechten en plichten daaraan verbonden.*

« *De hoedanigheid van burger van de Unie moet worden verleend aan ieder die op wettige wijze en voldoende lang op het grondgebied van de lidstaten van de Unie verblijft.* »

Mme Bribosia-Picard et consorts proposent l'amendement que voici :

« *Au chapitre « Problématique », insérer un point 4 (nouveau) entre les points 3 et 4 et renuméroter les points 4 à 7 :*

« *4. La Politique étrangère et de sécurité commune telle que conçue lors de la négociation du Traité sur l'Union européenne n'a pas permis à l'Union d'affirmer son identité extérieure et de faire face aux bouleversements internationaux.* »

«In het hoofdstuk «Probleemstelling» een punt 4 (nieuw) invoegen en de punten 4 tot 7 vernummeren:

«4. Het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid, zoals opgevat bij de onderhandelingen over het Verdrag over de Europese Unie, heeft de Unie niet in staat gesteld haar externe identiteit te bevestigen en het hoofd te bieden aan de ingrijpende wijzigingen op internationaal vlak.»

Mme Bribosia-Picard et consorts proposent l'amendement que voici:

«Au chapitre «Stratégie parlementaire», point 1, cinquième tiret, insérer après les mots «politique étrangère et de sécurité» et le mot «efficace» le mot «commune.»

«In het hoofdstuk «Parlementaire strategie», punt 1, vijfde gedachtenstreepje, tussen de woorden «efficiënt» en «buitenlands en veiligheidsbeleid» het woord «gemeenschappelijk» invoegen.»

Mme Lizin et consorts proposent un amendement libellé comme suit:

«Au chapitre «Stratégie parlementaire», compléter le point 1 in fine par un dernier alinéa, libellé comme suit:

«Le Parlement belge demande au Gouvernement un débat sur sa première appréciation de la CIG dès la rentrée parlementaire d'octobre 1996, notamment du point de vue du renforcement de l'Union européenne et en liaison avec les mesures nécessaires à la participation de la Belgique à la troisième phase de l'Union économique et monétaire.»

«In het hoofdstuk «Parlementaire strategie» punt 1 aanvullen met een nieuw lid, luidende:

«Het Belgische Parlement vraagt de Regering een debat over haar eerste beoordeling van de IGC vanaf het nieuwe parlementaire jaar in oktober 1996, met name uit het oogpunt van de versterking van de Europese Unie en in samenhang met de maatregelen die noodzakelijk zijn voor de deelneming van België aan de derde fase van de Economische en Monetaire Unie.»

M. Jonckheer et consorts proposent l'amendement que voici:

«Au chapitre «Objectifs», section II — Emploi et développement durable, remplacer le texte par ce qui suit:

«La transition vers un nouveau modèle de développement économique et social qui se donne comme objectif d'améliorer la qualité de vie de l'ensemble des populations est le défi majeur à l'aube du XXIe siècle. Ce nouveau modèle de développement doit s'inspirer des recommandations des Conférences des Nations unies sur l'environnement et le développement (Rio de Janeiro, 1992) et sur le développement social (Copenhague, 1995); l'Union européenne doit être à l'avant-garde de cette transition afin de répondre à la dualisation croissante de nos sociétés et permettre le développement d'une économie soutenable, solidaire et compétitive.»

«In het hoofdstuk «Doelstellingen», afdeling II — Werk en duurzame ontwikkeling, de tekst vervangen als volgt:

«De overgang naar een nieuw model van economische en sociale ontwikkeling dat zich tot doel stelt de levenskwaliteit van alle volkeren te verbeteren is de grootste uitdaging aan de vooravond van de XXIe eeuw. Dit nieuw ontwikkelingsmodel moet gebaseerd zijn op de aanbevelingen van de Conferenties van de Verenigde Naties over leefmilieu en ontwikkeling (Rio de Janeiro, 1992) en over sociale ontwikkeling (Kopenhagen, 1995); de Europese Unie moet bij deze overgang het voortouw nemen om de ontwikkeling in de richting van de duale samenleving een halt toe te roepen en het totstandkomen van een duurzame, solidaire en concurrerende economie mogelijk te maken.»

Mme Bribosia-Picard et consorts proposent l'amendement que voici:

«Au chapitre «Objectifs», section II — Emploi et développement durable, remplacer la dernière phrase par la phrase suivante:

«L'établissement de l'Union économique et monétaire doit toutefois aller de pair avec le développement d'une politique sociale européenne, axée essentiellement sur la promotion de

l'emploi, l'amélioration des conditions de vie et de travail, un niveau de protection sociale élevé, le dialogue social, le développement des ressources humaines permettant un niveau d'emploi élevé et durable et la lutte contre les exclusions.»

«In het hoofdstuk «Doelstellingen», punt II — Werk en duurzame ontwikkeling, de laatste volzin vervangen als volgt:

«Niettemin moet de Economische en Monetaire Unie gepaard gaan met de ontwikkeling van een Europees sociaal beleid, in hoofdzaak gericht op de bevordering van de werkgelegenheid, de verbetering van de levens- en arbeidsvoorwaarden, een hoog niveau van sociale bescherming, de sociale dialoog, de ontwikkeling van «human resources» die een hoog en duurzaam tewerkstellingsniveau en de strijd tegen uitsluiting mogelijk maken.»

Mme Bribosia-Picard et consorts proposent l'amendement suivant:

«Au chapitre «Moyens», section I — Paix et sécurité, point 2, alinéa 1er, insérer entre la première et la deuxième phrase, la phrase suivante:

«Un État ne peut être contraint de participer à des actions qui impliquent un envoi de troupes militaires. Un État, qui ne participe pas à une action commune, reste tenu à une obligation de solidarité avec la décision de la majorité des États membres qui agissent au nom de l'Union.»

«In het hoofdstuk «Middelen», sectie I — Vrede en veiligheid, punt 2, eerste lid, tussen de eerste en de tweede volzin, de volgende volzin invoegen:

«Een Staat kan er niet toe worden gedwongen deel te nemen aan acties die het sturen van legerstroepen met zich brengen. Een Staat die niet deelneemt aan een gemeenschappelijke actie, blijft gehouden tot een plicht van solidariteit met de beslissing van de meerderheid van de lidstaten die namens de Unie optreden.»

Mme Bribosia-Picard et consorts proposent l'amendement que voici:

«Au chapitre «Moyens», section I — Paix et sécurité, point 2, alinéa 2, remplacer le mot «Elle» par les mots «La Commission agissant par l'intermédiaire de son président.»

«In het hoofdstuk «Middelen», afdeling I — Vrede en veiligheid, punt 2, tweede lid, het woord «Zij» vervangen door de woorden «De Commissie, optredend via haar voorzitter,».

Mme Bribosia-Picard et consorts proposent l'amendement que voici:

«Au chapitre «Moyens», section I — Paix et sécurité, point 2, alinéa 3, remplacer les mots «, sous l'autorité d'un membre de la Commission» par les mots «, composée à parts égales de spécialistes de la Commission, des États membres et de l'UEO et placée sous l'autorité du président de la Commission.»

«In het hoofdstuk «Middelen», afdeling I — Vrede en veiligheid, punt 2, derde lid, de woorden «en dient onder het gezag te werken van een lid van de Commissie» vervangen door de woorden «en moet gelijkelijk samengesteld zijn uit specialisten van de Commissie, van de lidstaten en van de WEU en dient onder het gezag te werken van de voorzitter van de Commissie.»

M. Jonckheer et consorts proposent les amendements que voici:

«Au chapitre «Moyens», section II. A. — Union économique et monétaire (UEM),

A. Compléter le point 2 par ce qui suit:

«Il ne peut être question de durcir les critères, notamment de solde budgétaire, une fois mise en œuvre la troisième phase de l'UEM»

B. Remplacer le point 3 par ce qui suit:

«3. La convergence doit être recherchée par l'établissement d'un socle commun en matière fiscale et sociale. L'harmonisation européenne de la fiscalité est indispensable du fait de la libre circulation des capitaux et de la liberté d'établissement. On pense en particulier à l'harmonisation du précompte mobilier, de l'impôt des sociétés et à la taxe sur l'énergie et le CO₂.

L'obtention de la règle de la majorité qualifiée au sein du Conseil dans les matières fiscales doit être un objectif prioritaire pour le Gouvernement belge.»

«*In het hoofdstuk «Middelen», afdeling II. A. — Economische en Monetaire Unie (EMU),*

A. Punt 2 aanvullen als volgt:

«*Wanneer de derde fase van de EMU eenmaal in werking is getreden, mogen de criteria, met name die inzake begrotings-tekort, niet meer worden aangescherpt.»*

B. Punt 3 vervangen als volgt:

«*3. Convergence moet worden nagestreefd door het opstellen van een aantal gemeenschappelijke regels op fiscaal en sociaal gebied. De Europese belastingharmonisatie is onmisbaar, gelet op het vrije verkeer van kapitaal en de vrijheid van vestiging. Te denken valt met name aan een harmonisatie van de roerende voorheffing, de vennootschapsbelasting en de energie- en CO₂-belasting.*

Het invoeren van de regel van de gekwalificeerde meerderheid in de Raad voor fiscale aangelegenheden moet voor de Belgische Regering prioritair zijn.»

M. Jonckheer et consorts proposent la suppression de point 6. De heer Jonckheer c.s. stelt voor punt 6 te doen vervallen.

M. Jonckheer et consorts proposent l'amendement que voici:

«*Au chapitre «Moyens», section II.B. — Une politique sociale européenne, remplacer le point 4 par ce qui suit:*

«*4. L'accord compris dans le Protocole sur la politique sociale doit être complété à la fois pour ce qui concerne les domaines de compétence de l'Union et pour assurer une méthode d'harmonisation des dispositions sociales et une convergence sociale vers le haut.»*

«*In het hoofdstuk «Middelen», afdeling II.B. — Een Europees sociaal beleid, punt 4 vervangen als volgt:*

«*4. Het akkoord vervat in het Protocol over het sociaal beleid moet worden aangevuld op het stuk van de bevoegdheidsdomeinen van de Unie en om te zorgen voor een methode ter harmonisatie van de sociale bepalingen en een sociale convergentie naar boven toe.»*

M. Jonckheer et consorts proposent aussi l'amendement que voici:

«*Compléter le chapitre «Moyens», section II, par un point C — La politique de l'environnement (nouveau), libellé comme suit:*

«*C. La politique de l'environnement*

Les objectifs de l'Union (art. B) et de la Communauté (art. 2) doivent référer explicitement à la notion de développement durable telle qu'acceptée par les Nations unies et l'article 3 (les politiques) doit comprendre un alinéa déclarant que les exigences en matière d'environnement doivent être intégrées dans la définition et la mise en œuvre des politiques de l'Union.

La politique de l'environnement de l'Union européenne contribue ainsi que les autres politiques communes aux objectifs définis dans l'article B et à l'article 2 des Traités. En particulier, la politique agricole, la politique régionale, la politique des transports, la politique de recherche et développement, la politique du commerce extérieur, la politique de concurrence doivent être compatibles avec les objectifs du développement durable.

En vue de poursuivre ses objectifs, l'Union européenne adoptera:

— *Un programme-cadre pluriannuel;*

— *Une procédure d'étude d'impact applicable à ses programmes et à ses financements (Fonds structurels, Fonds de cohésion, BEI, etc.).*

Chaque État doit pouvoir poursuivre une politique plus ambitieuse en matière de précaution et de restauration de l'environnement. L'article 36 et l'article 100 A doivent être revus en vue de permettre à chaque État membre la possibilité de maintenir ou d'introduire des mesures plus strictes quant à la protection de

l'environnement. C'est à la Commission qu'il revient de démontrer que les principes de non-discrimination et de proportionnalité ne sont pas respectés (charge de la preuve).

L'article 100 A doit être également revu afin que la Commission s'appuie sur les plus hauts niveaux de protection en vigueur dans un des États membres lorsqu'elle formule ses propositions.

Les dispositions fiscales relatives à la politique de l'environnement sont soumises à la règle de la majorité qualifiée au Conseil et à la co-décision du Parlement européen.»

«*Het hoofdstuk «Middelen», afdeling II, aanvullen met een punt C — Beleid inzake leefmilieu (nieuw), luidende:*

«*C. Beleid inzake leefmilieu*

De doelstellingen van de Unie (art. B) en de Gemeenschap (art. 2) moeten uitdrukkelijk verwijzen naar het begrip duurzame ontwikkeling zoals aanvaard door de Verenigde Naties, en artikel 3 (beleidsdomeinen) moet een lid bevatten waarin staat dat de eisen inzake leefmilieu moeten worden opgenomen in de omschrijving en de tenuitvoerlegging van de beleidsdomeinen van de Unie.

Het milieubeleid van de Europese Unie alsook de overige punten van het gemeenschappelijk beleid dragen aldus bij tot het realiseren van de doelstellingen neergelegd in artikel B en in artikel 2 van de Verdragen. Meer bepaald moeten het landbouwbeleid, het regionaal beleid, het transportbeleid, het beleid inzake onderzoek en ontwikkeling, het beleid inzake buitenlandse handel en het concurrentiebeleid verenigbaar zijn met de doelstellingen van een duurzame ontwikkeling.

Om deze doelstellingen te kunnen halen zal de Europese Unie:

— *Een meerjarenkaderprogramma;*

— *Alsook een procedure inzake effectenstudie voor haar programma's en financieringen (Structuurfondsen, Cohesiefonds, EIB, enz.) goedkeuren.*

Elke Staat moet een slagvaardiger beleid kunnen voeren inzake de bescherming en het herstel van het leefmilieu. De artikelen 36 en 100 A moeten zo worden herschreven dat elke lidstaat strengere maatregelen voor de bescherming van het leefmilieu kan handhaven of invoeren. De Commissie moet het bewijs leveren dat de beginselen van non-discriminatie en evenredigheid niet worden nageleefd (bewijslast).

Artikel 100 A moet eveneens worden herzien opdat de Commissie bij het formuleren van haar voorstellen voortaan de hoogste beschermingsniveaus die in de lidstaten gelden, als uitgangspunt neemt.

Op de fiscale bepalingen betreffende het milieubeleid is de regel van de gekwalificeerde meerderheid in de Raad en het medebeslissingsrecht van het Europees Parlement van toepassing.»

M. Jonckheer et consorts proposent également l'amendement que voici:

«*Compléter le chapitre «Moyens», section II, par un point D — La politique de l'énergie (nouveau), libellé comme suit:*

«*D. La politique de l'énergie*

Le Traité Euratom doit être revu et le Traité sur l'Union européenne doit comprendre un nouveau titre relatif à la politique de l'énergie, dont les objectifs principaux seraient les suivants:

1. La mission confiée à l'Union est de gérer la sortie du nucléaire dans les conditions de sécurité les meilleures;

2. Les efforts de promotion et de recherche de l'Union européenne sont intégralement consacrés aux énergies renouvelables, à la conservation de l'énergie et à la recherche d'une plus grande efficacité;

3. Les normes en matière de radioprotection sont harmonisées au plus haut niveau de sécurité sur la base des publics cibles les plus sensibles (fœtus, nourrissons), l'harmonisation en la matière passe par le recours aux règlements;

4. Une agence d'inspection et de contrôle donnant pleins pouvoirs à ses inspecteurs est créée; ces inspecteurs sont sous contrôle du Parlement européen;

5. Toutes les questions nucléaires sont examinées dans le cadre de la procédure de co-décision.»

« Het hoofdstuk « Middelen », afdeling II, aan te vullen met een punt D — Energiebeleid (nieuw), luidende :

« D. Energiebeleid

Het Euratom-Verdrag moet worden herzien en in het Verdrag over de Europese Unie moet een nieuwe titel worden opgenomen betreffende het energiebeleid, waarvan de hoofddoelstellingen de volgende zijn :

1. De Unie zorgt ervoor dat op een zo veilig mogelijke manier wordt afgestapt van het gebruik van kernenergie;
2. De O & O-inspanningen van de Europese Unie zijn volledig gericht op de hernieuwbare energiebronnen, het energiebehoud en het zoeken naar een grotere doeltreffendheid;
3. Stralingsbeschermingsnormen worden geharmoniseerd tot op het hoogste veiligheidsniveau waarbij wordt uitgegaan van de zwaarste doelgroepen (fætussen, zuigelingen); de harmonisatie verloopt via verordeningen;
4. Er wordt een inspectie- en controlebureau opgericht dat volmachten verleent aan zijn inspecteurs; die inspecteurs staan onder toezicht van het Europees Parlement;
5. Alle nucleaire vraagstukken worden onderzocht in het kader van de medebeslissingsprocedure.»

De heer Vandenberghe c.s. stelt volgend amendement voor :

« Het hoofdstuk « Middelen », afdeling III — Veiligheid binnen de Europese Unie, aanvullen als volgt :

« 5. Het feit dat het Nationale Parlement niet systematisch wordt voorgelicht over de Europese debatten kan een van de oorzaken zijn van het vastlopen van de Europese integratie, wat de derde pijler betreft.

Het Nationale Parlement moet regelmatig worden voorgelicht over alle debatten die aan de gang zijn bij de Europese instanties, indien nodig via een institutionele hervorming naar het voorbeeld van het systeem van « parlementair voorbehoud » dat onder meer in Nederland en Frankrijk wordt toegepast.

De agenda van de Europese vergadering en de bijbehorende stukken moeten tijdig worden bezorgd aan de Nationale Regering en de Regering moet deze inlichtingen ook onverwijld ter kennis brengen van het Parlement.

6. Het is onduidelijk hoe de huidige Europese samenwerking op het vlak van justitie verloopt en tot welke resultaten deze al dan niet geleid heeft. Er is geen toegang tot de teksten die in het kader van de derde pijler tot stand zijn gekomen. Hoe kan men zich uitspreken over de verbetering van deze samenwerking als een duidelijk beeld van de huidige samenwerking ontbreekt ?

Wat wensen de regeringen door middel van de Europese samenwerking op het vlak van justitie gerealiseerd te zien ? Hoe dient, op basis daarvan, de samenwerking te worden opgevat ?

Meer specifiek : hoe ziet men bijvoorbeeld de justitiële samenwerking in strafzaken ? Wat is in dat verband bijvoorbeeld het standpunt aangaande de uitlevering van eigen onderdanen aan andere lidstaten van de Europese Unie ? Hoe wenst men de strijd tegen de drugshandel op Europees niveau georganiseerd te zien ? Wat met Europol ? Wat met de immigratie ? De institutionele onderbouwing (omvorming) van de Europese samenwerking op het vlak van justitie zal afhankelijk van het antwoord op deze vragen dienen te geschieden. Het is dan ook belangrijk de concrete doelstellingen van de regeringen ter zake te kennen.

Het uit handen geven van bevoegdheden op het vlak van justitie dient met de nodige omzichtigheid te geschieden. Justitie behoort immers tot de wezenlijke bestanddelen van de democratische rechtsstaat. Elke overdracht van bevoegdheden ter zake dient gekoppeld te worden aan het respect voor de beginselen eigen aan de rechtsstaat en de uitwerking van een degelijke democratische controle. Deze controle dient zowel van politieke als juridische aard te zijn.

Met het oog op de verbetering van de politieke controle is het noodzakelijk dat het Nationale Parlement nauwer bij de voorbereiding van de Europese besluitvorming betrokken wordt. Meer concreet zou bijvoorbeeld voor de aanvang van elke Europese Top waar aangelegenheden inzake justitie ter sprake zullen

worden gebracht een voorafgaand debat desaan gaande in het Nationale Parlement moeten worden plaatsvinden, zodat eventueel een inhoudelijke inbreng zou kunnen worden verricht. Meer algemeen zouden de regeringen er zorg voor dienen te dragen dat aan parlementen voldoende informatie wordt verschaft alsook verslag wordt uitgebracht over aangelegenheden die in Europees verband ter bespreking voorliggen. Daarnaast mag ook een controle door het Europees Parlement, als aanvulling op de controle uitgeoefend door de nationale parlementen, niet ontbreken. Een systeem van wederzijdse samenwerking en informatie tussen deze parlementen zou daarbij kunnen worden ontwikkeld.

Aan het Europees Hof van Justitie moet volledige rechtsmacht worden toegekend om een uniforme en correcte toepassing van het Unierecht aangaande justitiële aangelegenheden mogelijk te maken. In dat verband is het onmisbaar dat de Europese Unie toetreedt tot het EVRM zodat alle door dit verdrag beschermde personen de waarborgen geboden door dit verdrag kunnen genieten. De samenstelling van het Hof van Justitie moet opnieuw onder ogen genomen worden, in het licht van deze nieuwe bevoegdheidsoverdracht. Eveneens in dat verband moet de toekenning van penale bevoegdheden aan de Europese Unie in overweging worden genomen (bijvoorbeeld in het kader van de strijd tegen de « EG-fraude »).

De ondoorzichtigheid en de ingewikkeldheid van zowel de wijze waarop de regelgeving totstandkomt als de regelgeving zelf, doen het bestaande democratisch tekort nog toenemen. Ook op dit vlak moeten concrete initiatieven worden voorgesteld.

Wat nu de vooropgestelde communautarisering betreft zouden de materies van de derde pijler opgesplitst kunnen worden in een drietal groepen. Een eerste groep omvat aangelegenheden zoals de overschrijding van de buitengrenzen, asiel- en immigratiebeleid en het beleid ten aanzien van onderdanen van derde landen. Doordat deze aangelegenheden nauw verband houden met het vrij verkeer van personen en goederen dienen deze noodzakelijkerwijze te worden overgeheveld naar de eerste pijler maar dit op pragmatische en progressieve wijze.

Een tweede groep betreft de samenwerking in burgerlijke zaken en strafzaken, alsook de politieke samenwerking. Een communautarisering van deze aangelegenheden zou op weerstand kunnen stuiten bij sommige lidstaten van de Europese Unie. Een studie van wat reeds op dit vlak bestaande is (bijvoorbeeld het soepel en degelijke werkende Scandinavische systeem van politieke samenwerking), zou nuttige elementen kunnen aanbrengen.

De derde groep tenslotte wordt gevormd door de overige materies, die elk afzonderlijk dienen te worden bekeken. Zo zou douanefraude, aangezien douane zelf tot de eerste pijler behoort, kunnen worden overgebracht naar de eerste pijler. Zo ook de bestrijding van de illegale drugshandel, aangezien dit samenhangt met het vrij verkeer van goederen (cf. de in de eerste pijler opgerichte « unité drogue européenne »).

Het zal hoofdzakelijk van belang zijn dat men bepaalt wat men door Europese samenwerking op het gebied van justitie wil bereiken, op welke wijze en onder welke voorwaarden, en dat men bij dit alles een degelijke politieke en juridische controle inbouwt, die vandaag volstrekt ontbreekt.

7. Het probleem van de samenwerking tussen de Staten inzake justitie laat zich thans scherp gevoelen. Er moet zo snel mogelijk een einde komen aan de onmacht die de Europese Unie op dat punt tentoonspreidt.

Deze onmacht is duidelijk het gevolg van belangrijke en diepe verschillen tussen de onderscheiden lidstaten van de Gemeenschap.

Het ziet er naar uit dat deze meningsverschillen niet zullen kunnen worden weggenomen door eenvoudige internationale onderhandelingen waarvoor vaak en lang moet worden vergaderd en waarvan de beperkingen in het verleden zijn gebleken.

Het is onmisbaar te zoeken naar elke vorm van Europese samenwerking die de gevolgen van de unanimiteitsregels, zodat die door het Verdrag worden opgelegd, kan opheffen. De procedure van de gekwalificeerde meerderheid lijkt thans het beste alternatief.

Voor de Europese integratie zijn nieuwe modellen nodig, met name — voor sommige terreinen — een beperkter Europa « met twee snelheden », een alternatief waar men meer systematisch en met meer overtuiging aandacht aan zou moeten besteden. »

« Compléter le chapitre « Moyens », section III — Sécurité dans l'Union européenne, par ce qui suit :

« 5. L'absence d'information systématique du Parlement belge sur les discussions en cours au niveau européen peut constituer l'une des causes de la paralysie actuelle de la construction européenne dans le cadre du troisième pilier.

Il faut que l'information régulière du Parlement belge sur tous les débats en cours dans les instances européennes soit garantie, le cas échéant par une réforme institutionnelle, à l'instar du système de la « réserve parlementaire » appliqué notamment aux Pays-Bas et en France.

Il convient non seulement que l'agenda des réunions au niveau européen et les documents qui s'y rapportent soient transmis en temps utile au Gouvernement belge, mais aussi que ce dernier porte sans délai les informations à la connaissance du Parlement.

6. On ne voit pas suffisamment comment se déroule actuellement la coopération européenne en matière de justice et à quels résultats elle a ou non conduit. Il n'y a pas d'accès aux textes qui ont été élaborés dans le cadre du troisième pilier. Comment pourrait-on se prononcer sur l'amélioration de cette coopération si l'on n'a pas une vue claire de la manière dont celle-ci fonctionne actuellement ?

Quels résultats concrets les gouvernements escomptent-ils de la coopération européenne en matière de justice ? Comment cette dernière doit-elle être conçue en fonction desdits objectifs ?

Plus spécifiquement, comment envisage-t-on la coopération en matière pénale ? Quelle est à cet égard la position au sujet de l'extradition des ressortissants vers d'autres États membres de l'Union européenne ? Comment veut-on organiser, au niveau européen, la lutte contre le trafic de la drogue ? Qu'en est-il d'Europol ? Et de l'immigration ? L'organisation (transformation) institutionnelle de la coopération européenne en matière de justice devra se faire en fonction de la réponse à ces questions. Il est donc important de connaître les objectifs concrets des gouvernements en la matière.

Un transfert de compétences dans le domaine de la justice doit se faire avec toute la circonspection voulue, car la justice est une composante essentielle de l'État de droit démocratique. Tout transfert de compétences en la matière doit être lié au respect des principes propres à un État de droit et à la mise en place d'un contrôle démocratique sérieux, qui devra être à la fois politique et juridique.

Pour améliorer le contrôle politique, il est nécessaire que le Parlement soit associé plus étroitement à la préparation de la décision européenne. Plus concrètement, avant tout sommet européen ayant à son ordre du jour des questions relevant de la justice, un débat préalable doit pouvoir être organisé au Parlement national, en vue d'un apport éventuel sur le plan du contenu. D'une manière plus générale, les gouvernements devraient veiller à fournir aux parlements une information suffisante sur les questions en discussion dans le cadre européen et à leur faire rapport à ce sujet. En outre, il doit y avoir aussi un contrôle du Parlement européen, complémentaire à celui exercé par les parlements nationaux. Un système de collaboration et d'échange d'informations entre ces parlements pourrait être mis au point.

Il faudrait conférer un pouvoir de pleine juridiction à la Cour européenne de justice afin de permettre une application uniforme et correcte du droit européen en matière judiciaire. À cet égard, il paraît indispensable que l'Union européenne adhère à la Convention européenne des droits de l'homme, de sorte que toutes les personnes protégées par la convention puissent bénéficier des garanties offertes par celle-ci. La composition de la Cour de justice doit être réexaminée, compte tenu de ce nouveau transfert de compétence. Dans le même ordre d'idées, il faut prendre en considération l'octroi de compétences pénales à l'Union européenne (par exemple, dans le cadre de la lutte contre la « fraude CE »).

Le manque de transparence comme la complexité qui caractérisent à la fois le mode d'élaboration de la réglementation et son contenu accroissent le déficit démocratique existant. Sur ce point également, il convient de proposer des initiatives concrètes.

Quant à la communautarisation préconisée, les matières du troisième pilier pourraient être scindées en trois groupes. Un premier groupe comporterait des matières telles que le franchissement des frontières extérieures, la politique d'asile et d'immigration et la politique à l'égard des ressortissants de pays tiers. Comme ces matières sont étroitement liées à la libre circulation des personnes et des biens, elles doivent nécessairement être transférées au premier pilier, mais d'une manière pragmatique et progressive.

Un deuxième groupe concerne la coopération dans les affaires civiles et pénales, ainsi que la coopération en matière de police. La communautarisation de ces matières pourrait faire l'objet d'une contestation par certains États membres de l'Union européenne. Une étude de ce qui existe déjà sur ce plan (par exemple, le fonctionnement souple et correct du système scandinave en matière de collaboration policière) pourrait apporter des données utiles.

Le troisième groupe, enfin, est constitué par les autres matières, qui doivent être considérées isolément. La fraude douanière, par exemple, pourrait être transférée au premier pilier, puisque la douane proprement dite relève de celui-ci. Il en va de même de la lutte contre le trafic illégal de stupéfiants, par exemple, étant donné sa corrélation avec la libre circulation des marchandises (cf. l'unité drogue européenne qui a été créée dans le cadre du premier pilier).

Il importera principalement, d'une part, de décider quelle est la finalité d'une coopération européenne en matière de justice, et comment et dans quelles conditions elle doit se concrétiser, et, d'autre part, d'assortir cette coopération d'un bon contrôle politique et juridique, lequel fait entièrement défaut actuellement.

7. Le problème de la coopération entre États en matière de justice se pose aujourd'hui de façon cruciale. L'impuissance affichée par l'Union européenne sur ce point doit cesser au plus tôt.

De toute évidence, cette impuissance provient des importantes et profondes différences de vues entre les divers États membres de la Communauté.

Il semble que ces divergences de vues ne pourront être surmontées par de simples négociations internationales, longues et innombrables, dont l'expérience a démontré les limites.

Il est indispensable de rechercher toutes les formes de coopération européenne capables de surmonter les effets des règles imposant l'unanimité telles qu'elles sont imposées par le Traité. Le mécanisme de la majorité qualifiée semble être actuellement la meilleure solution de rechange.

La construction européenne requiert de nouveaux modèles et notamment, dans certains domaines, celui d'une Europe plus restreinte « à deux vitesses », dont la création devrait être étudiée de façon plus systématique et plus déterminée. »

De heer Anciaux stelt volgende amendementen voor :

« In het hoofdstuk « Middelen », afdeling IV. — Europees burgerschap,

A. Punt 4, eerste lid, aanvullen met de volgende zin :

« De huidige regeling ter zake moet verdragsrechtelijk veranderd worden. Het Nederlands, het Frans en het Duits moeten volwaardige werktalen blijven binnen de Europese instellingen. »

B. Punt 4, tweede lid, aanvullen met een derde lid, luidende :

« De vrijwaring van het Nederlands, het Frans, het Duits en de andere officiële werktalen via het interne marktbeleid (cf. produktetikettering), het beleid inzake de informatie-maatschappij, het mediabeleid en het onderwijsbeleid van de Europese Unie dient verdragsrechtelijk verzekerd te worden. »

C. Punt 4, tweede lid, in fine, aanvullen met een vierde lid, luidende :

« De Europese Unie dient op actieve wijze de zogenaamde regionale of minderheidstalen te ondersteunen, zoals gevraagd in de resoluties Arfé, Kuijpers en Killilea van het Europees Parlement. »

D. Een punt 4bis (nieuw) invoegen, luidende :

«4bis. Bepalingen inzake cultuur en het burgerschap van de Unie (vrij verkeer, actief en passief stemrecht gemeenteraadsverkiezingen en Europese verkiezingen) moeten blijven vallen onder de unanimiteitsregel.»

«Au chapitre «Moyens», section IV. — La Citoyenneté européenne,

A. Compléter le premier alinéa du point 4, par la phrase suivante :

«La pratique actuelle en la matière doit être inscrite dans le Traité. Le néerlandais, le français et l'allemand doivent rester des langues de travail à part entière des institutions européennes.»

B. Compléter le point 4, deuxième alinéa, par un troisième alinéa rédigé comme suit :

«La protection du néerlandais, du français, de l'allemand et des autres langues de travail officielles par le biais des politiques menées par l'Union européenne en matière de marché intérieur (cf. l'étiquetage des produits), de société de l'information, de médias et d'enseignement doit être garantie par le Traité.»

C. Compléter le point 4, deuxième alinéa, par un quatrième alinéa rédigé comme suit :

«L'Union européenne doit soutenir activement les langues dites régionales ou minoritaires, comme le réclament les résolutions Arfé, Kuijpers et Killilea du Parlement européen.»

D. Insérer un point 4bis (nouveau) rédigé comme suit :

«4bis. La règle de l'unanimité doit continuer à s'appliquer aux dispositions relatives à la culture et à la citoyenneté de l'Union (libre circulation, droit de vote actif et passif aux élections communales et aux élections européennes).»

De heer Anciaux stelt nog volgende amendementen voor :

«In het hoofdstuk «Middelen», afdeling V. — Democratische Europese instellingen — B. Evenwicht tussen de Europese instellingen

A. In punt 1. De Commissie, het derde en vierde lid vervangen als volgt :

«In afwachting van een hervorming van de Commissie tot een dergelijk politiek verantwoordelijk orgaan moet het initiatiefrecht haar ontnomen worden.

Na de hervorming van de Commissie tot een Europese regering kan overwogen worden haar initiatiefrecht niet alleen te herstellen, maar zelfs uit te breiden tot de tweede (gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid) en de derde (binnenlandse veiligheid en justitie) pijler.»

B. In punt 3. De Raad, een littera g) toevoegen, luidende :

«g) Bij stemmingen moet de uniciteit van de stem van de lidstaten doorbroken kunnen worden. Dit betekent dat bijvoorbeeld de Vlaamse Gemeenschap in beleidsterreinen die haar toebehoren over een gedeelte van de Belgische stemmen moet kunnen beschikken bij procedures die een gekwalificeerde meerderheid eisen. Teneinde de verdeling van de stemmen over verschillende regio's te vergemakkelijken moet de in artikel 148, lid 2, van het Verdrag afgesproken stemverhouding rekenkundig (bijvoorbeeld $\times 3$) vermeerderd worden, zonder daarom aan de onderlinge krachtsverhouding iets te wijzigen.»

C. In punt 4. Het Comité van de regio's, het eerste lid doen voorafgaan door de volgende zin :

«Het Comité van de regio's moet op termijn omgevormd worden zodat het rechtstreeks verkozen wordt en samen met de huidige raad de tweede wetgevende kamer kan vormen in een normaal democratisch systeem.

In afwachting daarvan zijn volgende maatregelen aangewezen : ...»

D. Punt 4. Het Comité van de regio's, in fine, aanvullen met het volgende lid :

«De samenstelling van het Comité van de regio's dient herbekeken te worden, zodat de dualistische structuur ervan — grotere steden enerzijds, echte regio's anderzijds — wordt opgeheven. Het Comité van de regio's moet in zijn samenstelling de voorafbeelding zijn van het Europa der volkeren. Het aldus gewijzigde Comité van de regio's moet wetgevend initiatiefrecht krijgen.»

E. In punt 6. Europese gerechtelijke instanties, het tweede lid aanvullen met de volgende zin :

«Van die gelegenheid moet gebruik gemaakt worden om waarborgen vast te leggen opdat het Hof van Justitie een gelijke aandacht zou hebben voor de culturele diversiteit van Europa als voor de noodwendigheden van een eengemaakt beleid. Dat kan onder meer door het Comité van de regio's inspraak te verlenen bij de benoeming van Europese magistraten en door er voor te zorgen dat alle regionale overheden met grondwettelijk toegekende bevoegdheden alsmede het Comité van de regio's beschikken over een volwaardig en rechtstreeks toegangsrecht tot het Hof van Justitie.»

«Au chapitre «Moyens», section V. — Des institutions européennes démocratiques — B. Équilibre entre les institutions européennes

A. Au point 1. La Commission, remplacer le troisième et le quatrième alinéas par les dispositions suivantes :

«En attendant que la Commission soit reformée pour devenir un organe politique responsable de ce type, il faut lui ôter le droit d'initiative.

Après que la Commission aura été transformée en un gouvernement européen, l'on pourra envisager, non seulement de lui restituer son droit d'initiative, mais aussi de l'étendre dans le cadre du deuxième pilier (politique étrangère et de sécurité commune) et dans le cadre du troisième pilier (sécurité intérieure et justice).»

B. Au point 3. Le Conseil, ajouter un littera g), rédigé comme suit :

«g) Au cours des votes, il faut pouvoir dépasser le principe de l'unicité du vote des États membres. Cela signifie, par exemple, que la Communauté flamande doit pouvoir disposer, au cours des votes à majorité qualifiée, d'une partie des voix belges pour ce qui est des domaines politiques qui relèvent de ses compétences. Pour faciliter la répartition des voix entre ces différentes régions, il convient d'augmenter arithmétiquement (par exemple $\times$ trois) la proportion des voix prévue à l'article 148, deuxième alinéa, du Traité, sans modifier pour autant les rapports de force.»

C. Au point 4. Le Comité des régions, faire précéder le premier alinéa par la disposition suivante :

«À terme, le Comité des régions doit être transformé de manière qu'il soit élu directement et qu'il puisse former, avec le Conseil actuel, la deuxième chambre législative d'un système démocratique normal.

En attendant, il convient de prendre les mesures suivantes : »

D. Compléter le point 4, le Comité des régions, in fine, par un alinéa nouveau rédigé comme suit :

«La composition du Comité des régions doit être revue, en vue de la suppression de sa structure duale — grandes villes, d'une part, régions à part entière, d'autre part. La composition du Comité des régions doit préfigurer l'Europe des peuples. Le Comité des régions ainsi modifié doit recevoir le droit d'initiative législative.»

E. Au point 6. Les instances judiciaires européennes, compléter le deuxième alinéa par les phrases suivantes :

«Il faut profiter de l'occasion pour définir les garanties prévoyant que la Cour de justice accordera à la diversité culturelle de l'Europe la même attention qu'aux nécessités d'une politique unifiée. On y parviendra notamment en faisant participer le Comité des régions à la nomination des magistrats européens et en

veillant à ce que toutes les autorités régionales dotées de compétences attribuées par la Constitution ainsi que le Comité des régions disposent d'un droit d'accès intégral et direct à la Cour de justice.»

De heer Anciaux stelt volgend amendement voor:

«In het hoofdstuk «Middelen» — afdeling V. — Democratische Europese instellingen — C. Subsidiariteit, de tekst vervangen als volgt:

1. Het Parlement vraagt de Regering op de Intergouvernementele Conferentie het debat op gang te trekken omtrent de verdeling van de bevoegdheden tussen het Europese, het nationale en het regionale niveau. Er is een duidelijke afbakening noodzakelijk van bevoegdheden die de Europese Unie toekomen, de bevoegdheden die een gemengd karakter vertonen en de bevoegdheden die voorbehouden zijn voor het nationale of regionale niveau. Deze bevoegdheidsverdeling dient opgenomen te worden in artikel 3B van het EG-Verdrag.

2. In artikel 5 van het EG-Verdrag dient een wederkerigheid te worden ingebouwd in die zin dat naast de gemeenschapstrouw van de lidstaten aan de Europese Unie ook uitdrukkelijk voorzien wordt in de verplichting voor de Europese Unie om bij de uitoefening van haar bevoegdheden rekening te houden met de belangen en de interne structuur van de lidstaten.

3. Alle bepalingen omtrent veiligheid en gezondheid, milieu en arbeidsmilieu, consumentenbescherming en arbeidsmarktomsstandigheden, veterinaire regels, heffingen, alsmede democratische bevoegdheden mogen uitsluitend beschouwd worden als minimumbepalingen die voor andere landen de mogelijkheid openlaten om betere regels in te voeren.»

«Au chapitre «Moyens», section intitulée «Des institutions européennes démocratiques», remplacer le texte du point C. Subsidiarité, par ce qui suit:

1. Le Parlement demande au Gouvernement d'engager le débat, lors de la Conférence intergouvernementale, sur la répartition des compétences entre les niveaux européen, national et régional. Il faut délimiter clairement les compétences qui reviennent à l'Union européenne, celles qui présentent un caractère mixte et celles qui sont réservées au niveau national ou régional. Cette répartition des compétences doit être inscrite à l'article 3B du Traité sur l'Union européenne.

2. Il faut introduire une réciprocité à l'article 5 du Traité sur l'Union européenne, en ce sens qu'outre la loyauté des États membres à l'Union, il convient de prévoir expressément l'obligation, pour cette dernière, de tenir compte, dans l'exercice de ses compétences, des intérêts et de la structure interne des États membres.

3. Toutes les dispositions concernant la sécurité et l'hygiène, l'environnement et le milieu de travail, la protection des consommateurs et les conditions du marché du travail, les règles vétérinaires, les prélèvements ainsi que les compétences démocratiques peuvent être considérées exclusivement comme des dispositions minimales laissant à d'autres pays la possibilité d'établir de meilleures règles.»

Het woord is aan de heer Olivier.

De heer Olivier (CVP). — Mijnheer de Voorzitter, de wijze waarop het debat aangaande de Intergouvernementele Conferentie in de Senaat wordt gevoerd, getuigt van een goede parlementaire strategie. Het is een globaal debat geworden met overleg tussen het federale niveau en de Gemeenschappen en Gewesten.

De Intergouvernementele Conferentie heeft als doel de werking en de bevoegdheden van de Europese Unie te evalueren en de bestaande verdragen aan te passen aan nieuwe problemen en uitdagingen. Hiervoor is een versterking van de parlementaire controle op de Europese integratie nodig. Er zal een goede wisselwerking nodig zijn tussen regeringen, nationale parlementen en het Europees Parlement. Hiertoe moeten de federale instellingen ook overleg plegen met de Gemeenschappen en de Gewesten. Daarnaast is er ook het noodzakelijk overleg met de lidstaten van de Benelux. De besluitvorming op Benelux-niveau moet gebeuren in een geest van samenwerking en vooral met respect voor de besluitvorming op Europees niveau.

Vanuit de Europese Unie moet men trachten overleg te plegen met de G-7 om ook op dat niveau de besluitvorming op elkaar af te stemmen.

Voor deze verschillende niveaus dient er een structuur van onderlinge samenwerking en communicatie te worden uitgewerkt. Er is vooral nood aan een besluitvormingsstrategie in de verschillende instellingen.

In het debat aangaande de IGC moet rekening worden gehouden met de mening van het federale Parlement. De Regering moet het federale Parlement informeren over Europese initiatieven, zodat daarover voorafgaand kan worden gedebatteerd. Dit betekent dat vóór en na elke Europese Top een openbaar debat in commissie of in plenaire vergadering moet worden gehouden. Ook een goede samenwerking met het ministerie van Buitenlandse Zaken is noodzakelijk, vooral betreffende het versturen van agenda's van de Raden van ministers van de Europese Unie en de voorstellen en documenten van de Europese Commissie. De Regering dient van elke Raad van ministers een verslag te bezorgen aan de nationale parlementen.

De bevolking moet worden geïnformeerd over de besluitvorming op de diverse hogergenoemde niveaus over Europese initiatieven, bijvoorbeeld over de Intergouvernementele Conferentie. Zo mogelijk dienen de burgers ook in de discussie betrokken te worden. Het verband tussen de Europese integratie enerzijds en de problemen en uitdagingen waarmee de bevolking geconfronteerd wordt anderzijds, kan worden duidelijk gemaakt, zodat de betrokkenheid van de burgers bij de integratie vergroot.

Als de bevolking zich realiseert dat Europese aangelegenheden een impact hebben op het dagelijks bestaan, zullen de negatieve sfeer en de onverschilligheid die nu omtrent de Europese integratie heersen, verdwijnen. Deze informatie kan via de geëigende kanalen worden verspreid, onder meer via de pers en via documentatie- en voorlichtingsdiensten.

Het federale Parlement stelt ook voor om in het kader van de IGC de mogelijkheid te onderzoeken om van het vetorecht af te stappen, tenminste voor bepaalde beslissingen. Het is immers niet haalbaar voor alle beslissingen een eenparigheid aan stemmen te bekomen. Het vetorecht hypothekeert de besluitvorming en bemoeilijkt de Europese integratie. Een afschaffing van het vetorecht zal zeker leiden tot een soepeler besluitvorming.

Er moet ook worden nagedacht over de opschorting van het lidmaatschap, de vrijwillige uitstap en, bij wijze van sanctie, de uitsluiting van een lidstaat. Dit is weliswaar een extreme maatregel, bedoeld voor uitzonderlijke situaties en die dan ook gedifferentieerd moet worden toegepast in overeenstemming met de ernst van de situatie. Naarmate het aantal lidstaten toeneemt, zal de nood aan een dergelijke sanctioneringsmogelijkheid nog groter worden. Ook een verdere integratie met daaraan gekoppeld een toename van bevoegdheden op communautair niveau, zal maar kunnen worden gerealiseerd wanneer de hoger genoemde maatregelen of mogelijkheden worden gerealiseerd. Aan de andere kant moeten wij absoluut vermijden dat zij zouden resulteren in een Europa *à la carte*.

Wat artikel N van het Verdrag betreffende de Europese Unie betreft, lijkt een herziening van de bepalingen van het Verdrag ons wenselijk, zodat de agenda van de IGC sterk kan worden uitgebreid. Dit zou ook duidelijk maken dat men het *acquis communautaire* absoluut wil behouden en liefst nog zoveel mogelijk uitbreiden en verdiepen. Hierbij dient ook te worden opgemerkt dat de Europese integratie nog steeds te eenzijdig economisch wordt benaderd en dat de sociale aspecten onvoldoende aan bod komen. Tijdens de komende besprekingen van de IGC zou men best een koerswijziging in die zin voorstellen.

M. le Président. — La parole est à Mme Lizin.

Mme Lizin (PS). — Monsieur le Président, nous vivons un moment particulier. En effet, le même débat est actuellement mené à l'échelon des différents parlements européens. La discussion en cours ne constitue pas un simple épisode au niveau de la construction européenne; elle nous fournit aussi l'occasion d'opérer des choix qui marqueront une profonde rupture. L'option choisie par

le Gouvernement, à savoir l'approfondissement avant l'élargissement, est, selon nous, un credo a priori acceptable comme point de départ de la Conférence intergouvernementale.

Pourtant, au niveau des différents parlements, des arguments totalement différents sont évoqués, pratiquement au cours de la même semaine. Ce n'est pas tant sur l'objectif de l'approfondissement avant l'élargissement qu'un problème de stratégie se pose — nous sommes d'accord sur cette orientation — mais qui appréciera la nature de l'approfondissement avant l'élargissement ?

Comme vous le savez, monsieur le Premier ministre, certains parlementaires, loin d'être favorables à ce principe, défendent actuellement, en d'autres enceintes, des thèses strictement contradictoires à la nôtre.

M. Dehaene, Premier ministre. — Je peux aisément répondre sur ce point. J'ai déclaré d'emblée, je vous le rappelle, que viendrait un moment où vous ne pourriez plus vous opposer à l'élargissement. Dans mon esprit, avant d'entamer la négociation, nous devons exécuter pour 1998 le Traité de Maastricht dans sa totalité, c'est-à-dire au niveau de l'Union monétaire. Ensuite, la Conférence intergouvernementale devrait être clôturée dans un ou deux ans. À ce moment-là — vous ne disposerez plus alors d'aucun élément de réflexion —, l'approfondissement aura été accompli, et c'est sur cette base que l'élargissement devra être réalisé.

Mme Lizin (PS). — Si l'année prochaine doit réellement se dérouler de la sorte, monsieur le Premier ministre, nous serons à vos côtés, et la Belgique aura certainement un rôle extrêmement positif en la matière.

Pour ma part, je souhaitais situer les ambiguïtés qui entourent le débat aujourd'hui. Cette situation ne vous est probablement pas imputable, pas plus que, de façon générale, au Gouvernement belge.

La première ambiguïté ne réside pas dans notre façon de mener ces travaux mais dans les divers arguments développés dans les autres parlements européens.

Selon moi, commencer sur une telle base est une bonne chose, mais garder le cap sera difficile pour vous, et notre objectif est de vous aider chaque fois que nécessaire.

Comme vous l'avez dit — et nous ne devons pas tromper l'opinion publique intéressée aux questions européennes —, l'élargissement est décidé. C'est effectivement lors de la clôture de la CIG qu'apparaîtra le caractère automatique de cette opération, ce qui rend d'autant plus important le volet de l'approfondissement.

La deuxième ambiguïté réside dans le fait que le débat en cours n'est pas techniquement lié à la monnaie unique. Mais il l'est fondamentalement d'un point de vue politique. En effet, qu'un blocage se produise dans le processus de la CIG au niveau de sa ratification et qu'un référendum échoue pour des raisons quelconques, par exemple à cause de la France ou de la Suède, sera-t-il encore possible dans de tels pays, où les opposants au processus européen auraient gagné, de parler de la poursuite de l'Union économique et monétaire ? Nous devons d'ores et déjà nous prémunir contre ce risque et faire en sorte que la monnaie unique soit un fait irréversible, avant d'engager le processus d'élargissement et donc, la clôture de la CIG. Sur ce point, plus nous évoluerons dans la CIG, plus nous devons veiller à ce que des dates, qui ne sont pas nécessairement les mêmes conduisent quand même à un enjeu politique correct pour la Belgique.

De nombreuses opinions publiques provenant de pays voisins qui ont reçu des informations très particulières sur la monnaie unique pourraient être citées ici. Celle qui nous intéresse le plus émane certainement de l'Allemagne. Comme je vous sais sensible sur ce point, je ne ferai pas part de ces différentes opinions. Mais nous aurions tort de sous-estimer la valeur de symbole de la monnaie et de la considérer comme un argument technique.

M. Dehaene, Premier ministre. — Il est un fait que vous avez du travail à l'intérieur de l'Internationale socialiste !

Mme Lizin (PS). — J'avais eu la gentillesse de ne pas citer les difficultés que l'on peut avoir avec certains Anglais au sein de la démocratie chrétienne.

C'est un atout d'être très fort et seul, monsieur le Premier ministre, mais c'est parfois une faiblesse, et si M. Kohl n'était pas là, il est vraisemblable qu'en Allemagne, l'expression des doutes sur la monnaie unique et la transformation du Deutsche Mark serait majoritaire. Nous devons donc être conscients de ce risque important dans le pays qui nous est le plus proche et garder à l'esprit cette difficulté.

La monnaie unique est pour nous impérativement nécessaire, quelles que soient les conditions qui vont l'entourer; elle doit devenir de plus en plus un enjeu, non pas technique ou d'indices, mais bien politique, impératif pour la survie de l'économie dans ce pays et pour éviter de retomber dans la surenchère aux dévaluations que l'on peut imaginer.

Dès lors, c'est clair, nous voulons un volet emploi, un volet social, un volet fiscal et — nous l'avons dit dans d'autres interventions, M. Urbain en a notamment parlé — un volet défense.

M. Dehaene, Premier ministre. — Si vous le permettez, je voudrais vous interrompre à nouveau pour faire part d'une réponse que j'ai oublié de donner à M. Willockx. Il est clair que les idées évoluent en la matière. Un des mérites du mémorandum Benelux est que cette dimension est traduite de façon beaucoup plus claire et explicite que dans le mémorandum du Gouvernement. Le fait que le mémorandum Benelux ait été élaboré par trois pays a déjà fait impression au sein de l'Union européenne. L'idée fait son chemin.

Mme Lizin (PS). — Si vous cherchez des félicitations, monsieur le Premier ministre, vous allez en recevoir. Il est évident que le mémorandum Benelux est un élément-clé d'une stratégie qui consolide petit à petit un noyau dur, non pas au sens de séparation des Européens entre eux mais bien d'une véritable stratégie pour faire aboutir la CIG. De ce point de vue, nous ne pouvons que vous encourager.

Si vous me permettez une incise sur le texte du mémorandum, la référence à une Europe fédérale figurait dans le texte initial du Gouvernement mais nous ne la retrouvons pas dans le texte du Benelux. Si nous voulons être puristes, nous constatons un petit recul dont j'aimerais connaître le détail.

M. Dehaene, Premier ministre. — La réponse est très simple : je n'ai jamais fait une guerre d'étiquettes.

Mme Lizin (PS). — Je suis tout à fait d'accord avec vous, si cela ne suppose pas une sorte de négociation d'affaiblissement de l'objectif.

Nous nous situons dans un moment extrêmement important qui enclenche l'élargissement et permet ou non de réussir à consolider définitivement la monnaie. Nous préférons parler déjà en termes de condition de clôture. L'idéal voudrait que nous puissions clôturer la CIG lorsque nous serons certains d'avoir la monnaie unique comme acte politique. Il convient également de s'inquiéter de ce que sera la structure qui gèrera la monnaie unique. C'est un autre débat que nous avons déjà eu partiellement ici.

Il est évident que des décisions politiques à quinze et des décisions financières et monétaires à six, sept ou peut-être un peu plus poseront nécessairement des problèmes internes qui rendront inévitable le noyau dur central. Et c'est là que notre pays doit jouer un rôle particulier, nécessaire et vital dans le but de poursuivre la perspective européenne que nous avons voulue depuis le début du Traité de Rome.

Il faut bien sûr exiger un chapitre social qui crée une véritable politique de l'emploi. Sur ce point, monsieur le Premier ministre, vous avez répondu et dans le sens que nous souhaitons. C'est dans le contenu de ce chapitre social que nous allons pouvoir mesurer si l'approfondissement existe. J'entends par chapitre social les éléments fiscaux que nous pourrions éventuellement gagner car, en fin de compte, la fiscalité n'est là que pour servir la politique sociale et la mise en place d'une réelle politique de sécurité et de défense.

Les conflits de ces dernières années et de ces derniers mois ont montré à quel point cela sera peu aisé. L'assemblée parlementaire de l'UEO ouverte, à des titres divers, à 27 pays nous permet de constater à quel point la gestion d'une matière aussi importante est extrêmement difficile dans ces conditions.

Monsieur le Premier ministre, pour nous, la CIG peut commencer mais nous souhaitons que la Belgique — nous sommes sûrs que vous y veillerez mais nous serons attentifs — adopte une attitude forte. Le droit de veto n'existe pas seulement pour les négativistes. Il peut être utilisé positivement : veto en l'absence d'harmonisation fiscale, de politique de l'emploi et de participation certaine de la Belgique à la monnaie unique irréversible, avant de clôturer la procédure de ratification. À nos yeux, il est évident que cela conduit à un noyau dur et nous sommes sûrs que vous en êtes également conscient.

Je voudrais citer pour conclure l'article que M. Fontaine a consacré à cette matière, car je crois que les pays qui nous entourent comptent beaucoup de personnes conscientes de l'importance de l'enjeu. « Plus d'Europe, moins d'Amérique », a-t-il dit. Je ne sais pas si nous devons partager une telle analyse car il n'est pas nécessaire pour faire plus d'Europe de se positionner négativement par rapport à d'autres, mais il sera sans doute inévitable que la réussite de plus d'Europe s'exprime aussi en termes de politique étrangère et de politique de défense.

Cependant, peut-être le véritable argument de stratégie est-il la monnaie. Si nous réussissons à coordonner nos efforts de ce point de vue, nous pourrions faire jouer à la Belgique le rôle qui lui revient depuis le début, c'est-à-dire le vrai rôle d'incitant. Ce sera peut-être le vôtre, monsieur le Premier ministre. En tout cas, je le souhaite.

Nous avons introduit un amendement visant à ce que nous puissions, dès la rentrée d'octobre, entendre ce qui pourrait être le premier grand rapport devant le Sénat. Nous souhaitons que vous nous exposiez l'état de ces négociations. Je ne demande pas que cela ait lieu avant un bilan de politique interne, mais cette négociation sera tellement importante qu'elle justifiera souvent que vous reveniez devant cette assemblée. Vous avez dit y être favorable, je crois. Cela nous permettra de mesurer pas à pas l'évolution de cette Europe et, surtout, le rôle positif que nous souhaitons que la Belgique y joue. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Anciaux.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Voorzitter, ik zal in deze uiteenzetting slechts één element toelichten, namelijk de absolute nood aan democratische hervormingen die onontbeerlijk zijn om de Europese droom waarover wij het vanmorgen uitgebreid hebben gehad, in de toekomst waar te maken. Deze democratische hervormingen situeren zich op verschillende terreinen. Ik heb in dat verband een aantal amendementen ingediend die ik beknopt zal toelichten.

Wij wensen ten eerste de aanwezigheid van de regio's in de Raad van ministers verzekerd te zien. Het is nogal vanzelfsprekend dat in de Raad van ministers, waar beleidsaspecten aan bod komen die in de federale lidstaten grondwettelijk werden toegekend aan de Gemeenschappen en Gewesten, ook de regionaal verantwoordelijke ministers als volwaardige gesprekspartners worden vertegenwoordigd.

De Intergouvernementele Conferentie is hopelijk niet het eindpunt van het Europese proces, dat voor ons althans, moet leiden tot een Europa van volken en regio's. Zo kan die Raad van ministers op termijn ook een Senaat van volken en regio's worden.

Een tweede belangrijk aspect in verband met de aanwezigheid van de regio's is dat het principe van de « ondeelbaarheid » van de stemmen van de lidstaten wordt doorbroken. Ik was vorige week, naar aanleiding van de opening van het Vlaams Parlement, aangenaam verrast toen ik hoorde dat ook de VLD ter zake een duidelijk standpunt inneemt. De VU vraagt al lang een opsplitsing van de stemmen die aan de lidstaten worden toegekend. Concreet betekent dit dat een deel van de Belgische stemmen aan Vlaanderen en Wallonië worden toegekend. Om dit te vergemakkelijken, lijkt het ons echter noodzakelijk dat het aantal stemmen — zonder de verhoudingen te wijzigen — wordt opgetrokken ten-

einde ze gemakkelijker te kunnen verdelen over de Gewesten en Gemeenschappen. Ik herhaal dat het van het grootste belang is deze democratische inspraak van de Gewesten en Gemeenschappen, door te trekken tot in de Raad van ministers, waardoor het subsidiariteitsbeginsel beter kan worden toegepast.

Ten tweede is het voor de democratische hervormingen noodzakelijk dat het debat over de bevoegdheidshervorming op gang wordt gebracht. Zoals ik vanmorgen al zegde is het belangrijk dat er voor eens en altijd duidelijk gemaakt wordt welke bevoegdheden gelden voor het Europese niveau, welke voor het nationale en welke voor het regionale niveau. Die afbakening kan de democratische besluitvorming en de doorzichtigheid alleen maar ten goede komen. Naar aanleiding van de Intergouvernementele Conferentie moet ook deze discussie aan bod komen, vooral omdat de Belgische spijstechnologie op dat vlak verhelderend kan werken voor de andere lidstaten.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer Anciaux, ik wil toch uw aandacht vestigen op een belangrijk verschil. Voor de bevoegdheidsafbakening zal het federale Europa altijd werken met gemengde bevoegdheden en bijgevolg met een hiërarchie van bevoegdheden, wat in onze federale structuur minder het geval is. Op institutioneel vlak zal dat altijd een probleem blijven waarmee we rekening moeten houden.

De heer Anciaux (VU). — Ik ben het ermee eens dat dit de situatie bemoeilijkt. Dit neemt echter niet weg dat wij kunnen pogen duidelijke beleidslijnen af te bakenen en te bepalen op welk niveau zij moeten worden toegepast. Hierbij moet worden uitgegaan van het integrale federalistische principe dat de beslissingen worden genomen op het niveau dat zo dicht mogelijk bij de bestuurden ligt.

Het subsidiariteitsbeginsel vervat in artikel 3B van het Europees Verdrag moet worden aangepast. Voorts dient in artikel 5 een wederkerigheid te worden ingebouwd waardoor naast de gemeenschapstrouw van de lidstaten aan de Europese Unie ook uitdrukkelijk wordt voorzien in de verplichting voor de Europese Unie om bij de uitoefening van haar bevoegdheden rekening te houden met de belangen en de interne structuur van de lidstaten. Een derde essentieel democratische hervorming betreft de instellingen zelf. De mensen die op het terrein werken, moeten toegeven dat de instrumenten waarover men beschikt bij het nemen van beslissingen, niet duidelijk zijn gedefinieerd, noch die van het Europees Parlement, noch de inspraak van het Europees Parlement tegenover de Commissie.

Het Europees Parlement, maar ook de nationale en de regionale parlementen, moeten binnen afzienbare tijd rechtstreeks worden verkozen. Zij moeten eveneens initiatiefrecht krijgen. De Raad van ministers, waarin ook de regionale ministers vertegenwoordigd zijn, en het Europees Parlement moeten de Commissie ertoe kunnen dwingen voorstellen uit te werken. Op het ogenblik kan de Commissie niet de rol van een regering spelen vermits zij niet verkozen is, maar slechts aangesteld is en niet steunt op een politieke meerderheid in het Europees Parlement. Zij is slechts theoretisch politiek verantwoordelijk. Dit schept een bizarre situatie, die tijdelijk kan worden verduidelijkt door aan de Commissie het initiatiefrecht te ontnemen. Mijn mening verschilt op dit punt van die van de Eerste minister.

Het is onze bedoeling een politiek signaal te geven waardoor wordt nagedacht over de herschikking van de bevoegdheden en over de toekenning van meer democratische inspraak aan het Europees Parlement en aan de nationale en regionale parlementen. Ik geef toe dat ons voorstel slechts als overgangsmaatregel en als politiek drukkingsmiddel kan worden beschouwd. Zolang de bevoegdheidsafbakening en het subsidiariteitsprincipe niet duidelijk zijn omschreven, kan het initiatiefrecht van de Commissie slechts leiden tot verwarring.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer Anciaux, er bestaat een hemelsbreed verschil tussen een theoretische visie en de praktische werking van de Europese instellingen. Ik heb begrip voor uw theoretische visie op een Europese federale structuur, het werkelijke Europa moet echter anders worden benaderd. Ik verzeker u dat om het even welk alternatief voor de huidige initiatiefrol

en motorrol van de Commissie er ongetwijfeld minder Europees zou uitzien. Indien men werkelijk een geïntegreerd Europa nastreeft, moet men twee keer nadenken vooraleer men de motorrol van de Commissie in twijfel trekt. Indien de rol van de Commissie vandaag moest worden vastgelegd, zouden wij nooit zoveel bereiken als destijds. Gelukkig is de rol van de Commissie gedefinieerd in een periode waarin een meerderheid Europees dacht.

De heer Anciaux (VU). — Mijnheer de Eerste minister, ik kan in uw redenering inkomen als u het bekijkt in het kader van de macht die de Raad van ministers zichzelf toeëigent. Het voorbeeld dat u daarnet gaf, toont aan dat de inmenging van de Raad van ministers in voorstellen van de Commissie, tot ingewikkelde en niet erg duidelijke voorstellen leidt.

Mijn suggestie is erop gericht om de rol van het Europees Parlement te bevorderen. Vanzelfsprekend zou dit gepaard moeten gaan met een stuk vermindering van de invloed van de Raad van ministers. Ik vraag mij af of dit haalbaar is. We zouden dan op dezelfde golflengte zitten. Misschien kan het probleem worden opgelost door, in plaats van het initiatiefrecht af te nemen, het niet enkel aan de Commissie maar ook aan het Parlement toe te kennen.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Mijnheer Anciaux, louter theoretisch kan ik u volgen, maar de logica van uw concept is dat men dan tot de vorming van een echte Europese regering over moet gaan.

De heer Anciaux (VU). — Ja, een Europese regering is hierbij de doelstelling.

De heer Dehaene, Eerste minister. — Daaraan zijn we nu nog niet toe. Dat zijn zeker niet de stappen die in de Intergouvernementele Conferentie kunnen worden gedaan. Vooraleer de centrale rol van de Commissie met haar initiatiefrecht wordt betwist, moet, indien men werkelijk gelooft in een geïntegreerd Europa, eerst tweemaal worden nagedacht.

De heer Anciaux (VU). — Deze voormiddag heb ik reeds gezegd dat we nu een grote stap moeten doen, omdat een kleine stap slechter is dan geen. Een klein stap kan leiden tot negatieve gevoelens bij de bevolking, tot een soort opstandsgevoelens tegen een Europa dat niet goed werkt. Vandaar dat ik inderdaad nogal ver wil gaan. Mijn rol is om ideeën aan te reiken die inderdaad misschien slechts op lange termijn kunnen worden gerealiseerd.

Mijnheer de Voorzitter, over de besluitvorming is er heel veel te zeggen, maar ik zal mij beperken tot een aantal punten. Duidelijk is dat de besluitvormingsprocedures in de Europese Unie, in het bijzonder in het Europees Parlement, moeten worden vereenvoudigd. Enige tijd geleden was ik aanwezig op een vergadering met leden van het Europees Parlement waar die besluitvormingsprocedures werden uiteengezet. Ik had de indruk dat sommige parlementsleden zelf niet wisten hoe alles juist in elkaar zit. Hoe zouden wij of de gewone man in de straat dat dan moeten weten? Zo iets bevordert zeker niet de doorzichtigheid van de besluitvorming of het democratische gehalte ervan.

Over het Europees Hof van Justitie zal ik het vandaag niet hebben. Mijn ideeën hierover komen tot uiting in mijn amendementen ter zake. Ik wil hier er enkel nog eens op wijzen dat de bepalingen inzake cultuur en inzake het burgerschap van de Unie, meer bepaald inzake het vrije verkeer van personen en het actieve en passieve stemrecht bij gemeenteraadsverkiezingen en Europese verkiezingen, onder de unanimiteitsregel moeten blijven vallen. Dit lijkt mij noodzakelijk om de eigenheid van de lidstaten in het kader van de Europese Unie te vrijwaren. Daarnet zegde ik trouwen reeds dat er in dit verband een bevoegdheidsafbakening nodig is.

Tot slot wil ik het nog even hebben over het gebruik van de talen in de Europese Unie. Dat zal u niet verbazen. De huidige taalregeling moet behouden blijven, willen de Europese Unie en haar instellingen goed functioneren. Ook voor de doorzichtigheid van de besluitvorming is dit noodzakelijk. Het Nederlands, het Frans en het Duits, de drie officiële talen van ons land, moeten als officiële talen en als werktalen van de Europese Unie behouden

blijven. Hieraan mag bij de uitbreiding van de Unie niet worden geraakt. In het memorandum heb ik gelezen dat de Regering eenzelfde visie is toegedaan. Toch stel ik ter zake die amendementen voor die dit alles nog wat scherper moeten stellen. Uit de uiteenzetting van de heer Willockx vanmorgen meen ik verstaan te hebben dat hij althans een van die amendementen gunstig gezind is en dat dit amendement, maar misschien ook de twee andere, eventueel zullen worden aangenomen.

Mijnheer de Voorzitter, ik had graag nog een woordje gezegd over het aan banden leggen van de Europese lobby's. Deze problematiek vergt echter al een heel debat op zich. Toch zou het niet slecht zijn hierop later eens in te gaan, zodat de democratische besluitvorming kan worden vergroot.

M. le Président. — La parole est à M. Destexhe.

M. Destexhe (PRL-FDF). — Monsieur le Président, mon intervention sera axée sur trois points: les questions de citoyenneté, la défense et la politique étrangère et de sécurité commune.

Vous savez, monsieur le Premier ministre, qu'un problème se pose au niveau de la confiance qu'a le citoyen en la construction européenne. Pourquoi êtes-vous contre l'organisation d'un référendum qui permettrait de vérifier l'adhésion des citoyens au projet que vous nous proposez? La France a organisé un référendum à propos de Maastricht. Personnellement, je crois que celui-ci a été positif et a permis d'organiser un vrai débat national comme nous n'en avons jamais eu en Belgique. Si je ne me trompe, six pays ont l'intention d'en organiser un sur les résultats de la Conférence intergouvernementale. Pouvez-vous me répondre sur ce point?

M. Dehaene, Premier ministre. — D'une part, le référendum n'est pas inscrit dans notre Constitution.

M. Destexhe (PRL-FDF). — On peut la modifier!

M. Dehaene, Premier ministre. — D'autre part, je n'ai jamais considéré qu'il était le summum de la démocratie.

Je crois en la démocratie représentative qu'est le Parlement.

M. Destexhe (PRL-FDF). — C'est dommage. Beaucoup d'autres pays ont une conception différente de la vôtre quant au référendum.

La deuxième réflexion concerne la politique étrangère et de sécurité commune. Votre memorandum est axé sur les problèmes institutionnels et aucune attention n'est pratiquement accordée aux politiques proprement dites. C'est d'ailleurs une critique plus générale que l'on peut émettre à l'égard de tout le processus de construction européenne. Je sais que l'enjeu de la CIG est d'abord institutionnel; ce sont les règles du jeu.

Cependant, en matière de politique étrangère, nous avons été confrontés à un cas d'école, celui de la crise yougoslave. Toutes les solutions proposées par votre memorandum ne sont pas de nature à apporter des réponses différentes de celles données en ex-Yougoslavie. Le cas de l'ex-Yougoslavie a illustré jusqu'à la caricature l'impuissance de l'Europe à gérer ce type de crise.

Avant d'essayer de construire des institutions qui ne résoudront pas le problème auquel l'Europe est confrontée, il faudrait peut-être tirer les leçons — faire une espèce de *case study* — des événements qui se sont produits en ex-Yougoslavie. Par exemple, fallait-il oui ou non reconnaître la Croatie et la Slovénie en janvier 1992? J'estime, comme M. Genscher, que cette décision était nécessaire à l'époque à laquelle elle a été prise. Des questions politiques de ce type ne sont pratiquement jamais posées.

On pourrait même multiplier les questions. Quelle riposte à l'usage de la force par un État sur le sol de l'Europe? Quels droits pour les minorités ethniques et nationales? Faut-il donner la priorité à l'adhésion des PECO à l'OTAN ou à la relation avec la Russie? Peut-on encore permettre à la Russie d'apposer un pseudo droit de veto à l'adhésion des PECO à l'OTAN et à l'Union de l'Europe occidentale? Quel rôle doit jouer le nucléaire en Europe?

Toutes ces questions, monsieur le Premier ministre, ne sont jamais abordées dans le débat communautaire. Au contraire, on réalise de vagues constructions institutionnelles qui, à mon avis, ne mèneront pas à grand-chose.

Le fait que, récemment, l'Europe se soit opposée au réarmement de la Bosnie alors que les États-Unis — pour des raisons que je soutiens personnellement — souhaitent le réarmement de la Bosnie pour créer un équilibre des forces afin que la guerre ne reprenne pas et que les Bosniaques ne soient plus écrasés comme ils l'ont été durant quatre ans, témoigne d'une incompréhension profonde de tout ce qui s'est passé en ex-Yougoslavie.

Mme Lizin (PS). — Merci, docteur !

M. Destexhe (PRL-FDF). — Vous savez, madame Lizin et monsieur Mahoux, que nous sommes en profond désaccord sur cette question. Vous confondez médecine et pacifisme !

En fait, une opposition à ce réarmement prouve une incompréhension de la crise bosniaque. Les États-Unis ont, quant à eux, commencé à la comprendre en septembre dernier.

Je suis un fervent partisan de la construction européenne, mais il faut être réaliste : la construction d'une Europe forte et indépendante implique la mise en œuvre d'une politique étrangère déterminée, donc des institutions fortes, mais aussi des objectifs politiques clairs.

Le dernier point de mon intervention est lié au précédent et porte sur la politique de défense. Vous préconisez l'intégration progressive de l'UEO dans l'Union européenne. A priori, je suis d'accord avec cet objectif. Je suis cependant très inquiet car l'Union européenne comprend actuellement un certain nombre de pays neutres — Finlande, Suède, Autriche — qui ne partagent pas notre philosophie de défense. L'intégration de l'UEO dans l'Union européenne ne doit donc pas intervenir au détriment d'une politique de défense forte. En d'autres termes, ces pays ne doivent pas devenir le cheval de Troie en développant une conception neutraliste de la défense, que je récusé d'ailleurs.

De ce point de vue, j'estime enfin que le mémorandum présenté par le Benelux est nettement plus clair que celui que vous aviez antérieurement soumis au Parlement. Ce document faisait en effet à peine référence à l'OTAN et ne mentionnait même pas les États-Unis. Pour sa part, le mémorandum du Benelux fait état du lien existant avec l'OTAN et les États-Unis.

La création d'un pilier européen de défense — que je soutiens — et la réduction générale des budgets de la Défense nationale sont deux éléments assez contradictoires. Il est vrai que la réduction de ces budgets est pratiquée dans tous les pays. Je signale qu'en matière de défense européenne, nous figurons à l'avant-dernière place parmi les quinze pays européens. Je citerai brièvement quelques domaines dans lesquels l'Europe dépend de l'OTAN : satellites de communication, missiles de croisière, systèmes de défense antimissiles, logistique, avions de transport, hélicoptères, etc. Dès lors, si nous souhaitons instaurer une défense européenne, nous devons accepter de nous donner les moyens qui nous permettront de la mener.

Je terminerai par une citation tirée du conte de Lewis Carroll intitulé « Alice au pays des merveilles ». Face au chat du Cheshire, Alice demande la direction qu'elle doit suivre. « Cela dépend beaucoup de l'endroit où tu veux aller » répond le chat du Cheshire. Cette question mérite une réponse, monsieur le Premier ministre. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Hostekint.

De heer Hostekint (SP). — Mijnheer de Voorzitter, mijn uiteenzetting namens de SP zal specifiek handelen over het Europees defensiebeleid.

Het Europees integratieproces is met het EGKS-Verdrag van 1951 en het EEG-Verdrag van 1957 meer dan veertig jaar oud. Op bepaalde terreinen is enorme vooruitgang geboekt, terwijl we op andere gebieden eigenlijk nog nergens staan.

Er is het gemeenschappelijk economisch en handelsbeleid en er is het gemeenschappelijk landbouwbeleid, dat de Europese burger en de Europese Gemeenschap jaarlijks miljarden kost. Binnen-

kort gaat ook een eengemaakt financieel beleid van start. Er is vrij verkeer van goederen, personen, diensten en kapitaal. Op al deze vlakken is veel gerealiseerd.

De heer Mahoux, ondervoorzitter, treedt als voorzitter op

Op sociaal gebied en op het gebied van defensie blijft het tot op heden ieder voor zich. Bepaalde lidstaten maken om de haverklap gebruik van hun vetorecht in de Europese Ministerraad.

Wanneer men dus van een federaal en eengemaakt Europa spreekt, dan bedoelt men vooral een mercantiel Europa, een Europa van holdings en multinationals, een Europa van het kapitaal dus. Voor zo'n Europa passen de socialisten.

Willen we op de drempel van de eenentwintigste eeuw een Europa uitbouwen dat aanslaat en geloofwaardig overkomt bij de burger, dan moet in de eerste plaats een sociaal beleid worden uitgebouwd en moet ook een gemeenschappelijk defensiebeleid met gemeenschappelijke defensiestructuren tot stand worden gebracht.

In een Europa, waar door het wegvallen van het ijzeren gordijn een Europa zonder zekerheden is ontstaan en waar in bepaalde delen een onstabiele situatie heerst — denken wij maar aan ex-Joegoslavië en aan Rusland — is een gemeenschappelijk defensiebeleid een noodzaak. Daardoor voorkomen we dat Europa als economische grootmacht een ridicul figuur slaat, zoals in de voorbije jaren het geval was in het conflict in ex-Joegoslavië.

Laten we eerlijk zijn, mochten de Amerikanen zich in de zomer van vorig jaar niet met de zaak in ex-Joegoslavië bemoeid hebben dan was er vandaag nog altijd geen vrede in dit gebied. Was er een gemeenschappelijk optreden van Europa geweest of alleen nog maar een gemeenschappelijk standpunt sedert het begin van het conflict in 1991, dan zou ex-Joegoslavië onnoemelijk veel ellende en honderdduizenden onschuldige slachtoffers bespaard zijn gebleven.

De heer Bourgeois, rapporteur van de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden, heeft er vanochtend terecht op gewezen dat conflictpreventie één van de belangrijkste onderliggende redenen was voor de tot standkoming van het EGKS-Verdrag in 1951. Meer dan vroeger heeft Europa vandaag nood aan een gemeenschappelijke defensiestructuur. De vraag rijst echter welke vorm deze structuur zal moeten aannemen.

Op het ogenblik bestaan er in Europa twee militaire structuren : enerzijds de NAVO, die in het verleden ongetwijfeld haar nut heeft bewezen, en anderzijds de Westeuropese Unie. Bijgevolg heeft het weinig zin en is het financieel overigens onrealistisch om naast de bestaande structuren een nieuwe militaire constructie op het getouw te zetten. Tijdens de koude oorlog leidde de WEU een sluimerend bestaan, maar sedert enkele jaren krijgt de WEU nieuwe impulsen. Wij kunnen het standpunt van de Regering, bevestigd in het memorandum, dat de ontwikkeling van de WEU als Europese pijler van de NAVO en terzelfdertijd als de defensiecomponent van de Europese Unie verder moet worden geactiveerd, volledig onderschrijven.

De Intergouvernementele Conferentie zal van cruciaal belang zijn voor de relatie tussen de Europese Unie en de WEU. Deze relatie kan volgens ons drie vormen aannemen : ofwel blijft de huidige losse band tussen de Europese Unie en de WEU behouden, ofwel wordt de WEU ondergeschikt aan de Europese Unie, ofwel wordt de WEU in de Europese Unie geïntegreerd. Wij zijn van mening dat met het oog op het bewerkstelligen van een Europese defensiepolitiek zoals bepaald in het Verdrag van Maastricht, de relatie tussen de Europese Unie en de WEU zo nauw mogelijk moet zijn. Het uiteindelijke doel moet erin bestaan dat de WEU integraal deel uitmaakt van de Europese Unie.

Een Europese Unie die de ambitie heeft een gemeenschappelijk buitenlands en defensiebeleid uit te bouwen, moet kunnen rekenen op een structuur om dit ook militair op het terrein waar te maken, wanneer dat nodig mocht blijken. Wij zijn er ons van bewust dat de verdere uitbouw van de Westeuropese Unie als defensie-arm van de Europese Unie zeker geen gemakkelijke opdracht is. Er zijn inderdaad een aantal hinderpalen. Niet alle lidstaten van de Europese Unie zijn lid van de Westeuropese Unie en er bestaan tussen de lidstaten van de Europese Unie menings-

verschillen over de band tussen de Europese Unie en de Westeuropese Unie. Er is ook discussie over de operationele uitbouw van de Westeuropese Unie waarbij de band met de NAVO een zeer belangrijk element is. Ons lijkt het noodzakelijk dat Europa zelfstandig kan optreden wanneer de Amerikaanse bondgenoten aan een bepaalde operatie niet kunnen of willen deelnemen.

De oplossing voor deze operationele uitbouw ligt voor een groot deel in een zeer hechte samenwerking met de NAVO in het zogenaamde *Combined Joint Task Forces*-concept. Dit moet de Westeuropese Unie de mogelijkheid geven te beschikken over NAVO-middelen, zelfs als de Verenigde Staten niet deelnemen. Het zou inderdaad onzinnig zijn een dubbele structuur uit te bouwen. Dit zou niet alleen financieel onhaalbaar zijn, maar ook zeer slecht overkomen bij de burger in de Europese Unie. Bovendien zou de Westeuropese Unie in dat geval in concurrentie komen met de NAVO, terwijl het de bedoeling moet zijn — zoals ook in het memorandum wordt benadrukt — de Westeuropese Unie binnen de NAVO als Europese pijler haar plaats te geven.

Mijnheer de Voorzitter, tot besluit wil ik erop wijzen dat een Europese defensiepolitiek, gezien de zeer labiele situatie in bepaalde delen van Europa, meer dan ooit noodzakelijk is en dat de Westeuropese Unie in nauwe samenwerking, in synergie met de NAVO daartoe het meest geschikte instrument is. De Intergouvernementele Conferentie is van cruciaal belang om deze doelstellingen waar te maken. Ik wens de Regering in meer bepaald de Eerste minister alle succes toe voor het welslagen aan deze conferentie. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Bribosia.

Mme Bribosia-Picard (PSC). — Monsieur le Président, le projet de memorandum présenté par le Comité d'avis fédéral chargé des questions européennes est le fruit d'un large débat démocratique. Il faut s'en féliciter. Le fait qu'il comporte beaucoup de similitudes avec la note politique du Gouvernement est révélateur d'un certain consensus belge sur la vision européenne. Le refus de l'Europe à la carte, la volonté d'intégrer l'accord social dans le Traité ou la place que le memorandum souhaite accorder à la Commission, représentante de l'intérêt européen dans l'Union européenne, en attestent à suffisance. Nous nous en réjouissons.

Nous avons apprécié la note politique du Gouvernement et les accents volontaristes du discours du Premier ministre. M. Dehaene se veut à la fois très européen et réaliste. Nous sommes tout à fait conscients de la nécessité absolue d'accomplir des pas importants en matière de politique étrangère. Les événements qui se sont produits récemment à nos portes ont en effet révélé l'impuissance d'une Europe affectée par un manque de coordination politique en son propre sein. Cependant, nous déplorons certaines lacunes dans le memorandum. Nous regrettons, par exemple, qu'il ne prévienne pas la possibilité pour un pays de se dégager d'une action commune qu'il ne souhaiterait pas entreprendre. Nous avons d'ailleurs déposé un amendement à ce propos.

L'audition publique du 25 novembre a permis d'incorporer des amendements émanant de la société civile. Certains d'entre eux relèvent des compétences dévolues aux entités fédérées. À cet égard, en ce qui concerne la CIG, il serait vraiment souhaitable qu'une meilleure synergie puisse voir le jour entre les différentes assemblées. Nous avons le temps de mettre en place une meilleure organisation afin de coordonner nos propositions.

Pour en revenir au memorandum, je voudrais souligner quelques propositions audacieuses susceptibles de donner un signal clair au Gouvernement et aux autres instances politiques. Je pense à l'application de la codécision et de la majorité qualifiée au Conseil pour l'ensemble du travail législatif, y compris en matière d'affaires intérieures et de justice. Les commissions du Sénat s'étant penchées sur cette problématique ont d'ailleurs fait des recommandations en ce sens.

La communautarisation du troisième pilier est d'autant plus importante à nos yeux qu'il touche aux droits fondamentaux de chacun d'entre nous. Cette option est également rendue nécessaire pour l'ensemble de la construction européenne pour des raisons d'efficacité et de stratégie face aux futurs élargissements. Je me

réjouis de voir apparaître dans le memorandum la volonté — partagée unanimement par les organisations féminines — d'inscrire dans le nouveau traité le droit fondamental de l'égalité entre les hommes et les femmes, en vue d'élargir le domaine d'application du principe d'égalité à toutes les politiques relevant de la compétence de l'Union européenne, et non pas uniquement aux politiques économiques, afin d'obtenir une participation égale des hommes et des femmes à la prise de décisions à tous les échelons.

Étant donné le caractère plus extraverti que par le passé de l'Union européenne, comme le disait, ce matin, Charles-Ferdinand Nothomb, la commission des Affaires étrangères se propose de suivre de près, durant toute la CIG, le chapitre consacré à la PESC. Le PSC a d'ailleurs introduit quelques amendements qui ont, pour la plupart, été adoptés en commission des Affaires étrangères et ne figurent pas dans le memorandum. Nous y reviendrons plus longuement au moment de la défense des amendements.

Enfin, monsieur le Premier ministre, le PSC ayant toujours défendu une approche sociale de l'Europe, il nous semble important d'introduire dans les objectifs du memorandum un amendement qui crée un lien entre l'Union économique et monétaire et le développement d'une véritable politique sociale, axée sur la création d'emplois et la lutte contre l'exclusion sociale.

Cet amendement consiste, en fait, à remplacer la dernière phrase du chapitre relatif aux objectifs concernant l'emploi et le développement durable, que nous trouvons trop peu volontariste, par une phrase qui se trouve dans l'accord social européen. Il serait en effet intéressant et symbolique que le memorandum du Parlement belge reprenne à son compte et in extenso une phrase importante de l'accord social. (*Applaudissements.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Cantillon.

Mevrouw Cantillon (CVP). — Mijnheer de Voorzitter, ik zal proberen heel kort te zijn om niet in herhaling te vallen, maar als er belangrijke zaken gezegd moeten worden, is het soms nodig en nuttig om te herhalen.

De commissie voor de Sociale Aangelegenheden heeft een unaniem advies uitgebracht omtrent de noodzaak om de uitbouw van de Europese Unie gepaard te laten gaan met de ontwikkeling van een Europees sociaal beleid dat primordiaal is op het creëren van werkgelegenheid en op de strijd tegen maatschappelijke uitsluiting. De commissie heeft derhalve unaniem een belangrijk signaal gegeven om in het memorandum zeer expliciet ook de ontwikkeling van een Europees sociaal beleid op te nemen. Dit signaal hebben wij dan ook opgenomen als amendement bij het ontwerp van memorandum.

De commissie ziet het Europees sociaal beleid niet als een afgeleide begeleidingspolitiek bij de ontwikkeling van de Monetaire Unie, maar als een eigenstandig beleid met eigen expliciete doelstellingen, als een soepel en dynamisch proces van sociale convergentie dat een positieve harmonisering, naar boven toe, mogelijk moet maken. Dit steunt op het inzicht dat de ontwikkeling van de sociale bescherming verloopt langs een eigen rationaliteit, die grondig verschillend is van deze van de economische eenwording.

Er zijn meer bepaald drie redenen die een Europees sociaal beleid nodig maken. Op het ogenblik voert de Europese Unie een impliciet onzichtbaar beleid dat echter helemaal niet neutraal is. Door niet in te grijpen in onder andere de sociale zekerheid stelt zij de economisch minder ontwikkelde lidstaten in feite in staat economisch bij te benen, dank zij het concurrentieel voordeel dat zij halen uit hun minder ontwikkeld sociaal beleid. Door het ontbreken van een expliciet harmonisatiebeleid, voert de Europese Unie in feite een onzichtbaar regionaal beleid. Dat is op zich een goede zaak, maar dit onzichtbaar regionaal beleid is in niets een garantie voor de opbouw in de armere regio's van verzorgingsstaten, van samenlevingen waar de armoede globaal gezien laag wordt en waar de ongelijkheden tussen sociaal sterkeren en sociaal zwakkeren worden teruggedrongen. Voldoende voorbeelden tonen aan dat economische groei niet noodzakelijk gepaard gaat met de ontwikkeling van een goed sociaal beleid. Enkel rijke Westeuropese landen waren in het verleden performant zowel op

économisch als op sociaal gebied. De uitbouw van een rechtvaardige samenleving in het zuiden is dus een eerste reden waarom de noodzaak van een Europees sociaal beleid, naast de opbouw van een Europese monetaire unie, expliciet moet worden erkend.

De tweede reden om ook een expliciet sociaal beleid te voeren, heeft te maken met het feit dat het non-sociaal beleid dat nu wordt gevoerd sociale dumping mogelijk maakt en zelfs stimuleert in de rijkere regio's met ontwikkelde verzorgingsstaten. Dit vloeit voort uit de logica van de economische eenwording. Omdat wat wij te verdedigen hebben, met name een redelijk sociaal stabiele samenleving, met — op wereldvlak — ongeëvenaarde lage armoede, verwachten wij van de Europese Unie dat zij zich principieel zou gedragen als de verdediger van het Europese model van de verzorgingssamenleving. Het gevaar dreigt immers dat het liberaal beginsel van de vrije markt ook zou worden gebruikt voor het sociaal beleid. Dat beginsel geeft in de economie een opwaarts effect van groei, maar heeft in het sociale domein een omgekeerd effect van dumping en sociale afbouw.

De derde reden om een Europees sociaal beleid uit te bouwen is dat alle Europese landen met dezelfde problemen te maken hebben: langdurige en structurele uitsluiting van sociaal zwakkeren en laaggeschoolden en uiteraard de demografische veroudering. Het wordt steeds duidelijker dat deze problemen geen oplossing zullen vinden op het regionale niveau, noch op het nationale niveau. Daarvoor hebben wij een bundeling van krachten nodig in een echt Europees sociaal beleid.

Naast een principiële opstelling ten voordele van het Europese verzorgingsstaatmodel moet de Europese Unie ook regelgevend en oriënterend optreden om een convergentie van sociale doelstellingen, naar boven toe, te bewerkstelligen. De zwakkere regio's moeten worden opgetrokken, economisch én sociaal, tot op het niveau van de rijkere. Dit houdt in dat minimale normen van uitkering moeten worden vastgelegd ten einde de bodem van de sociale bescherming op te tillen. De doelstellingen ter zake kunnen worden gegroepeerd rond drie domeinen: het waarborgen van een minimum aan bestaansmiddelen en aan gezondheidszorgen, acties gericht op sociale integratie, zeg maar tewerkstellingsbeleid, en tenslotte de uitbouw van sociale verzekeringen met voldoende hoge vervangingsuitkeringen en met uitbreiding van de beschermde bevolkingsgroepen.

De heer Swaelen treedt opnieuw als voorzitter op

Tot besluit beklemtoon ik dat de Senaatscommissie unaniem heeft geoordeeld dat de sociale zekerheid en het sociaal beleid als wezenlijke bestanddelen van het Europese solidaire samenlevingsideaal ook wezenlijk verbonden zijn met het Europese eenheidsstreven. Dat is ook de betekenis van het amendement dat de vorige spreekster heeft ingediend en dat de Senaat hopelijk donderdag zal goedkeuren. De unanimiteit in de commissie laat verhopen dat ook de oppositie dit amendement zal steunen.

Wij wensen de Regering en de Eerste minister verder alle succes toe bij deze belangrijke conferentie. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à Mme Dardenne.

Mme Dardenne (Écolo). — Monsieur le Président, mon collègue M. Jonckheer vous a détaillé les priorités qu'Écolo assigne à la CIG. Mon intervention concernera la problématique du développement soutenable et celle de l'énergie, politiques sur lesquelles nous avons voulu insister par voie d'amendements.

Je voudrais donc ici mettre l'accent sur la notion de développement soutenable pour dire combien il est important qu'une définition correcte et précise de cette notion soit intégrée dans le texte.

L'objet de notre premier amendement est, en effet, de rappeler que cette définition doit s'inspirer des recommandations de la Conférence des Nations unies sur l'environnement et le développement.

À Rio, le développement soutenable a été défini comme le développement qui, aujourd'hui, permet de garantir aux générations futures et à l'ensemble de la planète la possibilité de vivre un développement au moins équivalent — ce qui ne veut pas dire

semblable — au nôtre. Cela signifie en clair que le développement doit être orienté de façon telle que ni pénurie ni pollution ne frappent de plein fouet ceux qui nous suivront.

Or, les choix économiques actuels restent trop marqués par des pratiques gaspilleuses des ressources et génératrices de pollutions multiples, pratiques qui, l'une et l'autre, hypothèquent l'avenir de la planète et des générations futures.

On pensera ici aux gaspillages de matières premières que l'on retrouve corollairement exprimés dans des quantités de plus en plus ingérables de déchets, à la consommation d'énergie non contrôlée, aux grandes pollutions comme l'effet de serre, le trou dans la couche d'ozone, l'air de plus en plus irrespirable de nos villes, ...

Le système industriel dans lequel nous vivons consomme les ressources non renouvelables de la planète à un rythme qui, non seulement est beaucoup plus élevé que celui des systèmes antérieurs, indépendants ou économes de ces ressources, mais qui, de plus, ne cesse de croître. Nous sommes engagés dans une impasse évolutive que l'on peut symboliser par le slogan politique de «condamnation à la croissance». Or, nous vivons en fait sur une «île», c'est-à-dire un système fermé, une planète aux ressources limitées et aux capacités d'auto-épuration des pollutions elles aussi limitées. Un tel système ne peut que finir par s'effondrer, car il n'y a plus d'ailleurs où, après un effondrement partiel, on pourrait recommencer.

Ce qui est nouveau — pas vraiment d'ailleurs — aujourd'hui, c'est que les enjeux sont devenus mondiaux et que nos pratiques et leurs conséquences se mesurent désormais à l'échelle de la planète. Pour mieux faire comprendre mes propos, je voudrais ici citer J. Neyrinck, dans un extrait de son livre *Le huitième jour de la création*. L'auteur écrit que «Les ressources de la Terre sont, d'une part, un stock de combustibles fossiles, de minerais, d'eau, d'air, de terres arables; d'autre part, un flux constitué uniquement d'énergie solaire à l'exclusion de toute matière. L'un est le capital; l'autre le revenu. En principe, l'entreprise constituée par l'espèce humaine ne pourrait utiliser son capital que pour s'équiper afin de mieux capter son revenu. Tel est bien le cas lorsque l'on construit un barrage, des capteurs solaires, un moulin à vent, un réseau d'irrigation, une serre, une maison bien isolée.

Cependant, cette utilisation intelligente du capital ne constitue qu'une petite fraction de ce qui est dépensé. La plus grosse partie sert à faire rouler des voitures, à chauffer des appartements, à fabriquer des boîtes de conserves. Nous mangeons notre capital de basse entropie et nous le mangeons de plus en plus vite lorsque le produit national augmente.

Il n'y a aucun économiste sensé qui oserait donner à une entreprise industrielle ou commerciale le conseil de se contenter de manger son capital sans se soucier de se créer un revenu sous le prétexte que le capital de l'entreprise est grand au point d'être mal comptabilisé. Il aurait encore moins l'idée saugrenue de mesurer le progrès de l'entreprise au rythme croissant auquel elle dévore son capital. Il n'y a cependant pas beaucoup d'économistes qui aient le courage de donner à l'entreprise Terre les mêmes conseils judicieux que ceux qu'ils prodiguent à toutes les autres entreprises.»

Nous avons bien là la définition de l'impasse évolutive. Nous osons affirmer quant à nous — avec d'autres — que personne n'y est condamné. S'y condamne qui veut!

C'est bien ce qui explique que faire de l'écologie, ce n'est pas se contenter de «restaurer» plus ou moins bien, et à plus ou moins grands frais, l'environnement. Cela, ce n'est que du ravalement de façade, de l'environnementalisme, qui suffit à donner bonne conscience à la plupart des décideurs politiques, mais qui, fondamentalement, ne change rien, surtout pas les choix de développement. Or, faire de l'écologie, et donc du développement soutenable, c'est réorienter cette économie en intégrant dès le départ des choix et, dans les présupposés ou les prémisses du raisonnement économique, les notions de pénurie et de pollution.

J'utilise à dessein le terme «réorienter», car il est clair qu'une telle évolution ne peut se faire en un jour. Mais il est plus que temps que des mécanismes de réorientation soient mis en place, faute de quoi le système risque bien de s'effondrer, peut-être

d'avantage sous les coups des injustices sociales qu'il provoque — inégalités, chômage, sociétés duales, ... — que frappé par le coût de la dette écologique.

Inutile sans doute de préciser ici que c'était cette réorientation qu'un mécanisme comme celui de l'écotaxe visait. Les forces conservatrices et suicidaires — pour les générations futures, ouf! — de ce pays l'ont bien compris puisqu'elles l'ont rejeté!

Espérons que nous sommes aujourd'hui ici pour continuer à construire une Europe plus progressiste, plus solidaire et plus réaliste et que l'on ne se trompera pas de chemin en parlant de protection de l'environnement quand il y a urgence à «écologiser» l'économie.

En ce sens, mon second point portera sur notre dernier amendement, qui vise à introduire dans le texte un nouveau paragraphe: la politique de l'énergie.

On sait que le choix des politiques énergétiques est l'un des déterminants les plus importants dans l'adoption de politiques de développement soutenables. On ne peut faire l'économie d'une réflexion à ce propos. La déclaration numéro un du Traité de Maastricht prévoit la possibilité de l'introduction dans le texte d'un chapitre sur la politique de l'énergie.

Or, l'Europe, jusqu'à présent, s'est surtout préoccupée d'énergie au niveau du Traité Euratom. Ce dernier devrait, à notre sens, être soumis à révision à l'occasion de la CIG.

Le Traité Euratom date de 1957. À l'époque, la foi dans l'énergie nucléaire pacifique comme solution propre et sûre aux problèmes d'approvisionnement en énergie était quasi unanime. L'article 1er, toujours en vigueur aujourd'hui, déclare clairement que «la Communauté a pour mission de contribuer, par l'établissement des conditions nécessaires à la croissance et à la formation rapides des industries nucléaires, à l'élévation du niveau de vie dans les États membres et au développement des échanges avec les autres pays.»

Près de trente ans plus tard, il faut constater que sept États membres sur quinze n'ont pas d'industrie nucléaire et que, à l'exception de la France et du Royaume-Uni, la politique est au désengagement. Aujourd'hui, seule la France a encore deux unités en voie d'achèvement, mais nulle part dans l'Union européenne il n'y a de commande pour de nouveaux investissements de production d'électricité nucléaire, ce qui nous permet de souligner le caractère obsolète de ce traité.

Par contre, les problèmes de sécurité n'ont cessé de s'amplifier au fil des années, exigeant une coopération renforcée sur le plan international, tant en ce qui concerne les normes de protection et le contrôle de leur application que la gestion des matières fissiles et des déchets.

L'Union européenne se trouve aujourd'hui confrontée à la situation paradoxale qui la voit dépourvue de compétence directe dans un domaine aussi essentiel que la politique énergétique, sauf dans un secteur bien particulier, celui de l'énergie nucléaire, alors que son avenir semble bien définitivement compromis.

La nécessité de changer cet état de fait, à l'occasion de la révision des traités, est évidente, tant en ce qui concerne l'objectif d'Euratom que ses modalités de fonctionnement. Il faut constater que les décisions européennes sur la base du Traité Euratom échappent largement au contrôle parlementaire — simple consultation du Parlement européen — tout en donnant un pouvoir important aux grands États nucléarisés par la majorité qualifiée.

Nous préconisons donc de doter l'Union européenne d'une véritable politique énergétique et d'intégrer le prescrit du Traité Euratom modifié dans le Traité de l'Union.

J'en viens à présent à la façon dont la révision doit avoir lieu.

Premièrement, la mission confiée à l'Union est de gérer la sortie du nucléaire dans les conditions de sécurité les meilleures. Selon nous, il y aurait un parallèle à faire à ce niveau avec ce qui est proposé aux pays de l'Est.

Deuxièmement, les efforts de promotion et de recherche de l'Union européenne sont intégralement consacrés aux énergies renouvelables, à la conservation de l'énergie, aux économies

d'énergie et à la recherche d'une plus grande efficacité en matière énergétique. Nous savons tous que la plupart des budgets européens dans ce domaine sont engloutis par le secteur nucléaire tant au niveau de la recherche qu'au niveau des investissements.

Troisièmement, les normes de radioprotection sont harmonisées au plus haut niveau de sécurité sur la base des publics-cibles les plus sensibles, à savoir les fœtus et les nourrissons. L'harmonisation en la matière passe par le recours aux règlements et non aux directives.

Quatrièmement, une agence d'inspection et de contrôle donnant pleins pouvoirs à ses inspecteurs est créée. Ceux-ci sont sous le contrôle du Parlement européen. Il me semble effectivement important de disposer d'une instance plus efficace à ce niveau que ne l'est actuellement l'AIEA.

Cinquièmement, toutes les questions nucléaires sont examinées dans le cadre de la procédure de codécision du Parlement européen, procédure plus démocratique que celle actuellement en vigueur.

Vous avez là l'objet et la justification de notre amendement concernant le point énergie qui s'inscrit, comme je le disais d'entrée de jeu, dans le développement soutenable.

En terminant, je voudrais dire que pour mettre en œuvre une politique générale de développement soutenable, on ne peut se contenter d'accepter une définition plus ou moins précise, a fortiori une définition imprécise. C'est la raison pour laquelle nous avons déposé les amendements suivants qui visent des moyens strictement indispensables, selon nous.

Premièrement, chaque État doit pouvoir poursuivre une politique plus ambitieuse en matière de précaution et de restauration de l'environnement. L'article 36 et l'article 100A doivent être revus, en vue de permettre à chaque État membre de maintenir ou d'introduire des mesures plus strictes quant à la protection de l'environnement.

Deuxièmement, l'article 100A doit être également revu afin que la Commission s'appuie sur les plus hauts niveaux de protection en vigueur dans les États membres lorsqu'elle formule ses propositions. Actuellement, c'est toujours le nivellement par le bas qui prévaut en la matière.

Troisièmement, les dispositions fiscales relatives à la politique de l'environnement sont soumises à la règle de la majorité qualifiée au Conseil et à la codécision du Parlement européen.

Si cette proposition n'est pas prise en compte, tout le reste ne sera que du vent!

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Vandenberghe.

De heer Vandenberghe (CVP). — Mijnheer de Voorzitter, mijn korte uiteenzetting handelt over Justitie, de derde pijler, waarover mevrouw Delcourt-Pêtre vanmorgen een uitstekend verslag heeft uitgebracht. Dat verslag werd trouwens eenparig goedgekeurd en er werd voorgesteld om ten minste een deel ervan op te nemen in de eindtekst.

De samenwerking binnen de Europese Unie inzake politie en justitie beantwoordt aan een duidelijke noodzaak om meer vat te krijgen op nieuwe maatschappelijke problemen. De mogelijke toegevoegde waarde die de Europese Unie de burger kan bieden op het domein van recht en veiligheid is groot, maar werd tot nu toe onvoldoende gerealiseerd. Het gaat nochtans om onderwerpen die de burgers rechtstreeks raken zoals de vrijheid van personenverkeer, het visum- en asielbeleid, de immigratie, de positie van onderdanen van derde landen, de bestrijding van de georganiseerde misdaad en de drugshandel en fraude. Het zijn zaken die behoren tot de nationale rechtsorde van de Staten, maar die niet langer louter nationaal kunnen worden aangepakt.

De instelling van de interne markt gaf de samenwerking tussen de lidstaten op deze terreinen een impuls. De afschaffing van de grenscontroles tussen de EU-lidstaten en de maatschappelijke ontwikkelingen leiden immers tot een forse toename van de mobiliteit en tot de internationalisering van het economisch en maat-

schappelijk leven. Hierdoor ontstaat er een grotere onderlinge verwevenheid van de rechtsorde in de verschillende EU-lidstaten. Ook de criminaliteit krijgt grensoverschrijdende proporties en wordt internationaal georganiseerd. Om aan deze problematiek het hoofd te bieden is een goede samenwerking binnen de Europese Unie onontbeerlijk. Alleen door samenwerking op de terreinen van politie, douane en justitie kan aan de burgers die veiligheid en rechtsbescherming geboden worden waarop zij aanspraak kunnen maken.

Na het Verdrag van Maastricht werd door de integratie en de samenwerking op het vlak van justitie een vrij ambitieus werkprogramma opgesteld. Dit werkprogramma, geconcentreerd op de thema's migratie en asielbeleid en op de bestrijding van de internationaal georganiseerde misdaad, is echter nog niet gerealiseerd. De resultaten zijn tot op heden te beperkt gebleven.

Voor het asiel- en migratiebeleid is er een duidelijk gebrek aan overeenstemming en realisering. Er wordt wel reeds onderlinge informatie uitgewisseld en overleg gepleegd over de nationale asielwetgeving en -praktijk. Een gezamenlijk beleid wordt echter verhinderd door wettelijke of andere nationale bezwaren.

Ook voor de internationaal georganiseerde misdaad, de drugs en het justitieel beleid op andere vlakken werden verschillende plannen gemaakt, maar weinig concreets gerealiseerd.

Opmerkelijk is het gebrek aan betrouwbare gegevens met betrekking tot de grensoverschrijdende aspecten van de openbare orde en de veiligheid. Het inzicht in de aard en de omvang van de internationaal georganiseerde criminaliteit in Europa ontbreekt, mede als gevolg van de in elke lidstaat verschillende registratiesystemen. Vele initiatieven zijn dan ook gebaseerd op fenomeenperceptie in plaats van op fenomeenkennis.

In het Verdrag van Maastricht is met het oog op al deze punten een belangrijke plaats ingeruimd voor de samenwerking tussen Justitie en Binnenlandse Zaken, de «derde pijler» genoemd. Traditioneel behoren de terreinen van Justitie en Binnenlandse Zaken tot de kern van de nationale soevereiniteit. De samenwerking in de derde pijler is daarom tot nu toe sterk op intergouvernementele leest geschoeid.

De magere realisaties zijn te wijten aan een aantal terugkerende knelpunten, die hun oorsprong vinden in fundamentele verschillen van inzicht tussen de lidstaten.

Er kunnen een aantal tekortkomingen worden opgesomd. In de eerste plaats zijn de besluitvorming binnen de derde pijler en de uitwerking van het concrete beleid eerder gebrekkig. De besluitvorming bij unanimiteit is niet bevorderlijk omdat zij afhankelijk is van de politieke wil van de individuele lidstaten. Dit leidt onvermijdelijk tot een verwatering van de inhoud van de besluiten. De besluitvormingsstructuur is trouwens te omslachtig en de Commissie beschikt op dit vlak over te weinig slagkracht.

Voorts zijn de doelstellingen en de meerjarige werkprogramma's met betrekking tot deze materie te weinig uitgewerkt en te vaag. In de gevallen waar een gemeenschappelijk optreden mogelijk is, bestaat er onduidelijkheid over het rechtskarakter, met name over de afdwingbaarheid van de Europese besluitvorming. De vrije keuze van de Raad wat de financiering van de samenwerking inzake politie en justitie betreft, is evenmin onbelangrijk. Tot hiertoe heeft dit geleid tot langdurige discussies, die uiteindelijk tot nationale financieringen hebben geleid.

Daarnaast bestaan er nog een aantal knelpunten in verband met de politieke en rechterlijke controle op de besluitvorming. Hierop zal ik later terugkomen.

Het Europese ideaal van integratie, in het bijzonder wat politie en justitie betreft, krijgt duidelijk te weinig steun. Dit is ongetwijfeld mede te wijten aan het hier veel aangeklaagde democratische deficit. De deelname van de burger aan de besluitvorming via een verkozen parlementaire vergadering vormt de basis van de representatieve democratie. Wat dat betreft, vertoont de Europese constructie een anomalie ten aanzien van het klassiek democratisch systeem ingevolge de te zwakke positie van het Europees Parlement.

Dit verklaart ongetwijfeld ook waarom men op nog meer weerstand stuit wanneer men aan de Europese instanties bevoegdheden inzake Justitie en Binnenlandse Zaken wil overdragen.

Deze bevoegdheden liggen immers zeer gevoelig omdat zij één van de grondslagen van de klassieke rechtsstaat vormen. Zij hebben rechtstreeks te maken met de levenssfeer van de burgers. Alleen al uit dien hoofde moeten dergelijke besluiten onder volwaardig democratisch toezicht tot stand komen.

Het vasthouden aan traditionele opvattingen, volgens dewelke de binnenlandse veiligheid en de bescherming van de burger als voorbehouden domeinen van het nationale staatsgezag worden beschouwd, leidde tot een overwegend intergouvernementele organisatie van de samenwerking.

Volgens de CVP moet elke eventuele overdracht van bevoegdheden inzake justitie worden gekoppeld aan het respect voor de fundamentele beginselen van de rechtsstaat en de uitwerking van een degelijke democratische controle. De controle dient zowel van politieke als van aangepaste juridische aard te zijn. Het feit dat deze controle ontbreekt of niet behoorlijk functioneert, werd reeds eerder genoemd als verklaring voor de beperkte realisaties inzake samenwerking op het domein van politie en justitie.

De politieke controle is op het ogenblik manifest onvoldoende. De betrokkenheid van het Europees Parlement bij de besluitvorming in de derde pijler is eerder gering.

Daarnaast moet worden vermeld dat het niet langer houdbaar is dat het Belgische Parlement door de Regering niet voldoende wordt betrokken bij de Europese regelgeving. De parlementaire controle wordt bemoeilijkt door de wijze van besluitvormingen indien het over internationale akkoorden gaat. Moet evenwel worden aangenomen dat de unieverdragen dit karakter nog hebben? Meestal hebben de nationale parlementen slechts de mogelijkheid een akkoord in zijn geheel te nemen of te laten. Het Parlement heeft het in de regel trouwens altijd moeilijk om controle uit te oefenen, ook op nationaal vlak, op de werking van de politiediensten, wegens de soms te ruim geïnterpreteerde scheiding van machten en de vereiste van vertrouwelijkheid. Verder wordt een doeltreffende parlementaire controle van de dagelijkse activiteiten van de internationaal georganiseerde politie gehinderd door een gebrek aan informatie over de gevolgde procedures, werkwijze en planning.

Voor de verbetering van de politieke controle is het onmisbaar dat de nationale parlementen nauwer betrokken worden bij de voorbereiding van de Europese besluitvorming. Een samenwerking tussen de nationale parlementen en het Europees Parlement moet hiervoor worden uitgewerkt. Bij Europese initiatieven zou de nationale regering voorafgaandelijk informatie moeten doorgeven aan het nationaal parlement, zodat hierover in het nationale parlement een voorbereidend en informatief debat gevoerd zou kunnen worden. In Nederland werd hiervoor door de Tweede Kamer een «recht van instemming» bedongen.

De Regering pleit voor een overheveling naar de eerste pijler, het verdragsdomein van de Europese Gemeenschap, van de materies die gebonden zijn aan communautaire bevoegdheden. Wat de vooropgestelde communautarisering betreft, kunnen de materies van de derde pijler worden opgesplitst in een drietal groepen.

Een eerste groep omvat aangelegenheden zoals de overschrijding van de buitengrenzen, asiel- en immigratiebeleid en het beleid ten aanzien van onderdanen van derde landen. Doordat deze aangelegenheden nauw verband houden met het vrij verkeer van personen en goederen, dienen ze noodzakelijkerwijze — maar op een pragmatische en progressieve wijze — te worden overgeheveld naar de eerste pijler.

Een tweede groep betreft de samenwerking in burgerlijke zaken en strafzaken, alsook de politionele samenwerking. Een communautarisering van deze aangelegenheden zal ongetwijfeld op het meeste weerstand stuiten bij een aantal andere lidstaten van de Europese Unie. Het zou dan ook nuttig zijn een studie te maken over de reeds bestaande projecten van samenwerking in of tussen andere landen om te zien welke nuttige elementen daarvan in de discussie kunnen worden aangebracht. Een voorbeeld van een nuttig element zijn de samenwerkingsovereenkomsten zoals die op Scandinavisch niveau bestaan.

De derde groep bestaat uit de overige, uiteenlopende materies die elk afzonderlijk dienen te worden bekeken. Zo zou bijvoorbeeld de bestrijding van de illegale drugshandel kunnen worden overgebracht naar de eerste pijler, vermits dit zou kunnen samenhangen met het vrij verkeer van goederen.

Indien een overheveling van de eerste groep en eventueel van materies van de derde groep naar de eerste pijler tot stand wordt gebracht, moet het Hof van Justitie te Luxemburg in beginsel bevoegd zijn om recht te spreken in deze aangelegenheden. Hier rijst een groot probleem, dat sinds het eind van de jaren 70 aan de orde is, maar waarvan de oplossing telkens wordt verschoven en dat nu geen enkel uitstel meer duldt.

De Europese Unie is tot op heden evenwel geen partij bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Over de aangelegenheden die zouden moeten worden overgedragen, bestaat er belangrijke en uitvoerige rechtspraak van het Europees Hof in Straatsburg. De beoogde overheveling zou de betrokken aangelegenheden onttrekken aan de bescherming van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens — wat op zich reeds strijdig is met dit verdrag — en ze onderbrengen in de controlesfeer van het Hof van Justitie van Luxemburg. Het is dan ook onmisbaar dat de Europese Unie onverwijld toetreedt tot het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens, zodat ook de Europese burgers met betrekking tot de overgedragen materies de waarborgen geboden door dit verdrag en die in die materies juist zo actueel zijn, kunnen genieten.

De rechterlijke controle kan ook nog worden verbeterd door een uitbreiding van de bevoegdheden van het Hof van Justitie, bijvoorbeeld door de toekenning van penale bevoegdheden aan het hof. Er werd vandaag in dit verband reeds gesproken over Europese fraude, die door dit hof zou moeten kunnen worden aangepakt.

Ook de wijze van benoeming en de samenstelling van het Hof van Justitie moeten worden geëvalueerd. Dit zal sowieso moeten gebeuren wanneer zich nog meer nieuwe lidstaten bij de Europese Unie aanmelden. In de Europese Unie wordt er vaak een te grote klemtoon gelegd op de economische dimensie. Dit heeft ertoe geleid dat men bij de samenstelling van het hof veel meer aandacht heeft voor de economische wetgeving en de mededingingsregels en veel minder belangstelling voor andere maatschappelijke problemen, die nochtans ook aanhangig worden gemaakt bij het hof. Niet alle maatschappelijke gebeurtenissen die voor het hof komen, kunnen tot een louter economische dimensie worden herleid.

Er heeft nu een Intergouvernementele Conferentie plaats om een nieuw verdrag, een nieuwe grondwet, uit te werken. Het Verdrag van Maastricht is eigenlijk op een technocratische wijze tot stand gekomen. Het munt niet uit in helderheid en duidelijkheid. Vraag is of de gemiddelde jurist erin slaagt de tekst van het Verdrag van Maastricht te ontcijferen. Hoe kan het dan voor de gewone burger een richtsnoer tot handelen zijn? Het moet toch een betrachting van een rechtsstaat zijn de fundamentele wetten voldoende toegankelijk en voldoende duidelijk te formuleren, zodat er een gedragsnorm uit kan worden afgeleid. Ik wil hiermee een waarschuwing geven voor de te volgen methode bij het opstellen van het nieuwe verdrag. Het is de gewoonte dat er over een verdrag op diplomatiek niveau wordt onderhandeld en dat er een diplomatiek compromis tot stand komt. De tekst van een diplomatiek compromis is eigenlijk niet noodzakelijk voor een goede tekst of een basistekst waarin iedereen zich kan terugvinden. Het oerwoud van onleesbare Europese regels leidt ertoe dat voornamelijk lobbyisten zich erin kunnen terugvinden. Politieke keuzes kunnen immers gemakkelijk door een aantal regels worden gesluierd.

Bij wijze van conclusie kan men stellen dat het hoofdzakelijk van belang zal zijn uit te maken wat men door Europese samenwerking op gebied van justitie wil bereiken en op welke wijze en onder welke voorwaarden men dit wil bereiken. Bij dit alles moet er een degelijke en juridische controle komen, die vandaag volstrekt ontbreekt. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Coene.

De heer Coene (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, ik weet niet of het zinvol is nu nog een uiteenzetting te houden, aangezien de Eerste minister niet meer aanwezig is. Omdat onze fractie nog niet de gelegenheid heeft gehad om haar standpunt te bepalen, zal ik het toch maar doen.

De Voorzitter. — Mijnheer Coene, de Eerste minister heeft mij gevraagd of zijn aanwezigheid nog verder vereist was. Ik heb hem geantwoord dat de Senaat het geapprecieerd heeft dat hij de hele dag aanwezig is geweest en dat hij actief aan het debat heeft deelgenomen, maar dat voor de bespreking van het memorandum en van de amendementen, die thans aan de orde is, zijn aanwezigheid niet vereist is. Het zou immers niet zinvol en zelfs enigszins onbehoorlijk zijn indien de Regering aan het debat over het advies dat het Parlement haar zal geven, zou deelnemen.

Overigens hebt u tijdens het verloop van het debat toch de gelegenheid gehad om het standpunt van uw fractie uiteen te zetten.

De heer Coene (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, deze namiddag kregen wij nog niet de gelegenheid aan het woord te komen, terwijl van andere fracties al twee sprekers hun standpunt hebben kunnen verduidelijken. Wij moeten dit thans doen in afwezigheid van de Eerste minister.

De Voorzitter. — Mijnheer Coene, voor de afwezigheid van de Eerste minister neem ik de volle verantwoordelijkheid op mij.

Wat de mogelijkheden van uw fractie betreft om haar standpunt uiteen te zetten, heb ik er u daarnet reeds op gewezen dat in het debat deze namiddag de volgorde van de toespraken wordt bepaald door de hoofdstukken die worden besproken. Het is wellicht een toeval dat verschillende sprekers van eenzelfde fractie al het woord hebben genomen.

Nu komt u aan de beurt en straks zal mevrouw Nelis het woord krijgen. Met het oog op een vlot verloop van het debat, bespreken we het memorandum hoofdstuk per hoofdstuk.

De heer Coene (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, ik verneem nu pas dat er per hoofdstuk wordt gewerkt. Het was mijn bedoeling een uiteenzetting te houden over de eerste drie hoofdstukken.

De Voorzitter. — Mijnheer Coene, ik leg er de nadruk op dat er van enige voorkeursbehandeling absoluut geen sprake is.

Vorige week hebben wij het verloop van de werkzaamheden goedgekeurd. In het scenario wordt duidelijk vermeld dat wij het memorandum deze namiddag hoofdstuk per hoofdstuk bespreken.

De heer Coene (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, daar heb ik tot nu toe nog niet veel van gemerkt in de discussie.

De Voorzitter. — Toch wel, mijnheer Coene.

De heer Coene (VLD). — Alles is door elkaar gelopen.

De Voorzitter. — Dat is niet juist.

De heer Coene (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, ik zal hier het standpunt van onze fractie uiteenzetten over de eerste drie hoofdstukken van het memorandum namelijk over de bepalingen met betrekking tot werk en duurzame ontwikkeling en over de hoofdstukken met betrekking tot de tweede en de derde pijler.

Ten eerste, werk en duurzame ontwikkeling. De Europese eenmaking zou een bezielend thema moeten zijn dat de Europese volkeren beroert en hen naar een nieuwe toekomst leidt. Toch moeten wij vaststellen dat Europa eerder wordt beschouwd als een negatieve en ontmoedigende factor.

Als we de Europese problematiek van de jongste tien jaar in ogenschouw nemen, dan blijkt dat niet zo verwonderlijk te zijn. Als Europa zo weinig bij de burgers geliefd is en eerder een vorm van aversie oproept, dan heeft dat in niet geringe mate te maken met de te grote verwachtingen die politici doorgaans associeerden met de Europese totstandkoming.

Deze verwachtingen konden uiteraard niet worden ingelost en dienden voor de politiek als een alibi om intern een aantal impopulaire maatregelen door te drukken.

Wat deze verwachtingen betreft, herinner ik aan de discussie over de interne markt in het midden van de jaren 80. Op dat ogenblik gold het dat de interne markt alles zou kunnen oplossen, dat de economie nieuwe vleugels zou krijgen, dat er een einde zou komen aan de structurele werkloosheid, dat Europa in een hoger groeitraject terecht zou komen en dat alle problemen een definitieve oplossing zouden krijgen. We hebben inderdaad een periode van forse economische groei gekend op het einde van de jaren 80 en begin van de jaren 90. In de euforie van dat ogenblik dacht men dat de problemen opgelost waren en dat structurele aanpassingen in de nationale economieën niet langer nodig waren. De recessie van 1992 en 1993 en de slappe groei die erop volgde, hebben duidelijk aangetoond dat het Europees project niemand vrijstelt van het voeren van een politiek van aanpassingen op het nationale niveau.

Vandaag stel ik vast dat met de IGC opnieuw gepoogd wordt een hele reeks verwachtingen op te wekken inzake de werkgelegenheid en met betrekking tot het sociale Europa. Deze verwachtingen kunnen echter ook nu niet worden ingelost. Niemand kan er wat op tegen hebben dat volledige tewerkstelling als een beleidsprioriteit naast andere wordt nagestreefd, laat staan als een absolute prioriteit. Met de inschrijving van deze doelstelling in het Verdrag worden de problemen niet in een klap opgelost en wordt Europa evenmin plots aanvaardbaar voor zijn burgers. Beweren dat Europa een rol te vervullen heeft inzake het creëren van werkgelegenheid is misleidend. Werkplaatsen worden immers niet door Europa gecreëerd, maar door de ondernemingen.

Europa beschikt niet over de vereiste instrumenten om de werkgelegenheid te bevorderen. Het Benelux-memorandum geeft dit impliciet toe en geeft uitdrukkelijk weer dat Europa ter zake slechts een aanvullende rol kan spelen en dat de hoofdverantwoordelijkheid ervoor bij de nationale autoriteiten ligt. Ook collega Freddy Willockx gaf dit vanochtend toe.

Bij de lectuur in het memorandum van de definitie van die aanvullende rol vraag ik mij af of er aan de opbouw van Europa wordt gewerkt of aan zijn afbraak. Het memorandum vermeldt letterlijk: «De Unie kan echter meer bijdragen aan de versterking van Europa's mondiale concurrentiepositie met behoud van onze sociaal-economische verworvenheden.» Deze passage kan moeilijk anders worden geïnterpreteerd dan als een verkapte oproep tot een groter protectionisme vanwege de Europese Unie.

Gedurende de jongste dertig jaar werd immers overvloedig aangetoond dat Europa zijn welvaart voornamelijk te danken had aan de ontmanteling van de grenzen en aan de uitbreiding van de vrijhandel. Het succes van de interne markt bestond juist in het opengooien van de grenzen. Het beste voorbeeld van de omgekeerde aanpak, namelijk het versterken van de grenzen en een groter protectionisme, werd geleverd door de landen achter het ijzeren gordijn in de naoorlogse periode tot in het begin van de jaren 90. Achteraf hebben we kunnen vaststellen hoe diep de economische stagnatie was en tot welk erbarmelijk welvaartsniveau deze aanpak heeft geleid. Ik hoop dat onze vrees dat de Europese Unie met deze IGC in die richting zal ontwikkelen ongegrond is en dat in het tegengestelde geval voldoende krachten zullen vrijkomen om die ontwikkeling tegen te houden.

Inzake werkgelegenheid wil men de Europese Commissie vooral een coördinerende rol op het vlak van het beleid toebeden. Het Beneluxmemorandum geeft een inhoudelijke beschrijving van deze coördinerende rol. Ik ontwaar echter geen enkel terrein waarop Europa een toegevoegde waarde kan opbrengen ten overstaan van activiteiten die nu reeds op het nationale niveau plaatsvinden of zouden moeten plaatsvinden.

Mijn twijfels over de voorgestelde aanpak worden verder nog gevoeld door wat ik hoor en lees over het streven naar harmonisatie naar boven toe van de sociale bescherming. Het zij van vooraf aan klaar en duidelijk dat wij geen enkel probleem hebben met het inschrijven in het Verdrag van de fundamentele sociale rechten zoals opgenomen in het Handvest van de Raad van Europa.

Uit de teksten en de discussie van vandaag is echter duidelijk gebleken dat sommigen veel verder willen gaan dan het opnemen van deze grondrechten en dat ze van bovenuit een harmonisatie van de sociale bescherming willen opleggen. Dit is zeker niet de aangewezen weg om Europa een nieuw elan te geven en tewerkstelling te creëren, want beide elementen staan tot op zekere hoogte haaks op elkaar. Indien men inderdaad zover gaat en de bestaande sociale bescherming aan alle landen oplegt, dan belet men de armere regio's hun economische achterstand op de rest van de Unie in te lopen. Ze zouden immers opgezadeld worden met een kostenstijging die ruimschoots hun productiviteit te boven gaat, zodat ze geen nieuwe investeringen aantrekken, waardoor hun ondernemingen geleidelijk zouden wegwijnen. Toch hoor ik hier pleiten voor het opleggen van een dergelijke harmonisatie van bovenuit. Gezien de druk die zal uitgaan van de landen die iets te beschermen hebben, kan men zich indenken dat een opgelegde harmonisatie niet noodzakelijk in het voordeel van de betrokken landen is. Ik vraag mij trouwens af waarom wij meer vertrouwen moeten hebben in de bureaucratische krachten van de betrokken landen om ervoor te zorgen dat de gecreëerde rijkdom op een billijke manier onder de burgers wordt verdeeld.

Het verbaast mij ook een beetje dat mevrouw Cantillon, die helaas niet meer aanwezig is, blijkbaar meer vertrouwen heeft in haar verlicht despotisme dan in de democratische krachten. De beste illustratie van het perverse effect van het opleggen van een sociale harmonisatie wordt wel geleverd in het voormalige Oost-Duitsland. Op het ogenblik ligt het loonniveau daar ongeveer op 80 pct. van dat in West-Duitsland, maar de productiviteit bedraagt er maar één derde van het niveau van het Westen. Het eindresultaat hiervan is dat er, behalve in de bouwsector, bijna geen investeringen worden gedaan. De investeringen die er toch komen, gebeuren enkel omdat ze zwaar gesubsidieerd worden om de kostenhandicap te overwinnen.

De heer Eyskens heeft vanmorgen toegegeven dat de prijs van de opgelegde harmonisatie bijzonder hoog was en het is zeer de vraag of dit in Europees perspectief voor herhaling vatbaar is. Het is eerder een schoolvoorbeeld van wat wij moeten vermijden indien wij de groeikansen van Europa gaaf willen houden. Het zou verkeerd zijn met de Intergouvernementele Conferentie deze richting te willen inslaan.

Ik wil er trouwens nogmaals op wijzen dat het succes van de interne markt er precies in bestaat af te zien van het traditionele, van bovenuit opleggen van de harmonisatie en deze harmonisatie door onderlinge concurrentie spontaan te laten groeien. Dat was precies de vondst waardoor Jacques Delors in 1985 de Europese constructie een nieuwe elan heeft gegeven. Met die aanpak werd de jongste tien jaar in de Europese eenmaking meer gerealiseerd dan in de dertig jaren voordien.

Tenslotte heb ik nog een opmerking voor de Eerste minister die onlangs op zijn reis door Zuidoost Azië met eigen ogen het dynamisme van deze landen heeft gezien. Ik denk niet dat de behoudsgezinde, conservatieve oriëntatie van het onderdeel «werk en duurzame ontwikkeling» het passend antwoord is op de uitdagingen waarvoor deze landen ons plaatsen. Dat is niet het thema dat de bevolking met Europa zal verzoenen en haar zal bezielen in het komende millennium.

Bij deze hele discussie kan ik mij niet van de indruk ontdoen dat de Intergouvernementele Conferentie door sommigen wordt beschouwd als een gedeeltelijke recuperatie van het Verdrag van Maastricht of als een poging om de sociale verworvenheden die in eigen land meer en meer onbetaalbaar worden, via Europa te beveiligen. Het ziet ernaar uit dat men Europa gebruikt om de onmacht van de nationale autoriteiten op het vlak van werkgelegenheid te camoufleren.

Het tweede onderwerp dat ik wens te behandelen is de uitbouw van de tweede pijler. De Intergouvernementele Conferentie moet ernaar streven de Europese Unie naar buiten uit meer te laten optreden als een politieke eenheid. Op 1 november 1993, toen het Verdrag betreffende de Europese Unie in werking trad, had de Unie de institutionele mogelijkheid ontwikkeld om een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid te concipiëren. In de praktijk is er evenwel nog geen sprake van een werkelijk gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Dit is ook niet zo verwonderlijk want het formuleren, en het leren voeren, van

een reëel gemeenschappelijk beleid is een zaak van lange adem, zeker op een met zo veel nationale gevoeligheden beladen terrein als de buitenlandse politiek en *a fortiori* de veiligheid.

De verwachtingen zijn in de dagelijkse realiteit nog niet gerealiseerd. Dit geeft alom aanleiding tot een gevoel van teleurstelling. De vraag is natuurlijk of de verwachtingen ooit zullen worden gerealiseerd. De aan het licht gekomen zwaktes, zoals tekortkomingen in de gemeenschappelijke analyse, de te trage besluitvorming, problemen over de financiering en de kwestie van de democratische controle, maken het bereiken van het doel niet gemakkelijker.

Het is trouwens duidelijk geworden dat er grenzen zijn aan het gezamenlijk optreden op terreinen die door de meeste lidstaten als de hoogste vereenzelviging van de nationale souvereiniteit worden beschouwd. Bij ernstige internationale conflicten, zoals in het voormalig Joegoslavië of Ruanda bleek de Europese Unie niet in staat om met één stem te spreken, met alle gevolgen van dien.

De tekortschietende effectiviteit van het Europees gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid dient derhalve niet louter vanuit technisch en institutioneel oogpunt te worden benaderd. Het is in eerste instantie een politiek probleem. Eén van de kernvragen van de komende conferentie zal dan ook zijn of de lidstaten bereid zijn naar nieuwe verdragsbepalingen te streven. Ik heb evenwel de indruk dat er op het ogenblik een duidelijke discrepantie bestaat tussen de doelstellingen die men beweert na te streven en de mate waarin men bereid is de daarvoor noodzakelijke hervormingen te aanvaarden.

De VLD is de mening toegedaan dat een gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid, gestoeld zowel op militaire als op niet-militaire beleidsinstrumenten, slechts kan opereren als het uitgaat van één besluitvormingsmechanisme.

Het huidige artikel J.3.2. bepaalt dat de Raad zelf kan aangeven over welke uitvoeringsbesluiten kan worden besloten in het kader van een gemeenschappelijk optreden met gekwalificeerde meerderheid. De ervaring wijst uit dat van deze mogelijkheid tot nu toe nooit gebruik werd gemaakt. Een werkelijke verbetering zou er dan ook in bestaan afstand te doen van de éénparigheid voor gemeenschappelijke acties. Verder is de VLD van oordeel dat de modaliteiten van de communautaire besluitvorming geleidelijk moeten worden ingevoerd in de tweede pijler, te beginnen met de gekwalificeerde meerderheidsstemming, het uitbouwen van het initiatiefrecht van de Europese Commissie en een versterking van de democratische controle op de ontwikkeling en ten uitvoerlegging van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid door het Europees Parlement.

Ik wens ook nog even stil te staan bij de justitiële samenwerking, meer bepaald bij de problematiek van de migratie. Toetreding tot de Europese Unie en overname van het *acquis communautaire* veronderstelt onder meer het volledig vrije verkeer van personen. Bij niet al te grote welvaartverschillen tussen de lidstaten leidt dit over het algemeen niet tot omvangrijke migraties. Een vroegtijdige toetreding van de landen uit Midden- en Oost-Europa zou evenwel precies vanwege de nog bestaande verschillen in de sociaal-economische ontwikkeling en de daardoor ontstane aanzuigingskracht van de Unie een aanzienlijke migratie tot gevolg kunnen hebben. Daarom is het belangrijk dat een verbetering van de economische ontwikkeling in die landen prioritair is, zodat dit tot een geleidelijke afname van de migratiedruk kan leiden. Dit gegeven illustreert nogmaals het belang van de ondersteuning van de politiek-economische hervormingsprocessen voorafgaandelijk aan de toetreding.

Op het gebied van de justitiële en interne aangelegenheden moet nu heel snel een beslissende vooruitgang worden gerealiseerd. De bepalingen van het Verdrag raken de burger immers niet alleen rechtstreeks, zij hebben ook een sterke invloed op zijn individuele rechten. Vandaag wordt de derde peiler jammer genoeg gekenmerkt door belangrijke structurele tekorten die te wijten zijn aan het functioneren op intergouvernementele basis. Daardoor is slechts een kleine rol weggelegd voor de Europese Commissie en een nog onbeduidender rol voor het Europees Parlement en voor het Hof van Justitie. Zeker op dit gebied pleit

de VLD voor meer samenwerking op het niveau van de Unie en meteen dus ook voor een grotere betrokkenheid van de communautaire instellingen.

In die optiek is de VLD van oordeel dat de besluitvorming inzake het asiel- en visumbeleid, het grensverkeer aan de buitengrenzen van de Unie en de controle daarop, het immigratiebeleid, het beleid ten aanzien van burgers van derde landen en de bestrijding van de drugshandel onder de bevoegdheid van de Unie moeten worden gebracht.

Zoals voor het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid veronderstelt dit ingrijpende wijzigingen aan de huidige besluitvormingsmechanismen en -procedures, vooral inzake de stemming binnen de Raad. Ook hier dient afgestapt te worden van de unanimiteitsregel en moet er plaats gemaakt worden voor de gekwalificeerde meerderheid.

Aan de vooravond van de start van de IGC komt meer en meer een groeiend gebrek aan duidelijkheid en eensgezindheid over de gemeenschappelijke doelstellingen voor de Europese Unie aan het licht. Ook in ons land is er gebrek aan visie over de toekomstige contouren van de Europese unie. De beleidsnota van de Regering straalt geen visie uit, maar lijkt eerder een boodschappenlijst van de belangrijkste trofeeën die men in huis wenst te halen. In zijn toespraak was de Eerste minister ter zake wel veel duidelijker, maar toch versterkte hij mijn vrees dat er geen coherent plan bestaat voor de politieke eenmaking die de Economische en Monetaire Unie moet ondersteunen.

Ik heb eerder de indruk, zoals ook de heer Willockx vanochtend het stelde, dat men de Europese en Monetaire Unie als breekijzer wil gebruiken voor de totstandkoming van de politieke unie. Dit is een gevaarlijke strategie. Men moet toch de vraag stellen of men wel kan verwachten dat landen via de indirecte weg van de monetaire integratie wel voldoende duidelijke en bindende bepalingen zullen aanvaarden die ze vandaag niet rechtstreeks willen accepteren. Ik betwijfel dat ten zeerste. Vooral nu stilaan duidelijk wordt dat niet alle lidstaten op hetzelfde ogenblik aan de EMU kunnen beginnen, is het ook niet duidelijk hoe via een gedifferentieerde monetaire samenwerking een unitaire politieke integratie tot stand kan worden gebracht. Een gedifferentieerde start zal bovendien slechts mogelijk blijken wanneer minstens hierover unanimiteit onder de lidstaten bestaat.

Een lidstaat kan dus de hele besluitvorming blokkeren en de start van de EMU uitstellen. België moet zich dus niet te veel illusies maken dat de andere landen ons bij de eerste groep zullen toelaten indien wij geen duidelijke en structurele verbetering van het overheidstekort kunnen aantonen. Daartoe moeten nog heel veel inspanningen worden gerealiseerd.

Men moet tevens heel goed beseffen dat een gedifferentieerde aanpak, dat wil zeggen beginnen met een harde kern sterke en een periferie van zwakkere landen, geen einde zal maken aan de muntinstabiliteit. De landen uit de periferie zullen immers niet in de EMU zitten en, zelfs al hebben zij meer bepaalde banden zoals dat met de huidige Unie het geval is, dan nog hebben zij de mogelijkheid om af te haken, hun munt te depreciëren en opnieuw een concurrentieel voordeel te behalen ten opzichte van de landen van de harde kern.

Het bestaan van dat risico zal naar mijn gevoel de twijfel over de duurzaamheid van de Europese Monetaire Eenmaking toch wel in stand houden. De EMU is in eerste instantie een beslissing met enorme economische en politieke consequenties voor de burgers. Centraal in deze beslissing staat de cruciale band tussen het geld en het publiek vertrouwen. Het is daarom des te gevaarlijker de Economische en Monetaire Unie te gebruiken als een breekijzer voor politieke integratie, zeker wanneer men nog niet duidelijk weet waar men met die politieke integratie naartoe wil. Dit zou het vertrouwen in de nieuwe munt ernstig kunnen ondermijnen en het zou de Economische en Monetaire Unie van bij het begin kunnen verordelen. Men kan de Monetaire Unie immers niet gijzelen om de politieke integratie tot stand te brengen. Ik meen dus dat men zich goed moet realiseren dat die onderhandelingen heel wat wolfijzers en schietgeweren verbergen die grote risico's inhouden voor het overleven van de Europese Unie. (Applaus.)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Caluwé.

De heer Caluwé (CVP). — Mijnheer de Voorzitter, ik zal mij in dit debat beperken tot de bestrijding van de internationale drugs-handel en het drugsgebruik. Het weze daarbij duidelijk dat ik daarbij niet in de huid van de Franse president wil kruipen. Ik laat hem zijn pogingen om de internationale Zwarte Piet aan iemand anders door te spelen en ik kan niet anders dan zeggen dat hij het Nederlandse drugsbeleid onterecht gebruikt als een argument om de toepassing van de Schengen-Verdragen te ontlopen. Wie in Frankrijk gaat rondkijken, ondervindt vlug dat de Franse politieke overheid best eerst voor eigen deurtje veegt alvorens andere landen op het vlak van drugsbeleid de les te spellen. De Franse «banlieue's» zijn immers ware wildernissen geworden. In bepaalde wijken durven de ordediensten zelfs niet meer optreden.

Dit gezegd zijnde, meen ik toch dat één van de doelstellingen van de Intergouvernementale Conferentie moet zijn instrumenten te creëren die het mogelijk moeten maken om het drugsbeleid van de verschillende Europese lidstaten te harmoniseren. Als inwoner van een gemeente die voor 80 pct. grenst aan Nederland weet ik maar al te goed dat het voeren van een restrictief drugsbeleid haast onmogelijk is wanneer de coffeeshops zich op fietsafstand bevinden. Heel Vlaanderen en een deel van Wallonië vormen overigens een grensgebied met Nederland. Voor een zestienjarig dealtje is het niet zo moeilijk om op woensdagnamiddag de trein te nemen, zich net over de grens te gaan bevoorraden en de volgende dag in de schoolbuurt zijn twaalfjarige klantjes te bedienen, weze het in Antwerpen, Brussel, Luik of Zoerle-Parwijs. Als de Fransen ergens met recht mogen spreken over de nadelige effecten van het Nederlandse drugsbeleid, dan is dat ook omdat de afstand Rijsel-Breda met een R5-autootje snel kan worden afgelegd.

Om aan te tonen dat het Nederlandse drugsbeleid wel degelijk effect heeft in de buurlanden, citeer ik uit de meest objectieve bron die men zich op dat vlak kan voorstellen, namelijk uit de nota van de Nederlandse regering: «... men mag niet verhelen dat aan het Nederlandse beleid problematische kanten zitten waarmee het buitenland wordt geconfronteerd. Bij de handel in bepaalde vormen van drugs neemt Nederland en nemen Nederlanders onmiskenbaar een meer dan proportionele positie in. Volgens schattingen van de politie zijn er in Nederland ongeveer honderd criminele organisaties actief waarvan het overgrote gedeelte mede handelt in drugs... Organisaties waartoe in hoofdzaak autochtone Nederlanders behoren zijn vooral actief in de handel in soft drugs. Het gaat hierbij slechts voor een klein deel om de toelevering aan de eigen thuismarkt. Nederlanders zijn daarnaast betrokken bij de doorvoer en internationale handel in soft drugs. Nederland is tevens een belangrijk produktieland voor amfetamines en XTC.»

Ik was dan ook blij dat in de beleidsnota van de Belgische Regering werd gepleit voor de overheveling naar de eerste pijler — het verdragsdomein van de Europese Unie — van de materies uit de derde pijler, die gebonden zijn aan communautaire bevoegdheden. Men kan dit beschouwen als een homogenisering van de bevoegdheidspakketten op Europees vlak. Inzake het vrij verkeer van personen vermeldt de beleidsnota de overheveling van het visum- en asielbeleid. Wat het vrij verkeer van goederen betreft, vermeldt zij de douanesamenwerking en de drugsbestrijding.

Het memorandum van de drie Benelux-regeringen, dat weliswaar als een aanvulling en niet als een vervanging van de beleidsnota van de Regering moet worden beschouwd, gaat op dit vlak echter niet zo ver. Hierin wordt ervoor gepleit om enkel het asiel- en visumbeleid over te hevelen naar de eerste pijler, terwijl de drugsbestrijding deel zou blijven uitmaken van de derde pijler.

Ik geef toe dat het tegendeel verwondering zou wekken. Wij mogen niet vergeten dat de Nederlandse regering bij het Schengen-Verdrag een voetnoot heeft laten aanbrengen ten einde haar eigen drugsbeleid zoveel mogelijk te vrijwaren. Het Benelux-memorandum gaat dus wel een stap verder. Het vermeldt immers dat het drugsbeleid voorlopig weliswaar tot de derde pijler kan blijven behoren, maar dat er tegelijkertijd verbeteringen aan de derde pijler moeten worden aangebracht. Zo moeten zowel de Commissie als het Europees Parlement een adviesrecht krijgen en moet het Hof van Justitie bevoegd worden. Bovendien moet ook voor deze materie worden onderzocht of de besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid kan gebeuren.

Toch pleit ik ervoor dat de Belgische Regering wat dit betreft in het kader van de verdere onderhandelingen in de eerste plaats haar eigen beleidsnota zou verdedigen en het Benelux-memorandum als de *bottom line* zou beschouwen.

Een verdere harmonisatie van het drugsbeleid is immers noodzakelijk. Ik heb daarnet reeds aangetoond dat het vrije verkeer van personen en goederen in Europa met zich brengt dat het Nederlandse drugsbeleid het voeren van een andersoortig drugsbeleid in de buurlanden in de praktijk onmogelijk maakt. Nederland beseft ondertussen echter ook zelf dat zijn drugsbeleid in de Europese context niet meer houdbaar is. Het ermee gepaard gaande drugstoerisme leidt tot een grote overlast voor de Nederlandse bevolking. Ik hoef niet te zeggen wat de bevolking van Maastricht van dit fenomeen vindt. In verschillende Nederlandse steden hebben zich reeds relletjes voorgedaan waarbij Nederlandse burgers het gemunt hadden op elke wagen met een Franse nummerplaat.

Men zal mij zeggen dat de harmonisatie van het drugsbeleid tussen Nederland en zijn buurlanden in de praktijk reeds aan de gang is, zonder dat dit gepaard gaat met de toekenning van bijkomende bevoegdheden aan de Europese instellingen. Dit is juist. De samenwerking op het vlak van de bestrijding van de drugshandel heeft reeds een aantal resultaten opgeleverd. Het drugsbeleid wordt in Nederland verstrengd, zij het met mondjesmaat en soms ook wat hypocriet. Toch noteren wij beterschap.

Of deze ommezwaai van het Nederlands beleid zich de komende jaren zal voortzetten, moet nog afgewacht worden. Deze verstrenging vindt bij de Nederlandse bevolking weliswaar nogal wat steun, maar politiek is zij nog op erg preciaire gronden gebouwd. De Nederlandse regering moet voor de uitwerking van dit beleid immers tegen de eigen socialistische en linksliberale meerderheidsfracties opboksen en vermoedelijk zal de regeringsnota slechts onverkort door de Tweede Kamer aanvaard worden dank zij de steun van de christen-democratische oppositie.

Mede gelet op deze preciaire politieke situatie, ben ik van oordeel dat het absoluut noodzakelijk is dat in het kader van de Intergouvernementale Conferentie meer instrumenten worden gecreëerd om te komen tot een Europese harmonisatie van het drugsbeleid. Deze Europese hefbomen kunnen desnoods als stok achter de deur fungeren, mocht de automatische harmonisatie van het beleid van de lidstaten zich niet verder doorzetten. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — He woord is aan de heer Staes.

De heer Staes (CVP). — Mijnheer de Voorzitter, vanavond wil ik het hebben over het democratische deficit. Als Europa niet geloofwaardig is in de ogen van de Europeanen zelf, voor wie zullen wij Europa dan maken?

Deze morgen pleitte ik er al namens de hele CVP-fractie voor om de in een aantal lidstaten grondwettelijk verplichte referenda op dezelfde dag te organiseren om onder meer te beletten dat de ene uitslag zou worden uitgespeeld tegen de andere. Zelf ben ik voorstander van een consultatief referendum over de uitbouw van het politieke Europa in alle lidstaten, op dezelfde dag en met dezelfde vraag. Het lijkt me immers correcter eerst de Europese burgers hun mening te vragen alvorens te een politiek Europa op te leggen. Dit zou onder meer het voordeel inhouden dat de raadpleging aanleiding geeft tot allerlei debatten en extra media-belangstelling. Zo brengt men een politiek project in het publieke debat. Daarenboven lijkt het me moeilijk om een deel van de Europese Gemeenschap wel een uitspraak te laten doen en een ander deel niet.

Een project dat alleen over de monetaire en economische aspecten handelt, is geen volwaardig politiek project. De sociale, ecologische, fiscale en culturele elementen zullen er deel van moeten uitmaken. Pas als die aspecten erbij horen kan men spreken van een Europa dat democratisch voldragen is en dat meer is dan de organisatie van een economische en monetaire balans.

Een tweede dynamiek die het lage democratisch niveau kan opkrikken, is de regionale dimensie. Europa is niet alleen een proces waarbij alles meer eenvormig wordt: één munt, één landbouwbeleid, één markt, één buitenlands beleid. De tegenhanger ervan, namelijk de verscheidenheid en de eigenheid moet tege-

lijktijd uitgebouwd worden. Ik heb tien jaar in het Europese Parlement doorgebracht en ik heb daar ervaren dat één van de charmes van Europa schuilt in zijn multi-culturaliteit, in de botsing van culturen en visies en de confrontatie van eigenheden binnen één Europees samenlevingscontract, dat Europese Unie heet en dat geografisch via de Raad van Europa nog een heel stuk verder gaat, tot in Rusland. Ik heb ervaren hoe ontzettend boeiend en leerzaam de familie-reünies van Europa kunnen zijn, op voorwaarde dat elke deelnemer zich lekker voelt in zijn eigen vel, in zijn eigenheid. Dit betekent vooral in zijn eigen regio. Dit moet ook voor een federaal parlement duidelijk zijn. Ik heb hierover onder meer uiterst boeiende gesprekken gevoerd met José Happort. De taal waarin dit gebeurde was het Europees.

Een derde fundamenteel aandachtspunt om de betrokkenheid van de Europese inwoners te stimuleren, is het volwaardig invullen van de ecologische dimensie met al haar democratische aspecten. Hierbij denk ik onder meer aan het aanstellen van Europese controleurs die erop moeten toezien of de Europese milieuwetgeving door de lidstaten niet enkel in de eigen wetgeving wordt opgenomen, maar ook of die in de praktijk wordt toegepast. Daar pleit het Europees milieu-actieprogramma, afgekort het MAP, al jarenlang voor in zijn tweejaarlijkse edities. Pas dan zullen wij weten of de Europese bepalingen in de praktijk worden toegepast. Pas dan zal de Europese burger kunnen vaststellen dat het de lidstaten van de Europese Unie echt menens is met Europa.

De Europese kleerkast hangt intussen al vol met allerlei kostuums en kledingstukken voor allerlei gelegenheden. Er is al zoveel gemaakt en aangepast. Het wordt tijd dat wij die kleren nu ook eens eindelijk gaan dragen voordat ze helemaal uit de mode geraken. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan mevrouw Nelis.

Mevrouw Nelis-Van Liedekerke (VLD). — Mijnheer de Voorzitter, ik heb er begrip voor dat de Premier een drukke agenda heeft. Hij moet zeker niet aanwezig zijn bij de bespreking van amendementen. Toch vind ik het jammer dat de VLD-fractie haar standpunten niet kan naar voren brengen in het bijzijn van de Premier. Daar is echter blijkbaar niets aan te doen. U bent de Voorzitter en wij leggen ons daarbij neer.

De Europese Unie en haar lidstaten staan de komende jaren voor een aantal buitengewoon belangrijke uitdagingen en beslissingen. Er is niet alleen de overgang naar de derde fase van de Economische en Monetaire Unie, maar er staan nog andere belangrijke items op de agenda. Er is de herziening van de structuurfondsen, het gemeenschappelijk landbouwbeleid en het financieringsstelsel. Ik beperk mij echter tot de institutionele hervormingen die op til zijn. Ik breng de algemene visie van de VLD hierover naar voren. Daarnaast wil ik ook nog een klein facet van het sociale onderdeel van het memorandum bespreken.

Ik trap geen open deuren in wanneer ik zeg dat de huidige Europese Unie van vijftien lidstaten niet optimaal functioneert, zelfs als ondemocratisch mag worden omschreven. Hoewel het Europees Parlement sinds zijn eerste rechtstreekse verkiezing in 1979 onmiskenbaar aan belang en invloed heeft gewonnen, hebben de burgers via hun verkozenen nog steeds geen echte controle op het Europese besluitvormingsproces. Nochtans is het heel belangrijk dat de instellingen van de Unie optimaal functioneren. De activiteiten van de Europese Unie hebben immers in toenemende mate een invloed op onze samenleving. De Europese regelgeving geraakt steeds meer vervlochten met die van de nationale, lokale en regionale overheden.

Regelgeving is geen doel op zich. Daarom verdedig ik het beginsel dat de Europese Unie enkel daar kan optreden waar de lidstaten niet meer bij machte zijn om een adequaat antwoord te bieden op de maatschappelijke, economische en politieke vraagstukken. De VLD huldigt dan ook het uitgangspunt dat besluiten zo dicht mogelijk bij de burger moeten worden genomen. Dit subsidiariteitsbeginsel is in algemene bewoordingen opgenomen in artikel A van het Verdrag en meer in het bijzonder in artikel 3B. De toepassing ervan in de praktijk blijkt echter niet zo eenvoudig. Enerzijds, moeten de problemen die de lidstaten niet alleen aankunnen, werkelijk op het Europese niveau worden aangepakt. Anderzijds, moet de Europese Unie die zaken aan de lidstaten

overlaten die de lidstaten zelf aankunnen. Hierover werden tussen de diverse Europese instellingen afspraken gemaakt. Toch motiveert de Commissie onvoldoende waarom een bepaalde regelgeving op Europees niveau nodig is. Bovendien heeft er noch in de nationale parlementen noch in de Raad van ministers een behoorlijke toetsing plaats. In de toekomst mag men zich niet meer tevreden stellen met de eenvoudige bevestiging van de Commissie dat zij een voorstel aan het subsidiariteitsbeginsel heeft getoetst.

Het subsidiariteitsbeginsel is maar één manier om het beleid zo dicht mogelijk bij de burgers te brengen. Men moet verder gaan. De democratie kan ook worden vergroot door aan het Europees Parlement een meer substantiële en evenwichtige rol in het wetgevingsproces toe te kennen. Primordiale vereisten zijn ook de vereenvoudiging van de werkwijze van de instellingen en het beperken van de regelgeving tot een absoluut minimum. Ook de heer Vandenberghe heeft hier daarnet op gewezen.

Het hoeft geen betoog dat de besluitvormingsprocedures in de Europese Unie ingewikkeld zijn. Dit komt geenszins de doelmatigheid en de doorzichtigheid ten goede. Dit kan zeer goed geïllustreerd worden aan de hand van de structuur van de Verdragtekst zelf. Volgens die tekst bestaat de Unie uit drie pijlers, waarvan de eerste weer is onderverdeeld in drie gemeenschappen. Die gemeenschappen bezitten rechtspersoonlijkheid, maar de Unie zelf niet. Dit leidt tot veel verwarring. De tekst van het Verdrag is bovendien door de opeenvolgende wijzigingen een echt lappendeken geworden. Zo gebeurt de nummering van de artikelen nu eens met cijfers, dan eens met letters en dan weer met een combinatie van letters en cijfers. Hierdoor is het Verdrag vrijwel ontoegankelijk geworden, niet alleen voor de geïnteresseerde burgers, maar vaak ook voor de bestuurders zelf. De tekst van het Verdrag moet dan ook sterk worden vereenvoudigd.

De Europese regelgeving komt vaker dan op het nationale niveau tot stand na moeizame onderhandelingen. De gesloten compromissen weerspiegelen niet enkel de uiteenlopende politieke belangen van de regeringen. Het Europees recht ontleent zijn inhoud en opzet ook vaak aan de tradities en de rechtsbronnen van de verschillende lidstaten. Dit komt de uiteindelijke consistentie en toegankelijkheid van de regelgeving niet ten goede.

De groeiende betekenis van de Europese regelgeving voor de burger, het bedrijfsleven en de lidstaten zelf rechtvaardigt dat er meer aandacht wordt geschonken aan de kwaliteit van het regulerend instrumentarium. Bij het opstellen van regels moet men rekening houden met de mogelijkheid van de gebruiksvriendelijke toegang van de burgers tot de informatie. Elke Europese ambtenaar heeft de plicht om aan een burger alle informatie te verstrekken waarover deze moet beschikken om zijn rechten te laten gelden of zijn plichten te vervullen. Daarom is het ook zo belangrijk de culturele verscheidenheid en meertaligheid te respecteren en te behouden. Dit kan echter maar door het beginsel van de wettelijke gelijkheid van de onderscheiden lidstaten te bevorderen.

Mijnheer de Voorzitter, ik zou graag nog kort blijven stilstaan bij de visie van de VLD op de instellingen zelf.

Ten eerste, met betrekking tot het Europees Parlement staan twee begrippen centraal: doelmatigheid en democratische legitimiteit. Het Europees Parlement legde reeds een plafond vast op 700 zetels. Gegeven de bestaande verdeelsleutel wordt dit plafond vermoedelijk al bereikt bij de eerstvolgende uitbreiding van de Unie. De rol van het Europees Parlement in de hoorzittingen met nieuwe kandidaat-commissarissen moet worden versterkt. Een amendement van de VLD hierover werd in de commissie trouwens aangenomen. Het Europees Parlement krijgt op die manier de mogelijkheid om in dat stadium individuele kandidaat-commissarissen af te keuren.

Ook is de goedkeuring van het Europees Parlement vereist voor de benoeming van de voorzitter, de ondervoorzitter en de raad van bestuur van de Europese Centrale Bank, de rechters van het Europees Hof van Justitie en de leden van de Rekenkamer. Bij de Raad dient het systeem van het roterend voorzitterschap te worden gehandhaafd. Iedereen is het daar mee wel eens. Oefent de Raad zijn wetgevende bevoegdheid uit, dan dienen de processen-verbaal en het resultaat van de stemming onverwijld te worden

bekendgemaakt. Uiteraard moet een onderscheid worden gemaakt tussen de wetgevende en de uitvoerende bevoegdheid van de Raad.

In een Unie van twintig of meer lidstaten is besluitvorming niet gemakkelijk. Dit geldt niet alleen voor besluiten die bij unanimité moeten worden genomen, maar ook voor de besluiten die met een gekwalificeerde meerderheid kunnen worden goedgekeurd.

In beginsel moet de besluitvorming in de Raad plaatsvinden bij gekwalificeerde meerderheid. De unanimiteitsregel wordt alleen aanvaard voor welomschreven aangelegenheden.

De VLD is de mening toegedaan dat het bewaren van de onafhankelijkheid en de collegialiteit van de Commissie van wezenlijk belang is. Sommigen hebben echter vragen over de samenstelling. Indien de huidige methode gehandhaafd blijft, rijst bij de verdere uitbreiding van de Unie niet alleen de vraag of er voor iedere commissaris nog wel een redelijk takenpakket is, maar ook of de Commissie nog wel naar behoren kan functioneren.

Gezien de belangrijke rol die de Commissie in de Europese Unie speelt, hecht de VLD er bijzondere waarde aan dat iedere lidstaat in de Commissie vertegenwoordigd is. Wij gaan daarbij uit van een commissaris per lidstaat.

Voor het Europees Hof van Justitie lijkt een verdere uitbreiding vanuit numeriek oogpunt niet veel bezwaren op te leveren. De werkwijze van het hof wordt getypeerd door het relatief groot aantal zaken dat in voltallige vergadering wordt behandeld. Al bestaat de mogelijkheid tot het behandelen van zaken in kamers van drie of vijf leden voorziet het Verdrag een voltallige behandeling wanneer een lidstaat of een instelling daarom verzoekt. Ook de leden van het hof zelf vragen zich af of een voltallig hof van twintig of meer rechters wel in staat is om efficiënt en effectief te beraadslagen.

De rechtsprekende bevoegdheid van het hof moet worden uitgebreid tot alle gebieden binnen de werkingssfeer van het Verdrag, met inbegrip uiteraard van de bepalingen over Justitie en Binnenlandse Zaken. De regio's, die in de lidstaten grondwettelijk erkend zijn en eigen bevoegdheden hebben, moeten zich rechtstreeks kunnen wenden tot dit Europees Hof.

Tot slot van mijn betoog zou ik graag heel bondig nog een facet van het sociale aspect, namelijk de armoede, willen belichten.

De VLD sluit zich aan bij het idee dat het beginsel van economische en sociale samenhang in het Verdrag moet worden versterkt en dat werkgelegenheid en arbeidscreatie een centrale plaats moeten innemen in het beleid van de Europese Unie. Armoede is een veelzijdig probleem, en beperkt zich niet alleen tot een gebrek aan inkomens. Armoede betekent ook achterstand in huisvesting, opleiding en tewerkstelling, uitsluiting uit het verenigingsleven en dergelijke. Het lijkt ons moeilijk voor de Europese Unie hiervoor regels op te leggen. Europa kan volgens ons alleen iets doen aan de minimale rechten voor de armsten door de bepaling van de fundamentele sociale rechten.

Armoedebestrijding is een taak van de nationale overheid, die coördinerend en wetgevend moet optreden, maar die de actie moet overlaten aan de lokale overheid. De enige taak die voor Europa kan zijn weggelegd, is om bij het vastleggen van de fundamentele sociale rechten een menswaardig bestaan voor de allerarmsten in te schrijven en eventueel subsidies toe te kennen aan initiatieven die zich bezighouden met de begeleiding van armen. Uiteindelijk zijn wij ervan overtuigd dat het beste middel tegen de armoede de creatie van jobs is, vooral dan van jobs voor laaggeschoolden. Werk is het beste middel tot voorkoming van sociale uitsluiting en de enige mogelijkheid om de cirkel van de generatiearmoede te doorbreken.

De VLD is van oordeel dat het bevorderen van werkgelegenheid en arbeidscreatie één van de belangrijkste doelstellingen van de Europese Unie moeten zijn. Er moet overwogen worden het sociale protocol in het Verdrag te integreren opdat in alle lidstaten de elementaire sociale rechten van de burgers zouden worden geëerbiedigd. Duurzame sociale bescherming is van het grootste belang voor de geloofwaardigheid van de Europese Unie. In dit kader dient het belang van de sociale dialoog te worden erkend mits in de toekomst — en dit beginsel werd opgenomen in een

amendement van de adviescommissie — ook de middenstandsorganisaties hierbij als volwaardige gesprekspartners worden betrokken.

De VLD is van oordeel dat alle lidstaten alle sociale, fiscale en ecologische spelregels van de Unie moeten respecteren. (*Applaus.*)

De Voorzitter. — Het woord is aan de heer Ceder.

De heer Ceder (Vl. Bl.). — Mijnheer de Voorzitter, als eerste onderwerp wil ik het Europees burgerschap behandelen.

Ik ben geen Europees burger. Ik ben een Vlaamse burger die daarom ook Europeaan is. U zult mij vergeven dat wij niet over elk technisch of minder technisch detail van dit memorandum het woord zullen voeren. Dat zou geen zinvolle bezigheid zijn, gezien bij het opstellen van deze tekst een algemene consensus werd nastreefd. Vermits het Vlaams Blok afkerig staat tegen het gehele wezenloze project neem ik het u deze keer niet kwalijk dat onze partij niet werd betrokken bij deze consensus-oefening. Het gaat gewoonweg de foute kant uit met Europa.

Het Vlaams Blok is op het ogenblik dan ook niet geïnteresseerd in «Europees Burgerschap». Wij hebben immers meer en meer de indruk dat zo'n burgerschap bedoeld is om alle verschillen tussen de Europese volkeren uit te vlakken. Elke Europeaan is in de eerste plaats burger van zijn eigen volk, hij behoort tot één van de tientallen volkeren die Europa rijk is. Dit memorandum zou heel wat geloofwaardiger zijn als het in deze paragraaf niet zou spreken over aanvulling van het Verdrag met bepalingen tot bestrijding van zogenaamd racisme, want we hebben al voldoende ondervonden dat men hiermee elk verzet tegen een soort amorf, identiteitsloos burgerschap wil bestraffen en de kop indrukken.

Wat deze antiracisme-paragraaf in het Verdrag komt doen, is mij trouwens een raadsel. Hetzelfde geldt voor heel wat andere bepalingen die ik er kan lezen. Dit memorandum is geen voorbereidend document voor een vergadering tussen nationale regeringen over verdere samenwerking, maar een stand van zaken van de, al dan niet opgelegde, consensus van de Belgische politiek over alle mogelijke onderwerpen. Elk paradigma en elk dogma van de hedendaagse, beperkte, bekrompen, dissidentonvriendelijke visie van onze politieke leiders op de maatschappij is hierin opgesomd. Een zeer slecht voorteken voor wie hoopte dat dit Europa zou worden gekenmerkt door bescheidenheid en subsidiariteit!

Het «democratisch deficit» van de Europese Unie is niet het gebrek aan macht van het Europees Parlement, eerder integendeel. De supranationale eenmaking van Europa staat haaks op de trend van de geschiedenis. Terwijl overal in de wereld volkeren hun rechten opeisen en multi-etnische Staten in moeilijkheden komen of uiteenvallen, zoals Joegoslavië, ex-USSR, Tsjechoslovakije, negeert Europa zijn rijke verscheidenheid aan volkeren en culturen in de opbouw van de Europese eenheidsstaat. Subsidiariteit is niet alleen een kwestie van gezond verstand, maar vooral een essentieel principe van de democratie. Het huidige Europa is voor de burger het Europa van de onzichtbare besluitvorming, omdat het beleid van de Commissie en de politiek van het Europees Parlement en andere instellingen nauwelijks aandacht krijgen in de pers en evenmin de interesse wegdragen van de man in de straat. Zoals we op het ogenblik kunnen merken, zijn ook de meeste politici niet erg geïnteresseerd. Dit Europa is te technocratisch, te bureaucratisch, teveel verstoken van ziel en te ver van ons bed.

Nu reeds verschuilen nationale politici zich bij onpopulaire maatregelen achter beslissingen op Europees niveau. Door de afwezigheid van interesse of druk vanwege het volk wordt de besluitvorming op Europees niveau op haar beurt steeds meer tot een wereldvreemd technocratisch discours, dat meer beïnvloed wordt door ideologische drukkingsgroepen dan door de democratische controle van het volk. In dit verband is het bedenkelijk dat het Europese niveau niet gebruikt wordt om te streven naar een Europese wedergeboorte, een renaissance die wortelt in onze gemeenschappelijke geschiedenis, maar wel als laboratorium voor het uitwerken van wereldvreemde en door het volk ongewilde experimenten zoals de «multiculturele» samenleving. Vanuit democratisch oogpunt is deze situatie zorgwekkend.

Op het ogenblik dat de consequenties van de machtsoverdracht naar het onpersoonlijke Europa gevoeld zullen worden en ontevreden burgers meer en meer geconfronteerd zullen worden met besluiten die buiten hun wil, buiten hun weten en buiten het bereik van hun protest worden genomen, kunnen we ons in het beste geval verwachten aan apathie, in het slechtste geval aan een frustratie die omgezet wordt in antipolitieke of zelfs antidemocratische gevoelens. Het huidige Europa is een gevaar voor de politieke democratie en daarom alleen al te verwerpen.

Een laatste beschouwing: hoe wil men de Vlamingen Europese burgerzin bijbrengen als Vlaanderen niet eens vertegenwoordigd is in de Europese Unie? De fopspeen van het Comité van de regio's, een heterogene collectie van volkeren, regio's en stadsstaten, fopt ons niet. Welk Europees huis men ook wil opbouwen, het zal moeten worden opgebouwd uit de ware bouwstenen van Europa, de volkeren, niet de Staten. Elke supranationale constructie die deze werkelijkheid negeert, is gedoemd ten onder te gaan. Als men op de ingeslagen weg voortgaat, zullen wij ons «België Barst!» dringend moeten aanvullen met «Europa Barst!».

Met het goedvinden van de Voorzitter, wil ik meteen het volgende onderwerp behandelen, namelijk de zogenaamde democratische instellingen van de Europese Unie.

Ik herhaal de uitgangstelling van mijn vorige uiteenzetting: het democratisch deficit van de Europese Unie is niet te wijten aan een gebrek aan beslissingsmacht van het Europese Parlement, maar aan de afwezigheid van de burger, de totale desinteresse van het volk. Deze afwezigheid van de burger, ik kan het niet genoeg benadrukken, zal zeer zware consequenties hebben voor de toekomst van de Unie.

De Europese instellingen worden gekenmerkt door een complexiteit en onduidelijkheid die eigen zijn aan alle bureaucratieën, maar die in dit geval wel erg extreme vormen aannemen. Ik zal dit aspect van het democratisch deficit met enkele voorbeelden verduidelijken.

Allereerst zijn er de verschillende werkterreinen van de instellingen, met de ontwikkeling van de «drie pijlers» die onder de bevoegdheid van verschillende instellingen vallen: de Unie zelf, het gemeenschappelijk veiligheidsbeleid en de samenwerking op gebieden als Justitie en Binnenlandse Zaken.

Verder is er het kluwen van Europese instellingen zelf met elk hun eigen bureaucratie, hun eigen gebouwen en burelen, hun eigen beslissingen en hun eigen bemoeizucht op het domein van de andere instellingen. De manier waarop de verschillende beslissingen genomen worden is zo mogelijk nog ingewikkelder en onduidelijker. Raadpleging, samenwerking, co-decisieprocedure, twee wijzen van stemmen, gewone meerderheid en gekwalificeerde meerderheid, in de Ministerraad absolute meerderheid en gekwalificeerde meerderheid.

Over de aard van de instellingen bestaat er ook grote onduidelijkheid. Wat is de Ministerraad? Is het een intergouvernementele instantie of een bijeenkomst van vertegenwoordigers van de verschillende Staten, een senaat der Staten of een executieve van de Unie, of een beetje van alles wat? Idem voor de Commissie, is zij de regering van de Europese Gemeenschap of juist een administratie onder de voogdij van een regering? En wat te zeggen van het Europees Parlement met zijn soevereiniteit die kleiner is dan die van een modale Vlaamse gemeenteraad?

Is het dan toeval dat alle opiniepeilingen in de verschillende Europese landen aantonen dat de mensen niets begrijpen van dit «Europa» in naam waarvan hen ongehoorde besparingsinspanningen worden gevraagd om tegen 1999 te voldoen aan zogenaamde «convergentiecriteria» waarvan we alle heil moeten verwachten? Ondertussen stijgt de werkloosheid, stijgt de criminaliteit, neemt de immigratie onverminderd toe, stijgt het aantal illegale vluchtelingen, moeten meer en meer bedrijven hun deuren sluiten omdat ze de concurrentie met de lage-loonlanden niet aankunnen.

Zonder verder in de details te treden moet hier als conclusie de vraag worden gesteld of heel deze complexiteit en verwarring in de structuur en het functioneren van de instellingen het onge-

lukkige «mechanische» gevolg is van de met de jaren voortschrijdende Europese eenmaking dan wel een bewuste, gewilde politiek vanwege de Eurocratie die dit labyrint slechts aanwendt om boven de hoofden van de burgers en de naties haar eigen belangen na te streven en verder te werken aan de vernietiging van de soevereiniteit en de identiteit van de Europese volkeren. Men mag vrezen dat dit laatste antwoord het juiste is. We keren hier terug naar de situatie van vóór de komst van de Romeinen. De Europese bureaucratie mag immers vergeleken worden met druïdes van de Oude Belgen, die dank zij hun geheime «kennis», die voorbehouden werd aan een beperkte groep, hun macht konden vestigen en behouden op hun onwetende stamgenoten.

In die optiek valt er dan ook weinig goeds van de Intergouvernementele Conferentie te verwachten. Nog meer domeinen zullen ontsnappen aan de soevereiniteit van de verschillende nationale Staten om onder de bevoegdheid te vallen van de Unie, die duidelijk tot doel heeft een globale, algehele competentie te verwerven op alle gebieden, en niet alleen op het inhoudelijke niveau. Daarom wil men de bevoegdheden van de instellingen uitbreiden. Ook het supranationaal karakter van de Unie zal worden versterkt, aangezien men zinnens is de macht van de Ministerraad in te perken, het stemmen met gekwalificeerde meerderheid te veralgemenen en de prerogatieven van het Europees Parlement uit te breiden, onder meer op het vlak van de tweede en derde pijler.

Omdat men in Turijn alle richtingen uit kan en eventueel zelfs tot een algemene en volledige herziening van de Europese stichtingsverdragen kan komen als de deelnemende landen daartoe de wens uitspreken, is het de bescheiden taak van een partij als het Vlaams Blok om tegenvoorstellen te doen en te pleiten voor een Europa dat hervormd wordt in de confederale richting en niet in de federale richting zoals men blijkbaar van plan is. Daarom volgen hier tot slot een aantal voorstellen die gemakkelijk door de publieke opinie kunnen worden begrepen, al was het maar om aan die publieke opinie duidelijk te maken dat er een andere weg kan worden ingeslagen.

Ten eerste, Europa moet in de toekomst worden uitgebreid tot alle Europese landen, maar enkel en alleen tot alle Europese landen. Slechts op die manier kan de Europese Unie pretenderen een Europese identiteit te hebben.

Ten tweede, de Europese Unie moet expliciet het principe van de soevereiniteit van de Europese naties erkennen en inschrijven in de Verdragen.

Ten derde, nationaal recht heeft voorrang op Europees recht. De bevestiging van dit principe moet uitmonden in de opheffing van al die communautaire regels die tot het domein van het nationaal recht behoren.

Ten vierde, gekoppeld daaraan moet het subsidiariteitsprincipe in alle duidelijkheid vooropgesteld worden: de bevoegdheid van de Europese Unie is beperkt en mag slechts daar gelden waar de verschillende Staten geen recht scheppen. Laat het ons hier nog eens duidelijk stellen: subsidiariteit is voor ons niet alleen een efficiëntieprincipe, het is ook een noodzakelijkheidsbeginsel: slechts waar het noodzakelijk is voor het belang van het volk worden bevoegdheden overgedragen aan een hoger niveau. Het is ook een democratisch principe: het huidige Europa van de onzichtbare en sluipende besluitvorming is een gevaar voor de politieke democratie. Het Europese Parlement is geen alternatief: deze ver-van-mijn-bed-show is meer een forum voor ideologische drukkingsgroepen en wereldvreemde projecten, dan een uitdrukking van de volkswil van de Europese volkeren.

Ten vijfde, het recht op afscheiding moet in de Verdragen worden ingeschreven. Aangezien een lidstaat kan worden uitgesloten, moet ook de mogelijkheid bestaan dat een lidstaat zich uit de Europese Unie terugtrekt.

Ten zesde, wij zijn voor het behoud van de unanimiteitsregel. Voor elke nieuwe beslissing moet er een akkoord zijn van al de lidstaten. Geen enkele lidstaat mag worden gedwongen nieuwe besluiten te aanvaarden.

Ten zevende, wij zijn voor duidelijk afgebakende competenties. De beslissingen moeten worden genomen door de Ministerraad, het Europees Parlement is een raadgevend orgaan en de Commissie de centrale administratie. Deze verdeling van bevoegdheden heeft tenminste het voordeel van de duidelijkheid.

Ten achtste, het «Eigen Volk Eerst»-principe moet ingeschreven worden in de Verdragen met daaronder als tweede hiërarchisch principe dat van de «Europese voorkeur». Alleen op die manier kan men de Europese volkeren warm maken voor het Europees project en alleen zo zal men uiteindelijk tot een grensoverschrijdende solidariteit kunnen komen waar iedereen baat bij heeft. (*Applaus.*)

M. le Président. — La parole est à M. Jonckheer.

M. Jonckheer (Écolo). — Monsieur le Président, j'interviendrai sur trois points précis, deux d'entre eux concernant la défense des amendements que j'ai introduits.

Je dirai tout d'abord quelques mots à propos de la monnaie unique. J'aimerais clarifier la position des écologistes à ce sujet. Nous sommes favorables à l'instauration de la monnaie unique. Nous avons dit clairement — je l'ai même écrit — que le calendrier établi à Maastricht devait primer sur les critères. Comme M. Dehaene l'a souligné, je crois en effet que l'instauration de la monnaie unique constitue à la fois un projet économique et politique. Il s'agit probablement du seul et dernier vecteur d'intégration dans l'Union européenne à l'heure actuelle. Cette primauté du calendrier implique une appréciation politique des critères de Maastricht. En effet, il est clair que certains pays — la France notamment — ne sont pas du tout certains de pouvoir se conformer aux critères tels qu'ils ont été fixés dans le Traité.

Comme vous le savez, la décision relative au nombre de pays interviendra au début de l'année 1998. Par conséquent, le lien existant entre la réforme des traités, ses résultats et l'éventuelle adhésion à cette monnaie doit être clairement gardé à l'esprit. En d'autres termes, est-il concevable de s'orienter vers l'établissement d'une monnaie unique, dont le nombre de pays adhérents serait fixé au début de l'année 1998, sans avoir obtenu, grâce à la réforme des traités, une harmonisation fiscale des marchés de capitaux dès à présent libéralisés? L'état actuel des choses nous montre que cette situation est concevable. Est-elle cependant souhaitable? Ma réponse est négative car toute possibilité d'inversion de la répartition de l'impôt sur les facteurs «travail, capital, ressources naturelles» implique clairement l'obtention d'une règle à la majorité qualifiée et l'engagement de développer des directives en matière d'harmonisation fiscale. Ces directives ont déjà été proposées par la Commission. Elles sont donc connues. Elles ont essentiellement trait au précompte mobilier, à l'établissement d'une base uniforme pour l'impôt des sociétés et à la taxe énergie CO₂. Si la réforme des traités ne permet pas d'obtenir ces engagements, nous répéterons un «Maastricht bis». Nous serons alors confrontés à un scénario à monnaie unique dépourvu d'encadrement des mouvements des capitaux. Il est dès lors fondamental de modifier les bases juridiques du Traité. Cette modification n'est pas suffisante — puisque les gouvernements agiront encore comme ils le souhaitent — mais elle est indispensable.

J'en viens au pacte de stabilité. J'ai introduit un amendement dont nos collègues absents n'auront malheureusement pas l'occasion de prendre connaissance.

M. le Président. — Ils disposeront du *Compte rendu analytique* de cette séance.

M. Jonckheer (Écolo). — En ce qui concerne ce pacte de stabilité, ne soyons pas naïfs! Le gouvernement allemand a pris une initiative visant à négocier, avant l'ouverture de la conférence, un protocole tendant à durcir les critères prévus par les Accords de Maastricht — notamment en matière de solde budgétaire —, alors que cet instrument juridique a une valeur contraignante égale aux dispositions du Traité. Le débat est devenu public; il a donné lieu au développement d'arguments en sens divers. Les économistes sont divisés à propos des critères relatifs à la monnaie unique. M. De Grauwe, membre du VLD, estime qu'ils ne sont ni

nécessaires ni suffisants. Ce spécialiste de la théorie monétaire jouissant d'une renommée internationale considère d'ailleurs que c'est à tort que la création de la monnaie unique a été liée à ce type de critère. Quoi qu'il en soit, nous ne pouvons pas nier ces critères, principalement politiques. Toutefois, je ne vois aucune raison d'ordre politique ou économique de les durcir davantage.

J'ai introduit un amendement demandant au Gouvernement de ne pas accepter un éventuel protocole durcissant les critères budgétaires. Le débat sur l'Europe n'étant pas en principe un débat divisant la majorité et l'opposition — je constate malheureusement qu'il en est ainsi pour une large part —, j'espère obtenir à ce propos le soutien de la majorité.

La lecture de la presse internationale est édifiante quant aux effets des politiques budgétaires actuellement menées dans les différents pays de l'Union européenne. Ainsi, par exemple, l'Autriche remet en cause un certain nombre d'acquis importants, en termes de qualité de vie, de son système de protection sociale dans l'espoir d'atteindre les critères définis à Maastricht. Nous devons être très attentifs à cette question, faute de quoi nous serons contraints d'accepter un marché de dupes dans le cadre d'un protocole comportant, d'une part, un pacte de stabilité et, d'autre part, un pacte en faveur de l'emploi.

Par ailleurs, j'ai également introduit un amendement relatif à la politique sociale et de l'emploi. En effet, les compétences actuelles et, j'espère, futures de l'Union européenne ne relèvent pas directement de la politique relative à l'emploi. À cet égard, je suis d'accord avec la position défendue par M. Dehaene et par d'autres. L'emploi ne se décrète pas. Les dynamiques créatrices d'emplois sont locales, sectorielles, nationales et doivent être négociées par les partenaires sociaux. Évidemment, j'adhère à l'objectif de plein emploi repris dans le Traité de Rome.

Accorder une attention soutenue aux législations sociales et du travail me paraît un point aussi fondamental que, par exemple, la création du Comité de l'emploi. En effet, d'une part, l'Union européenne est déjà compétente en la matière et, d'autre part, la législation sociale européenne se trouve au point mort depuis plusieurs années déjà. Depuis le Conseil européen d'Edimbourg, qui a suivi la conclusion du Traité de Maastricht, nous évoluons dans cette matière, que des directives soient ou non publiées, dans un système de prescriptions minimales.

Qu'en est-il, dès lors, des propositions reprises notamment par certains partis politiques de la majorité, voire dans la note de politique du Gouvernement? Comment envisage-t-on la thématique de la convergence sociale?

Mme Cantillon a répondu — le rapport de la commission des Affaires sociales du Sénat est très satisfaisant sur ce plan — qu'au moins une piste pouvait être suivie, consistant à relever les minima. Mais comment procéder si le Traité ne prévoit pas de base juridique permettant des mécanismes d'incitation visant à une «harmonisation dans le progrès»? Cette expression, qui figurait dans le Traité de Rome et était approuvée par un certain nombre des membres de la majorité, disparaît progressivement.

Quelles sont les mesures envisagées dans le mémorandum Benelux, dont tout le monde semble satisfait, ce qui n'est pas mon cas? En matière de politique sociale, rien ou presque n'est prévu. En matière de politique d'emploi, on se réfère aux orientations décidées à Essen et au Comité de l'emploi.

Non seulement l'accord social doit être intégré dans le Traité mais, en outre, le champ de compétences potentielles de cet accord doit être étendu. Le texte doit surtout inclure un mécanisme d'harmonisation dans le progrès ou de convergence sociale, peu important les termes.

Cette position me semble raisonnable. La ministre des Affaires sociales du Gouvernement a commandé des études pour approfondir cette notion de convergence sociale à laquelle, si l'on se réfère aux explications qu'elle a fournies au Sénat ces derniers mois, M. Dehaene lui-même semblait attaché.

Je me rallie donc au point de vue de Mme Cantillon, qui formule diverses propositions. En ce qui concerne notamment les assurances sociales et le revenu de subsistance, ces points ne sont abordés ni dans le mémorandum Benelux ni dans le mémorandum parlementaire.

Je vous demande donc de soutenir mon amendement numéro 6, en gardant à l'esprit le fait qu'il ne s'agit pas d'un projet de loi mais d'un projet de mémorandum et que le Premier ministre ne doit donc pas nécessairement être consulté.

J'en arrive au troisième et dernier point : la question du référendum. Je regrette que mon collègue Paul Staes, que j'avais l'habitude de rencontrer en d'autres lieux, ne soit plus parmi nous. Comme celle du Premier ministre, sa réponse concernant le référendum me semble trop courte et tout à fait insatisfaisante. Nous aurons l'occasion de développer notre point de vue en commission mais, d'ores et déjà, avancer l'idée d'un référendum consultatif mené dans quinze pays en même temps nous apparaît comme étant une manière élégante d'exprimer son opposition à une telle initiative.

En effet, à l'examen, les traditions constitutionnelles dans les quinze pays de l'Union se révèlent très diverses. C'est d'ailleurs la raison pour laquelle l'idée du référendum européen n'a jamais pu avancer.

Par contre, à mon sens, il convient de reprendre les longs et multiples débats qui ont eu lieu au Parlement belge, tant à la Chambre qu'au Sénat, sur la question du référendum, le dernier datant de la réforme de l'État.

Mais j'attire votre attention sur le fait que la proposition introduite par les écologistes est originale en ce sens qu'elle limite le champ du référendum aux actes juridiques internationaux couverts par l'article 34 de la Constitution, actes entraînant des transferts de souveraineté vers des organisations internationales de droit public.

Je rappelle que nous proposons un référendum d'initiative populaire ou parlementaire. Or, de ce point de vue-là, l'argument du Premier ministre consistant à se déclarer en faveur de la démocratie représentative perd beaucoup de force. En effet, nous savons qu'en matière de droit international public et en matière de traités internationaux, le rôle des parlementaires est de se prononcer en bout de course.

Aussi, il me semble plus intéressant, politiquement et culturellement, de créer une complémentarité positive entre, d'une part, l'activité parlementaire et, d'autre part, le référendum et la participation des citoyens à la décision.

Le rôle du Parlement, notamment dans le sujet dont nous discutons aujourd'hui, est, après avoir été informé et consulté, de donner son point de vue, de contrôler les négociations menées par le Gouvernement et, bien entendu, de participer le plus possible au débat public. Au terme d'un tel processus, la décision devrait logiquement revenir au citoyen.

En conclusion, je reviens brièvement sur les trois considérations que je viens d'émettre. En ce qui concerne la monnaie unique et le pacte de stabilité, je souligne l'importance de l'amendement que j'ai introduit en la matière, amendement raisonnable à mon sens mais lourd d'implications. Pour ce qui est du volet social, j'insiste pour que ne disparaisse pas des textes l'idée « d'harmonisation dans le progrès ». Enfin, j'insiste sur la complémentarité qui peut exister entre le travail parlementaire et la pratique référendaire pour les actes juridiques internationaux. (*Applaudissements.*)

M. le Président. — Plus personne ne demandant la parole dans la discussion, je la déclare close.

Le vote sur les amendements est réservé.

Daar niemand meer het woord vraagt in de beraadslaging, verklaar ik ze voor gesloten.

De stemming over de amendementen wordt aangehouden.

Il sera procédé demain aux votes réservés ainsi qu'au vote sur l'ensemble du projet de mémorandum.

De aangehouden stemmingen en de stemming over het ontwerp van memorandum in zijn geheel hebben morgen plaats.

WETSONTWERP — PROJET DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De Regering heeft ingediend een wetsontwerp houdende instemming met de overeenkomst tussen het koninkrijk België en de republiek Venezuela tot het vermijden van dubbele belasting en tot het voorkomen van het ontgaan van belasting inzake belastingen naar het inkomen, en met het protocol, ondertekend te Brussel op 22 april 1993.

Le Gouvernement a déposé un projet de loi portant assentiment à la convention entre le royaume de Belgique et la république du Venezuela tendant à éviter les doubles impositions et à prévenir l'évasion fiscale en matière d'impôts sur le revenu, et au protocole, signés à Bruxelles le 22 avril 1993.

Dit wetsontwerp zal worden gedrukt en rondgedeeld.

Ce projet de loi sera imprimé et distribué.

Het werd verwezen naar de commissie voor de Buitenlandse Aangelegenheden.

Il a été renvoyé à la commission des Affaires étrangères.

WETSVOORSTELLEN — PROPOSITIONS DE LOI

Indiening — Dépôt

De Voorzitter. — De heer Verreycken heeft ingediend een wetsvoorstel tot opheffing van artikel 16 van de wet van 15 juni 1899, houdende eerste en tweede titel van het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger en tot aanvulling van artikel 445 van het Wetboek van strafvordering.

M. Verreycken a déposé une proposition de loi tendant à abroger l'article 16 de la loi du 15 juin 1899 comprenant les titres Ier et II du Code de procédure pénale militaire et à compléter l'article 445 du Code d'instruction criminelle.

De heer Weyts heeft ingediend een wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 350 van het Strafwetboek.

M. Weyts a déposé une proposition de loi complétant l'article 350 du Code pénal.

Deze voorstellen zullen worden vertaald, gedrukt en rondgedeeld.

Ces propositions seront traduites, imprimées et distribuées.

Er zal later over de inoverwegingneming worden beslist.

Il sera statué ultérieurement sur la prise en considération.

Mesdames, messieurs, notre ordre du jour est ainsi épuisé.

Onze agenda voor vandaag is afgewerkt.

Le Sénat se réunira le jeudi 21 mars 1996 à 15 heures.

De Senaat vergadert opnieuw donderdag 21 maart 1996 om 15 uur.

La séance est levée.

De vergadering is gesloten.

(*La séance est levée à 19 h 25 m.*)

(*De vergadering wordt gesloten om 19 h 25 m.*)